Muhammed el-Gazali

KARAKTER

MUSLIMANA

AHLAK

Naslov originala:

Muhammed el-Gazali Karakter muslimana

Prijevod sa arapskog: Fahrudin Smailović

CIP - Katalogizacija u publikaciji Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo
297.15
al-GHAZZALI
Karakter muslimana / Muhamed el-Gazali ; /prijevod sa arapskog
Fahrudin Smajlović/. - Sarajevo : Bookline, 2003. -411 str. ; 21 cm
Izv. stv. nasl. na arap. jeziku. - Bibliografske i druge bilješke uz tekst
ISBN 9958-9240-1-3
COBISS.BH-ID 12428038

Muhammed el-Gazali

Sarajevo, 2003.

Predgovor

Ovo su citati iz Kurana i Sunneta koji muslimana usmjeravaju na vrline bez kojih njegova vjera ne može opstojati i koje čine njegovu ovosvjetsku i onosvjetsku sreću.

Te citate sam propratio sažetim objašnjenjima koja razmatraju današnje devijantno i dekadentno stanje muslimana uslijed krize u kojoj se nalazi njihova etika... Zadovoljio sam se ajetima koje sam naveo i hadi- sima koje sam citirao i zato. se nisam zanimao navođenjem citata iz drugih izvora, kao što su izreke imama, mudrosti učenjaka, savjeti pobožnjaka i etiča- ra, uprkos tome što naša baština obiluje njima.

Htio sam da nam arbitar bude samo šeriat i da iz njega izvučem pedagoške momente budući da su to Božanske smjernice kojih se musliman mora pridržavati i radi čijih izbjegavanja se smatra prekršiocem Allahovog prava.

Nije isto kada se preporučuje neki postupak kao opća vrijednost i kada se propisuje isti postupak kao vjerski imperativ poput drugih obaveznih ibadeta u ovoj vjeri.

* * *

Tokom našeg školovanja susretali smo se sa filozofijom morala i mišljenjima filozofa, pravilima i smjernicama ljudskog morala.

Zadivile su nas duboke misli tih filozofa, fascinirao nas osjećaj za realnost i težnja ka uzvišenim principima. Ipak, ovim ne želimo anulirati zaslugu nijednog
čovjeka koji je propagirao dobro ljudima i trudio se da osvijetli put ispred njih.

Međutim, namjera nam je da autorima i spisateljima ukažemo na uspješne pedagoške metode i divne primjere ljudskosti i etike koje je ustanovio nosilac posljednje misije. Izveo je čovječanstvo iz zablude i lutanja na svjetlost. Autori će u islamu pronaći riznice sa mnogo vrijednih dragulja s kojima se ne može mjeriti zaostavština iz grčkih i rimskih filozofija.

Jednog muslimanskog naučnika su pitali: "Jesi li čitao Aristotelov Duševni odgoj?" On odgovori: "Ne, čitao sam duševni odgoj Muhammeda, sina ‘Abdulla- hovog, neka je Allahova milost i blagoslov s njime!"

Mi smo čitali duševni odgoj koji je napisao Aristotel i filozofi slični njemu. Čitali smo i duševni odgoj Muhammeda, sina ‘Abdullahovog, neka je Allahova milost i blagoslov s njime, pa smo ustanovili da su se drevni filozofi mučili i trudili da stvore moralne norme od kojih su neke bile kompletne, a neke nisu. Međutim, ti njihovi pokušaji nalaze svoje savršenstvo i primjenu u životopisu jednog čovjeka, etici jednog naroda i svetostima uzvišene vjere.

To je duševni odgoj Muhammeda, sina ‘Abdullahovog,

Zahvalni smo Allahu na činjenici da nas je sudbina nadahnula da proučavamo neke njegove segmente i da ih izložimo u jednom novom obliku.

* * *

Ova knjiga predstavlja nastavak knjige Uvjerenje muslimana

Započeli smo je uvodom o etici u islamu, koju sam povezao sa drugim islamskim učenjima i obredima. U tom uvodu sam govorio i o prirodi duše, utjecaju okoline itd.

Zatim smo se osvrnuli na vrline koje islam propagira. Nismo vodili računa o posebnom redoslijedu u poretku tih vrlina.

Smatrali smo važnijim da u ovoj knjizi navedemo izvore tekstova koje navodimo, za razliku od onoga što je čitalac mogao susreti u našim prethodnim knjigama.

Pozivamo se na hadise koji su pripisani Božijem Poslaniku ukoliko spadaju u sahih sami po sebi ili zahvaljujući drugim predajama, zatim na hasen hadise po sebi ili drugim predajama, kako kažu stručnjaci za terminologiju hadisa.

Ovo je metoda koju smo slijedili kod svih hadisa, bez obzira je li spomenut njihov izvor ili ne.

Primjeri iz Poslanikove biografije u ovoj knjizi preuzeti su iz mojih djela Tejsiru-l-wusul i Et-Tergibu we-t-terhibu. Ako je hadis naveden u više zbirki, ograničili smo se na spominjanje samo jednog izvora.

Prilikom pisanja ovog djela uglavnom sam se trudio da svijetle primjere islamske tradicije čitaocu prikažem na jedan prihvatljiv i zanimljiv način.

Ostala je ona druga, teža strana koju podjednako snose i čitalac i autor, a to je ljubav prema dobru i slijeđenje njegovih ispravnih puteva.
Muhammed EL-GAZALI

Uvod: Ruknovi islama i principi etike

Poslanik islama je precizirao primarnu svrhu vlastite misije i jasne obrise njegovog poziva:
Poslan sam kako bih upotpunio moralne vrijednosti[1].

Oini se da misija koja je utabala svoj put u povijesti života, čiji je nosilac uložio ogroman trud kako bi raširio njeno svjetlo i okupio ljude oko njega - ima za cilj samo knstahsanje njihovih vrijednota, osvjetljivanje horizonata savršenosti pred njihovim očima kako bi se prema tom svjetlu kretali puni uvjerenja.

Ibadeti koji su propisani u islamu i koji se smatraju stubovima imana nipošto se ne smiju shvatiti kao nemušti rituali koji vežu čovjeka za nepoznati nevidljivi svijet obavezujući ga na obavljanje nejasnih radnji i besmislenih pokreta. Ne! Ne! Obaveze čije izvršenje islam zahtijeva od svakog svog pripadnika ustvari su redovne vježbe koje navikavaju

čovjeka na ispravno ponašanje kojeg se on treba pridržavati bez obzira na situacije u kojima se nalazi.

Om su nalik na sportske vježbe koje čovjek dosljedno obavlja kako bi tim redovnim treninzima održao dobru kondiciju i zdrav život.

Časni Kur'an i plemeniti Sunnet na jasan način ukazuju na ove činjenice.

Kod ukazivanja na obavezni namaz, Allah ukazuje na razlog propisivanja tog namaza:

...i obavljaj namaz, namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno...[1]

Znači, udaljavanje od nedoličnosti i čistoća od lošeg govora i djela predstavljaju suštinu namaza. U hadisu koga Poslanik prenosi od svoga Gospodara se kaže:

Ja doista primam namaz onoga ko se njime pokorava Mojoj veličini; ko se ne oholi pred Mojim stvorenjima; ko ne ustrajava u nepokornosti prema Meni; ko dan provodi u zikru; ko je samilostan prema siromahu, putniku, udovici i čovjeku u nevolji[2].

Propisani zekjat nije porez koji se uzima iz džepova. Naprotiv! To je - kao prvo - usađivanje osjećanja samilosti i blagosti, ojačavanje veza poznanstva i harmonije između različitih klasa.

Kuran ukazuje na svrhu izdvajanja zekjata: - Uzmi od dobara njihovih zekjat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš[3].

Znači, čišćenje duše od negativnih elemenata i uzdi zanje društva na plemenitiji nivo predstavljaju najznačajniju svrhu.[1]

Iz tog razloga Poslanik ukazuje na širi smisao riječi sadaka koju treba da izdvaja musliman:

[1] Ei-'Ankebut, 45.

[2] El-Bezzar.

Osmjehnuti se svome bratu je sadaka; preporuči- vanje dobra i odvraćanje od zla je sadaka; upućivanje čovjeka u nepoznatom mjestu je sadaka; sklanjanje otpadaka, trnja i kostiju sa puta ubraja se u sadaku; presipanje iz tvoje kofe u kofu tvog brata ubraja se u sadaku, i kada gledaš za čovjeka lošeg vida je za tebe sadaka.[2]

Ova učenja, potekla iz pustinjskih predjela kojima su stoljećima bjesnijeli sukobi i trvenja, ukazuju na ciljeve koje je ucrtao islam i koji su okupili Arape.

Isto tako, islam propisuje post... On na taj ibadet ne gleda kao na privremeno ustezanje od nekih jela i pića. Staviše, on ga smatra prvim korakom ka permanentnoj apstinenciji od zabranjenih uživanja i pokuđenih strasti.

Potvrđujući ovaj smisao, Poslanik kaže:

Ko se ne okani neistinitih govora i djela - ta Allahu nije potrebno njegovo

ustezanje od jela i pića![1] Također je rekao:

Post nije (ustezanje) od jela i pića; treba se ustezati od besmislenog i bestidnog govora. Ako te neko psuje ili viče, reci: "Ja postim! Ja postim!"[1].

[1] Propisivanja zekjata - prim. prev.

Kur'an Časni ukazuje na svrhu posta:
vjernici! Propisuje vani se post, kao što je propisan o- nima prije vas, da biste se grijeha klonili

Čovjeku se može učiniti da je putovanje na sveta mjesta kojim je obvezan sposoban musliman i koje predstavlja islamski farz za neke sljedbenike ove vjere
- putovanje lišeno svih etičkih primjesa i da je ono poput ceremonija drugih vjera, čija se svrha ne zna. To je pogrešno. Govoreći o ovom obredu, Uzvišeni Allah kaže:
Hadž je u određenim mjesecima; onom ko se o- baveže da će u njima hadždž obavljati nema snošaja sa ženama i nema ružnih riječi, i nema svađe u danima hadždža. A za dobro koje učinite Allah zna. I onim što vam je potrebno za put snabdijte se. A najbolja opskrba je bogobojaznost. I Mene se bojte, o, razumom obdareni![1]

[1] Buhari.
[2] Ibn Huzejme.

* * *

Ovim općim prikazom nekih specifičnih ibadeta u islamu, koji predstavljaju njegove osnovne temelje, želimo ukazati na čvrste niti koje vežu vjeru sa etikom.

Radi se o ibadetima koji su različiti po svojoj suštini i izgledu. Međutim, oni se susreću u konačnom cilju kojeg ocrtava Poslanik riječima:
Poslan sam kako bih upotpunio moralne vrijednosti.

Namaz, post, zekjat, hadždž i njima slični ibadeti iz islamskog učenja upravo trasiraju put do savršenih vrlina i čistih manira zahvaljujući kojima život dobija svoj pravi značaj i važnost. Radi ovih plemenitih manira - koji su povezani s takvim životom ili stvaraju uvjete za njega - ovi ibadeti zauzimaju važno mjesto u Allahovoj vjeri.

Jer, ako se čovjek ne okoristi njima, ne očisti srce, ne izoštri um i ne harmonizira svoju vezu sa ljudima i Allahom, onda je potpuno zalutao.

Allah, kaže:
Onoga koji pred Gospodara svoga kao nevjernik iziđe čeka Džehennem, u njemu neće ni umrijeti ni živjeti; a one koji pred Njega iziđu kao vjernici, a koji su dobra djela činili - njih sve čekaju visoki stepeni, edenski

vrtovi kroz koje će rijeke teći, u njima će oni vječno ostati, i to će biti nagrada za one koji se budu od grijeha očistili.[1]

Slabost karaktera znak je slabosti vjerovanja

Iman je snaga koja odvraća od niskosti i upućuje na plemenite principe. Otuda, kada Allah poziva Svoje robove na dobro ili ih upozorava na neko zlo, to naziva logičnim bilansom imana koji im je ustaljen u srcima. Vrlo često u Kuranu nailazimo na ajete koji počinju sa , da bi zatim uslijedilo ono što im se nalaže:, npr.

Nosilac poslanice objašnjava da čvrst iman neminovno rađa čvrstu etiku. Svaka devijacija u moralu potiče od slabosti ili potpunog odsustva morala. To zavisi od opasnosti i fatalnosti tih poroka.

Čovjek kome je smrknuto lice i neuravnoteženo ponašanje, koji nehajno čini ružne stvari ne obraćajući pažnju na ikoga najbolje je okarakterisan Poslanikovim riječima:

[1]Taha, 73-76.

[2]O, vi koji vjerujete!

3 ...bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni!" (Et-Tevbe, 119).

Stidljivost i iman su usko vezani. Kada nestane jedan, nestane i drugi.[1]

čovjek koji uznemirava i zlostavlja svoje komšije zaslužuje najstrožu osudu. Za njega Poslanik kaže:

Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha, ne vjeruje!

Ko, Božiji Poslaniče? - upitaše ashahi.

- Onaj od čijeg uznemiravanja susjedi nisu sigurni - odgovori Poslanik

Primjećujemo da Poslanik kada podučava svoje sljedbenike da izbjegavaju besmislen govor, brbljanje i mizerije, kaže:

Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka govori dobro ili neka šuti!

Poslanik neumorno radi na usađivanju i učvršćivanju ovih vrijednosti kod svojih sljedbenika sve dok one ne daju svoje plodove. Najbolji oslonac u tome mu je iskrena i potpuna uvjerenost u ono čemu poziva.

* * *

Neki se religiozni ljudi sasvim neozbiljno postavljaju prema izvršavanju obaveznih ibadeta. Pred ljudima se izdaju za temeljite praktičare, dok, ustvari, čine greške koje su neprihvatljive za uzvišenu etiku i istinsku vjeru.

Poslanik islama strogo prijeti takvim nedosljednicima i upozorava muslimane na opasnost od njih.

Jer, glumiti dosljednost u ibadetima može i onaj ko nije pojmio njihovu suštinu niti se uzdigao na taj nivo.

Čak i dijete može oponašati starije kako izvršavaju namaz i izgovaraju potrebne riječi...

Glumac može veoma uspješno dočarati skrušenost pri obavljanju najznačajnijih obreda...

Međutim, m jedno ni drugo ne predstavljaju ni mali dio istinskog uvjerenja i uzvišenih ciljeva.

Odsudan moment u procjeni dobrote i moralnih vrjednota pripada nepogrešivom mjerilu - a to su visoki moralni principi.

Najbolje ćemo to objasniti primjerom iz života Bo- žijeg Poslanika. Jednom ga je neki čovjek upitao:

-Božiji Poslaniče, ta i ta žena doista mnogo obavlja namaz, posti i udjeljuje, ali stalno uznemirava susjede.

- Ona je u Vatri - odgovori Poslanik:
- Božiji Poslaniče, - nastavise ashabi - ima jedna

žena koja malo klanja i posti. Međutim, ona udjeljuje komade mladog sira i ne uznemirava susjede.

Ona je u Džennetu - odgovori Poslanik

Ovaj odgovor nam ukazuje na uzvišenu vrijednost moralnih principa. Uz to, iz hadisa vidimo i da je sadka društveni ibadet od višestrane koristi. Iz tog razloga kod tog ibadeta ne postoji neka podrazumijevana umanjena mjera kao što je to slučaj kod namaza ili posta, koji su lični ibadeti.

Poslanik islama se nije ograničio na odgovor na iskrslo pitanje kako bi objasnio vezu između ahlaka i istinskog imana. On moral direktno veže sa ispravnim ibadetom i smatra ga ključem uspjeha na dunjaluku i spasa na Ahiretu.

Važnost; morala je doista velika. Kada se o njemu govori, mora se napraviti ispravna sinteza i vršiti kontinuirano savjetovanje kako bi se te vrijednosti usadile u srcima i mislima. Rezultat tih napora jeste saznanje da su iman, poštenje i ahlak kauzalno i neraskidivo povezani elementi.

Jedne prilike Božiji Poslanik je upitao svoje as-

babe:

-Znate li ko je bankrotirao?

-To je onaj ko ostane bez novaca i dobara - odgovorile ashabi.

-Bankrotirao iz mog Ummeta je onaj ko na Sudnjem danu nastupi sa namazom, zekjatom i postom, ali se ispostavi da je taj čovjek psovao jednoga, potvorio drugoga, oštetio trećega, prolio krv četvrtoga, udario petoga... Od prvog do posljednjeg svi oštećeni će uzeti od njegovih dobrih djela. Ako nestane dobrih djela prije nego što oni svoje dugove naplate, na njega će biti prebačeni njihovi grijesi i on će biti bačen u Vatru".[1]

To je čovjek koji je bankrotirao. On podsjeća na trgovca koji u svojoj prodavnici ima robu koja vrijedi hiljadu, a duguje drugima dvije hiljade. Kako se takav siromah može smatrati bogatim?

Pobožni čovjek koji izvršava neke ibadete ali se ne usteže od činjenja pokuđemh stvari, mizernih postupaka i koji lahko poseže za nasiljem - kako se može smatrati bogobojaznim?

Bilježi se da je Poslanik za ovakve slučajeve naveo jedan živ primjer:
Lijepo ophođenje otapa grijehe kao što voda otapa
led, a loše ophođenje poništava djela kao što sirće
kvari med[2].

Kada se poroci namnože, počnu izjedati sve oko sebe i opasno se širiti, čovjek biva lišen vjere kao što se lišava odjeće. Njegova tvrdnja da je vjernik postaje najobičnija potvora. Vrijedi li vjera bez ahlaka? Ima li veze između poročnosti i pripadnosti Allahu?

Ukazujući na jasne niti koje povezuju iman sa ispravnim ahlakom, plemeniti Poslanik kaže:

Tri osobine čine čovjeka munafikom pa makar i postio, klanjao, obavljao hadži i umru i tvrdio da je musliman: kada govori, laže, kada obeča, ne ispuni, i kada mu se nešto povjeri, on iznevjeri.[1]

U drugoj predaji se kaže:

Tri su znaka munafika: kada govori - laže, kada obeča - prevari i kada se na nešto obaveže - iznevjeri. Uzalud je takvom čovjeku i to što klanja i posti i misli da je musliman.

Poslanik također kaže:

Ko u sebi ima ove četiri osobine taj je pravi munafik. Ko ima dio toga taj u sebi nosi dio nifaka sve dok se toga ne okane: kada mu se nešto povjeri — iznevjeri, kada govori - laže, kada se na nešto o-
baveže - on to prekrši, i kada se prepire - pretjeruje
u tome[1].

Ka boljoj budućnosti

U ovim principima se može nazrijeti da je jedan od važnijih zadataka islama uvođenje čovječanstva u jedan svjetliji život ispunjen vrlinama i principima. Prijelazne faze ka ovom plemenitom cilju predstavljaju srž njegove misije, a svako kršenje ovih disciplina predstavlja pobunu i udaljavanje od vjere.

Ahlak nije stvar zabave koja se može preskočiti. Naprotiv!

To je osnova života koji vjera zahtijeva i kojim je zadovoljna.

Islam, nakon toga, registruje vrijednosti da bi, zatim, dao podstrek svojim sljedbenicima da se svake ponaosob pridržavaju.

Kada bismo sakupljali izreke nosioca Poslanice o podsticanju na ukrašavanje lijepim manirima, sastavili bismo djelo kome slično nije poznato.

Prije nego što se upustimo u pojedinosti moralnih vrijednosti i počnemo razmatrati njihove finese, ukazat ćemo na neke momente njegove svesrdne misije u kojoj poziva na izgradnju moralnih principa i lijepih osobina,

Usame b. Šurejk prenosi kako su jedne prilike (as- habi) sjedili kod Poslanika toliko mirni kao da su im na glavama ptice. Niko od njih nije

govorio. Zatim dođoše neki ljudi i upitaše Poslanika
-Koji je Allahov rob najdraži Allahu?
- Onaj koji ima najljepši moral - odgovori Poslanik
U jednoj predaji se kaže:
-Šta je najbolje što čovjek može posjedovati?
- Lijepo ponašanje- odgovori Poslanik
Bestidnost i prostakluk nisu od islama ni po kojoj osnovi. Najbolji musliman je onaj koji ima najljepše ponašanje.[3]
- Koji vjernik ima najpotpuniji iman?- pitali su Poslanika
- Onaj koji ima najbolji ahlak.[4]
- Hoćete li da vam kažem ko mi je od vas najdraži i ko će na Sudnjem danu najbliži meni biti?
Ovo je dva ili tri puta Poslanik ponovio.
- Da, Božiji Poslaniče- rekoše ashabi.
-Onaj ko bude imao lijep ahlak - odgovori im Poslanik [1]
Ništa neće biti teže na mizanu vjernika na Sudnjem danu od lijepog ahlaka. Allah' mrzi bestidne i nemoralne ljude. Onaj ko ima lijepu narav i ponašanje time može postići stepen čovjeka koji posti i klanja.[2]

Kada bi ove izjave dolazile od filozofa koji se zanima samo moralnim vrlinama i ničim drugim, ne bi čudilo. Međutim, začuđujuće je kada ovoliko poruka kojim se upućuje na lijep ahlak dođe od strane osnivača velike vjere - a vjere, obično, težište stavljaju na svoj primarni zadatak, a to je čisto obredoslovlje.

Poslanik islama promovira raznovrsne Ibađete. Uspostavio je državu na primatu duge borbe protiv više neprijatelja. A kada je, i pored sve širine vjere kojoj poziva i lepeze djela koja su njenim sljedbenicima propisana, ukazao na to da će najveću težu na Dan obračuna imati lijepo ophođenje, to ukazuje da važnost ahlaka u islamu nipošto nije mala.

Istina je da vjera, ukoliko počiva na lijepom odnosu između čovjeka i čovjeka, istovremeno uspostavlja dobru vezu između čovjeka i Gospodara. Oba ova e- lementa, ustvari, počivaju na istoj činjenici.

Postoje vjere koje propagiraju da prihvatanje nekog učenja briše grijehe i da izvršavanje određenih obreda uklanja pogrješke.

Međutim, islam to ne kaže. Učenje koje se slijedi mora biti okvir za činjenje dobrih djela, izvršavanje obaveza, da preporučeni obredi predstavljaju čišćenje od lošega i pripremu za savršenu moralnu čistotu. Drugim riječima, loša djela mogu biti izbrisana samo dobrim djelima kojima se čovjek mora posvetiti i kojima se uzdiže na više stepene.

Poslanik se zalagao na učvršćivanju ovih pravednih principa kako bi ih njegov Ummet čvrsto prihvatio i ozbiljno shvatio vrijednost morala i obreda.
Prenosi Enes od Božijeg Poslanika da čovjek može svojim lijepim ponašanjem dostići visoke ahi- retske stepene, najbolja staništa, čak i

ako nije mnogo revnostan u ibadetima. Ali, isto tako, svojim lošim ponašanjem čovjek može zaslužiti najniže ponore Džehennema.[1]

Od ‘Aiše, radijallahu ‘anha, prenosi se da je čula Božijeg Poslanika H kako kaže:

Vjernik doista može svojim lijepim ophođenjem dostići stepen čovjeka koji (stalno) posti i klanja.

U jednoj predaji se kaže:

Doista vjernik svojim lijepim ophođenjem može dostići stepene onoga ko noću klanja i danju posti.[1]

Ibn ‘Umer prenosi da je čuo Božijeg Poslanika kako govori:

(U ibadetu) umjereni čovjek može postići stepene postača i klanjača svojim lijepim ponašanjem i blagom naravi.[2]

Ehu Hurejre prenosi od Poslanika da se plemenitost čovjeka mjeri po njegovoj vjeri, čovječnost po pameti, a časno porijeklo po moralu:’

Ebu Zerr od njega prenosi:

Spašen je onaj ko svoje dušu iskreno posveti imanu; ko svoje srce čuva zdravim, jezik iskrenim, dušu smirenom i ponašanje ispravnim.[4]

* * *

Ispravan moral se u nekom društvu ne može uspostaviti određenim učenjem ili suhoparnim naredbama i zabranama. Jer, da bi se usadile u ljude neke vrijednos-
li, nije dovoljno da učitelj kaže: "Radi to!" ili "ne radi 10!" Plodonosno odgajanje zahtijeva dugotrajno discipliniranje i neprestano podsjećanje.

Odgajanje ne može biti ispravno ako se ne oslanja na lijep primjer. Loš čovjek ne može na svoju okolinu ostaviti lijep utisak.

Lijep utisak ostavlja onaj koji privlači poglede svo- jom ličnošću, koji fascinira svojim ponašanjem i osvaja časnošću. Na taj način osvojeni, ljudi sa zadovoljstvom nastoje slijediti postupke tog čovjeka.

Šta više, neophodno je, kako bi sljedbenik stekao dovoljnu količinu korisnih osobina, da onaj koga slijedi posjeduje veću i značajniju količinu dobrih osobina.

Poslanik islama je među svojim savremenicima bio najviši primjer morala koji propagira. On je u ashabe ugrađivao ove uzvišene vrijednosti svojim lijepim primjerom prije nego što bi na te vrijednosti ukazao svojim savjetima i preporukama.

‘Abdullah b. ‘Amr kaže:

Božiji Poslanik nije bio nepristojan niti bestidan. Govorio je: "Najbolji od vas su oni čije je ponašanje najljepše".[1]

Enes je rekao:

Služio sam Poslaniku deset godina. Tako mi Allaha, za to vrijeme mi nijedanput nije rekao: "Uf!" niti me je kritikovao zato što sam nešto propustio ili uradio.[1]

Ovaj ashab prenosi i to da je i robinja mogla uzeti Poslanika za ruku i

voditi ga kuda je htjela. Kada bi se susreo s nekim i rukovao se, ne bi povlačio ruku sve dok taj čovjek ne bi pustio njegovu ruku. Nikada prvi ne bi okrenuo lice od nekoga. Kada bi sjedio s ljudima, ne bi se uzdizao već bi sjedio u istoj ravni kao i oni[2].

‘Aiša, r. ‘anha prenosi:

Kada god bi trebalo da bira, Poslanik bi odabrao lakšu stvar, ukoliko se ne radi o grijehu. Ako bi to bilo grijeh, onda bi najviše od svih od toga zazirao. Poslanik radi sebe nije nikada tražio satisfakciju. Kada bi se prekršilo Allahovo pravo, onda bi najstrože tražio zadovoljenje. Nikada Božiji Poslanik svojom rukom nije udario ni suprugu niti slugu.

To je činio samo u džihadu na Allahovom Putu".3

Enes kazuje:

Hodao sam jedne prilike sa Božijim Poslanikom On je na sebi imao ogrtač oštrih ivica. Jedan beduin ga sustiže i grubo povuče za ogrtač. Pogledah u pleća Božijeg Poslanika i vidjeh da ga je ivica ogrtača povrijedila kada ga je beduin povukao. Beduin povika: "O, Muhammede! Dodijeli mi nešto od Allahovog imetka koji je kod tebe"! Božiji Poslanik se okrenu prema njemu, nasmija se i naredi da mu se nešto dodijeli. [1]

‘Aiša, r. ‘anha, pripovijeda:

Božiji Poslanik rekao: Allah je blag i voli

blagost. Blagošću će dati ono što neće dati silom.

Mnogo toga se od Njega može dobiti samo blagošću.

U sličnoj predaji se kaže:

Gdje god se blagost nađe, ukrašava ga. Stvar u kojoj blagosti nema, manjkava je.

Džabir bilježi da je Poslanik rekao:

Allah će blagog čovjeka nagraditi onako kako neće nagraditi glupoga. Kada Allah zavoli nekog roba, podarit će mu blagost. Kuća u kojoj nema blagosti lišena je svakog dobra.[1]

Upitana je h. ‘Aiša, r. anha:

Kakav je Božiji Poslanik bio u kući. Rekla je: Pomagao je svojoj familiji. Kada bi nastupilo vrijeme namaza, uzeo bi abdest i otišao bi na namaz.[2]

‘Abdullah b. el-Haris je rekao: "Nisam vidio nikoga da se više smiješio od Božijeg Poslanika!"[3]

Enes bilježi:

Božiji Poslanik je posjedovao najbolje moralne vrline. Imao sam brata po mlijeku po imenu Ehu ‘ Umejr. Kod ebe je držao bolesnog vrapca po imenu Nugajr. uožiji Poslanik se igrao s tim djetetom i govorio mu:

— Ebu ‘Umejre, šta je uradio Nugajr?![4]

Poznata je Poslanikova vrlina da je bio širokogrudan i da nikada nije škrtario. Bio je hrabar i neustrašiv. Bio je pravedan i nikada u presudi nije nepravdu činio. Bio je istinoljubiv i povjerljiv u svim fazama svog života.

Uzvišeni Allah je naredio muslimanima da slijede Poslanikov primjer:
Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za
onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na
onom svijetu, i koji često Allaha spominje.[1]
Qadi ‘Ijad kaže:
Poslanik je bio najbolji, najdarežljiviji, najhrabriji. Jedne noći stanovnici Medine su se uznemirili. Ljudi pohrliše ka tom glasu kad ugledaše Božijeg Poslanika kako se vraća. Preduhitrio ih je i oslobodio neosedla- nog konja Ebu Talhe od torbe i sablje koja mu je bila kod vrata. Rekao je: "Nemojte se bojati!"
‘Alija, je rekao: "Mi bismo se - kada bi se žestina (borbe) pojačala i kada bi se zjenice zacrvenile - priklonili Božijem Poslaniku i vidjeli bismo da niko nije bliži neprijatelju od njega".
Džabir b. ‘Abdillah, kaže da Poslanik nikada nije odbio ničiju molbu.
Hatidža mu je jedne prilike kazala:
Ti nejake pomažeš, oskudne skrbiš i na dobro pods-
tičeš.
Jednom mu je bilo doneseno sedamdeset hiljada dirhema i stavljeno na hasuru. On ih je počeo dijeliti i nije nikoga odbio dok nije sve razdijelio.
Jedan čovjek mu je jedne prilike tražio milostinju,
a on reče:
-Nemam ničega, ali uzmi što želiš u moje ime. Kada budem u mogućnosti, ja ću to vratiti.
‘Umer mu reče:
-Allah te ne obavezuje nečim što ne možeš!
Poslaniku ta primjedba ne bi draga. Jedan ensanja
ustade i reče:
-O, Božiji Poslaniče! Udijeli i nemoj se bojati da će ti Gospodar ‘Arša umanjiti.
Poslanik se na to osmjehnu i radost mu ozari lice.
- Ovome ja pozivam- reče.
Božiji Poslanik je nastojao da odobrovolji ashabe, a ne da ih odbija. Odavao je počast uglednim ljudima pojedinih plemena i postavljao ih njima za namjesnike.
Bio je oprezan i budan kada je sarađivao s ljudima. Međutim, nikome nije uskraćivao svoju prijatnost i ćudoređe.
Uvijek se brinuo o potrebama svojih ashaba. Svakom sagovorniku je posvećivao zasluženu pažnju. Kod sagovornika je stvarao osjećaj da mu niko nije važniji od njega.
Kada bi neko s njime sjedio ili mu prišao radi neke usluge, on bi ga strpljivo saslušao sve dok ovaj ne bi završiti iodstupio.
Kada bi mu neko tražio uslugu, Poslanik bi mu je ispunio ili ga lijepim

riječima ispratio.
Njegova dobroćudnost i ahlak su sve ljude obasuli, tako da im je postao poput oca. Oni su uvijek kod njega uživali jednaka prava.
Uvijek je bio ozarena lica, blage naravi, prijatan sagovornik. Nije bio grub, osoran, bučan, nepristojan; nije pretjerivao u kritici ni u pohvali. Pravio se da ne primjećuje ono što mu se ne sviđa. Niko nije sumnjao da će Poslanik uvažiti dati prijedlog ili upućenu molbu.
‘Aiša, neka je Allah zadovoljan njome, kaže:
Niko nije imao ljepši ahlak od Poslanika Kada hi ga god zvao neko od njegovih ashaba ili ukućana, on bi rekao:"Odazivam ti se".
Džerir b. ‘Abdillah, je rekao:
Božiji Poslanik nije odbio otkako sam prihvatio islam. Uvijek kada bi me vidio, nasmiješio bi se.
Salio se sa svojim ashabima i družio se sa njima. Igrao se sa njihovom djecom i sjedio sa njima u svojoj kući.
Odazivao se na pozive običnih ljudi, robova, ropkinja i siromaha. Odlazio bi nakraj grada u posjetu bolesniku. Prihvatao je svačiju ispriku.
Enes kaže:
Ko god se pomolio Poslaniku i obratio mu se, uvijek bi taj čovjek prvi okrenuo glavu i odstupio od Poslanika Ko god bi se rukovao sa Poslanikom, on ne bi povlačio svoju ruku dok je taj čovjek ne povuče. Prvi je nazivao selam onome koga susretne i prvi je ashabima pružao ruku pri rukovanju.
Nikada nije viđeno da je ispružio noge dok je sjedio među ashabima i na taj način nekome suzio mjesto za sjedenje.
Poštovao je svakog ko mu je dolazio. Cesto bi mu ponudio svoju odjeću, ustupio mu podmetač ispod sebe i insistirao da sjedne na njega ako bi se ovaj protivio.
Zvao je ashabe po kun-ji i oslovljavao ih imenima koja su najviše voljeli. Nikoga nije prekidao u govoru sve dok taj ne bi počeo pretjerivati. U tom slučaju, Poslanik bi ga prekinuo tako što bi ga zaustavio ili bi ustao sa sijela.
Enes prenosi da bi Poslanik, kada bi primio pok-

[1] Kun-je je ime koje počinje sa Ebu - otac (Ebu Mu'az - Otac Mu'aza, itd...) - prim. prev.

lon, govorio:

Odnesite ovo kući te i te žene. Ona je bila Hat dž‘ina drugarica. Doista je voljela Hatidžu[1].
' Aiša je rekla:
Nisam bilaljubomorna ni na jednu ženu. Nisam bila ljubomorna ni na Hatidžu kada bi on o njoj govorio. Ponekad je znao da zakolje ovcu i pošalje je njenim prijateljicama. Prijatno mu je bilo kada nas je njena

sestra posjetila. Kada nam je došla njena prijateljica, on se obradovao i propitivao je o nloj. Pošto je izašla, rekao mi je: "Ona nas je posjećivala dok je Hatidža bila živa. Lijepo posjećivanje je dio imana".
Posjećivao je svoje bližnje rođake ne izražavajući 'ivina nekima veće poštovanje nego prema drugima.
Ebu Qatade bilježi:
Kada je Negusova deputacija došla, Poslanik ustade da ih posluži.
Ashabi mu rekoše:
Mi ćemo to uraditi - a on odgovori:
To se desilo poslije njenog preseljenja na Ahiret.
-Oni su naše drugove ugostili. Ja želim da im se odužim.
Od Ebu Umamea se prenosi:
Jednom Poslanik iziđe među nas oslanjajući se na štap. Mi ustadosmo kada ga ugledasmo, a on reče:
-Nemojte ustajati kao što ustaju nearapi pred svojim dostojnicima!
-Ja sam samo čovjek koji jede kao i svi drugi ljudi - nastavi Poslanik - i sjedim kao i svi drugi ljudi.
Poslanik je jahao magarca i primao druge da jašu iza njega. Obilazio je siromahe. Sjedio je sa siromašnima. Družio se sa ashabima i miješao se sa njima. Sjedio bi ondje gdje je bilo slobodno.

Obavio je svoj hadž na sedlu od pohabanog platna koje nije koštalo ni četiri dirhema. "Gospodaru moj, ovo je hadždž u kome nema ni pretvaranja ni dvoličnjaštva", govorio je.

Kada mu se otvorila Mekka i kada je ušao sa vojskama vjernika, pognuo je glavu na svoju jahalicu tako da je skoro dodirnuo prednji unkaš od skromnosti radi Allaha.

Znao je da dugo šuti i ne govori bez potrebe. Okretao se od onoga ko bi govorio o nečem ružnom.
Smije mu je bilo osmijeh, govor mu je bio sažet - ni pretjeran ni prekratak.
I Ashabi su nastojali da se samo osmjehuju iz poštovanja prema njemu i povodeći se njegovim primjerom.
Njegovo društvo je bilo društvo dobra i povjerenja. U njemu se nisu dizali glasovi niti vrijeđalo ičije dostojanstvo. Kada bi govorio, njegovi sagovornici bi pognuli glave kao da su im na glavama ptice.
Hodao je brzim korakom. Iz njegovog hoda se moglo vidjeti da se ne dosađuje niti da ljenčari.
Ibn Ebi Hale kaže: "Šutio je iz četiri razloga: iz dobroćudnosti, iz opreznosti, iz poštovanja i zbog razmišljanja".
' Aiša je rekla:
"Kada bi pričao o nečemu, slušalac bi mogao izbrojiti (izrečene riječi)".
Volio je mirise i mirišljava ulja. Upotrebljavao ih je često.
Ovaj svijet mu je bio dostupan sa svim svojim blagodatima. Osvajao je

zemlju za zemljom, ali ga nisuzanimali ukrasi ovoga svijeta. Umro je, a štit je bio založio kod jednog jevreja kako bi mogao prehraniti porodicu.

Čovjek između dobra i zla

Islam - poput ostalih nebeskih misija - svoju reformaciju zasniva na kristalisanju ljudske duše prije svega drugog. On ulaže ogromne napore kako bi prodro u dubine duše i zasijao svoja učenja u njenu srž kako bi se ona pretvorila u samu njenu bit.

Misije poslanika traju i privlače mase oko sebe samo zato što je ljudska duša polje njihovog djelovanja i okosnica njihovih aktivnosti. Njihova učenja nisu puka kora koja otpada u gužvi aktivnog života, niti zamiješane boje koje izblijede kako dani prolaze. Om su svoje principe spojili sa žilom kucavicom duše, tako da ti principi nadvladavaju nedoumice ljudske duše i potiskuju njena devijantna stremljenja.

Nebeske poslanice ponekad tretiraju društvo i društvena stanja, zatim vlast i njegove vrste dajući rješenja za devijacije koje se mogu desiti na tim poljima.

Uz to, prirodu vjere neće izmijeniti to što ona dobre duše smatra pogodnim medijem za promjenu nabolje. Jak moral je vječna garancija svake civilizacije.

Ovo nije nipodaštavanje niti potcjenjivanje aktivnosti graditelja društva i države. Naprotiv! Ovim želi da se ukaže na vrijednost islaha1 u uređenju života i obveseljavanju živih bića.

Posrnula duša stvara nered i u najboljim sistemima i tamo uspijeva postići svoje sramne ciljeve, a plemenita duša zatvara i sanira šupljine oronulog sistema. Vrline si jaju iz njene dubine. Njeni postupci su ispravni i odmjereni čak i usred (tih) previranja i nemira.

Častan sudac može svojom pravednošću nadomjes- titi nedostatke zakona po kojem sudi, dok nepravedan sudac može izokrenuti i tekst ispravnog zakona. Isto tako se ponaša i čovjekova duša kada dolazi u dodir sa raznim idejama, trendovima, željama i interesima ovoga svijeta.

[1] Riječ islah - ima više značenja koja nam mogu poslužiti kada je u pitanju etika: (is)popravljanje; obnavljanje; reforma; sređivanje prilika, stvaranje sreće i blagostanja; uspostavljanje reda i mira; mirenje, izmirivanje; poboljša(va)nje (v. Muftić, Teufik. - Arapsko-bosanski rječnik, str. 809).

Kadi toga, duševno blagostanje predstavlja prvi stub u uspostavljanju dobra na ovom svijetu.

Kada je duša iskvarena, horizonti su zatamnjeni. Nemiri zauzimaju sadašnjost i budućnost naroda, Zbog toga Uzvišeni kaže:

Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika.[1]

Oobjašnjavajući razlog propasti prošlih naroda, Allah kaže:

Tako je bilo i sa faraonovim ljudima i onima prije njih: u Allahove dokaze nisu vjerovali, pa ih je Allah zbog grijehova njihovih kaznio - Allah je, uistinu, moćan i strašno kažnjava; to je zato što Allah neće lišiti blagostanja narod kome ga

je podario - sve dok se on sam ne promijeni...[1]

A islam u tretiranju duše s namjerom njenog usavršavanja posmatra je sa dva aspekta:

da ona sadrži pozitivnu prirodu koja teži ka dobru i raduje se kada ga dostigne; koju rastužuje zlo i koja žali kada ga počini; koja u pravdi vidi nastavak svoga postojanja i ispranost svoga života;

da u njoj - pored toga - postoje negativna strujanja koja je odvode sa Pravoga Puta i uljepšavaju joj činjenje onoga što joj donosi nesreću i odvodi je u ponore zla.

Nemamo namjeru sada crpiti korijene ovih loših poriva sa historijske strane da bismo saznali jesu li oni rođeni s dušom ili su kasnije nastali. Interesuje nas to da su obje vrste poriva zastupljene u čovjekovoj prirodi i obje nastoje da preuzmu komandu nad njime. Njegova sudbina zavisi od toga kojem će se porivu prepustiti.

Uzvišeni Allah kaže:

i tako mi duše i Onoga koji je stvori pa joj put dobra i put zla shvatljivim učinio, - uspjet će samo onaj ko je očisti, a bit će izgubljen onaj koje je na stranputicu odvodi![2]

Islam radi na davanju pune podrške čovjeku kako bi

1 El-Enfal, 52, 53.

2 Eš-Šems, 7-10.

pomogao njegovu prirodu, pročistio njenu svjetlost i pomogao ostvarenju njenih interesa.

Njegov cilj je, također, da se oslobodi ometanja grijeha koji ga salijetaju i pokušavaju da ga povuku u provaliju.

Islam sebe opisuje kao vjeru čiste prirode, lišenu svili ovih mrlja. Uzvišeni Allah u svojoj Plemenitoj Knjizi kaže:

Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio, - ne treba da se mijenja Allahova vjera, ali većina ljudi to ne zna.[1]

Oko služi za gledanje, ukoliko ga nije sljepoća pogodila. Uho služi za slušanje, ukoliko nije gluho. Priroda je stvorena da bude stopljena sa Istinom i da njoj luli kao što voda hrli iz cijevi - sve to ukoliko nije hendikepirana i na taj način sputana i ometena od svog prvobitnog stremljenja ka savršenstvu, dobru i vrlinama.

Ove pojave koje remete prirodu mogu se sastojati od zaostavštine minulih vremena, od tradicija primitivnih staništa ili od oba činioca

istovremeno. Oni su veoma opasni jer navlače mnoge bolesti na ljudsku pri- rodu. Istinski džihad zasniva se na borbi protiv njih, nastojanju da se istupi njihova oštrica, spašavanju prirode od opasnosti kako bi se vratila svojoj autentičnoj
čistoći i obavljanju svoje prave funkcije, a islam je podrobno objasnio način da se to postigne.

Nakon što smo pročitali navedeni ajet da je vjera, ustvari, priroda, pročitajmo i slijedeći ajet:

...obraćajući Mu se predano! Bojte se Njega i o- bavljajte namaz, i ne budite od onih koji Mu druge ravnim smatraju, od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili; svaka stranka zadovoljna onim što ispovijeda.[1]

Vjera, a ne ateizam; bogobojaznost, a ne poročnost; jedinstvo pobožnih ljudi oko Gospodara, a ne razilaženje oko Njegaovi savjeti su put čovjekovog povratka ispravnoj prirodi. Kur'an Časni podvlači ovaj smisao ajetom:

Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem, zatim ćemo ga u najnakazniji lik vratiti, samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili...[2]

Taj lijepi sklad znači spoznaju Istine, privrženost njoj, slijeđenje njenih odredaba. On znači utopljenost u vrline i čistote i bdijenje nad njom čovjekovog razgovora sa sobom i sa drugima. On znači procvat savr

[1] Er-Rum, 31, 32.
2 Et-Tin, 4-6.

šenstva u visinama vrlina i potčinjavanje svega u životu ovim vrijednostima.

Uprkos tome, veliki broj ljudi zbog svojih nahođenja zaostaje za ovim stepenom težeći ka zemlji, stradajući od nahođenja koja slijede padajući na daleko mjesto - u najniže ponore u koje će ih Allah poslati.

Ovaj Božanski odgovor razdvaja zakone upute i zablude. To su veoma precizni i pravedni zakoni koje Kur'an spominje u ajetima:

Allah neće nazvati zalutalim narod koji na Pravi Put uputio prije nego što učine ono što im je On zabranio. - Allah zaista sve dobro zna.'

Odvratit ću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na zemlji oholili. I kakav god oni dokaz vide neće ga vjerovati: ako vide pravi put - neće ga kao put prihvatiti, a ako vide stranputicu - kao put će je pi-ihvatiti. To zato što će dokaze Naše poricati i što će prema njima ravnodušni biti.[2]

Ko može ostati na svome lijepom skladu i sačuvati

[1] Et-Tevbe, 115.
2 El-E-'raf. 146.

se na ovom primitivnom svijetu? Odgovor je u ajetu:

...satno oni koji budu vjerovali i dobra djela činili...[1]

Sada nam je jasno da je lijepo ophođenje blizak plod jasnom

vjerovanju i dobrom djelu.

* * *

Vidjeii smo kakav je stav islama prema lijepoj ljudskoj prirodi i njegov metod u njenom podržavanju.

Islam ostale, loše čovjekove nagone tretira tako što na njih ukazuje i zatim radi na njihovom potiskivanju i stvaranju prostora za djelovanje zdravog razuma i logike ispravne prirode.

Poslanik ukazuje na neke od ovih priroda riječima:

Čovjek sijedi, a sa njim sijede i dvije osobine: pohlepa i previsoka očekivanja[2];

Najgore što je u čovjeku jeste podli kukavičluk i bezobzirni tvrdičluk';

Kada bi čovjeku bila dana rijeka zlata, on bi poželio da ima još jednu; kada bi mu bila dana još jedna, on bi poželio treću. Čovjekova prsa može ispuniti samo zemlja. Allah će oprostiti onome ko se pokaje[1].

Kur'an ukazuje na neke vrste ovih priroda:

Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovom svijetu; a najljepše mjesto povratka je u Allaha.[2]

Prvo na što islam usmjerava čovjekovu pažnju jeste činjenica da udovoljavanje strastima i slijeđenje neiscrpnih poriva neće zasititi dušu niti će zadovoljiti istinu.

Kada se god duša zasiti jednog izvora zadovoljstva, poželi da prijeđe na drugi izvor.

U stalnoj težnji za nasladama, duša ne preže od činjenja grijeha i kršenja tuđih prava.

Zbog toga Kur'an upozorava na opasnost od slijeđenja ovakvih zabranjenih poriva:

...i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahova Puta; one koji skreću s Allahova Puta čeka teška patnja na onom svijetu zato što su zaboravljali na Dan u kome će se račun polagati.[1]

O ponašanju nevjernika i obavezi protivljenja njihovim postupcima se kaže: Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i na Zemlji i u onom što je na njima; Mi smo im dali Kuran, slavu njihovu, ali oni za slavu svoju ne haju.[2]

Međutim, mora se praviti razlika između zabranjenih poriva duše i njenih odobrenih i obaveznih zahtjeva. Jer, mnogi pobožni ljudi na vrlo ružan način miješaju ove dvije vrste poriva.

Dešava se da su čovjeku potrebna neka ovosvjetska dobra za život, a koja nisu zabranjena, ali je on pogrešno razumio da su ta dobra pokuđene mizerije. Rezultat ovog shvaćanja je pristup ovim dobrima s osjećajem krivice i grižom savjesti. Taj osjećaj je, ustvari, žrtva vrlo

opasne greške.

Jer, kada se taj čovjek pomiri sa saznanjem da je gr- ješnik i da je ta ružna navika postala dio njegovog života, ubrzo će sa toga prijeći na činjenje nekih opasnijih grijeha, koji su u ovom slučaju pravi grijesi.

[1] Sad, 26.

Kur'an Časni zapaža ovu pojavu i jasno ukazuje na opravdanost zdravih duševnih poriva ostavljajući joj prostora za uživanje u dobru istovremeno nazivajući uplitanje ograničavanjem, zabranjivanjem ili sužavanjem ovih poriva jednakim sa kriminalom i nemoralom! Jer, to uistinu spada u kriminal i nemoral.

Uzvišeni kaže:

O, ljudi, jedite od onoga što ima na zemlji , ali satno ono što je dopušteno i što je prijatno, i ne slijedite šejtanove stope, jer vam je on neprijatelj očevidni! On vas navraća na grijeh i razvrat i na to da o Allahu govorite ono što ne znate.[1]

Upravo tako! Zabranjivanje lijepog halala je govor o Allahu iz neznanja. To je brat zla i razvrata kojima poziva šejtan.

Islam osuđuje grubo slamanje nagona, kao i da se oni zadovoljavaju bez mjere. On u tome propisuje srednji put - između podbacivanja i pretjerivanja.

* * *

Kao što su okviri lijepe prirode zacrtani u imanu i islahu, a ne u ateizmu i liberalizmu, tako je i sa okvirima ovih lutajućih poriva.

U oba slučaja čvrst zid se može izgraditi samo
zdravim ah lakom.

Rada Kur'an govori o čovjeku kao o slabom, neodlučnom i nestabilnom biću, napominje i da se oslobađanje od ovih nečistoća postiže samo putem vjere i njenih savjeta:

Čovjek je, uistinu, stvoren tnalodušan: kada ga nevolja snađe - brižan je, a kada mu je dobro - nepristupačan je, osim vjernika, koji namaz svoje budu na vrijeme obavljali, i oni u čijim imecima bude određen dio za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi, i oni koji u onaj svijet budu vjerovali, i oni koji od kazne Gospodara svoga budu strahovali, - a od kazne Gospodara svoga niko nije siguran - i oni koji stidna mjesta svoja budu čuvali...[1]

Poznato je da se ahlak ne može iznenada formirati u duši. Ne može odmah po rođenju biti zreo i jak. Naprotiv! On nastaje u dugotrajnom procesu i postepeno sazrijeva.

U ovome leži tajna njegovog rasta kroz stalno ponavljana djela i duga razdoblja koja nose karakteristike
stalnosti poput namaza, zekjata, vjerovanja u Dan obračuna, straha od Allahove kazne...

A ako loše naravi neprestano nasrću na dotičnog čovjeka nastojeći

da mu poremete moral s vremena na vrijeme, privremeni lijek neće biti dovoljan.

Resurse duše može uravnotežiti samo neki dorastao činilac koji vraća ravnotežu odmah nakon poremećaja.

* * *

Ukratko - islam poštuje čistu prirodu i svoja učenja vidi kao njen eho. Naša vjera upozorava na zabludjele porive i postavlja brane ispred njih. Ibadeti koje islam propisuje predstavljaju pojačanje prirodi. Oni kanališu nagone i nisu potpuno ispravni niti su postigli cilj ukoliko svaki od njih ne vodi ka uzvišenim moralnim virjednostima i Ispravnom Putu.

Sankcionisanje moralnih poroka

Primoravanje na etičnost ne stvara etičnog čovjeka, kao što ni primoravanje na iman ne stvara vjernika. Znači, duševna i umna sloboda predstavlja osnovu odgovornosti.

Islam cijeni ovu činjenicu i poštuje je. On gradi tvrđavu ahlaka.

Zašto pribjegava prisili kako bi čovjeku objasnio smisao dobra ili kako bi njegovu etiku uputio ka dobni, pored toga što zagovara pozitivan stav prema ljudskoj prirodi i smatra da je uklanjanje prepreka ispred nje dovoljno da se stvori zdrava generacija?

Ljudska priroda je dobra. To ne znači da je čovjek bezgriješan i samo dobru naklonjen. Naprotiv! To znači da je dobro svojstveno osnovnoj ljudskoj prirodi te da privrženost toj prirodi i postupanje po njoj čovjek postiže sa lahkoćom sa kojom ptica leti, ukoliko nema nekih zapreka i otežavajućih okolnosti.

Ispravno djelovanje sa aspekta islama jeste, prvo, rušenje zapreka i uklanjanje otežavajućih okolnosti. Pa ukoliko čovjekovo tijelo klone k zemlji i onemoća, onda se taj čovjek smatra bolesnikom i omogućavaju se svi načini liječenja.

Islam neće izdati sud o izopćenju tog čovjeka iz društva osim ako njegov ostanak ne izaziva zlo kod drugih ljudi.

U granicama ovih odredaba islam se bori protiv e- tičkih prijestupa. On podrazumijeva da čovjek voli da živi na časnom putu; da obitava od plodova svoga zalaganja i vlastitog napora, tj. da ne gradi svoje postojanje na kradi.

Šta čovjeka tjera na krađu? Potreba za olakšavanjem tegoba! Neka, onda, sebi obezbijedi potrepštine i izobilje koje će ga odvratiti od toga.

To je obaveza društva. Ukoliko ono podbaci i natjera čovjeka na kradu, tada odgovornost za taj prijestup pada na nedosljedno društvo, a ne na izgubljenu jedinku.

Ako se pojedincu pruže sve potrepštine, a on i nakon toga posegne za zabranjenim, tada će se njegov slučaj pažljivo ispitati prije izvršenja kazne nad njime. Jer, možda postoji neki impuls dobra u toj situaciji i razlog da se uspori vjerom propisana kazna. Štaviše, Poslanik kaže:

Bolje je da sudac pogriješi u oprostu nego da pogriješi u kazni!

Kada ispitivanjem stanja osobe dođe do zaključka da se radi o zagađenoj prirodi, da je postala izvorom opasnosti po okolinu koja ga je skrbila i štitila, da je na njenu ljubav i pažnju uzvratio prljanjem njene čistoće i umanjivanjem sigurnosti, tada se ne zamjera toj okolini da izvrši kaznu za neprijateljstvo nad svojom jedinkom i uništi oružje kojim je ovaj uznemiravao druge.

Krađu, koja povlači za sobom amputaciju ruke, Kur'an opisuje kao nepravedan i destruktivan način

i rade. U tom kontekstu za kradljivca se kaže:

"A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se - Allah će sigurno oprostiti. Allah doista prašta i samilostan

Dakle, kazna koju propisuje islam predstavlja pravednu i konstruktivnu zaštitu društva od zaraženog organa iz njegovog tijela. Suprotnost te pravde je nep- ravda, a konstruktivnosti destrukcija.

* * *

Ovo je primjer kojim želim ukazati na to da kazne za etičke propuste nisu propisane da bi prisiljavale na vrelinu i da bi ljude na grub način natjerale na slijeđenje časnog puta.

Idealan način sa stanovišta islama jeste obraćanje ljudskom srcu i iritiranje njegovih sklonosti i težnji ka vrijednostima i savršenosti i vraćanje tog srca njegovom Uzvišenom Stvoritelju na način koji se zasniva na uvjerenju i ljubavi. Taj postupak se veže za časne vri- jednosti i dokazuje da su one prirodan rezultat svega ovoga.

Mora se vladati i uvjetima u datoj sredini. Ona se mora učiniti takvom da motiviše čovjekove talente i lijepe manire.

Ne treba bježati od uklanjanja beskorisnih parazita. Mi u raznim granama privrede omogućavamo prinos glavnih žitarica tako što uklanjamo veliki broj trava i korova.

Očuvanje interesa cijelog čovječanstva nije manje opasno od toga. Zato su neprihvatljive kritike kaznu je uspostavio islam, a koju je ranije propisao Tevrat i prihvatile sve nebeske religije.

* * *

Islam odgovornost za upućivanje na dobro ili zlo, širenje poroka ili vrlina prvenstveno povjerava životnoj sredini.

Njegovo stremljenje ka preuzimanju poluga vlasti leži - između ostalog - u nastojanju da se oformi društvo koje će inspirisati na vrline i na poštenje.

Vjerovjesnik, prenosi priču o ubici koji je odlučio da se pokaje za svoja nedjela, i da je on pitao za najviše mjesto na zemlji, pa ga uputiše jednom učenjaku. On mu ispriča kako je ubio stotinu ljudi. "Da li taj grijeh može biti oprošten ?" - upita pokajnik. "Može"-odgovori učeni čovjek "Šta se može ispriječiti između tebe i teobe? Idi na to i to mjesto. Tamo žive

ljudi koji su pokorni Allahu. Budi i ti pokoran s njima. Ne vraćaj se u svoju zemlju, jer je to zločinačka zemlja".[1]

U drugoj predaji se kaže kako je on došao svećeniku i pitao ga:

-Ima li za mene oprosta?

-Pretjerao si u griješenju, tako da ne znam. Međutim, postoje dva sela. Jedno se zove Nusra, a drugo Kufra. Stanovnici Nusre djeluju kao Džennetlije i niko drugi tu ne može opstati, dok stanovnici Kufre djeluju kao džehennemlije i niko drugi tu ne može opstati. Idi u Nusru. Ako budeš mogao opstati u njoj, nema sumnje da su ti grijesi oprošteni[1]

1Buhari.

2 Et-Taberani.

Sa ovog polazišta islam smatra da posmatranje sredine i procjena njenog uticaja u formiranju etike predstavlja činilac koji je neodvojiv od onoga što smo utvrdili ranije - a to je bdijenje nad zdravom prirodom i čišćenje raspuštenih prohtjeva.

Smatramo da vođenjem računa o ovim aspektima sigurno možemo formirati čisto društvo koje krase najbolje osobine i najpoštenije prirode.

Djelokrug etike obuhvata sve

Svaka vjera može imati vlastite znamenitosti koje smatra svojim obilježjima.

U islamu, bez sumnje, postoje određeni obredi koji su propisani njegovim sljedbenicima. Ti obredi su utemeljeni, jasno definisani i nisu vezani za druge.

Međutim, moralna načela nisu od ove vrste. Musliman je zadužen da se prema svim stanovnicima Zemlje ophodi na način koji ne trpi kritiku. Iskrenost je muslimanu naređena i prema muslimanu ili nemuslimanu. Isto je i sa tolerancijom, odgovornošću, čovječnošću, saradnjom, plemenitošću...

Plemeniti Kur'an nam naređuje da sa jevrejima i kršćanima ne ulazimo u rasprave koje će izazvati svađe koje vjerama neće nikakvu korist donijeti. Uzvišeni Allah kaže:

Reci: "Zar se s nama o Allahu raspravljate, kad je On i naš i vaš Gospodar? Nama - naša djela, a vama - vaša djela! A samo Mu mi iskreno ispovijedamo vjeru".[2]

Dogodilo se da je Poslanik dugovao nešto jednom jevreiu. Ovaj je došao da traži svoj dug i povikao je: "Doista vi, ‘Abdulmuttalibovi, ne poštujete rokovi'!" Kada je to čuo, ‘Umer b. Hattab zatraži da nauči pameti ovog čovjeka koji se nedolično ponio pred Poslanikom, Nosio je sablju i htio je da ubije tog jovreja.

Ali, Poslanik je umirio ‘Umera riječima: "Nama dvojici je više potrebno nešto drugo od tebe: naredi njemu da lijepo traži dug, a naredi meni da ga na vrijeme vraćam".

Islam naređuje pravednost pa čak i kad je u pitanju i;i ešnik ili

nevjernik.
‘ Alejhisselam kaže:
1 El Ankebut, 46.
I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, - ne i sa onima među njima koji su nepravedni i recite: "Mi vjerujemo u ono što se objavljuje nama, a naš Bog i vaš Bog jeste - jedan, i mi se Njemu pokoravamo".[1]
On se iščuđava sljedbenicima Musaa i Isaa koji ulaze u ovu vrstu rasprave sa muslimanima:
Dova onoga kome je nepravda učinjena se prima.
Ukoliko je grešnik, to je njemu na štetu.[1]
Dova čovjeka kome je učinjena nepravda - pa i
nevjernika - nema pred sobom nikakvog zastora.
Ostavi ono što je sumnjivo i drži se sigurnih stvari.[2]
Ovim naznakama islam sprječava svoje sljedbenike da nanesu ikakvo zlo vjerskim neistomišljenicima.
Primjer lijepog ophođenja sa pripadnicima drugih vjera je događaj iz života Ibn ‘Umera. U njegovoj porodici su bili zaklali ovcu. Kada je stigao kući, upitao je: "Jeste li dali mesa našem komšiji jevreju? Jeste li dali mesa našem komšiji jevreju? Čuo sam Poslanika kako govori: ’Džibril mi je toliko govorio o pravima komšije da sam pomislio da će ga učiniti nasljednikom'".[3]
Isto tako, islam naređuje da čovjek održava rodbinske veze, pa čak i sa ljudima koji ne slijede njegovu vjeru. Slijeđenje istine ne podrazumijeva odbojnost prema rodbini:
[1] Ahmed.
[2] Ahmed.
...i prema njima se, na ovom svijetu, velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća; Meni ćete se poslije vratiti i Ja ću vas o onome što ste radili obavijestiti.[1]

* * *

Ovo je što se tiče lične perspektive. Što se tiče opšte perspektive, islam zastupa stav da opstojnost naroda, procvat države i čvrstina suvereniteta traju ukoliko je ahlak prisutan kod tog naroda. Kada nestane ahlaka, nestaje i države.
Narodi su ahlak - dok ga slijede; kad njega nestane, nestaje i naroda.
Ovoj činjenici u prilog ide obraćanje Poslanika njegovom narodu i plemenu.
Oni su svojim ugledom na Arapskom poluostrvu predodređeni da vrše vlast na njemu.
Međutim, Vjerovjesnik ih upozorava da će njihova vladavina trajati samo ukoliko se budu ponašali u skladu sa islamskim moralom.
U tom smislu Enes b. Malik pripovijeda:

Boravili smo jedne prilike u društvu muhadžira i ensarija u nekoj kući. Dođe i Božiji Poslanik; a svaki čovjek se poče pomjerati kako bi mu do sebe napravio mjesta za sjedenje... Poslanik ustade ka vratima, nasloni se na dovratke i kaza:

- Vođe su iz plemena Qurejša, toliko mi dugujete. Om će to zasluživati sve dok budu izvršavali tri stvari: kada im se traži milost, da se smiluju, kada sude, da to pravedno čine, i kada se obavežu na nešto, da to izvrše. Ko odstupi od toga, na njega je prokletstvo od Allaha, meleka i svih ljudi.[1]

Ovaj hadis strogo zacrtava da jedan narod, država ili porodica mogu uživati ugled samo u mjeri u kojoj se pridržavaju uzvišenih osobina i ukoliko se zalažu za časne ciljeve.

Ako neki sudac nosi obilježje islama i Kurana, a ljudi primijete da u praksi nije pravedan, da u nekim pitanjima nije milostiv i da neke ugovore ne izvršava, taj čovjek je u ime islama i Kurana izišao iz okvira morala i zaslužio da bude proklet u svim krajevima Zemlje i horizontima neba.

Hasan prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

Kada Allah želi dobro nekom narodu, za poglavare mu postavi mudrace i riznice povjeri širokogrudnima. A kada želi neki narod da kazni, za poglavare mu postavi maloumne, a za rizničare škrtice.[2]

Poznata je izreka Ibn Tejmije: "Allah će podržati pravednu zemlju čak i kada je nevjernička, a neće podržati nepravednu zemlju čak i ako je muslimanska".

* * *

Ahlak u prvobitnim islamskim izvorima - Kuranu i Sunnetu - predstavlja cjelokupnu vjeru i sav dunjaluk. Ako neki narod podbaci u nekom aspektu povezanosti sa Allahom ili u svome položaju među ostalim ljudima, uzrok toga je manjkavost vrlina i marginalizacija ahlaka.

Iskrenost

Uistinu je uzvišeni Allah s pravdom i mudrošću stvorio nebesa i Zemlju i zato traži od ljudi da svoj život baziraju na istini i da postupaju samo po istini.

Dezorijentiranost i nesreća ljudi potiču samo iz njihovog odstupanja od ovog jasnog principa, od prodiranja laži i nebuloza u njihove duše i misli, što ih je udaljilo od Pravog Puta i odvratilo ih od činjenica kojih se moraju pridržavati.

Iz tog razloga iskrenost se mora slijediti u svakom postupku, primjenjivati se u svakoj situaciji, realizovati u svakom sudu. To je osnovni stub u karakteru muslimana i postojana osobina njegove etike. Iz istog razloga konstrukcija društva u islamu se zasniva na suzbijanju neprovjerenih informacija, odbacivanju glasina i sumnji. Jer, samo čvrste činjenice treba da budu slijeđene. Samo su one istaknute i superiorne i

samo se njima potvrđuju razne vrste veza.

Božiji Poslanik je rekao:

Klonite se neprovjerenih vijesti, jer je to najgore što se može reći[1];

Prijeđi s onog što ti je sumnjivo na ono što ti nije sumnjivo. Iskrenost je smirenost, a laž je uznemirenost.[1]

Kur'an se zgražava nad onima koji slijede pretpostavke koje su im napunile glave praznovjerjima i ukaljale lažima njihovu sadašnjost i budućnost:

...oni se povode samo za pretpostavkama i onim za čim duše žude, a već im dolazi od Gospodara njihova prava uputa[2].

...a o tome ništa ne znaju, slijede samo pretpostavke, a pretpostavka istini baš nimalo ne koristi.

A islam - radi izuzetne važnosti koju pridaje istini - progoni lašce i žestoko ih osuđuje.

‘Aiša, majka vjernika, kaže:

Nikakav gest nije Božijem Poslaniku bio odvratan kao laž. Kada god bi kod nekog od ljudi primijetio nešto od toga i zatim saznao da je to ovaj iskorijenio, znao bi da je taj čovjek došao na teobu.[4]

1 Tirmizi.

2En-Neđžm, 23.

3 En-Nedžm, 28.

U njenoj drugoj predaji se kaže:

Nikakav gest nije Božijem Poslaniku bio odvratan kao laž. Dešavalo se da neki čovjek u njegovom prisustvu izrekne neku laž. On bi to u sebi čuvao sve dok ne bi saznao da je taj čovjek došao na teobu.[1]

Nije čudo! Časni prethodnici (selefi salih) jedni s drugima su se na najljepši način ophodili i po tome su se raspoznavali. Kada bi neki od njih učimo nešto neprimjereno i krenuo pogrešnim putem, izgledao bi - radi svoga postupanja - poput gubavca među zdravima. Ne bi među njima mogao boraviti sve dok se ne izliječi od svoje bolesti.

Prvobitna obilježja muslimanske zajednice su bila iskrenost u pričanju, preciznost u izlaganju i pouzdanost u govoru.

A laž, pronevjera, varanje i potvora bili su obilježja nifaka i gubljenja veze s vjerom ili su predstavljale vezanost za vjeru na način varalica, potvornika i lažaca koji izvrću stvarnost.

* * *

Laž je sušta mahana koja govori o pokvarenosti duše čovjeka, o naravi koja iz ničega stvara zlo i koja pribjegava griješenju bez uticaja više sile ili teških okolnosti.

[1] Ibn Hibban.

Postoje niskosti koje se lijepe za čovjeka i nalik su bolestima koje

napadaju tijelo i koje nestaju tek nakon dugotrajnog liječenja. Nalik su strahu od kojeg zanijeme strašljivci i pohlepi od koje se stiskaju ruke.

Kada se neki ljudi pozovu u obavezni džihad, pristupaju naježene kože. Drugi, pak, kada treba da podijele zekjat, broje novac drhtavih prstiju. Ovakvi tipovi su podložni kukavičluku i škrtosti, za razliku od onih koji idu u smrt bez straha i udjeljuju imetak bez brojanja.

Može se naći neko opravdanje za one koje podilaze impulsi pohlepe ili straha u trenutku dok se nalaze na poprištima žrtvovanja.

Međutim, nikakvo opravdanje se ne može naći za one kojima laž čini dio karaktera i koji cijelog života varaju ljude.

Božiji Poslanik je rekao:

Čovjekovu prirodu mogu činiti razne osobine, ali
ne varanje i laž.[1]

Pitali su Božijeg Poslanika

-Može li vjernik biti kukavica?

- Da! - odgovori.

-Može li vjernik biti škrtica?

-Može! - odgovori Poslanik

-A može li vjernik biti lažac?

-Ne može!... - odgovori.[1]

Ovi odgovori potvrđuju ono što smo maloprije kazali - da postoje porivi i napadi slabosti koji opsjedaju neke ljude i nakon određenog vremena ih svladavaju - kada se susretnu sa čvrstom obavezom ili zacrtanom dažbinom. Oni nipošto nemaju za cilj opravdavanje škrtosti ili zanemarivanje kukavičluka. To se ne može desiti, jer te dvije karakteristike predstavljaju kapiju nevjerovanja.

Što je širi dijapazon štete koju izaziva laž koju proširi potvorivač, grijeh će biti veći kod Allaha. Novinar koji hiljadama ljudi proširi lažnu vijest, političar koji ljudima daje iskrivljene slike značajnih pitanja ili ljudi afere koji usmjeravaju optužbe značajnim ljudima i ženama - oni izvršavaju mnogo teže zločine za koje sljeduje teška kazna.

Vjerovjesnik je rekao:

Noćas sam sanjao dvojicu ljudi kako mi prilaze.
Onaj koji cijepa svoju vilicu je lažac. On je (na dunjaluku) lagao i te laži su se prenosile s kraja na kraj svijeta. Do Sudnjeg dana, lažac će na taj način
biti mučen.[2]

U ovu vrstu spada laganje vladara svojim narodima. Svakom je poznato koliko je štetna laž sa govornice.

U hadisu stoji:

-Trojica ljudi neće ući u Džennet: nemoralni starac, lažljivi vođa i oholi siromah. ‘

Laž o Allahovoj vjeri je najveći grijeh, a na pročelju toga je pripisivati

Allahu ili Njegovom Poslaniku nešto što oni nisu rekli.
To je u svojoj osnovi vrsta bezočne potvore čije su posljedice užasne.
Božiji Poslanik kaže:
Slagati nešto o meni nije isto što i slagati na nekog drugog čovjeka. Ko slaže na mene namjerno neka sebi pripremi stolicu od vatre.[2]
U ovu vrstu potvore spada sve što neznalice mogu izmisliti i uvući u Allahovu vjeru od postupaka koji nemaju osnove u vjeri, a koje obični ljudi smatraju njenim dijelom. To, ustvari, nije dio vjere! To je samo igra i zabava!
Vjerovjesnik ukazuje svom Ummetu na izvore ovih pokuđenih novotarija i upozorava ih na opasnost slijeđenja tih pokreta pozivajući muslimane da se pridržavaju ajeta svoje Knjige i tradicije njihovih pravovjernih prethodnika:
Pred kraj postojanja mog Ummeta pojaviti će se ljudi-dedždžali koji će izmišljati stvari kakve niste čuli ni vi ni vaši očevi! Teško vama i teško njima! Ne dopustite da vas u zabludu odvedu i da vas na Pravom Putu pokolebaju![1]
Islam preporučuje da se istinoljubivost usađuje u dušu djeteta kako bi odrasli s njome i kako bi ona srasla sa njihovim riječima i postupcima.
‘Abdullah b. ‘Amir kaže:
Jedne prilike me zvala majka dok je Božiji Poslanik, sjedio kod nas u kući:
-Dođi da ti nešto dam!
-Šta si željela da mu daš? - upita je Poslanik -Htjela sam da mu dam hurmu.
-Kada mu ne bi dala ništa, na teret bi ti bila stavljena laž - kaza joj Poslanik[2]
Ebu Hurejre bilježi da je Božiji Poslanik rekao:
Ko kaže djetetu: "Dođi, evo ti!" a ne da mu ništa, to mu se ubraja u laž. ’
Pogledajmo kako Božiji Poslanik podučava majke i očeve da svoju djecu odgajaju u duhu istinoljublja i mržnje prema laži. Da je on ovo dozvolio i ubrojio ga u bezazlene riječi, lahko bi se moglo dogoditi da djeca odrastu smatrajući laž malim grijehom, a to je, ustvari, kod Allaha krupan prijestup.
[1] Muslim.
[2] Ebu Davud.
[3] Ahmed.
Strogost u vezi sa istinitošću i istinoljubivošću je tolika da zalazi i u sitna kućna pitanja.
Esma' bint Jezid je rekla:
-O, Božiji Poslamče! Ako bi jedna od nas rekla za nešto što joj se sviđa da joj se ne sviđa, da li je to laž?
— Laž će se tretirati kao laž, a mala laž kao mala laž - odgovori Božiji

Poslanik.[1]

Zakonodavac je pobrojao negativnosti laži i ukazao na teške posljedice laganja kako ne bi ostavio nikakvo opravdanje za zaobilaženje istine i neozbiljan odnos prema njoj.

Neki ljudi ne prežu od laži dok se šale! Smatraju da se u zabavi nešto može izmisliti. Međutim, islam koji dozvoljava opuštanje, ne odobrava u tome nikakva sredstva osim čiste istine. Jer, sa dozvoljenim stvarima nestaje potreba za zabranjenim i sa istinom prestaje potreba za lažima.

Božiji Poslanik je rekao:

Teško onome ko izmišlja nešto kako bi nasmijao ljude. Teško njemu! Teško njemu![2]

Obećavam kuću u središtu Dženneta onome ko ostavi laž čak i kada se šali.[1]

Čovjek nije potpun vjernik sve dok ne ostavi laž u šali i diskusiji, pa makar bio iskren u ostalim prilikama.[2]

Svjedoci smo da ljudi puštaju svojoj mašti na volju kada treba nasmijati društvo. Nikakav grijeh ne vide u izmišljanju i pripisivanju priča svojim protivnicima ili prijateljima kako bi uzbunili ljude protiv njih ili kako bi se izrugivali s njima. Vjera u potpunosti zabranjuje ovakvo ponašanje. Jer, realnost je da zabavljanje lažima često završava s brigama i neprijateljstvima.

* * *

Hvaljenje ljudi jedan je od puteva laži. Musliman treba da pazi kada hvali druge i da im ne pripisuje one vrline za koje ne zna. Ne smije pretjerano uveličavati vrline i smanjivati mahane. I ma koliko dotični čovjek zasluživao pohvala - pretjerivanje u uzdizanju predstavlja zabranjeno laganje.

Božiji Poslanik je ljudima koji su ga hvalili rekao:

- Nemojte me pretjerano hvaliti kao što su kršćani radili sa sinom Merjeminim! Ja sam Allahov rob! Recite: On je Allahov rob i poslanik'

Jedna vrsta ljudi prazne hvale koristi kao robu kojom čašćava značajne ljude. Om pišu duge pjesme i smišljaju opširne govore. Pohvale bespoštedno dijele i govore ono o čemu pojma nemaju. Cesto diktatore nazivaju pravednim vladarima, a glupane nazivaju hrabrima - sve kako bi dosegli neku ovosvjetsku dobit kod ovih i onih.

Poslanik preporučuje da se ova vrsta ulizica protjera sve dok se ne okanu svojih falsifikata prepunih poniženja i harama.

Ebu Hurejre kaže: Božiji Poslanik nam je naredio da u lice hvalilaca bacimo pijesak.[1]

Komentatori hadisa kažu da se pod hvaliocima ovdje misli na one "kojima je hvaljenje ljudi postalo navika. Na taj način se oni hrane na račun hvaljenoga.

A što se tiče onoga ko hvali neki lijep postupak ili pohvalno djelo -

kako bi druge podstakao na činjenje sličnih djela - taj se ne ubraja u hvalioce".

Vjernik treba da se zaustavi na granicama umjerenosti i da nastoji da čovjeka koga hvali ne izloži narcisoidnosti i oholosti.

Ebu Bekre prenosi:

Jedan čovjek je pohvalio nekoga u prisustvu Božijeg Poslanika

- U šuti, otkinuo si glavu svome bratu! - ponovi Poslanik tri puta. Zatim nastavi:

— Ko zaista mora pohvaliti svoga brata neka kaže: Smatram tog čovjeka takvim, a Allah će ga najbolje ocijeniti... Samo Allah zna ljudske vrline. Čovjek treba da se ogradi i kaže: Smatram da je taj čovjek učinio to i to djelo u koliko zna da je on doista to učinio...[1]

* * *

I trgovci znaju ponekad lagati prilikom nuđenja robe i pri izricanju cijene. Naše transakcije danas počivaju na pretjeranoj koristoljubivosti. Kupac želi da do maksimuma spusti cijenu. Sebičnost je opća karakteristika transakcija u čaršijama i prodavnicama.

Islam odbacuje ovakve bezdušne relacije kao i prateće besposlice i prepirke.

Božiji Poslanik kaže: Učesnici u trgovini imaju pravo da odustanu od kupoprodaje sve dok se ne rastanu. Ako su njih dvojica iskreni i otvoreni, njihova trgovina će but blagoslovljena. Ako budu neiskreni i nešto sakriju, oni mogu dobiti određenu zaradu, ali će njihova kupoprodaja biti lišena svakog benćeta. U drugoj predaji stoji: Kupoprodaja će im biti lišena berićeta. Krivok-
letstvo donosi povećanje robi, ali umanjuje zaradu.[1]

Neki kupci s neiskustvom stupaju u trgovinu. Lahko povjeruju u ono što im se kaže. Iman nam nalaže da ne koristimo njihovu naivnost kako bismo ostvarili dvostruku zaradu ili sakrili neku mahanu.

Božiji Poslanik kaže:

Teška li je prijevara da svome bratu pričaš nešto što on vjeruje, a ti, ustvari, lažeš! [2] Muslimanu nije dozvoljeno da prodaje robu za čiji nedostatak zna, a da ne upozori na to! '

Ibn Ebi Ewfa pripovijeda kako je neki čovjek podigao tezgu na jednoj pijaci i zakleo se Allahom da mu je roba dobra, kako bi nekog muslimana nagovorio da kupi od njega. Tada je objavljen ajet:

Oni koji obavezu svoju prema Allahu i zakletve svoje zamjenjuju nečim što malo vrijedi - na o- nom svijetu nikakva dobra neće imati, Allah ih neće ni osloviti, niti će na njih, na Sudnjem danu, pažnju obratiti, niti će ih očistiti - njih bolna patnja čeka.[4]

[1] Ahmed.

[2] Buhari.

[3] Buhari.

Nepravedno svjedočenje je najgora vrsta laži. Musliman ne treba da se usteže da prilikom svjedočenja kaže istinu, pa makar to bilo na štetu najbližeg i najdražeg čovjeka. Ne treba da ga ometa ni rodbinska ni staleška veza. Ne smije ga pokolebati ni želja niti strah.

Preporuka kandidatima za savjetne kongrese ili za javne funkcije jeste vid svjedočenja. Ko izabere nekompetentnog i nepovjerljivog čovjeka taj je slagao, falsifikovao i nepravedno postupio.

Allah, kaže:

O, vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan, ta Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite strasti - kako ne biste bili nepravedni. A ako budete krivo svjedočili ili svjedočenje izbjegavali, - pa, Allah zaista zna ono što radite.[1]

Ebu Bekre prenosi da se Boži]i Poslanik obratio prisutnim triput ponavljajući pitanje:

- Hoćete li da vam kažem šta je najveći grijeh ?

-Hoćemo - odgovorismo.

-Širk Allahu - odgovori Božiji Poslanik dok je bio prislonjen - zatim neposlušnost roditeljima i bespravno ubistvo.

Nakon toga se odvoji od naslona i povika:

-Izgovaranje potvore i lažno svjedočenje.

Te riječi je toliko ponavljao da smo poželjeli da u-
šuti.

Falsifikovanje je veoma krupna laž. To nije samo skrivanje istine, već brisanje istine kako bi se na njeno mjesto stavila laž. Opasnost od toga je velika i po pojedince u ličnim relacijama i po društvo u javnim pitanjima.

Iz tog razloga Poslanik ovako žestoko upozorava na opasnost potvore.

* * *

Zanatlije i proizvođači treba da svoj govor podrede jednom ustaljenom zakonu koga će se pridržavati i po kojem će se upravljati. Doista je žalosno da neispunjena obećanja i nejasne granice budu normalne pojave kod velikog broja muslimana, pored toga što njihova vjera takve postupke smatra znakovima hipokrizije.

Božijem Poslaniku je riječ koju izgovori bila sveta, a poštovao je i onu koju čuje. To je bio znak potpune čovječnosti koja se u njemu jasno ocrtavala, čak i prije nego što je primio poslanstvo.

'Abdullah b. Ebi-l-Hamsa' kaže: Zakleo sam se Božijem Poslaniku na vjernost još prije nego što mu je doš-
la Objava. Obećao sam mu bio jednu stvar i dogovorio se da mu je donesen na jedno mjesto. Zaboravio sam bio na to i sjetih se tek nakon tri dana. Dođoh na to mjesto i nađoh ga kako čeka. Reče:

-Mladiću, dosta si me namučio! Čekam te ovdje već tri dana![1]

Jednom se desilo da je Božiji Poslanik Džabiru obećao poklon od blaga Bahrejna. Smrt ga je spriječila od ispunjenja tog obećanja. Kada je blago Bahrejna stiglo Poslanikovom halifi Ebu Bekru, on razglasi među ljudima: Kome je Božiji Poslanik nešto obećao ili mu duguje, neka dođe.[2]

Pogledajmo kako se vagaju riječi i kako se garantuje njihovo ostvarenje kako ne bi bile izrečene uzalud, poput izgubljene besposlice. Lažna obećanja nisu samo riječi koje se uzalud izgovaraju. Njima se krše interesi, šteti se ljudima i traći se vrijeme. Iskreno obećanje nije bezvrijedno prijateljstvo. To je pohvalna osobina koju Uzvišeni Allah ubraja u vrline poslanika:

I spomeni u Knjizi Ismaila! On je ispunjavao da- to obećanje i bio poslanik, vjerovjesnik, i tražio je od čeljadi svoje da namaz obavljaju i da sadaku dijele, i Gospodar njegov je bio njima zadovoljan.[3]

[1] Ebu Davud.

2 Buhari.

3 Merjem, 54, 55.

Nabrajanje lijepih svojstava ovim redom upućuje nas na vrijednost koju uživa ispunjavanje obećanja. Ismail je bio najprivrženiji ispunjenju obećanja u trenutku kada je rekao svome ocu:

- "Vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati", i to nakon što mu je ovaj rekao:

- "u snu sam vidio da treba da te zakoljem, pa šta ti misliš;"[1]

Čovjek može biti motivisan da laže kada treba da se opravda za grešku koju je počinio. On tada na svaki način pokušava da se iskupi. To je maloumnost i glupost. Bježi se od manjeg zla istom ili većem. Čovjek treba priznati svoju grešku. Njegova iskrenost u priznavanju istine i pokajanje zbog onoga što je počinio brišu njegovu grešku i iskupljuju njegov prijestup.

Koliko god bili jaki strahovi i strijepnje od izricanja istine, musliman treba više da se boji od prljavštine laži.

Božiji Poslanik kaže: Govorite istinu čak i kada vidite da je u tome propast.

Jer, u tome je spas[2],

Kada čovjek slaže, melek se udalji od njega milju

zbog vonja koji ispušta taj postupak[3].

Iskrenost u riječima prenosi čovjeka u iskrenost u djelima i ispravnost u postupcima. Jer, nastojanje čovjeka da se pridržava istine u onome što govori dovodi do toga da svjetlost istine zasija nad njegovim srcem i mislima. Zato Uzvišeni kaže:

[1] Es-Saffat, 102.

[2] Ibn Ebi-d-Dunja.

[3] Tirmizi.

O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu,
On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao - postići će ono što bude želio.[1]

Iskreno djelo je ono oko kojeg nema dvoumljenja, zato što je ono rezultat dubokog uvjerenja; u njemu nema hirovitosti, zato što ono ide uz iskrenost i ono nije neispravno zato što izvire iz istine.

Uspjeh neke nacije u izvršavanju vlastite misije zavisi od zbira iskrenih gestova koje njeni sinovi izvršavaju. Ako bogatstvo iskrenih djela kod tog naroda bude obilno, njegovo prednjačenje će biti veliko. U suprotnom, ono će skliznuti sa puta. Jer, pretjerana šala, lupetanje, hvalisanje i neozbiljnost ne mogu donijeti ništa nikome.

Božiji Poslanik je kazao: Budite iskreni! Iskrenost vodi ka dobročinstvu, a dobročinstvo u Džennet. Čovjek će, govoreći istinu i pridržavajući se nje, biti upisan kod Allaha kao iskren... I klonite se laži! Laž vodi bestidnosti, a bestidnost vodi u Džehennem. Čovjek će, la- žući i postupajući po laži, biti upisan kod Allaha kao lažac.[2]

Bestidnost do koje dovodi navika laganja jeste naj
niži stupanj prezrenosti duše i izgubljenosti imana.

Malik prenosi od Ibn Mes'uda: "Čovjeku koji laže i postupa po laži bit će ucrtana crna tačka na srcu sve dok mu, na kraju, cijelo srce ne pocrni. Tada će biti upisan kod Allaha kao lažac".

Zadesit će ga istina koja se nalazi u Njegovoj Knjizi:
Usuđuju se da laži izmišljaju samo oni koji u Allahove riječi ne vjeruju, i oni su pravi lažljivci.'

A dobročinstvo do kojeg dovodi iskrenost predstavlja vrhunac dobra koje mogu dostići samo najuporniji ljudi. Dovoljan je dokaz za to ovaj sveobuhvatni ajet:
Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha, i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju
rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima- namjernicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji namaz obavljaju i zekjat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone.'

Emanet[1]

Islam od svojih pripadnika očekuje da budu budne svijesti kojom će poštovati prava Allaha i prava ljudi; kojom će svoje postupke čuvati od indiferentnosti i nemarnosti. Iz tog razloga muslimanu je dato u obavezu da bude povjerljiv (emiri).

Emanet kod Uzvišenog Zakonodavca ima širok smisao i ukazuje na

više značenja. Sve to je vezano za čovjekovu svijest da će on, o svemu svega što mu se povjeri, biti pitan za to od strane Gospodara, i to na način preciziran plemenitim hadisom:
Svako od vas je pastir i svako je odgovoran za svoje stado. Imam (vladar) je pastir i odgovoran je za svoje stado; čovjek je pastir u svojoj porodici i odgovoran je za svoje stado; žena je u kući svog muža pastirka i odgovorna je za svoje stado; sluga je pastir imetka svoga gospodara i odgovoran je za svoje stado.[2]

[1] Ova riječ se na bosanski jezik ne može prevesti jednim izrazom, a njen je smisao poznat u našoj tradiciji. Ona znači: pouzdanost, vjernost, poštenje, povjerenje, vjera, vjerovanje, amanet. (V.: Teufik Muftić, Arapsko-bosanski liječnik, str. 48.)

[2] Buhari.

Ibn 'Umer, prenosilac ovog hadisa, kaže: "Ovo sam čuo od Poslanika Čini mi se da je dodao:

'Čovjek je pastir imetka svoga oca i odgovoran je za svoje stado'.

Neuki ljudi emanet smještaju u najuži i posljednji njegov smisao, a to je čuvanje povjerenih stvari. Suština emaneta u Allahovoj vjeri je, ustvari, mnogo krupnija i teža.

To je obaveza čije čuvanje muslimani jedni drugima preporučuju i traže pomoć od Allaha da je očuvaju. Čak bi, prilikom polaska na neki put, svome bratu po vjeri znali govoriti: "Prepuštam Allahu na čuvanje tvoju vjeru, emanet i ishod tvojih djela".[1]

Prenosi se da je Enes rekao: "Uvijek kada bi držao govor, Božiji Poslanik bi rekao:

'Nema vjere onaj ko nema emaneta, niti ima vjere
onaj ko ne poštuje dogovore".[2]

Neosporno je da vrhunac sreće za čovjeka predstavlja sačuvanost od nesreća na ovom i lošeg svršetka na budućem svijetu. Iz tog razloga, Božiji Poslanik se u svojoj istrazi[3] dotiče oba ova problema: Gospodaru moj! Utječem se Tebi od gladi! Doista je to neugodan posjetilac na spavanju. I utječem Ti se od izigravanja, jer je to doista grozan saveznik.[4] Glad je, znači, propast za život na ovom svijetu, a izigravanje propast za vjeru.

[1] Tirmizi.

[2] Ahmed.

[3] Traženje pomoći i utočišta od Allaha. - Prim. prev.

Božiji Poslanik je u svom prvobitnom, pretposlaničkim životom nosio nadimak El-Emin (Povjerljivi).

Obrisi emaneta jasno su se ocrtali na Musau kada je napojio stoku kćerki pobožnog čovjeka, kada im se smilovao, cijenio njihovu žensku čast i prema njima se ponio časno i pošteno:
I on im je napoji, a onda ode u hladovinu i reče: "Gospodaru moj, ma

kakvu mi hranu dao, zaista mi je potrebna!” I jedna od njih dvije dođe mu, poslije, idući stidljivo i reče: "Otac moj te zove da te nagradi zato što si nam je napojio!" I kad mu on dođe i kaza mu šta je doživio, on reče: "Ne strahuj, spasio si se naroda koji ne vjeruje!" "O, oče moj," - reče jedna od njih - "uzmi ga u najam, najbolje da unajmiš snažna i pouzdana".[1]

Ovo se desilo prije Musaovog vjerovjesništva i misije kod Faraona.

U ovome nema ništa čudno. Božija misija se dodjeljivala odabranicima koji imaju najljepši karakter, najčistiju narav i dušu koju neprestano krase vrline - uprkos njihovom teškom siromaštvu i odbačenosti od
ljudi. To su osobine jakog i pouzdanog čovjeka! Poštovanje Allahovih prava i prava ljudi zahtijeva karakter koji se neće mijenjati sa svakodnevnim promjenama između ugodnih i neugodnih trenutaka.
To je srž emaneta.

* * *

Jedno od značenja emaneta jeste postavljanje svake stvari na njeno odgovarajuće mjesto, mjesto koje joj dolikuje. Tako se položaj ne daje nikom osim onome kome to dolikuje. Služba se dodjeljuje samo čovjeku koji je kompetentan da je obavlja.

Uzimanje u obzir kompetentnosti i općih poslova kao odgovornih emaneta ima svoje uporište u mnogim aspektima:

Ebu Zerr pripovijeda:

Rekao sam:

— O, Božiji Poslaniče, hoćeš li me ustoličiti (postaviti na to mjesto) ?

On me potapša po ramenu i reče:

-O, Ehu Zerre, ti si slab, a ovdje je u pitanju emanet. Na Sudnjem danu će biti kajanja i ponižavanja. Ovo treba prihvatiti samo onaj ko se s time može nositi i na pravi način odigrati svoju ulogu u tome.[1]

Naučna ili praktična sposobnost nije dovoljna kako bi se sačuvala duša. Nekada čovjek može biti zadovoljavajućeg ponašanja i lijepog imana, ali nema karakteristike koje bi ga učinile djelotvornim u određenoj službi.

Pogledajmo primjer istinoljubivog Jusufa. On sebe ne predlaže za vođenje finansijskih poslova samo zbog svoga poslanstva i bogobojaznosti, već i zbog svoje memorije i znanja:
Postavi me da vodim brigu o stovaristima u zemlji, ja sam zaista čuvaran i znan.[1]

Kada je Ebu Zerr tražio da bude postavljen na određenu poziciju, Božiji Poslanik ga nije ocijenio kao dovoljno čvrstog da to obavlja, i odvratio ga je od toga

Emanet zahtijeva da izabiramo najsposobnije ljude za obavljanje određenih poslova. Ako od toga odstupimo, radi vlastitog nahođenja,

mita ili rodbinstva, tada smo počinili - žrtvujući sposobnog čovjeka i imenovanjem nesposobnog - ružan prekršaj.

Božiji Poslanik kaže: Ko postavi nad nekom skupinom čovjeka od kojeg ima i onih sa kojim bi Allah bio zadovoljniji, taj je iznevjerio Allaha, Njegovog Poslanika i vjernike.[2]

Jezid b. Ebi Sufjan veli: "Kada me je poslao u Šam, Ebu Bekr mi je kazao: 'O, Jezide, ti imaš rođaka kojima ćeš možda dati prednost kod ustoličivanja. Najviše se zbog toga bojim za tebe, nakon što sam čuo Božijeg Poslanika kako govori: Kome bude povjerena neka stvar muslimana, pa on njima nadredi čovjeka iz pristranosti taj je na sebe navukao Allahovo prokletstvo. Allah neće od njega primiti ni farz m nafilu sve dok ga ne uvede u Džehennem

Narod u kojem nema emaneta jeste narod u kojem se zauzimanje za pojedine ljude vezuje za određene interese, narod koji odbacuje vrijednost sposobnih ljudi kako bi ih zapostavio i pretpostavio im one koji su niži od njih. Sunnet nam kazuje da je ovo jedan od znakova fesada (nereda, destrukcije) koji će se desiti pred kraj Svijeta.

Jedan čovjek dođe da upita Božijeg Poslanika

-Kada će nastupiti Sudnji dan ?

-Kada nestane emaneta, očekuj Sudnji dan.

-Kako nestaje emanet? - upita ovaj čovjek.

-Kada se stvari povjere ljudima koji za njih nisu sposobni, očekuj Sudnji dan.'

* * *

Smisao emaneta je i u nastojanju čovjeka da u potpunosti obavi svoju dužnost u poslu koji obavlja i da uloži maksimalan trud da ga na najljepši način kompletira. Da islam propagira emanet po kojem se čovjek posvećuje svome poslu i revnosno ga obavlja i po kojem čovjek ne spava misleći na prava ljudi koja su mu povjerena. Neodgovornost čovjeka prema onome što mu je povjereno, pa makar bilo i bezvrijedno, povlači za sobom širenje besposličarenja među svim jedinkama u društvu te uvlačenja korupcije u srž naroda i sve njegove strukture.

Kršenja ovih obaveza variraju po SVOJOJ težim. Najteža su ona koja se tiču vjere, i džemata muslimana i ona koja u državi stvore rasulo.

Božiji Poslanik je rekao:

Kada Allah na Sudnjem danu sakupi prve i posljednje generacije, svakom izdajici će dati zastavu po kojoj će se raspoznavati. Govorit će se: "On je napravio tu i tu izdaju... "[2]

1 Buhari.

U drugoj predaji se kaže:

Svaki izdajnik će na Sudnjem danu imati zastavu koja će biti pobodena kraj njegove zadnjice i koja će se uzdizati prema njegovoj izdaji. Zar ima većeg izdajice od vladara?

Znači, nema veće niti teže izdaje od čovjeka kome je povjereno rješavanje pitanja ljudi, a koji to zapostavlja i zanemaruje.

* * *

Emanet zahtijeva da čovjek ne koristi položaj na kojem se nalazi kako bi privukao sebi ili svojoj rodbini neku dobit. Jer, hranjenje javnim imetkom je zločin.

Poznato je da vlade i korporacije daju svojim službenicima određene nadoknade. Nastojanjem da se te nadoknade uvećaju na nedozvoljen način samo se može veliki grijeh zaraditi.

Božiji Poslanik je rekao: Koga postavimo na neki položaj uz precizirano platu, sve što on uzme preko toga ubraja se u utaju [2], jer to je utaja imovine zajednice koji je namijenjen slabima i ubogima i određen za velike interese:

A onaj ko nešto utaji - donijet će na Sudnji dan to što je utajio i tada će se svakome u potpunosti dati ono što je zaslužio, nikome se nepravda neće učiniti.[1]

A onaj ko poštuje Allahove granice u svome poslu i strogo se čuva od izigravanja obaveza koje su mu povjerene, taj se kod Allaha ubraja u mudžahide, pregaoce na putu pomoći Njegove vjere i uzdizanja Njegove riječi.

Božiji Poslanik kaže: Radnik koji je zaposlen na određenom mjestu, a koji uzima pravedno i daje pravedno, taj se tretira kao mudžahid sve dok se ne vrati svojoj kući.[2]

Islam strogo naglašava neophodnost ustezanja od zloupotrebe ovlasti i odbijanje sumnjivih prihoda.

‘Adijj b. ‘Amire kaže: Čuo sam Božijeg Poslanika kako govori:
-Koga postavimo na neki položaj pa sakrije neko parče odjeće ili više od toga, to će mu se ubrojiti u utaju s kojom će biti suočen na Sudnjem danu.

[1] Ali 'Imran, 161.

U tom trenutku ustade neki crnoputi ensanja - kao da ga sada gledam - i reče:

-Božiji Poslaniče, predajem ti moj posao!
-Zbog čega? - upita ga Poslanik
-Čuo sam kada si rekao to i to.
-Ja to opet ponavljam - reče Božiji Poslanik i nastavi: - Koga od vas postavimo na određeni položaj neka ispuni i velike i male obaveze. Sto mu bude dano neka- uzme, a što mu se ne dati eka to ne dira.[1]

Dogodilo se da je za prikupljanje sadake određen čovjek iz Ezda po imenu Ibn Lutbijje. Kada ju je donio, rekao je: "Ovo je vaše, a ovo je dano meni".

Prenosilac hadisa kaže: "Kada to ču, Božiji Poslanik ustade, zahvali se Allahu, pohvali Ga[2], zatim reče: -Slušajte dobro! Ja postavljam čovjeka

od vas po Allahovoj naredbi, a onda on dođe i kaže: 'Ovo pripada vama, a ovo je poklon koji je meni dan.' Zašto nije sačekao u kući svoga oca i majke dok mu taj poklon dođe, ako već istinu govori!? Tako mi Allaha, niko od vas neće nešto bespravno uzeti, a da mu na Sudnjem danu Allah to ne donese! Nemojte da vidim nekog od vas kako mu Allah donosi devu koja riče, kravu koja muče ili ovcu koja bleji.
Zatim podiže ruke tako da mu se vidjela bjelina ispod pazuha i reče:
-Gospodaru, svjedok Si da sam im ovo dostavi-
[1] Muslim.
2 Ovo je sunnet Božijeg Poslanika
3 koji je uvijek na početku govora izgovarao zahvalu Allahu .
or?

Smisao emaneta je da vodiš računa o osjetilima koja ti je Allah podario, o sposobnostima kojim te je Allah izdvojio, blagodatima koji su ti dani u vidu imetka i poroda i da u tome prepoznaš stvari od vrijednosti koje ti je Allah povjerio na čuvanje. Obaveza ti je da ih koristiš na način koji će te Njemu približiti i da ih u- potrebljavaš onako kako će On biti zadovoljan. Ako budeš iskušan da ti se oduzme dio toga, ne dozvoli da te obuzme beznađe i osjećaj da ti je lični imetak oduzet. Allah ti je preči od samoga sebe i ono što ti je povjereno više je Njegovo nego tvoje. Njegovo je ono što uzima i ono što daje! Ako budeš iskušan trajnošću tih blagodati, ne treba da ti to bude razlog za kukavičluk prema džihadu, iskušenje prema ibadetima ili podstrek za griješenje.

Uzvišen Allah kaže:
O, vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte, i neka znate da su bogatstva vaša i djeca vaša samo is- kušenje, i da je samo u Allaha nagrada velika.[2]
[1]Muslim.

U emanet spada i čuvanje prava skupa u kojem se učestvuje tako što se tajne sa tog skupa neće širiti, niti njegove vijesti razglašavati.

Koliko se konaca prekinulo i interesa upropastilo zbog toga što su se neki učesnici neodgovorno ponijeli prema tim skupovima, što su prenijeli govor koji je na njima izrečen pripisujući ga govorniku ili ne.

Božiji Poslanik kaže: Kada čovjek sa čovjekom razgovara i nakon toga odstupi, on već nosi emanet.[1]

Skupovi su nepovredivi ukoliko je ono što se na njima razmjenjuje u okviru pravila ponašanja i zakona vjere. U suprotnom, om nisu nepovredivi.

Svaki musliman koji prisustvuje skupu na kome zločinci pripremaju spletke drugima dužan je da da sve od sebe kako bi spriječio nerede.

Božiji Poslanik kaže: skup je vezan emanetom, osim u tri slučaja: Skup na kome se raspravlja o prolijevanju zabranjene krvi, zabranjenom spolnom odnosu ili o bespravnom uzurpiranju imetka.[2]

Bračna veza - sa aspekta islama - ima svoju svetost.

Tako onaj dio kuće u kojem se odvija suživot između čovjeka i njegove žene mora biti sakriven zavjesama kako na njega ne bi gledao niko, bez obzira koliko je blizak toj familiji.

Bezumni ljudi šapuću o stvarima koje se dešavaju između njih i njihovih supruga. Taj ružan običaj islam
strogo zabranjuje.
U tom smislu Esma bintu Jezid prenosi kako je bila prisutna kod Poslanika Drugi ljudi i žene su također sjedili u njegovom prisustvu. On tada reče:
- Covjen nekada nesmotreno kaže šta se desilo između njega i njegove žene, a nekada i žena kaže šta je radila sa svojim mužem!
U tom trenutku nastade tajac među ljudima. Ja upitah:
-Tačno je, Božiji Poslamče! Oni to rade, a i one to rade, tako mi Allaha. Ta nemojte to raditi. To je kao kada šejtan susretne šejtanku i počne općiti sa njome pred svim ljudima.[1] Božiji Poslanik je također rekao:
—Najveće kršenje emaneta na Sudnjem danu je ono kada čovjek upražnjava bračni život sa svojom ženom i ona sa njime i zatim on prenese drugima njezinu tajnu.[2]
* * *

Stvari koje nam se povjeravaju na čuvanje na određeno vrijeme, da bismo ih kasnije vratili njihovim vlasnicima kada ih zatraže, također spadaju u emanete za koje ćemo biti pitani!

Prilikom Hidžre, Božiji Poslanik je kao zamjenika postavio svoga amidžića ‘Alija b. Ebi Taliba, kako bi mušricima vratio stvari koje su mu bile povjerene na čuvanje. I to uprkos tome što su mušrici spadali u onu grupu ljudi koji su ga zlostavljali na

[1] Ahmed.

zemlji i natjerali ga na napuštanje rodne grude kako bi sačuvao svoju vjeru. Međutim, čast se ne izdaje radi bezvrijednih ljudi.

Mejmun b. Mihran je rekao: "Tri stvari se izvršavaju prema pokornom i prema bestidnom čovjeku: emanet, ugovor i rodbinska veza".

Računanje povjerenih stvari u čisti plijen samo je vid beskrupulozne krađe.

‘Abdullah b. Mes'ud, kaže:
Smrt na Allahovom Putu uklanja sve grijehe, osim pronevjere emaneta. Čovjek će biti doveden na Sudnji dan - nastavi ovaj ashab - pa makar bio i na Allahovom Putu ubijen, pa će mu se reći: "Izvrši svoj emanet!" On će reći: "Hoću, Gospodaru, ali kako ću to uraditi kada je dunjaluka nestalo!?" Bit će rečeno: "Povedite ga u bezdan!" Tada će mu se prikazati emanet kao onoga dana kada ga je preuzeo. Vidjet će ga i na prvi pogled će ga poznati. Vratolomno će juriti za njime sve dok ga ne sustig- ne. Kada ga uhvati, stavit će ga na rame. Pomislit će da će izaći

iz bezdana s njime, ali će mu on skliznuti sa ramena. Strmoglavit će se za njime za sva vremena.

Zatim Ibn Mesud nastavi:

Namaz je emanet; abdest je emanet; vaganje je emanet; mjerenje je emanet; brojanje nečega je emanet. .. Najveći emanet od svega jeste povjerena stvar.[1]

Prenosilac hadisa nastavi:

Dođoh Bera' h. ‘Azibu i upitah ga: "Čuješ li šta je Ihn Mes‘ud kazao?" a zatim mu citirah ovu predaju. Bera' reče: "Istinu je rekao. Zar nisi čuo da je Uzvišeni kazao:

Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite, da pravično sudite.

* * *

Emanet koji propagira poštovanje prava i koji odvraća od niskih postupaka neće biti na pravoj visini ukoliko se ne ukorijeni u dubini duše, učvrsti u njenoj srži i nadvlada sve njene porive.

To je smisao hadisa Huzejfea b. Jemana u kojem Božiji Poslanik kaže:

Emanet se spustio u samo korijenje srca ljudi. Zatim se spustio Kur'an i oni su se napajali učenjem iz Kurana i učenjem iz Sunneta.[2]

Poznavanje vjere ne oslobađa od njene primjene. Emanet je živi poriv, uz pravilno razumijevanje Kurana i Suneta.

Kada zamre ovaj poriv, nestat će emaneta. Tada čovjeku neće pomoći ni ponavljanje ajeta, niti izučavanje Sunneta. Oni koji se smatraju muslimanima često smatraju sebe ili druge sigurnima. Međutim, daleko od toga da se emanet može ukorijeniti u srcu koje poriče Istinu.

[1]En-Nisa', 58.

Huzejfe se zatim upušta u opis kako bi se emanet uvukao u srca u kojima je vjerovanje poljuljano i prenosi od Poslanika:

Zatim nam je govorio o nestanku emaneta: "Čovjek će zaspati nakratko i emanet će mu biti izuzet iz srca nakon čega će ostati trag poput wekta’. Zatim će ponovo zaspati i emanet će mu biti izuzet iz srca i ostaviti slabašan trag - poput žulja na ruci. Nakon toga će ljudi trgovati između sebe i veoma rijetko će ispunjavati međusobne obaveze. Zatim će biti rečeno: 'U tom i tom plemenu živi povjerljiv čovjek'. Za neke ljude će se govoriti kako su jaki, lijepi i pametni, a oni u sebi nemaju ni koliko trun imana."

Hadis na veoma slikovit način opisuje izuzimanje imana iz prevrtljivih srca. To je nalik na loša srca koja se podsjećaju na neke pozitivne trenutke. Oni se ponekad dešavaju, ali nisu dio tih srca, osim što ponekad znaju ostaviti neki slabašan znak svog kratkog prisustva. Nažalost, oni ne mogu oživjeti mrtva osjećanja u srcu. U tom stanju

čovjek cijeni ljude na osnovu svojih poriva i strasti, ne smatrajući važnim kufr ili iman!

Emanet je velika vrlina. Nju ne mogu nositi slabašni ljudi. Uzvišeni Allah nam je kroz primjer oslikao veličinu ove vrline objašnjavajući da se ona oslanja na svaku postojeću stvar. Stoga, čovjek ne smije da je potcijeni niti da zanemari njenu važnost.

[1]Nestalnog traga, poput tačke na papiru.

Uzvišeni kaže:

Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek - a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lahkomislen[1]

Nepravda i lahkomislenost su bolesti koje su napale prvobitnu prirodu i čovjek je izložen borbi protiv njih. Tako njegov iman nikako neće biti čist sve dok se ne očisti od nepravde.

Bit će sigurni samo oni koji vjeruju i vjerovanje svoje s mnogobostvom ne miješaju; oni će biti na Pravom Putu.[2]

Neće se odlikovati čistom bogobojaznošću sve dok svoju prirodu ne očisti od neznanja:

Allaha se boje od robova Njegovih- učeni[3]

Zato ćeš - čitajući ajet kojim je čovjek obavezan na emanet - primijetiti da su oni kojima vlada nasilje, nepravda i neznanje poznati kao licemjeri i mnogobošci.

[1] El-Ahzab, 72.

[2] El-En‘am, 82.

Oni zaslužuju kaznu, a sigurnost zaslužuju samo vjernici i ljudi koji čuvaju emanet:

...da bi Allah licemjere i licemjerke, i mnogoboš- ce i mnogoboške kaznio, A vjernicima i vjernica- ma oprostio. A Allah prašta i samilostan je.[1]

Pouzdanost

Kada musliman sklopi ugovor, mora ga poštovati i kada se na nešto obaveže, toga se mora pridržavati. Dio imana je da se čovjek drži riječi koju je rekao - da se njome povodi kao što se voda povodi obalom. Musliman je poznat među ljudima čije je riječ čvrsto uporište, koja se ne može pogaziti niti zagubiti.

Ugovorena stvar se mora izvršiti, kao što se zakletva mora ispoštovati. Pravilo u pouzdanosti i ispunjenju je da se stvari povežu sa istinom i dobrim.

U suprotnom, ne poštuje se ugovor oko zločina niti zakletva na grijeh.

Božiji Poslanik je rekao:

Ko se zakune na nešto i zaključi da je druga stvar
bolja od toga, on će izvršiti keffaret[1] za tu zakletvu

i izvršit će ono što je bolje".[2]

Ne treba ustrajavati na ispunjenju zakletve koju je bolje prekršiti nego izvršiti (zbog njene štete).

U hadisu se kaže:

[1] Iskupljenje od grijeha radi kršenja zakletve kroz post, ishranu siromaha i sl. - Prim. prev.

Veći je grijeh kod Allaha da se ispuni zakletva čije posljedice trpi porodica nego da čovjek da keffaret koji mu je Allah propisao".[1]

Otuda, obavezati se smije samo na dobro djelo. Kada čovjek sklopi ugovor oko nekog dozvoljenog, dobrog djela, tada treba svu svoju pažnju da usmjeri na njegovo ostvarivanje, sve dok može očima micati... Neka zna da mu princip čovječnosti i refleks čvrstog uvjerenja ne ostavljaju nimalo prostora za dvoumljenje
i odstupanje.

Enes b. Malik prenosi[2]:

Moj amidža Enes h. En-Nadr je izostao sa Bitke na Bedru. Poslije toga je rekao:

-Božiji Poslaniče, izostao sam sa prve bitke koju si vodio protiv mnogobožaca! Ako mi Allah da da

[1]Buhari.

[2]Buhari.

doživim drugu bitku sa Vjerovjesnikom, vidjet će kako ću se boriti!

Kada je nastupio dan Uhuda i muslimani bjehu poraženi, on reče:

-Allahu moj, izvinjavam Ti se za ono što su uradili ovi - njegovi drugovi - i ograđujem se od onoga što su uradili oni - mušrici.

Zatim je pristupio. Susreo je Sa'da b. Muaza i rekao mu: O, Sa‘de b. Mu‘aze, želim Džennet, tako mi Nadrovog Gospodara! Osjećam njegov miris kod Uhuda.

Sa ‘d reče:

-Božiji Poslaniče, nisam mogao da činim ono što je on činio!...

- Zatim pristupi...

Enes nastavi:

Kada smo ga našli, na sebi je imao osamdeset i nešto uboda kopalja, rana od strijela i posjekotina od sablji. Mušnci su ga bili raskomadali. Samo ga je sestra poznala, i to po benu na ruci.

Enes kaza:

Smatramo da je ovaj ajet objavljen radi njega i njemu sličnih muslimana: "Ima vjernika koji ispunjavaju zavjet dat Allahu, ima ih koji su poginuli, i ima ih koji to očekuju — nisu ništa izmijenili."[1]

Za ispunjenje ugovora potrebna su dva elementa. Kada oni sazru u duši, onda joj je lahko da izvrši ono na što se obavezala. Jer, Uzvišeni Allah je zaključio sa Ademom, ocem čovječanstva, čvrst ugovor da se ne smije približavati zabranjenom drvetu. Međutim, Adem je ubrzo to

zaboravio i slabost pokazao. To je dovelo do kršenja ugovora.
A Ademu smo odmah u početku naredili; ali on je 'zaboravio, i nije odlučan bio.'

Slaba memorija i slaba volja predstavljaju jake prepreke izvršenju obaveza.

A na čovjeka - pred kojim se neprestano smjenjuju izazovi, koga razne brige salijeću - vrijeme na čudan način utiče: Ijulja jasne principe tako da ono što je bilo njegovo čvrsto uvjerenje počne gubiti svaki obris jasnoće.

Zbog toga mu je potreban stalni podsjetnik, nešto čime će se boriti protiv valova zaborava i čime će uhvatiti ono što mu može lahko izmaknuti. Mnogo je kur'anskih ajeta koji se odnose na podsjećanje.
Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! — A kako vi malo pouku primate!'
Ovo je Pravi Put Gospodara tvog. A Mi objašnjavamo dokaze ljudima koji pouku primaju.[2]
...ali, odjeća čestitosti, to je ono najbolje. - To su neki Allahovi dokazi da bi se oni opametili.[3]
... isto ćemo tako mrtve oživjeti, opametite se![4]

Ustaljeno i budno podsjećanje je neophodan element pouzdanosti. Kako se zaboravljeno obećanje može izvršiti? Iz tog razloga se ajet o ugovoru završava elementom podsjećanja:
...i da obaveze prema Allahu ne kršite, - eto, to vam On naređuje da biste to na umu imali.[5]

Imajući na umu ugovor koji je dužan ispuniti, čovjek tome mora pridružiti pojačanu volju za izvršenjem te obaveze - volju koja savladava negativne porive, o- lakšava iskrsle teškoće; volju koja ostaje uspravna bez obzira na doživljene poteškoće ili pretrpljene žrtve.

[1]El-E‘raf, 3.
[2]El-En‘am, 126
[3]El-E‘raf, 26.
[4]El-E‘raf, 57.
[3]El-En‘am, 152,

Zar vi mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji su vas bili i nestali? Njih su satirale neimaštine i bolest, i toliko su bili uznemiravani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali - uzviknuli: "Kada će već jednom Allahova pomoć!?" Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!'

Kada se čovjek koncentriše i mobiliše budnu svijest i veliko srce, tada se može nazvati pouzdanim.

* * *

Ugovori kojima se musliman obavezuje imaju različite stepene.

Nesumnjivo se na najvišem mjestu i naj-
Ljudske mogućnosti su veoma različite u vezi sa ovim. Jer, cijena pouzdanosti ponekad može biti veoma visoka - nekada ona može koštati imetka, života ili drage osobe.
Međutim, to je cijena optimalne slave na ovom i budućem svijetu.
Da nije teškoća, svi bi ljudi bili gospoda; plemenitost siromaši, a hrabrost je opasna.
Kur'an kntikuje stavove prema kojima se čast postiže rahatlukom i prema kojima se veliko dobro misli postići malim trudom.
čvršćem položaju nalazi Najveći ugovor - između čovjeka i Gospodara svjetova.
Uzvišeni Allah je Svojom moći stvorio čovjeka. Odgojio ga je Svojim blagodatima. Zato od njega zahtijeva da sazna ove činjenice i da ih spozna; da ne dozvoli da mu se izbrišu iz uma pa da ih zaboravi ili zamječe.
O, sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: "Ne klanjajte se šejtanu on vam je neprijatelj otvoreni, već se klanjate Meni; to je Put Pravi"...[1]
Ukoliko govor poslanika i njihova uputa budu nedostupni nekom čovjeku, njega će priroda dovesti do spoznaje Gospodara i svijesti o Stvoritelju - ma koliko bio raširen razvrat i raznovrsne stranputice.
Ovo je značenje Ugovora koji je Allah sklopio sa svim ljudima;

[1] kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" - oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome ništa nismo znali,"i da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar češ nas kazniti za ono što su lazljivci činili?" I tako, eto, Mi opširno iznosimo dokaze, da bi oni došli sebi.[1]
Ovdje nije u pitanju dijalog, kao što se zaključuje iz teksta ajeta. Ovim se želi ukazati na usmjerenje zdrave prirode Allahu i njene spoznaje o Njemu. Ona na osnovu pokazatelja u Svemiru vjeruje u Njegovu jedinost i neprikosnovenost i odriče se neispravnih običaja koji je udaljavaju od Njega ili je odvode u mnogoboš- tvo. Ovakav stil naracije je karakterističan za govor Arapa.
U tom smislu je poznata izreka:
"Zid kaže klinu:
Zašto me bodeš?
Pitaj onoga ko me udara - odgovara klin. - Ovaj iznad mene me ni za šta ne pita!"
Ispunjavanje ovoga ugovora je osnova čovjekove časti na dunjaluku i sreće na Ahiretu. Pogrešnu sliku o Allahu ima onaj ko misli da nakon ispunjenja Ugovora može očekivati zlo od Njega:

...sjetite se blagodati Moje koju sam vam podari-
o, i ispunite zavjet koji ste Mi dali, - ispunit ću i Ja svoj koji sam vama dao, i satno se Mene bojte![1]

Božiji Poslanik bi - kada bi pozivao ljude u islam - tražio od deputacija da prihvate određena učenja. Od mnoštva učenja koja krase ovu vjeru birao bi ona koja je smatrao adekvatnim njihovoj mentalnoj i fizičkoj snazi.

‘Awf b. Malik kaže:
Bilo nas je - deveterica, osmerica ili sedmerica - kod Božijeg Poslanika i on nam reče:

-Zar nećete dati prisegu Božijem Poslaniku?

Mi pružismo svoje ruke i rekosmo:

-Dajemo ti prisegu, Božiji Poslaniče!

On reče:
-Dajte mi prisegu da ćete biti pokorni Allahu i da Mu ništa ravnim smatrati nećete; da ćete klanjati pet namaza; da ćete slušati i pokoravati se - zatim poluglasno reče: - i da nećete od ljudi ništa tražiti.

Awf b. Malik nastavi:

Kasnije sam vidio jednog od tada prisutnih kako
mu ispada bič, a on ne bi tražio ni od koga da mu ga dohvati.[1]

Pogledajmo kako je ova prisega ispoštovana i sa kojom preciznošću izvršena. Ona predstavlja samo savjet određenoj grupi za ono što je njoj najpotrebnije. Sucu se preporučuje da ne bude nepravedan; trgovcu da ne zakida; službeniku da ne prima mito... U stvarnosti, svaki musliman je dužan da poštuje cijelu vjeru... U islamskim zemljama su se pojavile frakcije koje nude parcijalne ugovore o kojima ne treba voditi računa. Om su poput ljudi koji govore da su liječnici, a koji propisuju lažne lijekove koji samo pogoršavaju bolesti.

Učenja islama su nedjeljiva cjelina. Postupanje po njima je čvrsta obaveza koja važi za svako vrijeme i svako mjesto.

* * *

Ensarije su dale prisegu Allahovom Poslaniku da će mobilizirati svoje živote i imetke radi zaštite njegove misije i čuvanja njegove poslanice, kako bi je uspio dostaviti Arapima i ostalim narodima.

Ugovor koji su ensarije na sebe preuzele smatra se najsvjetlijim ugovorom u historiji aqide i najboljim dokazom posvećenosti Allahu i utopljenosti u istinu.

Sklopljen je u divnoj noći u sezoni hadždža. Nakon toga ljudi su se vratili svojim svakodnevnim obavezama. Međutim, odredbe ovog ugovora su nastavile biti dio obaveza njegovih učesnika. Oni su ih dragovoljno primali.

Lahko su svoju krv prolili u Bici na Bedru i u narednim bitkama između islama i idolopoklonstva. Božiji Poslanik se - u teškim krizama -

oslanjao na ovaj ugovor kako bi ojačao vjeru i uzdigao Allahovu riječ. Kada su muslimani bili potisnutiu prvom naletu Bitke na Hunejnu, Božiji Poslanik je zanemario velike skupine ljudi koji su kasnije ušli u islam. Podršku je tražio od pouzdanih ljudi koji su mu dali prisegu na Aqabi, u vremenu hadždža, kako bi spasili situaciju.

Enes prenosi:

Na dan Hunejna pristupile Hewazin, Gatafan i drugi zajedno sa svojim ženama i stokom. Tada je sa Božijim Poslanikom bilo deset hiljada, zajed-
no sa taliqima[1]. Zatim mu om okrenuše leđa tako da je ostao sam! On tada uputi dva poziva između kojih nije pravio pauzu. Okrenu se na desnu stranu i kaza:

-O, ensarije!

-Na raspolaganju smo ti, Božiji Poslaniče - odgovoriše oni - kaži šta želiš.

Zatim se okrenu na lijevu stranu i povika:

-O, ensarije!

-Na raspolaganju smo ti, Božiji Poslaniče, kaži šta tražiš od nas!

Dok je to govorio, bio je na bijeloj mazgi. Zatim sjaha i reče:

-Ja sam Allahov rob i poslanik.

U toj bici mušrici pretrpješe poraz i ostaviše veliki ratni plijen muslimanima. Božiji Poslanik ga podijeli muhadžirima i talicjima. Ensarijama nije dao ništa. Oni rekoše:

-Kada je teška situacija,, mi se pozivamo, a kada se dijeli plijen, drugima se daje ?

Poslanik to ču i okupi ih.

- O, skupino ensarija! Sta to čujem od vas?

Oni zašutiše.

-O, skupino ensanja, - povika Poslanik po drugi put - zar ne želite da ljudi sa sobom odnesu dunjaluk, a da vi sa sobom povedete Muhamme-da - svojim kućama?

-Želimo, Božiji Poslaniče, želimo! - povikaše ensarije.

Božiji Poslanik reče:

[1]Mekkanci koji su ostali mnogobošci sve do osvojenja Mekke. - Prim. prev.

-Kada bi svi ljudi krenuli jednom dolinom, a ensarije drugim tjesnacem, ja bih pošao tjesnacem ensarija.[1]

Velike misije, svakako, imaju jaku potrebu za ljudima poput ensarija, ljudima koji će svoje riječi braniti životima i posjedima. Na tom putu im se neće isprječivati bezvrijedne dobiti, niti će im duše privući prolazne blagodati.

Poslanikov postupak kod raspodjele ratnog plijena počivao je na procjeni njihovog imana i ihlasa[2]. Pustinjake je trebalo privoljeti vjeri

pomoću imetka koji vole, kako se ne bi naglo obavezali obredima vjere koju su nedavno prigrlili. Ensarije su, sa druge strane, bili poznati po svojem stamenom uvjerenju.
U sličnim situacijama, Allahov Poslanik bi kazao: Ponekad nekom čovjeku dodijelim plijen unatoč tome što su mi drugi draži, sve to da ga Allah ne bi odveo u Vatru:'

* * *

Pouzdanost je i to kada se čovjek sjeća svoje minule prošlosti kako bi se njome okoristio u sadašnjosti i budućnosti. Ako je teško živio pa ga je Allah obogati- o, ili je bio bolestan pa ga Allah izliječio, ne smije napraviti grub prijelaz između jučer i danas. Ne smije se osjećati kao da nikada nije bio siromašan niti bolestan i graditi na tom prividu o sadašnjosti svoj životni put. Takav postupak je odbojnost i poricanje.
[1]Buhari.
[2] Vjernost, posvećenost Allahu, djelovanje samo u Njegovo ime. ' Buhari.
To je vrsta obmane koja čovjeka vodi u licemjerje. Šta više, to ga može izagnati iz Allahove milosti u kojoj nadalje neće biti mjesta za njega.
Prenose da je jedan Medinelija po imenu Sa'lebe pristupio jednom sijelu ensarija i pred njima se zavjetovao: "Ako mi Allah da bogatstvo, udijelit ću od njega svakome ko za to ima pravo; udjeljivat ću milostinju i pomagati rodbinu." Ubrzo nakon toga umrije mu amidžić i ostavi mu veliki imetak u nasljedstvo. Međutim, ovaj Medinelija nije ispunio ništa od onoga što je rekao. Tada je objavljeno:
Ima ih koji su se obavezali Allahu: "Ako nam iz obilja Svoga dade, dijelit ćemo, zaista, sadaku i bit ćemo, doista, dobri!" A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se - a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu. Zar oni ne znaju da Allah zna ono što oni u sebi kriju i ono o čemu se sašaptavaju i da je Allah znalac svega skrivenog.[1]
Jedna od priča koja najbolje ukazuje na pokuđenost prijevare i nepoštovanja ni‘meta jeste predaja Ebu Hu- rejrea od Eožijeg Poslanika Trojicu Israelićana: gubavog, šugavog i slijepog, Allah je htio da iskuša pa im posla meleka. On gu- bavom reče:
-Šta najviše želiš?
-Želio bih lijepu boju i prijatnu kožu kako bi me ljudi prestali odbacivati - odgovori gubavi.
Melek protrlja gubavca i ode. Nakon toga nestade gube sa ovog čovjeka i bi mu dana lijepa boja i prijatna koža. Zatim ga (melek) upita:
-Koje ti je blago najdraže?
-Deve - odgovori izliječeni gubavac.

Melek mu dade devu u desetom mjesecu trudnoće i kaza mu:
—Neka ti Allah da benćeta u njoj.
Melek zatim ode šugavom i upita ga:
-Šta najviše želiš'?
-Lijepu kosu i da mi se otkloni ovo zbog čega me ljudi izbjegavaju.
Melek ga protrlja i otkloni od njega šugu. Zatim ga upita:
- Koje ti je blago najdraže ?
-Goveda - odgovori izliječeni šugavac.
Melek mu date steonu kravu i reče mu:
-Neka ti Allah da benćeta u njoj.
Zatim dođe kod slijepoga i upita ga:
Šta najviše želiš?
Želio bih da mi Allah vrati vid.
Melek mu protrlja oči i Allah slijepcu vrati vid.
Koje ti je blago najdraže? - upita ga melek.
Ovce - odgovori čovjek.
Melek mu dovede sjajnu ovcu.
Stoka se razmnožda tako da je prvi imao punu dolinu kamila, drugi punu dolinu goveda, a treći punu dolinu ovaca.
Zatim isti melek dođe gubavcu u liku siromašnog čovjeka i zamoli ga:
- Ja sam siromah, ostao sam na putu bez igdje ičega. Danas se mogu prehraniti samo zahvaljujući Allahu i zatim tebi. Molim te Onime koji ti je podario lijepu boju i prijatnu kožu da mi daš jednu devu kako bih se prevezao na putu.
- E, troškovi su veliki- odgovori vlasnik deva. -Čim mi se da te poznajem — kaza mu melek u liku siromaha. - Zar ti nisi bio gubavac koga su ljudi izbjegavali i siromah, pa ti je Allah dao?
- Ja samo ovaj imetak naslijedio od svojih predaka. -Ako neistinu govoriš, neka te Allah vrati kakav si
bio! - povika melek i ode.
Zatim dođe šugavome u istom obliku i zatraži mu kao što je tražio i prvome. Ovaj ga vrati kao i prethodni, a melek mu reče:
-Ako govoriš neistinu, neka te Allah vrati kakav si bio!
Zatim ode do slijepca i ponovi istu molbu. Ovaj mu reče:
-Bio sam slijep, pa mi je Allah vratio vid. Uzmi koliko hoćeš! Tako mi Allaha, neće mi biti žao koliko god odneseš, to je moja dužnost prema Stvoritelju!
Melek mu reče:
-Zadrži svoj imetak. Bili ste iskušam. Allah je to-
bom zadovoljan, a ljut je na tvoja dva druga".[1]

Islam zapovijeda poštovanje ugovora kojim se bilježe finansijske i druge obaveze i naređuje izvršavanje njima preciziramh uvjeta.

U hadisu se kaže: "Muslimani se drže datih uvjeta"[1].

Nema sumnje da je raširenost povjerenja na polju trgovine i u mnoštvu ekonomskih odnosa uvjetovana pretpostavkom pouzdanosti prilikom bilo kakvog o- bavezivanja.

Pisani uvjeti moraju biti sukladni granicama Šeriata. U suprotnom, musliman se ne obavezuje njihovim izvršenjem.

Islam bračnom ugovoru pridaje dodatnu pažnju. Božiji Poslanik M kaže: "Najvažniji uvjeti koje preuzimate na sebe jeste ono čime ste legalizovali svoj bračni odnos".

Otuda čovjeku koji je zaplovio bračnim vodama nije dozvoljeno da utaji niti jedan dirhem od ženinog imetka, ili da neozbiljno shvaća ugovor koji ih veže.

U hadisu se kaže:

Čovjek koji se oženi sa ženom uz mali ili veliki mehr - ako ne namjerava to pravo dati ženi - on je varalica. Ukoliko se desi da umre prije nego što taj mehr dodijeli, srest će Allaha na Sudnjem danu kao bludnik! Čovjek koji uzme dug bez namjere da ga vrati vlasniku smatra se varalicom, sve dok ga ne vrati. Ukoliko umre prije nego što preseli sa ovoga svijeta, srest će Allaha kao lopov![1]

[1]Buhari.

Ovo nije čudno! Mnogo je ajeta koji podstiču na izvršavanje obaveza i upozoravaju na izigravanje:

I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu, zaista, odgovarati![2]

I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali, a Allaha kao jamca sebi uzeli, jer Allah zna ono što radite.[3]

Uzvišeni Allah objašnjava da izigravanje ugovorenih stvari uništava povjerenje, stvara nered, cijepa ugovore i pretvara jake u slabe i nejake:

I ne budite kao ona koja bi svoju pređu rasprela kad bi je već bila čvrsto oprela, i ne služite se zakletvama svojim da biste jedni druge prevarili samo zato što je jedno pleme mnogobrojnije od drugog. Allah vas time samo iskušava, a na Sudnjem danu će vam, doista, objasniti ono oko čega ste se razilazili.[1]

[1]Et-Taberani.

[2]El-Isra', 34.

Neki ljudi raskidaju ugovore koje su potpisali očekujući veću zaradu u nekom drugom ugovoru. Isto tako i neki narod može raskinuti sporazum sa drugim narodom povodeći sa za većim vlastitim interesom. Vjera strogo zabranjuje da se gaze vrijednosti na tržnici kratkotrajnih interesa. Ona kritikuje zasnivanje ljudskih zarada na ovim pokvarenim namjerama. Vjera časnost stavlja u ličnu i kolektivnu obavezu, kako bi se očuvali ugovori u siromaštvu i bogatstvu, u pobjedi i porazu.

Zato Uzvišeni Allah, nakon stroge naredbe poštovanja ugovora, kaže:

I ne služite se zakletvama svojim zato da biste jedni druge varali, da se ne bi pokliznula noga koja čvrsto stoji, i da ne biste nesreću iskusili zato što ste od Allahova Puta odvraćali; a patnja velika vas još čeka. I ne zamjenjujte obavezu datu Allahu za nešto što malo vrijedi, - ono što je u Allaha - za vas je, da znate, bolje![2]

* * *

Istinsko izvršavanje obećanja je obaveza, kako prema vjernicima u islamu, tako i prema nevjernicima.

[1] En-Nahl, 92.

Jer, vrlina je nerazdvojiva. Čovjek ne može biti tvrdičav prema jednima, a plemenit prema drugim ljudima.

Srž problema jeste predmet ugovora. Ukoliko je on pozitivan, tada je njegovo izvršenje neminovno, s bilo kime i bilo kada.

Božiji Poslanik o zaklinjanju fudul[1] kaže:

Kada bi me njime zakleli u islamu, odazvao bih se.

‘Amr b. Hamiq kaže:

Čuo sam Božijeg Poslanika kako kaže:

-Koji god čovjek zagarantuje drugom čovjeku život i nakon toga ga ubije, ja nemam ništa s tim čovjekom makar ubijeni bio i kafir.2

Ovo detaljno objašnjenje otkriva princip islama u postupanju sa onima koji ne vjeruju u njega. Mi vidimo da jevreji ne smatraju da prema drugima trebaju izvršavati zadate obaveze uskraćujući im čast saradnje. U isto vrijeme, sebe smatraju jedinim Allahovim sinovima i miljenicima. Misle da je Allah Svoju zaštitu i milost podario samo izraelskom narodu. A islam sa velikim žarom brani one kojima je dodijelio specijalni status i s kojima je sklopio ugovor. Pogledajmo kako Kur'an govori sa aspekta nevjernika o pravima koja treba ispoštovati:

1 Zakletva kojom su se Arapi zaklinjali u džahilijjetu - predis- lamskom periodu.

O, vjernici, ne omalovažavajte Allahove odredbe hadždža, ni sveti mjesec, ni kurbane, naročito one ogrlicama obilježene, ni one ljude koji su krenuli ka Časnom hramu želeći nagradu i naklonost Gospodara svoga. A kad obrede hadždža obavite, onda loviti možete. I neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite, zato što su vam spriječili pristup Časnom hramu, nikako ne navede da ih napadnete! Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu...[1]

Pogledajmo kako ovaj ajet oslikava tačku gledišta nevjernika; kako razumijeva njihova razmišljanja iako su oni idolopoklonici. Naziva ih tražiteljima Allahove milosti i zadovoljstva. A od muslimana traži - ma ko-

liko bili jaki - da jedni drugima pomažu u dobročinstvu i čestitosti, a ne u grijehu i neprijateljstvu.

U drugoj knjizi[2] smo govorili o sporazumima između muslimana i drugih, te o uputstvima koja je o tome Allah objavio. Ko želi može konsultirati ta djela.

[1] El-Maide, 2.

2 M. el-Gazali: Razmišljanja o vjeri i životu i Fanatizam i tolerancija.

Još jedna od stvari o kojima islam vodi računa i naglašava potrebu pouzdanosti u njoj jesu dugovi. Njihovo poštovanje spada u najčvršća prava kod Allaha. Islam odlučno staje nakraj napadima pohlepe koji dolaze dužniku i nagovaraju ga da odugovlači ili odlaže suđenja.[1]

Prvi propis u vezi sa ovim jeste da islam zabranjuje traženje pozajmice ukoliko nema velike potrebe. Opasno je zaglibio onaj ko uzima zajam radi stvari koje mu nisu neophodne.

Šta više, neki bilježe da to spada u grijehe koji se sankcionišu kaznama:

Dug će tražiti satisfakciju od umrlog dužnika na Sudnjem danu, osim onoga ko zatraži dug zbog tri stvari: čovjek čija je snaga oslabila da bi se borio na Allahovom Putu i koji uzima zajam kako bi ojačao i snažniji bio protiv neprijatelja; čovjek kod koga umre musliman a koji, u nemogućnosti da pokrije troškove opremanja i ukopa, mora uzeti zajam, zatim čovjek koji se boji da će ostati neženja pa se oženi iz straha za svoju vjeru. Allah će podmiriti dugovanja ovih ljudi na Sudnjem danu.[2]

U jednoj predaji se kaže da je Božiji Poslanik rekao:

Allah će na Sudnjem danu pozvati dužnika. Kada se ovaj pojavi pred Njime, upitat će ga:

-O, Ademov sine, zbog čega si uzeo taj dug? Zbog

[1] Ibid.

[2] Ibn Madže.

čega si pronevjerio prava ljudi ?

-Gospodaru moj, - odgovorit će dužnik - Ti znaš da sam uzeo dug i da nisam jeo, pio, kupovao odjeću niti se rasipao. Međutim, dešavali su mi se požar, krađa ili sniženje cijene!

-Istinu je rekao Moj rob - kazat će Uzvišeni Allah. -Ja sam najpreči da ti namirim dug.

Tada će Uzvišeni zatražiti da mu se nešto stavi na vagu. Tako će mu dobra djela prevagnuti nad lošim djelima i bit će uveden u Džennet Allahovom milošću i dobrotom.[1]

Iz ovog primjera se vidi da Allah oprašta onome ko iz nužde uzme zajam i zatim zbog raznih nesreća ne bude u prilici da ga vrati.

Božiji Poslanik, također, kaže:

—Ko uzme zajam s namjerom da ga vrati- Allah će to za njega vratiti. Ko uzme zajam da bi ga potrošio Allah će njega potrošiti.[2]

Islam nastoji da kod dugova osigura razne garancije. On ih smatra živim imetkom. Želi da njihovo ispunjenje bude neizbježno i da niko ne pokuša da izbjegne propisanu obavezu, pa makar i kroz obavljanje drugih ibadeta koji nose visoku nagradu.

Ebu Qatade, kaže:

"Jedan čovjek reče:

-O, Božiji Poslaniče šta ti misliš, ako poginem na Allahovom Putu, hoće li mi biti oprošteni grijesi?

-Da - odgovori Božiji Poslanik- Ako pogineš dok si strpljiv, postojan, dok očekuješ nagradu, pristupaš, a ne bježiš.

-Kako si rekao? - upita ga čovjek, a on mu ponovi.

-I da ti ne ostane dug! - dodade Božiji Poslanik - Džibril me je o tome obavijestio."[1]

U drugoj predaji se kaže:

-Šehidu će biti oprošteno sve osim duga.[2]

Svjesni opasnosti duga za budući život muslimana i njegove važnosti, mudri ljudi su savjetovali oslobađanje od njega prije nego što se čovjeku ne ispriječe kakve opasnosti koje mu mogu odnijeti život.

Prenosi se da je Ebu-d-Derda' običavao sjediti na kraju kolone gdje se ljudi prijavljuju za džihad i da je govorio: "O, ljudi! Ko ima neki dug i misli da ukoliko bude pogođen u bici, neće morati da ga vrati, neka odstupi! Neka ne ide sa mnom, jer mu to neće vratiti smirenost!"

* * *

Muslimani su olahko shvatili pozajmice i uzimali su
ih radi posrnulih uživanja stomaka i stidnih mjesta. Uzimali su ih od jevreja i kršćana s kamatom koju je Allah strogo zabranio. Kao posljedica toga iskušani su mnogim pustošenjima svojih domova i imetaka.

Vraćanje dugova i danas predstavlja teško rješiv problem.

Da nije bičeva zakona, mnoga prava bi bila prekršena.

Uzvišeni Allah voli pouzdane i odgovorne ljude. Nepravedna naselja su uništena tek nakon što su bili upozoravani od Allaha. Kur'an kaže:
A Mi smo znali da se većina njih zavjeta neće držati, i znali smo da će većinom, doista, grješnici biti.[1]

Ihlas[1]

Motivi koji čovjeka tjeraju na rad, podstiču na profesionalnost u tome i pomažu mu da savlada te napore
i podnese tegobe pri tome - mnogobrojni su i različiti.

Neki od tih motiva su vidljivi odmah nakon rada, a neki su nejasni i skriveni u dubinama duše.

Radnik možda nije svjestan toga dok radi iako je rad njegov stvarni pokretač na izvršavanje ovoga ili neizvršavanje onoga.

Poznati ljudski porivi su pravila općeg ponašanja. Lahko je u

gestovima čovjeka koji stoji pred tobom da prepoznaš samodopadljivost, miroljubivost, pohlepu, ponos ili želju za isticanjem.

Veoma je česta pojava da osjećanja zadivljenosti, zaziranja, imitiranja ili oholosti budu izvor tema o kojima ljudi razgovaraju i postupaka koje preduzimaju.

Islam sa najvećom pažnjom posmatra namjere koje prate djela ljudi te osjećanja i reakcije koje idu uz njih.

Vrijednost djela prema ovoj vjeri zavisi - prije svega
- od prirode motiva tog djela.

Nekada čovjek može dati vrijedan poklon zato što na taj način želi da pridobije ljudska srca. Razlog tog

1 Riječ ihlas ima značenje koje se u bosanskom jeziku izražava sa više riječi: iskrenost, srdačnost, prostodušnost; vjernost, odanost; čisto vjerovanje; naklonost. U islamskoj terminologiji ova riječ se koristi za ispovijedanje ibadeta i svih postupaka Allahu i čistoća vjerovanja, bez širka.

davanja može biti i to što on želi da dobrim uzvrati onome ko mu je ranije dobro učinio.

Oba ova postupka su plemenita i proistekla su iz čovjekove pozitivne ili negativne samosvijesti, kao što kažu psiholozi. Međutim, islam o sadaci govori samo kao o postupku koji je čist od udjela ega i koji je potpuno posvećen jedino Allahu, kao što kaže Kur'an-i kerim:

"Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo, od vas ni priznanja ni zahvahiosti ne tražimo!..."[1]

Onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao, da bi se očistio, ne očekujući da inu se zahvalnošću uzvratio već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će, zbilja, zadovoljan biti![2]

Kako bi korigovao srčane motive i obezbijedio njegovu lišenost sitnih prohtjeva, Božiji Poslanik kaže:

Djela se cijene prema namjerama i svaki čovjek će biti prema onome što je namjeravao nagrađen. Ko bude učimo hiđžru radi Allaha i Njegovog Poslanika, hidžra će mu (kod Allaha) biti radi toga. Ko učim hidžru radi ostvarenja ovosvjetskog interesa ili žene s kojom bi se oženio, hidžra će mu se upisati radi onoga što je namjeravao postići njome.[1]

[1] El-Insan, 9.

Hiljade putnika prelazi razdaljinu od Mekke do Medine iz raznih motiva. Međutim, motiv trijumfa vjere i življenja s njome stvari su koje razdvajaju putnika od muhadžira[2], unatoč tome što su oba djela naizgled jednaka.

Ko napusti Mekku i prijeđe u Medinu kako bi svoju vjeru sačuvao od iskušenja i kako bi dao svoj doprinos uspostavi nove države u novom podneblju, taj je mu- hadžir. Međutim, onaj ko prevali taj put zbog drugih

razloga, taj nema ništa od hidžre.

* * *

Ispravnost mjjeta i posvećenost srca Gospodaru svjetova podižu vrijednost običnog ovosvjetskog posla pretvarajući ga u primljeni ibadet.

Prljava namjera može poništiti bogougodne stvari i pretvoriti ih u ružne grijehe. Tako čovjek od tih bogo- služenja, nakon što se umorio obavljajući ih, može zaraditi samo neuspjeh i gubitak.

Čovjek može izgraditi dvorac sa mnogo terasa i širokih hodnika, ili zasaditi voćnjak gustih grana i ukusnog voća... Taj čovjek uživa u svome vješto sazdanom dvorcu i uredno zasađenom vrtu i ubraja se u kraljeve ovoga svijeta. Međutim, ukoliko on tom izgradnjom i

[1] Buhari i Muslim.

[2] Onoga ko učini hidžru. - Prim. prev.

sađenjem želi pomoći ljudima, bit će za to nagrađen nepresušnom nagradom.

Božiji Poslanik kaže:

- Ko sagradi neku građevinu ne čineći pri tome nikome nepravdu ili prisilu, ili zasadi vrt ne čineći pri tome nepravdu ili prisilu - to će mu biti neprekidna nagrada sve dok se time koristi neko stvorenje Milostivog, Uzvišenog Gospodara![1]

-Koji god musliman zasadi drvo ili posije žitaricu pa se odatle nahrani ptica ili čovjek to će mu se ubrojati u sadaku.[2]

Šta više, slasti koje prijaju čovjeku ukoliko budu popraćene dobrom namjerom (nijjetom) i časnim ciljem, pretvorit će se u bogougodne radnje.

Čovjek koji opći sa svojom ženom kako bi sačuvao svoju čestitost i vjeru - za to će biti nagrađen. "I kroz snošaj čovjek čim sadaku".

Čovjek koji hrani svoje tijelo, svoju djecu i ženu, bit će nagrađen za to ukoliko bude imao dobru namjeru u tome.

Sa‘d b. Ebi Weqqas bilježi da je Božiji Poslanik rekao:

Svaki trošak koji izdvojiš nastojeći da time postigneš Allahovo zadovoljstvo bit će nagrađen, čak i zalogaj koji stavljaš u usta svoje supruge.[1]

[1] Ahmed.

[2] Muslim.

U drugoj predaji kaže:

Kada sebe nahraniš, to ti je sadaka. Kada nahraniš svoje dijete, to ti je sadaka. Kada nahraniš svoju suprugu, to ti je sadaka, i kada nahraniš svoga slugu, to ti je sadaka.[2]

Istina je da čovjek, okrećući svoje lice Allahu i usmjeravajući svoje namjere Njemu-svi njegovi pokreti i mirovanja, spavanja i budnosti bivaju ubrojeni u približavanje Allahovom zadovoljstvu. Nekada je čovjek

nemoćan da učini neko dobro djelo zbog manjka imetka ili slabosti zdravlja... Međutim, Allah ' budno prati sve treptaje duše. Onoga ko stremi ka dobročinstvu Allah će uvrstiti u dobročinitelje; onoga ko stremi džihadu, Allah će uvrstiti u mudžahide - zato što njihova jaka volja kod Allaha ima veću težinu od nedostatka sredstava.

Prilikom Bitke El-‘Usre desilo se da je Božijem Poslaniku pristupila grupa ljudi koji su željeli da se bore uz njega protiv nevjernika i da ulože svoje živote na Allahovom Putu. Međutim, Božiji Poslanik nije mogao da ih mobiliše, pa su se oni vratili s gorčinom u grlu zato što su izostali sa bojišta. Povodom ovog događaja objavljen je ajet:

[1] Buhari.

"...ni onima kojima si rekao, kada su ti došli da im daš životinje za jahanje: "Ne mogu naći za vas životinje za jahanje" - pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne mogu da ih kupe."'

Zar se može zamisliti da će Allah omalovažiti ovo duboko ukorijenjeno vjerovanje i ovu čvrstu volju za žrtvovanjem? Nikako! Iz tog razloga, Poslanik s velikim optimizmom govori o ovoj vrsti ljudi i njihovom ihlasu.

Tako je vojsci na polasku rekao:

Ostavili smo neke ljude u Medini. Nećemo proći ni jedan klanac niti dolinu a da om nisu s nama. Om su iz opravdanih razloga izostali.[2]

Iskreni nijjet upisao im je sevap mudžahida, zato što su protiv svoje volje izostali sa bojnog polja.

Kao što ispravan nijjet može čovjeku donijeti ovako veliko dobro, tako i neiskreni nijjet može pokvariti dobro djelo i pretvoriti ga u grijeh koji za sobom povlači tešku kaznu:

A teško onima koji namaz obavljaju, a prema njemu se nemarno odnose, koji se samo pretvaraju i nikome ništa ni u naruč ne daju![3]

Namaz je zbog pretvaranja klanjača postao ništavno djelo. Izgubivši duh ihlasa, postao je mrtva forma koja ne donosi nikakvo dobro.

[1] Et-Tevbe, 92.

2 Buhari.

3 El-Ma‘un, 4-7.

Ista stvar je i sa sadakom. Ukoliko ona potiče iz srca koje blagodatno udjeljuje taj imetak radi Allaha i povjerava ga Njemu, bit će primljena. U suprotnom, to je ništavno djelo:

Ne kvarite svoju sadaku prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali, a ne vjeruju ni u Allah ni u onaj svijet; oni su slični litici sa oskudnom zemljom kada se na nju sruči pljusak; pa je ogoli; oni neće dobiti nikakvu nagradu za ono što su uradili.[1]

Srce koje je lišeno lhlasa ne može donijeti primanje (qabul), kao što kamen prekriven zemljom ne može donijeti prinos.

Lažne ljušture ne mogu ni u kojoj mjeri popraviti pokvarenu srž.

Koliko li je vrijedan Ihlas! Koliko su obilni njegovi berićeti! On se miješa sa nečim malim i pretvara ga u poput brda veliku stvar, i izostaje od velikog i pretvara ga u stvar koja kod Allaha nema nikakvu vrijednost.

Iz tog razloga Božiji Poslanik kaže:

Budi iskren u svojoj vjeri - bit će ti dovoljno i malo djelo.[2]

[1]El-Beqare, 264.

Jasno je da variranje nagrada za dobra djela, od desetostruke do sedamsto puta veće nagrade, zavisi od nevidljivog ihlasa koji se krije u dušama. A to je poznato samo Poznavaocu vidljivog i nevidljivog.

Prema čistoći duše i razmjerima dobra dodjeljuju se zasluge.

Vanjština čovjeka i vanjština ovosvjetskog života nisu stvari koje povlače za sobom Allahovo zadovoljstvo. On je, neka je Uzvišen i Hvaljen, naklonjen iskrenim i posvećenim robovima. Od njih prima djela koja Mu upućuju. Sve drugo, od ovosvjetskih ukrasa i ljudskih pretvaranja, nema nikakvu vrijednost i ne zavređuje nikakvu pažnju.

Božiji Poslanik kaže:

Allah ne gleda u vaša tijela niti u vaša lica. On gleda u srca i djela vaša.[1]

U hadisu se kaže:

Kada nastupi Sudnji dan bit će donijet dunjaluk. Tada će iz njega biti izdvojeno ono što pripada Allahu, dok će ostalo biti bačeno u džehennemsku vatru.[2]

Ko svoj život uskladi sa ovim principima, taj je našao smiraj u svom životu i adekvatno se pripremio za Obećani dan, ne žali za nečim što mu je promaklo niti tuguje za onim što je prošlo.

Božiji Poslanik kaže:

[1]Muslim.

Ko napusti dunjaluk sa ihlasom - iskrenom vjerom jedino u Allaha koji sudruga nema, a klanjao je namaz i davao zekjat - taj je dunjaluk napustio praćen Allahovim zadovoljstvom.[1]

Ovo potvrđuju Allahove riječi:

A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da namaz obavljaju, i da sadaku djele; a to je — ispravna vjera.[2]

* * *

Zraci ihlasa obasjavaju i najjače sijaju u srcu u vrijeme teških kriza. Tada se čovjek oslobađa svojih prohtjeva, odriče grešaka, pristupa Allahu s pokajanjem - moh za Njegovu milost i boji se Njegove kazne.

Kur'an-i kerim opisuje prestravljenost čovjeka u neizvjesnim situacijama; njegovo osamljivanje sa Gospodarom od koga jedino traži pomoć kako bi izašao iz krize u kojoj se našao:

Reci: "Ko vas iz strahota na kopnu i moru izbav- Ija kad mu se i javno i

tajno ponizno molite: ’A- ko nas On iz ovoga izbavi, sigurno ćemo biti zahvalni!’" Reci: "Allah vas iz njih i iz svake nevolje izbavlja, pa vi ipak smatrate da ima Njemu ravnih."[1]

Ovakav ihlas je pojava u iznimnim situacijama. A tragedije koje ljudima dolaze i odlaze nisu dio karaktera. Uzvišeni Allah traži od ljudi da Ga na pravi način spoznaju; da Ga ispravno shvate u blagodatima i teš- koćama; da ihlas ugrade u svoje ponašanje, da nikada ne prekidaju vezu sa Njime i da svojim znanjem ne traže ništa drugo osim Njegove nagrade.

Zustrina ihlasa se postepeno gasi čim se u duši počnu pojavljivati elementi sebičnosti, ljubavi prema hvaljenju, žudnje za položajem i čuvenjem, težnjom ka isticanjem, hvalisanjem... zato što Allah traži neuprljano srce.

Iskreno ispovijedanje vjere dug je Allahu![2]

Priroda vrline je poput prirode zrele voćke - da bi se očuvala njena čistoća i slast, ona mora biti lišena bilo kakvih oštećenja i parazita.

Islam naglašava svoje oštro osuđivanje dvoličnosti i pretvaranja u dobrim djelima. To ubraja u širk - pripisivanje sudruga Allahu, Gospodaru svjetova.

[1]El-En‘am, 63, 64.

[2]Ez-Zumer, 3.

Uistinu, pretvaranje je bolest koja najžešće razara djela. Kada ono dostigne svoju zrelost i upotpuni svoju misiju u duši, kao što virusi bolesti upotpunjuju svoju zrelost i djelovanje, tada se pretvaranje smatra jednom vrstom idolopoklonstva koje dotičnog čovjeka odvodi pravo u Džehennemu.

Božiji Poslanik kaže:

Mala količina pretvaranja (rijaluka) je širk. Neprijatelj Allahovih vjernih robova je izazvao i Njega na borbu. Allah doista voli dobročinitelje, pobožne i tihe - one koji, kada nisu tu, ne nedostaju, a kada su prisutni, njihovo prisustvo se ne osjeća. Njihova srca su svjetiljke upute. Mogu se izbaviti iz svakog tamnog ciklona.[1]

Ibn ‘Abbas prenosi da je neki čovjek rekao Božijem Poslaniku Božiji Poslaniče, ja težim samo za Allahovim zadovoljstvom. Međutim, želim i da se vidi to što radim. Poslanik mu na to ništa nije odgovorio, sve dok se ne spusti ajet:

Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu ravnim nikoga![2]

Islam vodi kampanju protiv pretvaranja i drugih manje ili više opasnih bolesti nastalih gubitkom ihlasa, zato što one predstavljaju složeno rastrojstvo i neispravan put ispoljavanja nagomilanih poriva.

[1] El-Hakim.
[2] El-Kehf, 110.

Otvorena mahana se pretvara u nedjelo i u društvu se prepoznaje kao nedjelo. Ona je prezrena i omražena i često se dešava da onaj ko je nosi u sebi, osjećajući njenu štetnost, prije ili kasnije učini teobu od nje.

Međutim, mahana koja se prikazuje u vidu pohvaljenog Ibadeta nosi u sebi opasnu štetu za čovjeka i društvo.

To je stoga što čovjek čini to nedjelo i hrani svoje pokvarene strasti, a u isto vrijeme drugima izgleda da on čini nešto čime je Allah zadovoljan. Kako se takav čovjek može osjetiti grješnim? Kako se može pokajati radi stvari koja se smatra ispravnom?

"Dobrodušni" munafici predstavljaju veću štetu društvu od otvorenih zločinaca i kršioca zakona.

Slabost ihlasa kod velikog broja visoko inteligentnih ljudi dovodi zemlju u teške situacije zbog njihovih postupaka i sve više je unazađuje.

Miješanje vrline sa prljavim strastima predstavlja a- tak na njenu važnost i svjestan pokušaj njenog obezvrjeđivanja. To je drugi zločin koji nastaje gubitkom ihlasa. Čovjek koji svojim radom nastoji steći naklonost ljudi i ne misli na zadovoljstvo svoga Gospodara- to je čovjek koji ne zna - iz svoje maloumnosti - svu prezrenost onoga što čini. On se od veličanja Silnog, Bogatog poštovanja, Zaslužnog, okreće slabima i ubogima koji nemaju ni moći ni uticaja. Iz tog razloga Božiji Poslanik kaže:

Kada Allah okupi prijašnje i kasnije generacije na
Sudnjem danu u koji nema sumnje, jedan glas će se oglasiti: "Ko bude svojim djelima tražio naklonost nekog drugog, pored Allaha, neka traži svoju nagradu od toga. Allahu je takvo (podijeljeno djelo) najmanje potrebno".[1]

* * *

Borci - vojnici ili oficiri - treba da od svoje borbe odstrane sve prljavštine. Jer, oni su svoj život i smrt povezali sa svetom dužnošću pored koje su sva zvanja, činovi i palete beznačajni. Neka se posvete nagradi kod Allaha i neka svoje želje podrede očekivanoj žrtvi.

'Abdullah b. 'Amr b. El-'As kaže:

Kazao sam:

- Božiji Poslaniče, kaži mi nešto o džihadu i borbi.
- Abdullah u b. Amru, - kaza mi - ako se strpljivo boriš očekujući Allahovu nagradu, bit ćeš proživljen kao strpljiv i nagrađen. Ako se boriš iz pretvaranja i koristoljublja, bit ćeš proživljen kao dvoličnjak i koristoljubiv. O, Abdullahu b. Amru, iz kojeg god poriva budeš pobjeđivao ili bio ubijen, u tom stanju će te Allah proživjeti.[2]

* * *

Službenik u svome uredu treba da vodi računa na ono što piše, računa, ono čime umara svoj um i zamara ruku djelima kojima želi

doprinijeti blagostanju zemlje i Allahovom zadovoljstvu.
Životinja cijeli dan tegobno radi kako bi zaradila
[1] Et-Tirmizi.
hranu. Neki ljudi svoj trud toliko obezvrijede da on postane kao životinjski. Svojim radom žele doći samo do gole plate.

Međutim, pametan čovjek visoko cijeni svoj umni i fizički rad i posvećuje ga višim ciljevima.

Žalosno je što neki službenici razumiju samo logiku novca, stepena i unapređenja. Svoj duhovni i materijalni život stavljaju u te okvire. Od te logike zavisi njihovo zadovoljstvo ili ljutnja, marljivost ili lijenost...

Božiji Poslanik kaže:

U ahin-zemanu1 moj Ummet će se sastojati od tri
vrste ljudi:

- od onih koji iskreno robuju Allahu, od onih koji Mu lažno robuju,
- i od onih koji Mu robuju kako bi se na taj način okoristili od ljudi.

Kada ih Allah okupi na Sudnjem danu, onome koji
je iskorištavao ljude reći će:

- Tako mi Moje moći i veličanstva, šta si htio postići ibadetom koji si činio?

-Tako mi Tvoje moći i veličanstva, time sam htio da se okoristim od ljudi.
-Neće ti koristiti to što si stekao, - odgovorit će Allah - vodite ga u Vatru!

- Tako mi Moje moći i veličanstva, šta si htio postići ibadetom koji si činio? - upitat će Allah onoga koji se pretvarao da čim ibadet.

-Tako mi Tvoje moći i veličanstva - odgovorit će ovaj munafik - time sam se želio pokazati pred ljudima!
1 Ahiri-zeman je doba pred sami Sudnji dan.
-Od tvoga ibadeta do Mene ništa nije stiglo, - odgovorit će Uzvišeni Allah - vodite ga u Vatru!

- Tako mi Moje moći i veličanstva, šta si htio postići ibadetom koji si činio? - obratit će se Allah onome ko je bio iskren u svom ibadetu.

-Tako mi Tvoje moći i veličanstva, Ti bolje od mene znaš čije zadovoljstvo sam htio postići - odgovorit će iskreni vjernik. - Svojim ibadetom sam htio postići Tvoj spomen i tvoje zadovoljstvo.
- Istinu je rekao Moj rob, - kazat će Allah - vodite ga u Džennet.[1]

* * *

Duboka iskrenost Allahu najviše se traži na polju nauke i obrazovanja. Nauka je nešto što najviše može uzdići čovjeka. Najveće zlodjelo je kada se ona upotrijebi u lošu svrhu i kada se pomiješa sa niskim interesima i spletkama. Najveće tragedije u svijetu desile su se upravo zbog naučnika koji su izgubili lijepu etiku...

Islam obavezuje učitelja i učenika da se potpuno posvete nauci i da prije svega vode računa o uzvišenim principima i općim interesima. Učenje i podučavanje iz pukih ili uskih ličnih materijalnih interesa, kao

što je slučaj u današnjem vremenu kod hiljada ljudi, ustvari, predstavljaju potcjenjivanje vrijednosti nauke i ka- ljanje njene časne svrhe.

Božiji Poslanik je rekao:

Ko nauči neku korisnu nauku samo da bi stekao

neku ovosvjetsku dobit neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.[1]

Islam, također, žestoko osuđuje da neko stiče znanje da bi postao autoritet u njemu i da bi se, tada, oholio nad drugima i koristio to znanje da bi stekao određene privilegije i beneficije.

U hadisu se kaže:

Nemojte učiti kako bi se znanjem nadmetali sa učenjacima i hvalisali pred neznalicama. Nemojte radi znanja birati najbolje mjesto na sijelima. Ko to učini Vatra ga čeka, Vatra ga čeka![2]

Zaista je nauka, sa svim svojim materijalnim i duhovnim disciplinama, procvjetala i dostigla ovaj nivo samo zahvaljujući iskrenoj posvećenosti i distanciranjem od sitnih interesa. Ovo ni u kom slučaju ne znači da naučnici treba da se izlože teškom životu i potresnim krizama. Čistoća mjjeta ne podrazumijeva opterećivanje i paćenje iskrenog čovjeka.

Mnogo bolesti nastaje gubitkom ihlasa. Njihovim jačanjem iman nestaje. Ako su slabe, stvaraju mnogobrojne pukotine kroz koje šejtan unosi svoje spletke.

Allah se srdi na materijaliste, licemjere i ostale robove novca i položaja. Jer, od muslimana se očekuje da žrtvuje materijalna dobra, veze i htijenja na Allahovom Putu, a ne da se otuđuje od lica svoga Gospodara

Doista, Faraonovi čarobnjaci predstavljaju najbolji primjer ispravnog uvjerenja i visokog ihlasa u trenutku kada su se oduprli nagovaranjima, pobijedili pritiske,

[1] Ebu Davud.

2 Ibn Madže.

potisnuli ljubav prema novcu i položaju i rekli tiranskom vladaru:

...pa čini što hoćeš; to možeš da učiniš samo u životu na ovom svijetu! Mi vjerujemo u Gospodara našeg da hi nam grijehe naše oprostio i vradžbine na koje si nas ti primorao. A Allah bolje nagrađuje i kažnjava trajnije.[1]

Golema li je razlika između onih koji omalovažavaju ovaj svijet na Allahovom Putu i onih koji samu vjeru koriste kako bi se približili nekom velikašu ili kako bi stekli neku bijednu dobit.

* * *

[1] Ta ha, 72, 73.

Odgoj u govoru

Blagodat govora je jedna od najvećih blagodati kojom je Allah obasuo čovjeka i istaknuo ga nad ostalim bićima:

Milostivi poučava Kur'anu, stvara čovjeka, uči ga govoru

Što je neka blagodat veća, to je veća obaveza zahvaljivanja za nju i opasnija je nezahvalnost zbog nje.

Islam je do tančina objasnio kako se ljudi mogu o- koristiti ovom obilnom blagodati i kako svojim govorom, koji po cijeli dan teče sa njihovih jezika, mogu zaraditi veliko dobro. Jer, većina ljudi ne zatvaraju usta niti im se jezik smiruje.

Ako želiš zabilježiti to što su rekli, uočit ćeš da je većina togr. beskoristan i izgubljen govor ili štetno brbljanje. Nije zbog toga Allah ugradio jezike u usta, niti se time mjeri pohvaljeni dar govorništva:

Nema kakva dobra u mnogim njihovim tajnim

razgovorima, osim kada traže da se sadake djeli

ili da se dobra djela čine ili da se uspostavlja sloga među ljudima. A ko to čini iz želje da Allahovu naklonost stekne Mi ćemo mu, sigurno, veliku nagradu dati.'

Islam veliku pažnju posvećuje predmetu razgovora i načinom njegovog izvođenja, zato što govor koji izlazi iz nekog čovjeka ukazuje na razinu njegovog intelekta i prirodu njegovog karaktera. I zato što metode razgovora u nekoj grupi daju sud o njenom općem nivou i razmjeri vrlina koje su zastupljene na njenom staništu.

* * *

Prije nego što otpočne govor pred drugima, čovjek treba da se zapita:

Da li ima potrebe za govorom? Ako osjeti potrebu za pričanjem, govorit će. U suprotnom, bolje mu je da šuti. Odustajanje od govora kada nema potrebe za njime smatra se vrijednim ibadetom.

‘Abđullah b. Mes‘ud, 4«, je rekao:

Tako mi Onoga osim koga drugog Boga nema, ništa ne zaslužuje zatvor kao jezik![2]

‘Abđullah b. ‘Abbas, r. ‘anhuma, je rekao:

Pet stvari je vrednije od rasnih konja: Ne pričaj o onome što te se ne tiče; to je suvišno i neće te sačuvati odgovornosti! I ne govori o onome što te se tiče ako nije pogodan trenutak za to. Jer, često onaj ko govori o stvari koja ga se tiče čini to u pogrešno vrijeme i to mu se uzme za zlo...! Ne raspravljaj ni sa pametnim ni sa glupim. Jer, pametni će te napustiti, a glupi uvrijediti...! Spomeni svoga brata u odsustvu onako kako bi volio da on tebe spominje. Poštedi ga onoga čega bi volio da on tebe poštedi! Postupaj kao čovjek koji je uvjeren da će biti nagrađen za dobročinstvo i kažnjen za nedjela.[1]

Musliman će biti sposoban na ovo samo kada uspostavi snažnu kontrolu nad jezikom, zauzda ga kada je potrebno šutjeti i uravnoteži

kada treba govoriti.

A one koje jezik vodi, vodi ih u propast.

* * *

Brbljanje stvara galamu i otklanja ozbiljnost. Većina onih koji se ističu na sijelima i iz kojih riječi nekontro- lisano teku stvaraju kod slušalaca osjećaj da oni svoj govor ne crpe iz zdrave svijesti. Šta više, sve kod takvih brbljivaca ukazuje da se radi o prekidu između razuma i takvog raspuštenog govora!

Kada čovjek želi da skoncentriše svoje misli i rezimira svoja djela, onda pribjegava šutnji. On će čak, kako bi izoštrio misli i rasporedio ideje, pobjeći iz bučne okoline u tihu prirodu ili mirno predgrađe. Zato nije čudno što islam preporučuje šutnju kao jedan od uspješnih metoda moralnog odgoja.

Jedan od Poslanikovih savjeta Ebu Zerru bio je:
Preporučujem ti dugu šutnju. Ona goni šejtana i pomaže ti u primjeni vjere.[1]

Da, zalutali jezik je konop u ruci šejtana, pomoću kojeg on čovjeka vodi kamo želi. A kada čovjek ne kontroliše samoga sebe, njegova usta postaju ulaz za otpatke koji prljaju njegovo srce i iznad njega gomilaju zastore nemarnosti.

Božiji Poslanik je rekao:
Čovjekov iman ne može biti uravnotežen sve dok mu se ne uravnoteži srce, a srce mu ne može biti uravnoteženo sve dok mu se ne uravnoteži jezik.[2]

Prva faza ove ravnoteže i ispravnosti jeste odvojiti ruke od onoga što ga se ne tiče i da se ne upliće u ono za što ga ne pitaju:
Znak lijepog imana čovjeka je ostavljanje onoga što ga se ne tiče. '

* * *

Udaljavanje od beskorisnog govora je uvjet uspjeha i znak zrelosti. Kur'an ovaj element navodi između dvije utvrđene islamske obaveze - namaza i zekjata:

Ono što žele - vjernici će postići, oni koji namaz
svoj ponizno obavljaju, i koji ono što ih se ne tiče
izbjegavaju, i koji sadaku dijele.'

Kada bi se sve što se izgovori i uradi na ovom svijetu sabralo i analiziralo, zaprepastili bismo se koliko besposlica kruži u pričama, novinama, govorima i vijestima koje slušamo, koje gode našim ušima, prijaju našim očima, U zbilji, to su samo besposlice.

Islam osuđuje beskoristan govor zato što islam odbacuje mizerije i tričarije. Pored toga, te besposlice nisu ono na šta čovjek treba da troši vijek (trud i produktivnost).

Onoliko koliko se musliman kloni besposlica, utoliko će mu viši biti stepen kod Allaha.

Enes b. Malik pripovijeda:
Jedne prilike preseli neki čovjek na Ahiret. Neko kaza u prisustvu Božijeg Poslanika
- Lijepo će mu biti u Džennetu.
- Otkuda znaš? - okrenu se Poslanik - Možda je ovaj govorio o onome što ga se ne tiče ili je škrtario u onome što mu ne bi nedostajalo![2]
Brbljivac koji bez razmišljanja govori i rasipa riječi lahko može izgovoriti nešto što će mu upropastiti prošlost i budućnost. Rečeno je:
Ko puno priča, puno i griješi. Pjesnik kaže:
Čovjeka ubija greška na jeziku, a ne ubija ga greška pri koračanju.
U hadisu se kaže:
Čovjek može izgovoriti neku riječ samo kako bi nasmijao svoje sabesjednike, a koja će ga strmoglaviti dalje nego što je nebo od Zemlje. Čovjek svojim jezikom može zgriješiti više nego što griješi stopalima![1]

* * *

Čovjek treba da govori samo dobro i da svoj jezik navikava na lijepe riječi. Lijepo izražavanje osjećanja spada u prefinjene manire, što priznaju pripadnici svih vjera.
Kur'an nam ukazuje da lijep govor predstavlja srž ugovora koji je sklopio izraelski narod u vrijeme Musaa:
I kada samo od sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti i molitvu obavljati i milostinju davati.[2]
Pristojan i uljudan govor važi za neprijatelje koliko i za prijatelje.
On svakako donosi slatke plodove.
On učvršćuje slogu i produžava prijateljstvo sa prijateljima, sprečavajući šejtana da pokida njihove veze i pokvari odnose:
Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi: - jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj.[1]
Šejtan nastoji iskoristiti ljudske slabosti. Želi da među njih unese neprijateljstvo i mržnju. Pokušava da od beznačajnog spora načini žestoku zavađenost... Ništa mu ne može prepriječiti put kao lijep govor.
Lijep govor sa neprijateljima dovodi do ublažavanja njihove ljutnje i slabljenja žara njihove borbe. U najmanju ruku, on će makar spriječiti bujanje zla i raspršivanje njegovih iskri.
Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.[2]
O navikavanju ljudi na lijep govor bez obzira na njihovo stanje Božiji Poslanik kaže:
[1] El-Isra', 53.
Vi nikada nećete pridobiti ljude svojim, novcima. Zato ih pridobijte ozarenim licima i lijepim ophođenjem.[1]

Staviše, uskratiti nešto što se traži uz lijepe riječi bolje je nego dati to sa gunđanjem.
Lijepa riječ i izvinjenje vrjedniji su od sadake koju prati vrijeđanje.
- A Allah nije ni o kome ovisan i blag je.[2]

Lijep govor je osobina koja, popraćena drugim vidovima dobročinstva i obilježjima časti, vodi čovjeka do Allahovog zadovoljstva i propisuje mu vječno uživanje.

U Enesovoj predaji stoji:

Neki čovjek kaza Božijem Poslaniku
-Nauči me nečemu što će me uvesti u Džennet! -Nahrani siromahe, širi selam i klanjaj uvečer dok ljudi spavaju- ući ćeš u Džennet s mirom! - odgovori mu Poslanik

Naš Uzvišeni Gospodar nam je naredio da se sa pripadnicima drugih religija ophodimo u ovim tihim, plemenitim okvirima, daleko od nasilja i grubih riječi, osim ako se ne radi o nekom kriminalcu koga treba obuzdati i spriječiti ga da čini štetu:

[1] El-Bezzar.
[2] El-Beqare, 263.
[1] El-Bezzar.

I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, - ne i sa onima medu njima koji su
nepravedni...[1]

Veliki ljudi vode računa da ni u kojoj situaciji od njih ne potekne neprimjerena riječ. Ne žele ni po koju cijenu sebi dozvoliti da ispadnu nepristojni ili nerazumni.

Maliku su prenijeli da je Jahja b. Se‘id rekao da je ‘Isa, prošao pored svinje na putu i rekao joj: "Prođi s mirom!" Ljudi mu kazaše: "Zašto se tako obraćaš svinji!?" "Bojim se da se ne naviknem na loš govor", odgovori im ‘Isa.

* * *

Postoje ljudi koji žive smrknutog lica i agresivne naravi...

Njih od sramnih djela ne sprečava duboko vjerovanje... Dobrota ih ne podstiče na čovječnost. Ništa ih ne sputava da zlostavljaju druge ljude. Kada spaze priliku da zadovolje svoju iskrivljenu, nerazumnu prirodu, oni počinju nekontrolisano vikati i sve oko sebe vrijeđati.

Primjeran čovjek ne treba da se upušta u razgovor s takvim ljudima. Raspirivanje toga osinjaka predstavlja veliku štetu. Gašenje te vatre je obaveza. Iz tog razloga, islam je propisao ljubazno ophođenje sa ograničenim i maloumnim ljudima.

Jednom je neki od tih neznalica stao pred kuću Poslanika želeći da uđe. Vjerovjesnik mu se obrati lijepim riječima i ovaj čovjek ode od njegove kuće.
Drugog načina nije bilo. Jer, blagost je uzda za bahate ljude. Da ga je

pustio da istresa ono što mu je u prirodi, čuo bi stvari koje bi mu uši parale!

Prenosi se da je ‘Aiša, r. ‘anha, rekla:

Neki čovjek pokuca na vrata Božijeg Poslanika, a on reče:

-Nezgodan li je ovaj beduin!

Kada ovaj čovjek uđe, Poslanik je sa njim lijepo pričao. Nakon što je izašao, rekoh mu:

-Božiji Poslaniče, kada si čuo tog čovjeka, rekao si to i to, a kada je ušao, lijepo si sa njim govorio i smiješio si mu se?!

-O, ‘Aiša, jesi li me ikad čula da ružno govorim? Doista su na najgorem stepenu na Sudnjem danu kod Allaha om ljudi prema kojima se mora biti dobar da bi se njihovo zlo izbjeglo.[1]

Ovu teoriju potvrđuje praksa. Čovjek ne može gubiti svoj ahlak zbog nekoga ko ahlaka uopće nema. Kada bi se trudio da ispravi svakog neznalicu kojeg sretne ubrzo bi se umorio od mnoštva problema na koje bi nailazio. Zbog toga, Kur'an u prve osobine robova Milostivog ubraja ovu lijepu ljubaznost:

A robovi Milostivoga su oni koji po zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: "Mir vama!"[1]

...a kada čuju besmislicu kakvu, od nje se okrenu i reknu: "Nama naša djela, a vama vaša djela; mir vama! Mi ne želimo društvo neukih."[2]

Ponekad se čovjek može savladati jednom ili dvaput, a zatim da prasne.

Od časnog muslimana se traži da se snažnije bori protiv zla, kako ne bi dozvolio da na kraju negativno prevlada.

Se‘id b. Musejiib kaže:

Dok je Božiji Poslanik sjedio među svojim ashabima, neki čovjek se okomi na Ebu Bekra i poče da ga zlostavlja. Ebu Bekr mu ne odgovori ništa. Zatim ga i po drugi put uvrijedi, a ovaj oćuti.

[1]El-Furqan, 63.

[2]El-Qasas, 55.

tim ga i po drugi put uvrijedi, a ovaj oćuti. Treći put mu Ebu Bekr odbrusi i otjera ga. Božiji Poslanik u tom trenutku ode.

-Zar si mi zamjerio, Božiji Poslaniče? - začudi se Ebu Bekr.

-Ne - odgovori Božiji Poslanik - Vidio sam meleka kako se spušta s neba i opovrgava sve što on kaže. Kada si mu ti odbrusio, melek je otišao, a šejtan došao: Ja nisam htio da budem tu gdje je šejtan.[1]

* * *

Ljubazno ophođenje sa maloumnima ne znači slaganje sa njihovim mizernim ponašanjem. Razlika između toga dvoga je velika.

Prvo je zauzdavanje duše od provokacija i sprječavanje, po svaku cijenu, da je savlada srdžba ili obuzme osveta.

Drugo je prostost, malodušnost, slabost i prihvaćanje onoga što

pametni ljudi nikada ne bi prihvatili.

Kur'an propagira ljubaznost prema maloumnima i osuđuje podložnost svađi:

Allah ne voli da se o zlu glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena nepravda. - A Allah sve čuje i sve zna. Bilo da vi dobro djelo javno učinite ili ga sakrijete ili nepravdu oprostite, - pa, Allah mnogo prašta i sve može.[1]

* * *

Jedan od koraka koje islam preduzima kako bi govor sačuvao od brzopletosti i nahođenja jeste zabrana raspravljanja i zatvaranje njegovih vrata, bez obzira je
li čovjek u pravu ili nije.

Tajna je u tome što postoje stanja koja na površinu izbacuju ono lično, u kojima čovjeka zavodi želja za pobjedom. Tada čovjek ulazi u raspravu riječima razbijajući optužbe koje se tiču njegove strane i argumente koji su upućeni protiv njegovih tvrdnji. Želja za pobjedom postaje važnija od isticanja istine, a isplivavanje svadljive i sebične naravi na površinu ne daje nimalo prostora za objašnjavanje ili smirenost!!!

A islam upozorava na ove situacije i označava ih kao opasne za vjeru i vrlinu.

Božiji Poslanik kaže:

Ko ostavi raspravu ako je u krivu, bit će mu izgrađena kura u podnožju Dženneta. Ko se okane rasprave ako je u pravu, iz lijepe naravi, bit će mu izgrađena u samom vrhu (Dženneta).[2]

Postoje ljudi obdareni rječitošću koja ih izaziva da se upuste u raspravu sa znalcem i neznalicom. Priča im je opsesija i nikada im ne dosađuje.

Ukoliko ovakvi ljudi svoju rječitost koriste u stvarima opće društvene koristi, upropastit će ih, a ukoliko se uključe u stvari vjere, izobličit će njenu ljepotu i osporiti njenu ozbiljnost.

Islam se žestoko srdi na ovu skupinu brbljivaca i kompliciranih govornika.

[1] En-Nisa', 148, 149.

Vjerovjesnik je rekao:

Allahu najmrži ljudi su oni koji sa žestinom raspravljaju. [1]

Narod koji zaluta nakon Upute neminovno će biti
pogođen raspravama.[2]

Ova vrsta ljudi u svojoj elokventnosti ne poznaje granice.

Njima je pričanje cilj. Time se diče i uzdižu. Riječi su na prvom mjestu, a značenja na drugom. A častan cilj se često nalazi na posljednjem mjestu. On, čak, ponekad ne može naći mjesto u tako

bučnom okruženju.

Tako se desilo da je jedan od ovih zanesenjaka izas- lan Poslaniku. Nosio je lijepu odjeću. Šta bi god Poslanik rekao, ovaj bi se trudio da kaže nešto uzvišenije i rječitije! Kada je otišao, Božiji Poslanik je kazao: 'Allah ne voli ovakve ljude. Svoje jezike uvijaju oko ljudi kao što ih krave oko trave uvijaju. Allah će tako njihove jezike i lica uviti u Vatru!"[2]'
Kada se ova vrsta hvalisavaca i govornika upusti u raspravu o vjeri, politici ili nauci i kulturi, to znači remećenje vjere, politike i nauke i kulture. To može biti i uzrok civilizacijske dekadencije, fikhskog sektaštva, nacionalnog izdvajanja ili bilo čega što je pogodilo islamski ummet. Sve su to posljedice ovog prokletog raspravljanja oko postavki vjere i pitanja života.

[1] Buhari.
[2] Et-Tirmizi.
[3] Et-Taberani.

Polemike nemaju nikakve veze sa nepristranim istraživanjem ili pravilnim argumentiranjem.

Više ashaba prenosi kako je jedne prilike Božiji Poslanik izašao i zatekao ih kako polemišu o nekom vjerskom pitanju. On se naljuti žestoko kao nikada do tada i reče:
—Polahko, Muhammedov ummete! Om prije vas su propali zbog ovoga.

Ostavite se rasprave zato što je u tome malo dobra! Ostavite se rasprave zato što se vjernik ne raspravlja! Ostavite se rasprave, jer onaj ko učestvuje u njoj u svakom slučaju gubi! Ostavite se rasprave, jer ti je dovoljno grijeha i bez toga! Ostavite se rasprave jer ja neću biti šefa‘džija na Sudnjem danu onome ko raspravlja! Ostavite se rasprave, ja garantujem tri kuće u Džennetu - u podnožju, sredini i na vrhu - onome ko ostavi raspravu, a u pravu je. Ostavite se rasprave! Prvo što je moj Gospodar zabranio nakon idolopoklonstva jeste rasprava![1]

* * *

Ljudi nekada sijele i u svojim razgovorima troše vrijeme na raspredanje priča i istraživanje mahana. Oni imaju viška novca u čijoj se sjenci odmaraju, a jedina zabava su im problemi drugih.
Teško svakom klevetniku-podrugljivcu, koji blago gomila i prebrojava ga, i misli da će ga blago njegovo besmrtnim učiniti! A ne valja tako! On će sigurno biti bačen u Džehennem![1]

U ovo vrijeme su rasprostranjena ova vrsta sijela u klubovima i kafečajnicama.

To je nesreća koja na društvo navlači mnoge bolesti, a koja se po selima i gradovima raširila bez neke propisane potrebe.

U hadisu se kaže:

- Klonite se sjedenja po putevima!
-Božiji Poslaniče - rekoše ashabi - mi moramo sjediti i razgovarati.
-Ako baš morate, - odgovori Poslanik - onda dajte putu njegovo pravo.
-Šta je pravo puta ? - upitaše ashabi.
-Spuštanje pogleda, uklanjanje otpadaka, odgovaranje na selam, naređivanje dobra i odvraćanje od zla.[2]

Čuvanje srca od mržnje

Čovjek nikada nije lagodniji, bezbrižniji niti mirniji nego onda kada živi mirnog srca, lišenog naleta mržnje i bujanja zlobnosti. U tom stanju on, kada vidi blagodat kod drugoga, osjeća zadovoljstvo i prepoznaje Allahovu milost u tome i zavisnosti ljudi od nje. Sjeti se Poslanikovih riječi:

Gospodaru moj, svaka blagodat koja se nađe kod mene ili bilo kojeg Tvojeg stvorenja, to potiče samo od Tebe. Tebi ništa slično nema i samo Tebi pripada zahvala i hvala.[1]

A kada vidi da je neko Allahovo stvorenje pogodila nesreća, on saosjeća sa njime, moli Allaha da otkloni tu nesreću od njega i oprosti mu grijehe. Podsjeća se na Poslamkovu molbu Gospodaru:

Ako opraštaš, Gospodaru moj, oprosti svima!
Koji Tvoj rob nije (makar malo) zgriješio?

Na taj način musliman vodi svijetao život, zadovoljan Allahom i životom, slobodan od napada slijepe mržnje. Jer, opterećivanje srca mržnjom je teška bolest. Iman iz načetog srca lahko može iscuriti kao što
voda ističe iz probušene posude!

Islam veliku pažnju posvećuje srcu. Jer, crno srce uništava dobra djela, briše njihovu radost i muti njihovu čistoću.

Svijetlo srce Allah nagrađuje za male stvari. Ono je svakom dobru blisko:

‘Abdullah b. ‘Amr prenosi kako je Božiji Poslanik bio pitan:
-Božiji Poslaniče, ko je najbolji čovjek?
- Onaj ko ima čisto srce i iskren jezik.
-Poznato nam je šta znači iskren jezik, - rekoše ashabi - ali šta znači čisto srce?
— To je pobožno, bistro srce koje u sebi nema grijeha, poroka, mržnje ni zavidnosti![1]

Zato je istinsko muslimansko društvo ono koje počiva na međusobnoj ljubavi, općim simpatijama, sara- dnji, ljubaznosti. U tom društvu nema mjesta za lične interese. Tu situaciju najbolje opisuje Kuran:

Oni koji poslije njih dolaze - govore: "Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru
naš, ti si, zaista, dobar i milostiv!"[1]

* * *

Kada mržnja naraste, razvije svoje korijene i razgrana trnje, ona uništava pupoljke čistog imana i suzbija ljubav i nnr koji se iz njega šire.

U toj fazi nema koristi od izvršavanja propisanih ibadeta niti duša u njima nalazi zaštitu.

Mržnja često oduzima pamet onima koji je osjećaju. Oni tada ne prežu od mizernih, neljudskih postupaka ili teških grijeha koji navlače kletvu. Srdito oko gleda iz tamnog ugla. Ono osljepljuje pred dobrim stvarima, a uveličava loše. Mržnja, čak, može otići do priviđenja i lažnih pretpostavki. Sve ovo islam žestoko kudi. Naša vjera upozorava na opasnosti koje se kriju u toj mržnji i uklanjanje tih opasnosti ubraja u najveće ibadete.

Božiji Poslanik je rekao:

-Hoćete li da vam kažem šta (čovjeka) dovodi na viši stepen nego da je postio, klanjao i udjeljivao?

-Hoćemo - odgovoriše ashabi.

-Izmirenje - odgovori Poslanik M - Poremećaj međusobnih odnosa doista odnosi (brije). Ne kažem da odnosi kosu, već odnosi vjeru![2]

Sejtanu neće poći za rukom da pametnog čovjeka navede na idolopoklonstvo. Međutim, to biće koje neprestano nastoji zavesti čovjeka i odvesti ga u propast, neće doživjeti neuspjeh u pokušaju udaljavanja čovjeka od njegovog Gospodara, tako da će on zanemariti svoje dužnosti prema Gospodaru žešće nego što ih zanemaruje sujevjerni idolopoklonik. Sejtan se koristi varkom potpirivanja vatre neprijateljstva u srcima. Kada se razgori, šejtan se naslađuje gledanjem kako ona spaljuje sadašnjost i budućnost ljudi, odnoseći njihove veze i vrednote.

[1] El-Hašr, 10.

Božiji Poslanik je rekao:

-Sejtan nema nikakvu nadu da će mu se ljudi klanjati na Arapskom poluostrvu, ali nije izgubio nadu da će ih zavaditi.[1]

To je stoga što zlo, kada se nastani u srcima, uništi njegova osjećanja i polomi njegovu svjetiljku, ljudi će se strmoglaviti u stanje grubosti i prkosa. Oni kidaju ono što je Allah naredio da se poštuje, i čine nered na zemlji.

* * *

Islam ne zapostavlja uzroke razdora, već ih sanira lijekovima prije nego što se raširi i pretvore u bezobzirno neprijateljstvo. Poznato je da su ljudi različiti po svojim sposobnostima i inteligencijama. Njihovo sus-retanje na životnim poljima može proizvesti krize i nepravilnosti, ako ne i suprotstavljenost i antagonizam. Iz tog razloga islam propisuje principe koji sprečavaju pojavu razdora i nesloge među muslimanima, kao i ono

što će u njihova srca usaditi osjećaj lojalnosti i ljubavi. Islam zabranjuje razjedinjavanje i taborenje.

Dapače, moguće je da čovjek pretrpi štetu, zbog čega osjeća potištenost i tugu i odlučuje se na suprotstavljanje izvoru te štete.

Međutim, Allah ne želi da se na ovaj način završavaju sporovi između dva muslimana.

Božiji Poslanik kaže:

-Nemojte se razjedinjavati niti taboriti! Nemojte se međusobno mrziti niti zavidjeti! Budite, Allahovi robovi, braća! Muslimanu nije dozvoljeno da napusti svoga brata više od tri dana.[1]

U drugoj predaji se kaže:

-Nije dozvoljeno vjerniku da napusti vjernika više od tri dana.

Ako ga sretne nakon tri dana, dužan je da ga poselami. Ako mu odvrati selam, nagrada će biti obostrana, a ukoliko mu ne odvrati selam, bit će grješan, a onaj ko je poselamio izašao je iz konfliktar

U ovom periodu konflikt će se umiriti, a srdžba ublažiti. Nakon toga, vjerniku je obavezno da obnovi vezu sa svojom braćom i da povrati ranije odnose. Razdor je nalik oblaku koji, čim se formira i zgusne, biva izložen vjetrovima koji ga rastjeraju i nebo čistim učine.

Čovjek u svakom sporu zauzima jednu od dvije pozicije - ili je žalim ili mazlum. Ukoliko nanosi zlo drugima i krši njihovo pravo, treba što prije da se povrati i popravi svoje ponašanje. Treba da zna da neće moći ukloniti srdžbu iz srca svoga protivnika sve dok mu ne pruži nešto što će ga umiriti i zadovoljiti. U ovakvim situacijama islam naređuje čovjeku da se pomiri sa protivnikom i udobrovolji ga.

Božiji Poslanik kaže:

[1]Buhari.

-Ko prekrši neko imovinsko ili drugo pravo svoga brata neka traži halala od njega prije nego što taj dinar ili dirhem na Sudnjem danu prekršiocu oduzme toliko dobrih djela. Ako se desi da tome čovjeku ne preostane dobrih djela, bit će natovaren grijesima onoga čije je pravo prekršio.[1]

Ovo je preporuka islama onima koji su dužni. Nosiocima prava, sa druge strane, islam preporučuje da budu blagi i popustljivi. Oni treba da oproste ono što se desilo jučer i da prihvate izvinjenje brata koji traži oprost. Neprihvatanje izvinjenja je velika greška.

U hadisu se kaže:

-Ko zatraži oprost svome bratu muslimanu i on ga ne prihvati taj će biti griješan kao čovjek koji o- tima imetak.[2]

U drugoj predaji se kaže:

-Ko bude moljen za oproštaj i ne prihvati ga neće stići do Hazvda:'

Ovim preciznim savjetom za obje strane islam nastoji potisnuti pakost i uništiti njegov virus u povoju. Islam želi da vjerničko društvo uzdigne na visok nivo, u kojem su odnosi između ljudi usklađeni na principu

uzvraćenih prijateljstava i pravednih saradnji.

Islam smatra podlim i prezrene naravi one ljude koji su dozvolili da im se mržnja nataloži na dubinama duše i tu se ustali, pa čak i baca svoje talase po njenim stranama, kao što lava ključa u vulkanu.

[1]Buhari.
[2]Ibn Madže.
[3] Et-Taberani.

Mnogi od onih koji u svojim srcima nose mržnju jedini odušak nalaze u "pražnjenju" na one koji im se nadu u blizini. Om nisu mirni ukoliko ne pjene i ne bjesne, vrijeđaju i psuju:

Prenosi se preko Ibn ‘Abbasa od Božijeg Poslanika

-Želite li da znate koji je čovjek najgori?

— Želimo, Božiji Poslaniče — odgovorile ashabi. -Najgori je onaj ko ruši svoj autoritet, ko bičuje
svog roba i ne da ništa od sebe.

-Hoćete li da vam kažem šta je još gore od toga? - nastavi Poslanik — Hoćemo! - odgovoriše ashabi.

- Onaj ko mrzi druge i koga drugi mrze.

-Hoćete li da vam kažem šta je gore i od toga? -Hoćemo! - odgovoriše - kaži nam.

-Om koji ne prelaze preko tuđih grešaka, ne prihvata] u izvinjenje niti opraštaju grijehe.

-Hoćete li da vam kažem šta je i od toga gore? - nastavi Poslanik —Kaži nam, Božiji Poslaniče — rekoše ashabi.

-Onaj od koga se ne očekuje dobro i od čijeg zla drugi strahuju - odgovori Poslanik .[1]

Kategorije koje ovaj hadis nabraja su, ustvari, oličenje mržnje kada nabuja i eruptira. Dapače, od davnina
su ljudi osjetili, čak i predislamski Arapi, da je pakost karakteristika najprezrenijih slojeva ljudi. Pravi ljudi se ograđuju od takvih osobina. Pjesnik ‘Antara kaže:

Ne nosi mržnju onaj ko se visinama kreće, niti će visoko dospjeti onaj ko je po prirodi srdit.

* * *

Postoje i druge opasne mahane na koje islam upozorava. Međutim, bliži pogled ne može a da ne uoči njihov prikriveni izbor.

One, i pored različitih oblika, vode porijeklo od jednog uzroka, a to je mržnja.

Potvora nevinih je zločin koji se izvršava obično pod velikim pritiskom. Budući da je njena uloga Izok- retanje stvarnosti i ocrnjivanje nedužnih toliko velika, islam je ubraja u najgori prekršaj.

‘Aiša prenosi kako je Božiji Poslanik rekao svojim ashabima:

-Znate šta je najgora kamata kod Allaha?

-Allah i Njegov poslanik najbolje znaju - odgovoriše ashabi.
-Najgora kamata kod Allaha je srozavanje časti čovjeka muslimana.
Zatim Božiji Poslanik prouči:
A oni koji vjernike i vjernice vrijeđaju, a oni to
ne zaslužuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh.[1]

Nema sumnje da njuškanje oko ljudskih slabosti i namjerno pripisivanje mahana ukazuje na prezren i nizak karakter. Islam propisuje trenutne kazne za neke vrste potvora. Međutim, ono što će za sve vidove kleveta biti pripremljeno na Sudnjem danu mnogo je gore i žešće.

Božiji Poslanik je rekao:
-Ko spomene nekog čovjeka po nečemu što ovaj nije učinio kako bi ga time ocrnio Allah če ga zatvoriti u džehennemsku vatru sve dok ne izgon ono što je izrekao o tome čovjeku.[2]

U drugoj predaji se kaže:
-Ko raširi neku klevetu na račun drugog muslimana koji s time nema ništa, iz želje da ga ocrni na ovome svijetu - Allah će Sebi dati za pravo da ga istopi na Sudnjem danu u Vatri - sve dok ne izgori to što je izrekao.

Budući da je ono što je rekao potvora, kako, onda, može kod Allaha da podrži neistinu? Kako se može osloboditi njenih posljedica?

Čistoća duše muslimanu nalaže da želi dobro ljudima, ako je već nemoćan da im ga sam obezbijedi.

A onaj ko, u nemogućnosti da ljudima nađe neku zamjerku, falsifikuje razne afere, taj je doista prezreni klevetnik.

Uzvišeni Allah kaže:

One koji vole da se o vjernicama šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovom i na onom svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate.'

Jedna od Allahovih blagodati ljudima je to što je pohvalio prikrivanje tuđih mahana, pa makar one i postojale kod njih. Muslimanu nije dozvoljeno da kalja ugled drugog muslimana čak i onda kada je istina to što iznosi. Čovjek zdravog razuma saosjeća sa tuđim patnjama i želi dobro ljudima. Sa druge strane, bruka- nje drugih, otkrivanje mahana i trganje zavjesa nije put jednog pravog muslimana.

Iz tog razloga islam zabranjuje ogovaranje (gibet), jer to predstavlja odušak nagomilanoj pakosti i mržnji koja zavrjeđuje tuđu žalost.

Ebu Hurejre bilježi da je Božiji Poslanik rekao:
- Znate li šta je gibet?
—Allah i Njegov Poslanik znaju! — odgovoriše ashabi.
-Kada spomeneš svoga brata po onome što mu nije drago.
-A šta ako se kod moga brata nalazi ono što sam rekao? - upita neki od ashaba.
-Ako ga spomeneš po nečemu što je kod njega zastupljeno, to je gibet. Ako to kod njega nije zastupljeno, onda si ga potvorio! - odgovori Božiji

Poslanik.[1]

Od mjera koje islam preduzima kako bi očuvao dobre odnose i spriječio razdor jeste zabrana prenošenja govora. Na taj način se mute odnosi i mijenjaju srca.

Božiji Poslanik je zabranio da se od njegovih as- haba prenosi ono što mu ne bi bilo drago:

-Neka mko o bilo kojem mom ashabu ne govori ružno. Ja želim da izađem pred vas čiste duše! - rekao je Božiji Poslanik.[2]

Onaj ko čuje nešto loše o svome bratu po vjeri ne treba da širi požar. Loša riječ često umire na svom mjestu, ukoliko je niko ne bude dirao! Loša riječ može potpiriti rat, zato što ju je neki zadojeni čovjek prenio i preuveličao, tako da su njene iskre počele paliti mjesta i vremena.

Božiji Poslanik je rekao:

Neče ući u Džennet nemmam!3 a u drugoj predaji:

qattat.

Ulema smatra da ove dvije riječi imaju isti smisao. Jedan dio, pak, smatra da je nemmam onaj ko prenosi nešto što je rečeno na nekom skupu, a qattat onaj ko ih potajno sluša i zatim to prenosi.

U hadisu se kaže:

[1] Muslim.

[2] Ebu Davud.

-Nemimet[1] i pakost su u Vatri! Ove dvije osobine se ne smiju sresti kod muslimana![2]

Pakost za sobom povlači loše mišljenje, zadiranje u privatnost, izrugivanje, sramoćenje i isticanje ljudskih tjelesnih ili mentalnih nedostataka.

Sve ovo islam veoma strogo zabranjuje.

Božiji Poslanik kaže:

— Ko sazna neku sramotu svoga brata i sakrije je, Allah će njega pokriti na Sudnjem danu. [3]

-Ko sakrije vjerniku sramotu kao da je oživio živu zakopanu djevojčicu.[4]

Cesto su om koji istražuju mahane kako bi ih razotkrili ustvari veći zločinci i udaljeniji od Allaha od onih čije su grijehe otkrili. Ko traga za grijesima da bi ih razglasio veći je grješnik od onoga ko ih je počinio.

Velika je razlika između revoltiranosti zbog kršenja Allahovih zabrana i želje za njihovom zaštitom i osjećaja mržnje prema Allahovim robovima i želje za njihovim ponižavanjem.

Prvi osjećaj može biti jako izražen kod vjernika, što kod njega stvara veliku odbojnost prema širenju ljudskih mahana, sačekivanju njihovih grešaka i naslađivanju njihovim bolovima.

* * *

Neopterećenost je vrlina koja muslimana navodi da

[1] Prenošenje tuđeg govora - op. prev.

[2] Et-Taberani.
[3]Et-Taberani.
ne povezuje svoju sreću u životu sa osjećanjima prema ostalim ljudima. Može se desiti da on bude neuspješan ondje gdje su drugi uspješni, ili da zaostaje ondje gdje su drugi stigli.

Glupo je i neljudski da čovjeka obuzima zavidnost i da želi da drugi propadnu iz jednog jedinog razloga - zato što on nije uspio!

Musliman treba da ima šira obzorja i suptilnija osjećanja tako da na stvari gleda iz prizme općeg interesa, a ne kroz vlastite strasti.

Pakosnici kipte od mržnje zbog toga što gledaju u dunjaluk i primjećuju da im je promaklo ono što za sebe žele i da su drugi time napunili šake.

Ovo je pošast koja im ne da mira!

U prastaro doba Iblis je shvatio da je ono u čemu je uživao pripalo Ademu. Zakleo se da neće dozvoliti nikome da uživa u tome budući da je sam uskraćen.

"E zašto si odredio pa sam u zabludu pao" - reče - "kunem se da ću ih na Tvom Pravom Putu presretati,, pa ću im sprijeda, i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!"[1]

Ovo šejtansko bujanje mržnje uništava srce pakos- nika. Islam apeluje na ljude da se udalje od ovog poro-
ka i da u životu slijede jedan uzvišeniji i mirniji princip.

Enes b. Malik prenosi:

Sjedili smo jedne prilike kod Poslanika i on reče: -Sada će pred vas izići čovjek koji će otići u Džen- net.

Uto iziđe jedan ensarija. Sa brade mu je curila voda od abdesta. U desnoj ruci je držao svoje papu-
će... Sutradan je Poslanik isto rekao, nakon čega je isti čovjek došao pred ashabe. I trećeg dana se isto desilo, pa je isti čovjek ušao.

Kada je Poslanik ustao, ‘Abdullah b. Amr pođe za tim čovjekom i reče:

- Posvađao sam se sa ocem i dao sam riječ da neću tri dana doći kući. "Zamolio bih te da me primiš kod sebe dok ne prođu ta tri dana.
- Abdullah nam je rekao - nastavi Enes - kako za te tri noći nije primijetio da ovaj čovjek ustaje noću da klanja noćni namaz. Jedino što je radio jeste da je spominjao Allaha kada se prevrtao po postelji, i tako sve do vremena za sabah-namaz. Međutim, kaže Abđullah, za sve to vrijeme on je govorio samo dobro.

Pošto su prošle tri noći i ja ne vidjeh u njegovim djelima ništa posebno, rekoh mu:

-O, Allahov robe! Između moga oca i mene nije bilo svađe niti napuštanja, ali sam čuo Božijeg Poslanika kako je triput rekao da će pred nas izići čovjek koji će ući u Džennet, nakon čega si ušao ti. Odlučio sam da se družim s tobom kako bih te uzeo za primjer.

Međutim, nisam primijetio da nešto posebno radiš. Zbog čega si zaslužio one Poslanikove riječi?
—Ja ništa i ne činim osim onoga što si vidio — reče ovaj ensarija. Kada pođoh da idem, on me zovnu i reče:
- Uzrok je to što ja ni prema jednom od muslimana nisam postupio nepošteno. Ne zavidim nikome na dobru koje mu je Allah dao.
-To te je dovelo na taj stepen - reče Abdullah.[1]
U drugoj predaji se kaže:
—Ja ne činim ništa osim onoga što si vidio, mladiću, premda ja nikada nisam zaspao sa mržnjom prema nekome muslimanu.[2]
Islam je zabranio zavidnost. Allah je naredio Svom Poslaniku da Mu se utječe od zala zavidnika. Jer, zavist je žeravica u grudima koja izgara i zavidnika i druge ljude.
Osoba koja priželjkuje da nečije blagodati nestanu predstavlja opasan element u društvu. Njemu se ne može prepustiti nikakva uloga u društvu.
Božip Poslanik je rekao:
- U čovjekovim prsima ne mogu zajedno biti prašina od borbe na Allahovom Putu i zadah Dže- hennema, kao što u njegovim prsima ne mogu biti iman i zavidnost. '
-Čuvajte se zavidnosti - kaže Poslanik u drugoj predaji - ona uništava dobra djela kao što vatra uništava drva.[4]
Čovjek koji ne podnosi one kojima su blagodati date i želi da budu lišeni toga i ostanu bez ičega - takav čovjek je od suštine života zaklonjen mnogom zastorima.
On je, kao prvo, zarobljen ovim svijetom i njegovim resursima. Bori se za njega i plače zbog njega. Sa gorčinom gleda na one koji su stekli neku veću dobit od njega.
Ovo je veliki promašaj u procjeni dva života. Dapače, to je neznanje i nedostatak svijesti o budućem svijetu i onome što se za njega treba pripremiti, a što se treba tražiti i zbog njegovog gubitka žaliti.
Uzvišeni Allah kaže:

[1] Ahmed.
[2] El-Bezzar.
[3] El-Bejheqi.

O, ljudi, već vam je stigla poruka od Gospodara vašeg i lijek za vaša srca i uputstvo i milost vjer- nicima. Reci:"Neka se zato Allah ovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju."[1]
Zatim, zavidnik je čovjek slabe volje, nedovoljne snage i znanja o svome Gospodaru i Njegovim zakonima u Kosmosu.
Taj čovjek je iz nekog razloga propustio neko dobro i zato pravi spletke uspješnima!

Zavide čovjeku jer nisu postigli ono što je on; svi su mu neprijatelji i protivnici.

Preče je bilo da taj čovjek pribjegne svome Gospodaru s dovama i traži Njegovu milost. Allahove riznice nisu ničija privilegija. Nakon dova preostaje mu da nastavi svoju životnu misiju.

Oni koji su doživjeli neuspjeh kod prvog pokušaja imaju veliku šansu da drugi put uspiju. Ovo je, bez sumnje, ispravan oblik kivnosti na druge.

Velika je razlika između zavidnosti i ambicije, između zavidnosti i kompetitivnosti, između zavidnosti i osuđivanja nepravilnosti u međuljudskim odnosima i periodičnog uskraćivanja i davanja.

Ambicija je želja i nastojanje za uspjehom. To je osobina Allahovih dobrih robova.

Sulejman je rekao:

"Gospodaru moj, oprosti mi i daruj mi vlast kakvu niko, osim mene, neće imati! Ti uistinu, bogato daruješ!'"

Robovi Milostivoga su rekli:

"Gospodaru naš, podari nam u ženama našim i djeci našoj radost i učini da se čestiti na nas ugledaju!"[2]

Nastojanje da se steknu Allahove blagodati kroz izvršavanje svih preduvjeta za to nije isto što i animozitet prema tim blagodatima kada se nađu kod drugog čovjeka.

Kompetitivnost zavidnost bez zlobe) je želja čovjeka da dobije ono što je dato drugim ljudima.

Stoga što čovjekovo ugledanje na druge može predstavljati začetak smutnje, vezivanje za pusta nada- nja, priželjkivanje onoga za što čovjek misli da mu je korisno, a to mu je ustvari štetno - islam ukazuje na ono što treba da se traži i oko čega se treba takmičiti. Božiji Poslanik kaže:

— Zavidnost je dozvoljena samo kod dvije stvari: kada čovjek dobije kontrolu nad novcem i troši ga u prave svrhe i kada čovjeku bude dana mudrost i on njome presuđuje i njoj podučava.[1]

Zavidnost u ovom hadisu podrazumijeva želju za nečim što drugi imaju, a ne želju da oni to izgube.

Pod ovim se podrazumijeva da najveći cilj kojem čovjek teži bude častan i dostojan. Nedostatak ideala čovjeka veže za beskorisne i prezrene stvari... Postoje ciljevi za kojim je beskorisno tragati i koji samo mogu donijeti zlo ili mržnju. To je stoga što je Allah te ljude počastio prirodnim darom ili stvarima koje zavise od tih prirodnih darova.

O ovoj i sličnim situacijama Uzvišeni Allah kaže:

I ne poželite ono čime je Allah neke od vas odlikovao. Muškarcima pripada nagrada za ono što oni urade, a ženama nagrada za ono što one urade. I Allaha iz izobilja Njegova molite. - Allah,

zaista, sva dobro zna![1]

Osuđivanje nepravilnosti u međuljudskim odnosima spada u postulate

obavezne pravde, a ne u pokuđenu zavidnost.

Naša ljutnja zbog toga što je neko uradio malo a dobio dosta ili što je neko stavljen na položaj za koji nije sposoban, jeste ljutnja koja je razumljiva i pohvalna. To je vrsta brige o općim interesima s čime lična pakost nema nikakve veze.

Islam s vremena na vrijeme ispituje dušu čovjeka kako bi je očistio od bezvrijedne pakosti i kako bi je obogatio čistijim i časnijim osjećanjima prema ljudima ili prema životu.

Postoje dnevni, sedmični i godišnji obredi koji filtriraju mržnju i zadržavaju nedostatke, tako da u vjerničkim srcima ne ostane ništa od mržnje.

Dnevni: islam objašnjava da musliman ne može imati koristi od propisanih namaza ukoliko oni ne dovedu do ljubavi prema ljudima i lišenosti od podlosti i svađa.

Božiji Poslanik kaže:

-Trojici ljudi namaz neće odmaći ni pedalj od glave: čovjeku koji predvodi ljude, a oni ga ne vole; ženi koja zanoći, a muž je na nju ljut; kao ni dvojici posvađane braće.[2]

Sedmični: postoji mjerilo onoga što musliman radi. Allah na osnovu toga obračunava ono što je čovjek činio i što je u sebi sakrio.

[1] En-Nisa', 32.

Ako bude čiste duše, bit će spašen od grešaka. Ako bude uprljan garežom mržnje, zavisti i pakosti, zaostat će na trkalištu.

Božiji Poslanik kaže:

-Djela se izlažu svakog četvrtka i ponedjeljka. U tom danu Allah će oprostiti svakome ko ne bude Allahu činio širk, osim onome ko bude sa svojim bratom u zavadi. Za njih dvojicu će biti rečeno: "Ostavite ovu dvojicu sve dok se ne pomire".[1]

Godišnji: nakon mnogih prospavanih noći i provedenih dana, čovjek ne treba da dozvoli da bude zatvoren u kafez neprijateljstva i zarobljen u okove mržnje.

Allah je na ovom svijetu postavio poklone koje mogu dobiti samo čisti i tolerantni ljudi.

U hadisu se kaže:

-Allah Mpromatra Svoje robove polovinom mjeseca ša'bana. Oprašta onima koji traže oprost, smiluje se onima koji traže milost, a pakosne još više unazađuje![2]

Ko, uprkos ovim redovnim čišćenjima, ostane pun mržnje i pakosti, zaslužuje da bude odveden u Vatru. Jer, ako obredi nisu uspjeli to očistiti, Vatra će sigurno djelotvorno ukloniti sve nečistoće, pakosti i terete.

* * *

Pakost koju islam osuđuje, uz njene motive i rezultate, jeste ona koja

je potaknuta ovosvjetskim interesima i hirovima i težnjom ka dostizanjem njenih prolaznih slasti i dobara.

Mržnja radi Allaha, ljutnja zbog istine, pobuna zbog časti - drugačije se tretiraju.

Muslimanu nije grijeh da se sve do smrti odrekne onih koji krše Allahove naredbe i prelaze Njegove granice. Neće mu se zamjeriti ako prema njima iskazuje mržnju i neprijateljski se ponaša.

Dapače, to su znakovi ispravnog imana i ihlasa Allahu.

Allah nam naređuje da se udaljimo od Njegovih neprijatelja makar oni bili nama najbliži ljudi:

O, vjernici, ne prijateljujte ni sa očevima vašim ni sa braćom vašom ako više vole nevjerovanje od vjerovanja. Onaj od vas ko bude s njima prijateljevao, taj se doista prema sebi ogriješio.[1]

Musliman je dužan da se udalji od lošeg društva i od onih koji su neodgovorni i neozbiljni.

Isto tako - onoga ko je pogriješio nešto prema Allah u - nije grijeh za duže ili kraće vrijeme bojkotirati. Božiji Poslanik je neke od svojih žena napuštao i do četrdeset dana. ‘Abdullah b. ‘Umer je svoga sina napustio sve do smrti zato što je ovaj odbacio Poslanikov propis o dozvoljavanju odlaska žena u džamije.

Snaga

Čvrsto vjerovanje je nepresušan izvor stalne akcije, akumuliranog zanosa, podnošenja poteškoća, izlaganja opasnostima... Šta više, to je snažan motiv koji vodi u susret smrti bez dvoumljenja, ukoliko već nije susret želje i ljubavi!

To je priroda imana kada nabuja i ustali se. On vjerniku uliva snagu koja se odražava na cijelom njegovom ponašanju. Kada govori, on je siguran u to što kaže. Kada radi, on je temeljit u tom poslu. Kada se negdje uputi, jasan je u svom cilju. Budući da je riješen u tome što namjerava činiti i u osjećanjima koja ispunjavaju njegovo srce, dvoumljenje rijetko dopire do njegove duše i teško ga nešto može pokolebati od tog stanovišta. Naprotiv! On samo može reći:

"O, narode moj, ti postupaj onako kako postupaš, a i ja ću postupati, pa ćete znati koga će stići patnja koja će ga poniziti, i koga će patnja vječna snaći.

Ovaj prijeteći ton, ovaj nezavisni duh u djelovanju, ta uvjerenost u ono što se smatra istinom... - čini da čovjek u životu bude jasnih principa.

On sa jasnim nazorima sarađuje sa ljudima. Ako vidi da su u pravu, potpomaže ih, a ako vidi da su u krivu, udalji se od njih i osloni na vlastiti instinkt.

Božiji Poslanik je rekao:

-Nemojte nikada biti aminaši (oportunisti) i govoriti: "Ja ću raditi što ljudi

rade. Ako čine dobro, činit ću i ja, a ako čine loše, činit ću i ja." Budite riješeni i odlučni! Ako ljudi čine dobro, pridružite im se. A ako čine loše, izbjegnite to![1]

Slab čovjek je podložan uticaju vladajuće tradicije i običaja, čak i onda kada to povlači za sobom nevolje ovoga i budućega svijeta.

Ljudi su na svojim veseljima i žalostima izmislili mnoge novotarije. Njih se pridržavaju žešće nego što se pridržavaju samih vjerskih propisa.

Ali pravi vjernik se neće osvrtati na stvar koja nema veze sa vjerom. On će u svom protivljenju običajima naići na osudu, ah ne treba da se osvrće ni na čije kritike kada je Allahova vjera u pitanju. On treba da nastavi ka svome cilju, bez obzira na žestinu kritike i otrovnost jezika.

Laž koja se na moment pojavi, nakon čega se jaki ljudi ustreme na nju i unište je, ne može dugo trajati bez obzira na mnoštvo njenih pristalica. Može se desiti da neko od doskorašnjih protivnika, zbog laži koja ga je prevarila, postane saveznik poštovalaca istine, zadovoljan onim što oni rade...

Ibn ‘Abbas prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

-Ko razljuti Allaha kako bi zadovoljio ljude-Allah će te ljude protiv njega okrenuti. Ko rasrdi ljude kako bi zadovoljio Allaha- On će udobrovoljiti ljude koje je on razljutio zbog Njega! On će uljepšati njega, njegov govor i djelo u njihovim očima.[1]

Musliman treba da je čvrst u onome u šta vjeruje i da smatra nevažnim podsmijevanje i osudu ljudi zbog toga što odstupa od običaja neznalica. Ako vjerovanje u priviđenja navodi neke ljude na podsmijeh i satiru, vjerovanje u islam mora da svoje pripadnike učini jakima i stamenima.

Kad te vide, rugaju ti se: Je li ovo onaj kojeg je Allah kao poslanika poslao? Umalo da nas od božanstava naših nije odvratio, ali mi im vjerni ostadosino." A kad dozive patnju, saznat ćemo ko je dalje s Pravog Puta bio skrenuo.[2]

Dakako! Musliman mora da osjeća snagu jeqina[3] u svojoj ličnosti i divotu imana u svojoj duši. Ako ne može da to nametne svojoj okolini, ličit će na uspravno stablo koga nisu oborili jaki uragani niti uzburkani

[1] Et-Taberani.

[2] El-Furqan, 41, 42.

3 Čvrstog uvjerenja. - Prim. prev.

valovi. Šta ljudi mogu nauditi čovjeku koji crpe snagu iz svoga imana i osjeća moć zbog svoje veze sa Gospodarom i ispravnosti u Njegovoj vjeri? Kada bi se svi zajedno okomili na njega, ne bi mu naudili ni malo ni mnogo.

Ibn ‘Abbas pripovijeda:

Jahao sam jedne prilike sa Božijim Poslanikom on reče:

- Dječače, čuvaj Allaha, pa će On tebe čuvati! Čuvaj Allaha i On će biti

na tvojoj strani! Sjećaj Ga se u blagostanju, pa će se On tebe sjećati (kad si) u teškoći. Kada moliš, moli Allaha. Kada tražiš pomoć, traži je od Allaha. Kada bi se svi ljudi udružili da ti pomognu u nečemu što ti Allah nije propisao, neće uspjeti u tome. A kada bi se udružili da ti naštete u nečemu što ti Allah nije propisao, neće uspjeti u tome. Mastilo se osušilo i stranice su zatvorene.

Činjenica je da se vrlina snage u duši muslimana oslanja na vjerovanje u tevhid, kao 1 druge vrline koje ga navode na suzbijanje poroka na zemlji. Jer, musliman se smatra vrijednim zato što slijedi nebeska učenja. On može, u okviru svog imana, da bude jedna populacija (ummet), izgovarajući Allahove riječi:

Reci:" "Zar da za zaštitnika uzmem nekog drugog osim Allaha, stvoritelja nebesa i Zemlje? On hrani, a Njega niko ne hrani!" Reci: "Meni je naređeno da budem prvi među onima koji se pokoravaju", - i" "Nikako ne budi od onih koji Mu druge ravnim smatraju!"[1]

Jedna od prednosti snage koju musliman mora imati jeste da budeš čvrste namjere i sabranog nijjeta kako bi postigao cilj ispravnim sredstvima koja su ti na raspolaganju, uz ulaganje maksimalnog truda kako bi ostvario svoju želju, ne prepuštajući slučaju da učini nešto za tebe, niti sudbini da uradi ono što ti nisi uspio sebi da uradiš! Postoje ljudi koji se kriju iza oslanjanja na Allaha i time prikrivaju svoje sramno podbacivanje i pokuđeno zabušavanje. Ovo je devijacija koju islam osuđuje.

‘Awf b. Malik kaže:

Božiji Poslanik je jednom presudio između dvojice ljudi. Kada su otišli, onaj na čiju štetu je donesen sud reče:

-Dovoljan mi je Allah i divan li je On pomagač! -Allah kori zbog nesposobnosti! - reče mu Poslanik - Budi pametan, pa, ako te nešto savlada, reci: "Dovoljan mi je Allah i divan li je On pomagač!"[1]

Drugim riječima, čovjek je obavezan da sakupi svu snagu kako bi savladao probleme koji stoje na putu. Ukoliko ih savlada i prevlada, tada je obavio svoju dužnost.

Ako, nakon ulaganja maksimalnih napora, ipak ne uspije da ostvari svoj cilj, tada je oslanjanje na Allaha alternativa osjećanju skrhanosti i nemoći. Tako je musliman u oba slučaja jak - prvo radom, a kasnije oslanjanjem.

Islamu se ne dopada kod tebe da budeš neodlučan u poslovima, da se dvoumiš oko najboljeg i najispravni- jeg puta, da ti se po glavi motaju sumnje koje pred tobom stvaraju atmosferu dvojbe i malodušnosti, tako da ne znaš kako da postupiš. Nisi čvrst u očuvanju onoga što ti je korisno tako da ti ono lahko izmiče i odlazi. Ova nestabilnost nije dolična muslimanu.

Božiji Poslanik je rekao:

-Jak vjernik je bolji i draži Allahu od slabog vjernikei, a svaki od njih je dobar. Drži se onoga što ti koristi. Traži pomoć od Allaha i ne gubi pouzdanje! Ako te nešto loše zadesi, ne govori: "Da sam to uradio, to bi se desilo...", već reci: "Allah propisuje i ono što želi radi". Doista riječi "da sam" stvaraju prostor šejtanu".[1]

Šejtanov posao je ispraćanje prošlosti žalopojkama i naricanjima.

On u srce ubacuje žalost i beznađe za o- nim što je prošlo. Čovjek od prošlosti treba cijeniti samo ono što mu koristi u sadašnjosti i budućnosti. A razmatranje izgubljenih bitaka, obnavljanje tuga, zas- tajanje na epilozima, ponavljanje da je bilo, kad bi bilo, to nije karakter muslimana. Šta više, Kur'an to ubraja u simptome beznađa koje cirkulira dušama nevjernika:

O, vjernici, ne budite kao nevjernici koji govore O braći svojoj kada odu na daleke pute ili kada boj biju: "Da su s nama ostali, ne bi umrli i ne bi poginuli" - da, Allah učini to jednom u srcima njihovim; i život i smrt Allahovo su djelo, On dobro vidi ono što radite.[2]

U hadisu se kaže:

-Ko želi da bude najjači čovjek- neka se osloni na Allaha.

Tevekkul koji snaži čovjeka vid je pouzdanja u Allaha. Čovjek njime prevazilazi teške i krizne situacije, kada oko sebe nema pomoći ni nade.

[1] Muslim.

Onaj ko se bori protiv jakog i opremljenog neprijatelja, pored slabe opremljenosti i malobrojnih saveznika, osjeća, uz oslanjanje na Allaha, veliko pouzdanje i pomoć. On iz ovog oslanjanja crpi čvrstinu i upornost i nastavlja sa borbom sve dok zraci pobjede ne rastjeraju guste tmine. Uzvišeni Allah ukazuje da je ovo oslanjanje bila hrana duge borbe kojom su poslanici i njihovi sljedbenici suzbijali nepravde tirana i nedjela diktatora.

Zašto da se ne uzdamo u Allaha kad nas je On putevima kojima idemo uputio? Mi ćemo doista strpljivo podnositi muke na koje nas budete stav- ljali - a oni koji se u/daju, neka se samo u Allaha uzdaju!'"

Zločinački vladari i njihovi perjanici su pouzdanost vjernika u ono što imaju - nadu u bolju budućnosti i uvjerenost da će se slabost njihove sadašnjosti pretvoriti u jaku budućnost -nazivali zanesenošću!

...kada su licemjeri i oni čija su srca bolesna govorili: "Ove je obmanula vjera njihova!" A onaj ko se u Allaha pouzda - pa, Allah je, zaista, Silan i Mudar.[2]

[1] Ibrahim, 12.

Istinski tevekkul je partner uloženog truda i svjesnog plana. Tevekkul se od ovih vrijednosti odvojio tek u posljednjim etapama, kada se islam izvitoperio i postao samo igra i zabava za svoje sljedbenike.

Jedan od elemenata snage kod muslimana jeste udaljavanje od

raskalašenog i grješnog života i privrženost putevima čistoće i ispravnosti. Jer, čovjek bez savjesti i čovječnosti nema nikakve snage, pa makar nosio krzno grabljivca i vozio se u sviti vladara.

Uzvišeni Allah savjetuje Hudov narod i upućuje ih na uzroke ispravne snage, a oni su bili snažni divovi:

..."molite Gospodara svoga da vam oprosti, i pokajte Mu se, a On će vam slati kišu obilnu i dat će vam još veću snagu, uz onu koju imate, i ne odlazite kao mnogobošci!"[1]

Božiji Poslanik ljudima uljepšava Ibadete, približava ih ljudima, objašnjava im čovjekovu veličinu u trenutku kada čini dobro, bori se protiv šejtana i uzdiže se na viši svijet - i navodi im primjer u svom hadisu: Kada je Allah stvorio Zemlju, ona poče da se trese i ruši, pa je on podupnje brdima i ona se smiri. Me- leci se začudiše jačini brda i povikaše:

-Gospodaru naš, jesi li stvorio nešto jače od brda? -Da, željezo, - odgovori Gospodar -A jesi li stvorio nešto jače i od željeza? - upitaše meleki.

-Da, vatru.

-Jesi li stvorio nešto jače od vatre?

-Jesam, vo,du - odgovori Uzvišeni.

-Jesi li stvorio nešto jače od vode?

-Jesam, vjetar.

-Jesi li stvorio nešto jače od vjetra?

—Jesam - čovjeka — u trenutku kada udjeljuje sa- daku i svojom desnom rukom je sakrije od lijeve.[1]

Čovjek, to nevjerovatno stvorenje, doista se smatra gospodarem svih sfera Univerzuma. U usporedbi sa najokrutnijim i najčvršćim stvorenjima on prevladava i nadjačava ukoliko je vrijedna osoba. Međutim, on je proklet i gori je od sjemena prašine ukoliko je ogavna ličnost.

Primjer naveden u hadisu samo naglašava vrijednost dobrog čovjeka, oslikava njegovu stamenost i prvenstvo u pozitivnim stvarima.

Jedan od preduvjeta snage je da musliman bude jasan, da ljude susreće otvorenog srca i s dobrim namjerama. Neće dozvoliti da učini nešto što će umanjiti njegovu čast i čast njegovih pomagača. On će, naprotiv, svoju snagu utopiti u snagu vjerovanja koje predstavlja i radi koga živi. Od te jasnoće neće nikada odstupiti kada treba potvrditi neki događaj.

U vrijeme Božijeg Poslanika se desilo pomračenje Sunca, i to na dan kada je preselio njegov sin Ibrahim. Ljudi rekoše:

-Sunce se pomračilo zbog Ibrahimove smrti!

Božiji Poslanik ustade da se obrati ashabima i

reče:

-Doista se Sunce i Mjesec nepomračuju ni zbog čije smrti ili života. To su

Allahovi znakovi koje
On daje Svojim robovima. Kada to vidite, tražite utočište u namazu.[1]

To je stoga što osoba koja živi u stvarnosti ne trguje lažima. To njoj nije potrebno. Njegova jasnoća i ne- dvosmislenost ukazuju na veliko bogatstvo časti, koje ga udaljava od profiterstva i varanja. Njegovo ponašanje počiva na čvrstim temeljima vrednota i vrlina.

Pravilo naređivanja dobra i odvraćanja od zla izvire iz ovog duhovnog uzdizanja. Jer, ono se oslanja na otvorenost sa iskrenim ljudima o njihovim ružnim postupcima iz namjere da se isprave i da se na njihovo mjesto postave dobre i pozitivne stvari.

U drugoj našoj knjizi[2] objasnili smo društvene i političke ciljeve koje islam želi postići pravilom naređivanja i odvraćanja.

Ono što ovdje želimo apsolvirati jeste to da musliman treba da kritikuje loše mahane, da se hrabro bori protiv njih. Ne smije se bojati velikih, stidjeti bliskih niti osvrtati na eventualne zamjerke.

Islam zamjera onome ko je slab pred nepokornim važnim ljudima i ko im se obraća umiljatim izrazima.

Božiji Poslanik kaže:

-Kada čovjek kaže munafiku: "Gospodine", naljutio je svoga Gospodara

Ogroman je zločin da čovjek koji ne poštuje zabrane bude obasut izrazima poštovanja, a ne bude prezren.

[1]Buhari.

[2]Islam i politički totalitarizam.

[3] El-Hakim.

A koga Allah ponizi niko ga ne može poštovanim
učiniti; Allah ono što hoće radi.[1]

Zabranjivanjem gibeta islam želi očuvati čovječnost muslimana i zadržati element snage u njemu. Jer, osoba koja u tajnosti želi poniziti sebi mrske ljude navodeći njihove skrivene ili vidne mahane, svakako je bezvrijedna osoba.

A čovjek koji u sebi osjeća snagu privlačenja prema istim sposoban je da se suoči s bilo kime radi bilo čega, a ne sakriva se da bi ubadao iza zastora.

To ne znači da treba grubo da se ponesemo prema onome kome želimo ukazati na loš postupak. Kada se susretnemo sa mahanom kod nekog čovjeka, pred nama se nalazi nekoliko obrazaca: ukoliko je ta mahana njegov tjelesni nedostatak ili slabost njegove klase, tada bi se svaka javna ili tajna kritika ubrajala u bezum- nost.

Ukoliko je, međutim, ta mahana trenutak slabosti, a ne uobičajeni postupak date osobe, tada je otkrivanje te mahane niskost i ogavnost.

Ako je mahana koju smo otkrili djelo koje ovaj bez stida i griže savjesti čini naočigled ljudi, toga čovjeka moramo kritikovati riječima istine kako bi se otklonila njegova nezainteresovanost.

A kako bi ove riječi bile iskrene, pune ihlasa, potrebno je da se čovjek distancira od osjećanja bezobzirnosti i želje za pobjedom i nanošenjem zla. Mora
postojati čista želja za otklanjanjem ružnog i popravljanjem jedinke i društva. U ovo nipošto ne spada spominjanje grješnika po zlu kod njegovih neprijatelja kako bi se približilo njima, ili kako bi se jelo sa njiho-vih sofri, ili kako bi se ispoljila nepovezanost sa postupcima koji se kritikuju.

Božiji Poslanik je rekao:
-Ko zbog (govora protiv) muslimana (zaradi i) pojede jelo- Allah će ga nahraniti takvim jelom u Dzehennemu. Ko zaradi odijelo zbog muslima-na- Allah će ga odjenuti takvim odijelom u Dže- hennemu. A ko raširi vijesti o muslimanu dovijajući se i pretvarajući Allah će toga čovjeka izložiti dovijanju i pretvaranju (drugih) na Sudnjem danu.[1]

Gibet (ogovaranje) je obilježje slabih, a "svako ogovaranje je trud onoga ko nije ni za što sposoban".

* * *

Islam prezire one koji na ovom svijetu žive kao pri- šipetlje, koji se odlikuju prirodom poltronstva i koristoljublja, koji vole da ovaj život provedu kao lisice koje se hrane onim što ostave lavovi.

Musliman je iznad toga da svoje opstojanje vezuje za druge na ovaj ponižavajući način. Naprotiv, on treba da se kloni ponižavajućih situacija i da se svim predjelima zemlje kreće ponosan, častan i plemenit.

Božiji Poslanik opisuje džennetlije i njihove karakteristike, kao i džehennemlije i njihove karakteris-
tike. Prvi se odlikuju snagom, čašću, humanošću i dostojanstvom, a drugi poniženošću, podmuklošću, nemoću i zluradošću:
- Trojica će ući u Džennet: darežljivi vladar koji široke ruke udjeljuje drugima; milostivi, čovjek blagog srca prema svakom bližnjem i muslimanu;
i vjerni, pošteni porodični čovjek. U Džehennem će ući: nezasitni prevarant koji će i zbog male stvari prevariti; zatim čovjek koji će u svakom trenutku nastojati da te izda u pogledu porodice i imetka. Zatim je spomenuo škrtost, laž i tešku bestidnost. -Allah je naredio - nastavi Božiji Poslanik da budete skromni, da se jedni nad drugim ne ponosite niti jedan drugome nasilje nanosite.[1]

Postoje, međutim, stvari koje se muslimanu dešavaju i koje ga tište i dovode do nesigurnosti u sebe. Dakle, duševne teškoće i prijezir društva mogu pritiskati čovjeka, prikovati ga za zemlju, učiniti njegova razmiš-ljanja nepovezanim, pesimističnim, neplodnim... Dužnost muslimana je da uloži sve svoje napore kako bi se oslobodio ovih okova i izišao iz njihovog tereta.

Poslanik je tražio zaštitu svoga Gospodara od ovih zlokobnih

nesreća:
- Gospodaru moj, utječem Ti se od brige i tuge. Utječem Ti se od nemoći i lijenosti. Utječem Ti se od kukavičluka i škrtosti i utječem Ti se od preteškog duga i ljudskog tlačenja.[1]

Strpljivost i nada su oružje današnjice i sutrašnjice. Pomoću njih čovjek uspijeva da se nosi sa teškim nesrećama i da ne klone. Šta više, on ostaje utvrđen sa svih strana, iznad događaja i smutnji, jer je on vjernik, a vjernik se samo Allahu ponizno moli.

Blagost i opraštanje -

Ljudi se razlikuju po svojoj otpornosti na izazove. Neki lahko podliježu malim stvarima i brzo gube razum i uljudnost. Drugi, pak, ostaju imuni na teška iskušenja i, pored njihovih teških nasrtaja, ne gube svoj ispravan sud i uljudno ponašanje.

Pored toga što duševna priroda ima veliki udio u karakteristikama ljudi i njihovoj oštrini ili mirnoći, brzopletosti ili smišljenosti, zamućenosti ili čistoći - jasna je i veza između čovjekovog samopouzdanja i pažnje prema drugima i razumijevanja za njihove greške. Istinski veliki čovjek, što se više kreće sferama savršenosti, šira su mu prsa, veća blagost. On ljudima nalazi opravdanja i traži objašnjenja za počinjene greške! Kada ga neki zabludjeli čovjek pokuša napasti, on ga pogleda sa visine kao što filozof gleda u djecu koja se igraju na ulici i slučajno na njega bace kamenicu.

Vidjeli smo da srdžba čovjeka može dovesti do ivice ludila, onda kada dožive duševni krah i shvate da su obezvrijeđeni toliko da ih samo prolijevanje krvi može spasiti.

Zar čovjek koji je zaštićen visokim zidinama svojih vrijednosti može osjetiti bol od ovakvih napada? Naprotiv - svaki pokušaj poniženja ovakvih ljudi vraća se na napadača prije nego što stigne do cilja.

Prema ovome možemo shvatiti blagost Huda u trenutku kada je čuo odgovor svog naroda na pozivanje u jednoboštvo:

Rekoše:
"Mi smatramo da si ti doista neznalica i mi mislimo da si ti zaista lažac".
"O, narode moj", - govorio je on - "nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik; dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik."[1]

Vulgarnosti ovih neznalica nisu mogle razbiti Hu- dovu blagost. Jer, velika je razdaljina između čovjeka koga je Allah izabrao za poslanika i koji je utopljen u dobročinstvo i vrline i naroda koji su lišeni pameti i koji su se srozali tako što robuju kamenju koje, zbog svog bezumlja, smatraju škodljivim ili korisnim! Kako veliki učitelj može osjetiti tjeskobu zbog ovog odbijanja?

Božiji poslanik Muhammed je želio svojim ashabima pružiti lekciju iz smirenosti i prisebnosti - tako se prenosi da je jedan pustinjak došao da

mu nešto traži. On mu to dade i upita ga:
-Jesam li ti dobro učimo?
-Ne! Nisi bio čak ni ljubazan! - odgovori pustinjak.
Muslimani se razljutiše i krenuše ka njemu, ali im Poslanik dade znak da se zaustave. Zatim ustade i ode svojoj kući. Posla još stvari tom pustinjaku i upita ga:
-Jesam li ti sad dobro učinio?
-Da, - odgovori pustinjak - neka te Allah nagradi u ime moje porodice i plemena.
-Rekao si nešto pred mojim ashabima maloprije, - reče mu Poslanik— To je ostavilo traga na njih, pa bih te zamolio da ovo što si mi sada rekao ponoviš i pred njima kako bi se smirili.
- U radit ču to.
Sutradan dođe taj čovjek i pred ashabima ponovi
svoju zahvalu Božijem Poslaniku: Na to on reče:
-Ja i ovaj smo kao čovjek koji je imao kamilu koja mu je pobjegla. Ljudi su počeli trčati za njome i samo su je još više plašili. Tada ih je njen vlasnik pozvao i rekao im: "Pustite mene da joj se približim, ja je bolje poznajem i blaži sam prema njoj". Zatim se uputi da je traži po brdima. Pustio ju je sve dok ona sama nije došla i legla. Namjestio joj je samar i uzjašio na nju... Kada bih ja vas pustio da se osvetite ovome čovjeku, vi biste ga ubili i on bi ušao u Vatru.

Blagi Poslanik nije bio zapanjen nezahvalnošću pustinjaka u prvi mah. U njemu je prepoznao prirodu ljudi koji su grubi u govoru i koji bez razmišljanja loše uzvraćaju. Taj tip ljudi bi nestao kada bi se smjesta kažnjavali, i to ne bi bila nepravda.

Ali, veliki miritelji ne pribjegavaju brutalnim rješenjima u obračunu sa ljudima. Oni svojom smirenošću i sabranošću ove ljude naprosto tjeraju na dobro i navode ih na lijep govor.

Cijena tog postupka nikako ne smije biti visoka za plemenitog čovjeka. Jer, dijeljenje imetka samo je znak
uspješne samokontrole.

A pustinjak čije je raspoloženje kupljeno na maločas objašnjen način, vrlo lahko može biti zadužen važnim zadatkom na kojem će drage volje uložiti svoj život. Imetak u rukama velikih miritelja nije ništa drugo do predmet onih koji traže poklone, ili to su grančice pomoću kojih se hvataju odbjegle deve kako bi se pomoću njih prešle velike razdaljine.

Božiji Poslanik se u nekim prilikama ljutio, ali to nije prelazilo granice pristojnosti i razuma.

Iz njegove biografije se pamti da se nikada radi vlastitih interesa nije svetio, osim ako bi se prekršila neka od Allahovih zabrana.

Kada mu je grubi pustinjak, dok je dijelio plijen, rekao: "Pravo dijeli! Ovim plijenom nastojimo steći Al- lahovo zadovoljstvo," on čak u svom

odgovoru nije ni glas podigao. Objasnio je pustinjaku ono što nije zna- o. Sebe je savjetovao i podsjećao na ono što je rekao, pa nastavi: "Jadan bio, ko će biti pravedan ako ja nisam? Propast ćeš i nestati ako ja nisam pravedan!" Zabranio je svojim ashabima da ga ubiju i ako su neki od njih na to pomišljali.

* * *

Jednog poslijepodneva Poslanik je držao govor, pa reče:
- Ljudi imaju različite karaktere:
- Neki se sporo ljute i brzo smiruju;
Neki se brzo ljute i brzo smiruju;
- Neki se sporo ljute i sporo smiruju - podjednako.
- Ima i onih koji se sporo smiruju a brzo ljute.
-Doista, najbolji je onaj ko se sporo ljuti i brzo
smiruje, najgori su om koji se brzo ljute a sporo smiruju.
- Neki ljudi lijepo vraćaju dug i lijepo ga traže;
Neki ružno vraćaju drug, ali lijepo traže; Neki ružno traže a lijepo vraćaju — oboje podjednako;
Ima i onih koji ružno vraćaju i ružno traže.
-Doista, najbolji su oni koji lijepo vraćaju i na lijep način traže da im drugi vrate dug, a najgori su om koji ružno vraćaju i grubo traže dug.
-Poslušajte! - nastavi Poslanik - Srdžba je žeravica u srcu čovjeka. Zar niste primijetili kako mu se u srdžbi oči crvene i arterije naprežu? Ko osjeti nešto tako, neka se priljubi uz zemlju,[1]
tj. neka ostane na svom mjestu i neka sjedne.

Jer, ako se čovjek prepusti vatri mržnje, pokvarit će sve što čini u odsustvu svijesti i prevladavanju osjećanja, tako da za popravljanje neće biti mjesta.

Plemeniti hadis nam objašnjava vrste ljudi i stepene njihove dobrote. Vjernik treba sebe da postavi na odgovarajuće mjesto.

Doista, čovjek koji se lahko ljuti, često u ljutnji biva doveden u položaj glupaka. On će opsovati vrata kada neće da se otvore, slomit će alat koji mu bježi iz ruke i proklet će životinju koju jaše ukoliko nije poslušna.

Desilo se da je jednom čovjeku vjetar vukao odjeću pa ga je on prokleo. Božiji Poslanik mu reče:
-Ne proklinji vjetar! On se kreće po Allahovoj naredbi. Doista, onaj ko prokune nešto bez osnove, ta će se kletva vratiti njemu.'

Loše strane srdžbe su mnogobrojne, a posljedice su još gore.

Zbog toga je kontrolisanje pri srdžbi znak dobrog samoodgoja i samokontrole.

Ibn Mes‘ud prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

-Šta je za vas nesavladivi čovjek?

- Onaj koga niko ne može oboriti.

-Ne! - kaza im Poslanik; - To je onaj ko se savladava pri srdžbi.[2]

Jedan čovjek je rekao Poslaniku:
— Daj mi jedan kratak savjet koga neću zaboraviti.
-Ne srdi se! - reče mu Poslanik.3
Ovaj jezgrovit odgovor najbolje je što se može kazati na pitanje koje je na onakav način postavljeno.

[1] Et-Tirmizi.
[2] Muslim.
[3] Malik.

Alejhisselam je onima koji su ga pitali davao odgovore koji su odgovarali njihovoj prirodi i ambijentu u kojem žive. Bio je koncizan ili opširan u govoru, zavisno od situacije.

Džahilijjet-neznanje, koje je svojom misijom Božiji Poslanik iskorijenio, počivalo je na dvije vrste neznanja - neznanje o nauci i neznanje o blagosti. Prva vrsta se mogla iskorijeniti raznim vrstama znanosti i umijeća. Druga se mogla iskorijeniti samo zauzdavanjem prohtjeva i sprečavanjem nereda. Predislamski Arapi su se hvalili time što su na neznanje odgovarali još većim neznanjem:

Neka niko ne pokušava gluplji od nas, Jer mi možemo i od džahda veći glupači biti!

Islam ne toleriše ovu neobuzdanost i postavlja temelje društva na dobročinstva, ako je to nemoguće, onda na pravdi. To se ne može provesti sve dok zdrav razum ne savlada nagon srdžbe.

Veliki broj savjeta koje je Poslanik upućivao Arapima bili su u tom smislu. Tako su se izljevi gnjeva i nasilja smatrali izlaskom iz vjere polazeći od načela koja se tiču društva:

— Psovati vjernika je grijeh, a ubistvo vjernika kufr.[1]

‘Abdullah b. Mes‘ud kaže: "Kada se sastanu dva muslimana, uz njih se nalazi Allahova zaštita. Kada jedan od njih drugome kaže ružnu riječ, te zaštite nestaje."[2]

Jednom se jedan beduin uputio kod Božijeg Poslanika. da se obrazuje o islamu. Nije imao nikakvih prethodnih saznanja o Poslaniku niti o njegovoj misiji. Beduin Džabir b. Sulejm reče:

"Vidio sam čovjeka čije mišljenje ljudi slijede. Sve što bi on rekao, oni bi poslušali” "Ko je taj čovjek?" upitao sam. "To je Božiji Poslanik odgovoriše.

Rekao sam mu:
—'Alejke-s-selam, Božiji Poslaniče!
On reče:
-Ne govori: 'Alejke-s-selam, to je pozdrav za mrtvace. Reci: 'Es-selamu ‘alejke'!
-Jesi li ti Božiji Poslanik - upitao sam ga.
-Ja sam Poslanik Allaha koji, kada te zadesi nevolja i zamoliš Ga, on tu

nevolju otkloni; koji, kada te pogodi sušna godina i zamoliš Ga, pošalje ti kišu, i koji, kada se nađeš u pustinji i izgubiš jahalicu i zamoliš Ga, On ti je vrati...

- Oporuči mi nešto! - zamolih ga.

-Nemoj psovati nikoga - reče mi on.

Nakon toga nisam opsovao ni slobodnog čovjeka,

m roba, ni devu, ni ovcu.

-I nemoj zanemariti nikakvo dobro djelo. Obraćaj se svome bratu vedrog lica. To je vid dobročinstva.

-Ako te neko opsuje ili izloži poruzi zbog nečega što zna o tebi - nastavi Poslanik nemoj ti njega pomžavati zbog onoga što znaš o njemu. Grijeh za to je na njemu."[1]

Postoje ljudi koji su žestoki u ljutnji, koji su u stalnom bijesu i srdžbi koja se ne skida sa njihovog namrštenog lica. Kada neko takvog dodirne, on se trgne kao opečen, počne urlati i vikati, proklinjati i vrijeđati. Islam se odriče ovakvih devijantnih ponašanja.

Božiji Poslanik je rekao:

-Mu min ne vrijeđa, ne proklinje, nije bestidan niti vulgaran.[1]

Kletva je karakteristika prezrenih ljudi, onih koji proklinju druge za najmanju stvar i izlažu se krupnoj nevolji. Šta više, čovjek treba izbjegavati da proklinje druge, čak i ako pretrpi velika zlostavljanja.

Sto više izgradi sebe, čovjek izgrađuje i širokogrudu i blagost i izbjegava traženje nesreće i srdžbu sa onima koji su pogriješili prema njemu.

Jednom su rekli Božijem Poslaniku:

- Čini dovu za propast mnogobožaca i prokuni ih!

Božiji Poslanik odgovori:

-Poslat sam kao milost, a ne kao onaj koji proklinje.[2]

Onoliko koliko se musliman može sebe savlađivati, svoju srdžbu potiskivati, svoj govor kontrolisati, tuđe greške opraštati i žaliti zbog toga, toliki će biti njegov stepen kod Allaha.

Iz tog razloga Božiji Poslanik prekorava Ebu Bekra kada je ovaj prokleo jednog svog roba: "Siddiq ne treba da proklinje".[1]

[1] Tirmizi.

U drugoj predaji stoji:

-Ne možete u isto vrijeme biti iskreni i oni koji proklinju.[2]

Ebu Bekr je nakon ove kritike odmah oslobodio roba kako bi se iskupio za svoj ispad, uz obećanje Božijem Poslaniku da to neće ponoviti.

To je zato što je kletva opasna stvar. Na nju navodi slijepa srdžba više nego zaslužena kazna. Ljudi ne treba da potcjenjuju ove teške dove zato što neko mora osjetiti njene posljedice.

Božiji Poslanik je u tom smislu rekao:
-Kada čovjek nešto prokune, ta kletva se uzdigne do neba. Nebeska vrata će biti zatvorena, pa će se ona vratiti Zemlji, ali će i njena vrata biti zatvorena. Zatim će lutati lijevo-desno, pa, ako ne nađe nikakvu žrtvu, vratit će se onome ko je proklet. Ukoliko je on ne bude zaslužio, otići će onome ko ju je izrekao. '

Islam strogo zabranjuje besmislene kletve i psovke među posvađanim ljudima.

[1] Muslim.

[2] El-Hakim.

Koliko puta su se okaljale časti u raznim prepirkama i koliko je ružnih psovki uprljalo svetih privatnosti. Jedini uzrok ovih teških grijeha jeste izlijevanje srdžbe i gubljenje prisebnosti.

Odgovornost ovih prezrenih prepirki vraća se onome ko ih je prvi potpirio, kao što je precizirano u hadisu:
-Oni koji se psuju snose grijeh za to što kažu. Onaj ko je započeo više je odgovoran sve dok drugi ne prevrši mjeru i ne počne psovati.[1]

Ključ spasa od ovih oštrih prepirki jeste nadvlada- vanje blagosti nad srdžbom i opraštanja nad kažnjavanjem. Nema sumnje da čovjeka rastužuje kada neko napada njega ili njemu dragu osobu. Kada dođe u priliku da se osveti, svom silinom se obrušava na dužnika. Ne može se smiriti sve dok tome dužniku ne nanese boli onoliko koliko je i sam osjetio.

Međutim, postoji i bolji izlaz od ovoga; izlaz koji raduje Allaha i koji ukazuje na čovjekovu veličinu i čovječnost - da proguta svoju srdžbu i da ne eksplodira; da povuče svoju ruku i ne traži osvetu; da opraštanje onome koji je pogriješio pretvori u vid zahvale Allahu koji mu je omogućio da primi obeštećenje ukoliko hoće...

Ibn ‘Abbas je rekao:
Kada je ‘Ujejne b. Hisn došao, sjede pored svog bratića Hurra b. Qajsa, koji je bio među onima koji su sjedili blizu (Umera. Učači su prisustvovali sjedjeljkama Vođe pravovjernih i bili su njegovi
savjetnici, svejedno bili stariji ili mlađi.

‘Ujejne reče:
-Bratiću moj, traži da me Vođa pravovjernih primi.

On zatraži dozvolu, i, kada uđe, ‘'Ujejne kaza:
— Ti, sine Hattabov, tako mi Allaha, ne daješ nam koliko treba i ne sudiš među nama pravedno!
[1]Umer se razljuti i pomisli na to da ga kazni smrću. Hurr mu reče:
-Vladaru pravovjernih, Allah Svome poslaniku kaže: Ti sa svakim - lijepo! i traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! Ovaj čovjek je neznalica. Tako mi Allaha, ‘Umer nije učinio ništa čim je čuo ovaj ajet. Čvrsto se držao Allahove Knjige.[1]

‘Umer se razljutio zato što ga je beduin omalovažio i naumio je da ga kazni. Jer, taj čovjek nije došao ni da ga savjetuje, niti da traži svoje pravo. Ušao je kod vladara u njegovim odajama kako bi ga vrijeđao bez razloga i kako bi mu tražio nezasluženu nagradu! Kada su Halifi rekli da je taj čovjek neznalica, on ga se okanio i pustio ga da ode u miru.

U hadisu se kaže:

-Ko zauzda srdžbu u trenutku kada je u mogućnost da je izvrši- Allah će ga na Sudnjem danu pozvati pred svim ljudima kako bi mu dao da izabere huriju koju hoće.[2]

‘Ubade b. Es-Samit prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

[1] Buhari.

-Hoćete li da kažem zbog čega će Allah izgraditi balkone na zgradama i zbog čega će uzdići ljudske stepene?

-Hoćemo, Božiji Poslaniče - odgovoriše ashabi.

-Biti blag prema onome ko se nedolično ponio prema tebi; oprostiti onome ko ti nepravdu nanese; dati onome ko je tebi uskratio i čuvati (rodbinske) veze sa onim ko ih ne čuva.[1]

Časni Kur'an ove suptilne vrline smatra putem uspjeha koji će čovjeka odvesti u uzvišene vrtove:

...i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji, i kad su u obilju i kad su u oskudici, udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju - a Allah voli one koji dobra djela čine.[2]

* * *

Jedan od divnih primjera ove vrijednosti jeste priča o Poslanikovom opraštanju vođi munafika ‘Abdul- lahu b. Ubejju. Ovaj je bio ljuti neprijatelj muslimanima i samo je čekao pogodan trenutak da im zlo nanese. Sklapao je pakt sa šejtanom protiv njih; pleo im je zavjere; koristio je svaku priliku da ih ošteti i

[1]Et-Taberani.

njihovom poslaniku naškodi. Upravo on je proširio zlobnu priču o majci vjernika ‘Aiši i dao povoda labilnima da sašaptavaju potvoru o njoj i destabiliziraju stubove islamskog društva uz pomoć ove niske optužbe. Istočna tradicija ženinu čast postavlja u vrh svetosti i prema njoj sudi o časti njene bliže i daljnje porodice.

Iz tog razloga ova potvora je teško pala Poslaniku i njegovim ashabima. Gorčina ove teške smutnje ispunjavala je njihove duše brigama i tugom. Zatim su objavljeni ajeti koji su proglasili Majku vjernika čistom i nedužnom i zavjera munafika je otkrivena.

Medu vama je bilo onih koji su iznosili potvoru.

Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika.’

Nakon ovog ajeta kazna je izvršena nad onima koji su uprljali ruke ovom tragedijom. Međutim, virus zla se izvukao... kako bi nastavio spletkariti muslimanima i na sve načine im škoditi!

Allah je Svome Poslaniku i Svojoj vojsci predvidio pobjedu... Islam je prevazišao sve izazove tokom prošlih vijekova, a njegovi neprijatelji su ostali zarobljeni u samim njima. Staviše, sve se obrušilo na njih. Ibn Ubejj se smežurao, razbolio se i umro, nakon što se okolina zatrovala smradom njegovog licemjerja. Njegov sin je došao Božijem Poslaniku tražeći oprost za oca, te mu on oprosti. Zatim je zatražio da mu će- fin naprave od njegove košulje, pa mu Poslanik i to dade. Nakon toga je tražio da mu on klanja dženazu i traži oprost za njega, pa mu blagi, tolerantni poslanik i ovu želju ispuni. Stao je pred tijelom onoga ko je nedavno uprljao njegovu čast i tražio oprost za njega.

Međutim, najviša pravda je već donijela presudu, pa je objavljen ajet: Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti - zato što u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju. A Allah neće ukazati na Pravi Put nevjernicima.[1]

Sa ovim je povezan i događaj sa jednim Ebu Bekrovim rođakom koji je živio od njegove dobrote. Međutim, nije se ustegnuo od kaljanja časti hazreti ‘Aiše čiji ga je otac izdržavao. Time je pogazio svoj islam, rođačke veze i dobročinstvo koje mu je Ebu Bekr ukazivao. Nakon toga, ovaj znameniti ashab se zakleo da će se odreći ovog rođaka i da ga neće paziti kao što je dotad radio.

To je bio povod ajeta:

Neka se čestiti i imućni među vama ne zaklinju da više neće pomagati rođake i siromahe, i one koji su na Allahovu Putu rodni kraj svoj napustili; neka im oproste i ne zamjere! Zar vam ne bi bilo drago da i vama Allah oprosti ? A Allah prašta i samilostan je.'

Čuvši ovaj ajet, Ebu Bekr poče ponovo paziti svoga rođaka govoreći: "Meni je drago da mi Allah oprosti".

Plemenitost i čast

Islam je vjera koja počiva na udjeljivanju i ulaganju, a propada zbog škrtosti i zatvorenosti. Zato on apeluje na svoje pripadnike da budu plemenite duše i pruženih ruku. Islam ih savjetuje da se posvete pozitivnim stvarima, da sav svoj život posvete širenju dobra i da to čine od jutra do mraka:

Om koji udjeljuju imanja svoja i noću i danju, tajno i javno, dobit će nagradu od Gospodara svoga; i ničega se oni neće bojati i ni za čim oni neće tugovati.[1]

Musliman je obavezan da umjereno troši na svoje potrebe i da na sebe ne troši sav imetak. Dužan je da i drugima pruži nešto od onoga što mu je Allah dao, da svojim bogatstvom pomogne ubogima i olakša onemoćalima.

Božiji Poslanik je rekao:

— O, čovječe! Ako budeš udjeljivao višak svog imetka, bit će bolje tebi. Ako sve zadržiš za sebe, bit će ti gore. Nije ti grijeh ako osnovne životne potrebe zadržiš za sebe. A počni od sebi najbližih

i znaj da je gornja ruka bolja od donje. [2]

[1] El-Beqare, 274.

Kur'an ukazuje na ovaj smisao kada u isto vrijeme zabranjuje rasipanje i naređuje udjeljivanje bližnjima i siromašnima. Jer, rasipnik je bezuman uništavač. Na svoje vlastite strasti troši najbolji dio svog imetka. Šta, nakon toga, ostaje za obavezna prava i propisanu pomoć?

Uzvišeni Allah kaže:

Daj bližnjem svome pravo njegovo, i siromahu, i putniku-namjerniku, ali ne rasipaj mnogo, jer su rasipnici braća šejtanova, a šejtan je Gospodaru svome nezahvalan.[1]

Tema, zatim, nastavlja podsticati na pomaganje onih kojima je pomoć potrebna i njihovu zaštitu. Muslimanima se naređuje da im pruže pomoć ili da ih lijepo isprate ukoliko nisu u mogućnosti da udovolje njihovim potrebama.

A ako moraš da od njih glavu okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš i njoj se nadaš, onda im barem koju lijepu riječ reci.[2]

Pozivanje islama na plemenitost i udjeljivanje je konstantno i obilno, i njegov rat protiv škrtosti i tjes

[1] El-Isra’, 26,27.

kobe.

U hadisu stoji:

-Plemeniti je blizak Allahu; blizak ljudima; blizak Džennetu i udaljen od Vatre. Skrtica je dalek od Allaha; dalek od ljudi; dalek od Dženneta i blizak Vatri. Plemeniti neznabožae je Allahu draži od škrtog vjernika.[1]

Na ovom svijetu ne postoji i ne može postojati sistem koji ljude oslobađa obaveze solidarnosti i međusobnog pomaganja. Naprotiv,

za društveni mir i osiguranje sreće neophodno je da se jaki pobrinu o slabima i da se bogati smiluju siromašnima, tim više što je priroda ljudskog društva da u neposrednoj blizini borave snaga i slabost, bogatstvo i siromaštvo.

Kada bi imetak u svojoj obilnosti ili oskudici zavisio od ljudskih apstraktnih sposobnosti, tada bi neki živjeli u obilju, a neki samo na osnovnim namirnicama. Ali, to su nepromjenljivi zakoni stvaranja. Nesreća se, pak, dešava onda kada ljudi žive u izolaciji i ne znaju ni za čije osim za svoje vlastite potrebe. Allah je izmiješao ljude, i tu izmiješanost učinio teškim ispitom na kojem se vaga iman i mjeri plemenitost:

Mi činimo da jedni druge u iskušenje dovodite,

pa izdržite! A Gospodar tvoj vidi sve.[2]

Nijedna populacija neće imati uspjeha na ovome polju ukoliko ne učvrsti veze između svojih pojedina-

[1] Et-Tirmizi.

ca, ne ostavljajući siromaha da pati, niti bogatoga da sam uživa u blagodatima bogatstva.

Islam ima provjerene instrumente za provođenje ovih uzvišenih ciljeva. Među njima je navikavanje duše na činjenje dobra i ukazivanja pomoći i dobročinstva. Rezultati ovog navikavanja neće obradovati samo slabe! Dapače, spokoj i smirenost će obuhvatiti i one koji daju! To će ih očuvati posljedica mržnje i slijepe zavidnosti. Uzvišeni kaže:

Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu Putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni.

- a ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijenili, koji onda kao što ste vi neće biti.[1]

Siromaštvo je tegoba koja donosi čovjeku neugodnosti i koja ga dovodi u situaciju koja ne doliči čovjekovoj časti. Ono ga skoro može lišiti osobina kojima ga je Allah odlikovao nad ostalim stvorenjima. Teško je vidjeti čovjeka poderane odjeće koja ga jedva pokriva; bosonogog kojem je zemlja uprljala noge do članaka ili gladnoga koji čežnjivo gleda jela koja sebi ne može priuštiti.

A oni koji gledaju ove žalosne prizore i ne budu njima dirnuti, nisu ljudi i nisu vjernici. Jer, sve ljude, na kraju, spajaju rodbinske veze i njih ne smije razdvajati oskudica.

Ključ imana je da se čovjek boji svoga Gospodara u ophođenju sa ovim siromasima.

Jednom se desilo da je Božiji Poslanik vidio jedan ovakav prizor koji ga je žestoko rastužio. Okupio je, zatim, muslimane i obratio im se. Spomenuo je dužnosti čovjeka prema drugom čovjeku, podsjetio ih je na strahote stajanja pred Allahom na Sudnjem danu. Govorio je tako sve dok ljudi nisu sakupili dovoljno sredstava za tog siromaha.

Džabir pripovijeda:

Jednom smo usred dana bdi sa Božijim Poslanikom kada mu dođoše neki polugoli ljudi poderane odjeće, većinom iz plemena Mudar. Poslanikovo lice se smrknu pri pogledu na njih. On uđe i ubrzo zatim izađe. Naredi Bilalu da prouči ezan, pa reče:

O, ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao.

I Allaha se bojte — s imenom čijim jedni druge molite - i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vam bdi.[1]

O, vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio!...

Zatim reče:

-Neka svaki čovjek izdvoji nešto od svog dinara, svoga dirhema, svoje odjeće, od svakog sa[1] a pšenice, hurmi... - sve dok nije rekao: - pa makar i polovinu hurme.
Potom dođe neki ensanja koji je na jedvite jade nosio činiju. Zatim ljudi pođoše njegovim primjerom. Vidio sam dvije gomile hrane i odjeće. Lice Božijeg Poslanika je sijalo kao da je pred sobom
imao zlato. Tada reče:
-Ko u islamu uspostavi neki lijep običaj- imat će nagradu za to što je učimo i za sve koji budu taj običaj slijedili ne umanjujući njihovu nagradu nimalo.
-A ko u islamu uspostavi neki ružan običaj- snosit će teret toga postupka kao i teret svih koji ga budu slijedili u tome ne umanjujući njihov teret nimalo.'

Ovaj rječiti govor poziva ljude na nadmetanje u dobru, takmičenje u otvaranju korisnih projekata, poput voza milosti, zimske pomoći i tsl. Ovim se, u isto vrijeme, upozoravaju oni koji osnivaju loše običaje i na taj način kompliciraju stanje društva ostavljajući naredne generacije da se nose sa tim problemima i nevoljama.

* * *

Ali, čovjeku je urođeno da voli novac i da ga halapljivo prikuplja.

On luta po zemlji i uglavnom se odlikuje sebičnošću. Većinom misli na sebe, a manje na druge.

Kada bi mu bilo dato sve što je na zemlji, čak i kada bi posjedovao riznice uzvišene milosti, ne bi pomislio da od svoga bogatstva nešto udijeli drugima. U njegovoj podsvijesti bi iskrsle mnoge pojave koje bi ga sputale.
Reci: "Da vi posjedujete riznice milosti Gospodara moga, i tada biste škrtarili iz straha da ne potrošite; čovjek je uistinu tvrdica."[1]

Islam ovakve misli ubraja u niske porive kojima se treba žestoko suprotstaviti te da se njihovim naletima budno i žustro odupre. Ključ dobara ovoga i budućeg svijeta može steći samo onaj ko uspije da uguši nagon škrtosti u sebi, sve dok mu plemenitost i širokogrudnost ne postanu stalne osobine:
...zato se Allaha bojte koliko god možete, i slušajte i pokoravajte se i sadaku dijelite - za svoje dobro. A oni koji budu sačuvani gramzljivosti, bit će ti koji će uspjeti.[2]

Blago koje se krije u riznicama zaklonjeno od prava siromaha i ubogog predstavlja veliko zlo za njegovog vlasnika na ovom i budućem svijetu. Ono liči na zmije koje iz svojih jazbina prežaju ljude... Islam, pak, tvrdi da će se to blago doista pretvoriti u zmije jakog otrova i oštrih zubi, koje će svoje vlasnike tjerati kako bi im otkinule ruke kojima je ovladala škrtost.
- ...i vlasniku riznice koji nije udjeljivao zekjat na Sudnjem danu će doći

njegova riznica u obliku ogromne zmije koja će ga tjerati otvorenih usta. Kada počne bježati od nje, čut će kako mu se govori: "Uzmi svoju riznicu koju si sakrio, meni ona ne treba!" Kada uvidi da nema druge i da mora uzeti tu zmiju, stavit će ruku u njena usta, a ona će ga zagristi kao što snažna deva zagriza travu.[1]

[1] El-Isra', 100.
[2] Et-Tegabun, 16.

Islam želi da ljudima približi smisao dobročinstva i uvjeri ih da pretjerana ljubav prema imetku može odvesti u propast. Kada bi čovjek shvatio realne činjenice o svome imetku i onome što on povlači za sobom, uvjerio bi se da je širokogrudnost bolja od sebičnosti i da je davanje bolje od škrtosti.

- Čovjek kaže: "Moj imetak, moj imetak", a doista je njegovo samo troje: ono što pojede i nestane, ono što obuče i iscijepa i ono što nekome da i pokloni. Sve drugo će on ostaviti ljudima.[2]

Čudno je koliko se čovjek napreže da sakupi imetak drugima. A ako musliman nema koristi od svoga i- metka u životu, od čega će onda imati?

Poslanik je skinuo veo i sa ove činjenice rekavši:

-Kome je imetak njegovog nasljednika draži od vlastitog?

-Božiji Poslaniče, svakome od nas vlastiti imetak je najdraži.

-Doista je njegovo ono što udijeli, a imetak njegovog nasljednika ono što zadrži! '

Unatoč tome, kada je Poslanik oglasio sakupljanje zekjata, našao je razumijevanja za osjećanja pohlepe i zato je bio pažljiv u liječenju te pojave:

-Doći će vam omraženi jahaći (tj. sakupljači zek- jata). Kada dođu, lijepo ih primite i dajte im ono što žele. Ako budu pravedni, to će biti dobro za njih, a ako ne, to će se, opet, njima vratiti. Neka om odu zadovoljni od vas, jer je svrha zekjata da sakupljači odu zadovoljni i da čine dovu za vas.[1]

[1] Buhari.
[2] Muslim.

Uspjeh čovjeka u uklanjanju škrtosti koja ometa pozitivna osjećanja u njemu, prema islamu, predstavlja istinsku vrlinu. Jer, poznato je da čovjek ima jak motiv u svom životu, kojim se upravlja kada je fizički sposoban, prema kojem planira svoju budućnost... On čuva imetak i umnožava bogatstvo kako bi osigurao sebi i svome potomstvu svjetliju budućnost. Ali, tek kada čovjek nadvlada ovakve osjećaje, otvora kesu i počne udjeljivati drugima ne bojeći se siromaštva niti ban- krotiranja, to je pravo dobročinstvo.

Jedan čovjek je pitao Poslanika:
- Koja je sadaka najvrednija?
- Ona koju daješ dok si zdrav i nesiguran - bojiš se siromaštva i nadaš u bogatstvo. Nemoj čekati zadnji trenutak kada ćeš reći: "Tome čovjeku sam dužan to, a onome ono", a to si im trebao za života dati.[2]

* * *

Plemenito udjeljivanje poteklo od ihlasa i milosti pere grijehe i briše greške:

Uzvišeni kaže:

Lijepo je kada javno dajete sadaku, ali je za vas bolje da je dajete siromasima kad niko ne vidi, i On će prijeći preko nekih vaših rđavih postupaka. - A Allah dobro 2na ono što radite.[1]

Ako Allahu drage volje zajam date, On će vam ga mnogostruko vratiti i oprostit će vam, jer Allah je blagodaran i blag. Poznavalac je nevidljivog i vidljivog svijeta, Silni i Mudri.[2]

A kada čovjek napravi pogrešku i osjeti da se udaljio od svoga Gospodara, lijek koji će to ukloniti, koji će mu vratiti svjetlo i ogrnuti ga oprostom i zadovoljstvom jeste da uzme ono što mu je drago i odrekne ga se radi siromašnih i ubogih, kako bi se približio najmilostivijem Milosniku.

Jedan od najdivnijih primjera kako udjeljivanje i darežljivost utiču na oprost i spas jeste ono što je Uzvišeni Allah objavio Svome poslaniku Jahjau da ovaj prenese narodu:

-I naređujem vam da dijelite sadaku. To je kao kada čovjeka zarobi neprijatelj i zaveže mu ruke za vrat kako bi ga pogubio, a on kaže: "Mogu li se čime iskupiti?"- pa počinje izdvajati sve od sebe,

[1] El-Beqare, 271.

sve dok se ne iskupi.[1]

* * *

Sadaka koju izdvajamo kroz razne oblike - zekjat, poklon, opskrbu i sl., veoma je važna u čovjekovom životu i sudbini. Na toj osnovi musliman se jače vezuje za svoju vjeru. Ništa čovjeka ne može unazaditi kao škrtarenje u obavezama i njegovo loše mišljenje o Stvoritelju, a ništa ga ne može unaprijediti kao darežljivost i pouzdanje u Allahovu milost.

Božiji Poslanik kaže:

-Gesti dobročinstva čuvaju od napada zla. Tajna sadaka gasi Gospodarevu srdžbu, a održavanje rodbinskih veza produžava život.[2]

- Utvrđujte svoje imetke zekjatom; liječite svoje bolesti sadakom i dočekujte nalete nevolja dovom i skrušenošču:'

Ništa nije teže za šejtana, razornije za njegove spletke i pogubnije za njegova sašaptavanja (vesvese) od izdvajanja sadake. On zbog toga u duše ubacuje slabost, kako bi ih pokolebao od davanja i vezao za prolazne vrijednosti.

Sejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti, a Allah vam obećava oprost i nagradu Svoju; Allah je neizmjerno dobar i zna sve.[1]

[1]El-Hakim.
[2]Et-Tabererani.

U hadisu se kaže:

- Kada god čovjek udijeli neku sadaku, otet će je iz čeljusti sedamdeset šejtana. Svaki od njih htio je da je spriječi.[2]

Kada čovjek dijeli svoju platu ili prihod na razne potrebe i troškove, napravi jedan, mali ili veći, dio za neminovne troškove. A islam upozorava da čovjek smije ubrajati svoju hranu, piće i lijekove u taj izgubljeni dio, ali u to nikako ne smije ubrajati ono što je dao na Allahovom Putu...

Prenosi se od ‘Aiše da su jednom zaklali ovcu, pa Poslanik reče:

-Staje ostalo od nje?

— Ostala je samo plećka — odgovori mu ‘Aiša.

-Ne! Ostalo je sve osim plećke - ispravi je Božiji Poslanik[3]

Ovo je potvrda Uzvišenog ajeta:

Ono što je u vas - prolazno je, a ono što je u Allaha - vječno je.[4]

Poslanik od svoga Gospodara prenosi slijedeći hadis:

[1]El-Beqare, 268.
[2] Ahmed.
[3] Bilježi Tirmizi. Porodica Božijeg Poslanika je bila podijelila cijelu ovcu siromasima, ostavivši za sebe plećku.

-O, čovječe! Udijeli iz svoje riznice! Ja ću ti imetak zaštititi od požara, poplave i krađe i vratit ću ti ga onda kada ti najviše bude potreban.[1] * * *

U prvi mah se može pomisliti da darežljivost umanjuje bogatstvo i približava siromaštvu, oduzima čovjeku uživanje u blagodatima obilnog imetka i velikih dobara. Ove misli su sašaptavanje šejtanovo koje on ubacuje u uši prezrenih škrtica.

Istina je da je plemenitost put obilja, da je darežljivost uzrok povećanja te da onaj ko svojim rukama udjeljuje Božije blagodati ima zagarantovanu obilnu opskrbu iz Allahove milosti i plemenitosti.

U hadisu se kaže:

-Kunem se za trojicu... Čovjekov imetak se ne umanjuje sadakom; kome god bude nanesena nepravda pa je otrpi, Allah će uvećati njegovu snagu i ko god otvori vrata prosjačenja, Allah će mu otvoriti vrata siromaštva.[2]

Zato se čovjek mora držati širokogrudnosti, nastojati da blagovremeno popuni sve praznine i da u ljude koji oskudijevaju gleda kao na predmet uspješne trgovine.

Mali današnji ulog sutra može donijeti mnogo...
Uzvišeni Allah lijep dar smatra dobrim kreditom ili pozajmicom koju On neće vratiti jednostruko ili dvos truko, već višestruko. On ljudima uljepšava dijeljenje ukazujući na to da je finansiranje drugih najbolji način da Allah obaspe toga čovjeka blagodatima iz Svoje nepresušne riznice.

[1] El-Bejheqi.
2 Ibn Madže.

U hadisu koji se prenosi od Allaha se kaže:

- O, Moj robe! Dijeli, udijelit ću i Ja tebi! Allaho- va ruka je puna! Ne može je isprazniti opskrbljivanje! Ona i danju i noću prosipa opskrbu. Zar ne vidite koliko je dala otkad su stvoreni nebo i Zemlja? On nije zatvorio Svoju ruku; Njegov Arš je na vodi, u Njegovoj ruci je vaga koja se spušta i podiže.[1]

Uzvišeni Allah je rekao:

...što god vi udijelite, On će to nadoknaditi, On najbolje opskrbljuje.[2]

Oni koji udjeljuju, u oskudici i obilju, pod Allahovim su prismotrom i pažnjom. Njih blagosiljaju meleci i njihov imetak se uvećava. A oni koji gomilaju blago mogu očekivati samo propast - hoće li oni biti vječni sa tim blagom ili će blago vječno biti njihovo? Imetak je privremeno kod nas došao od drugih i od nas će drugima otići. Zašto se, onda, vezati za njega i žrtvovati radi njega?

Sve prolaznosti ovoga svijeta za koje se vezuju ljudi morat će biti ostavljene Nasljedniku nebesa i Zemlje i pristupit će svome Gospodaru bez ičega - bez imetka,

[1] Buhari.

bez vlasti, onakvi kakvi su bili kada su prvi put stvoreni. Na Sudnjem danu će im o vratu biti obješeno ono što su škrtarili. Onda nije čudno što se Uzvišeni ljuti na one koji zaboravljaju ove činjenice i cijeli život provedu misleći samo na sakupljanje onoga što će mu štetiti i zanemarujući ono što im može koristiti.

Božiji Poslanik je rekao:

-Svakoga dana koji osvane sdaze dva meleka. Jedan kaže: "Gospodaru, podari onome ko udjeljuje zamjenu, a onome ko škrtari propast."[1]

Čovjek nekada sakuplja imetak kako bi svojoj djeci ostavio bogatstvo koje bi ih štitilo od životnih neizvjesnosti. Ovo je pozitivan motiv i musliman je dužan da čuva svoje potomstvo, da od njih odstrani oskudicu i da ih zaštiti od zavisnosti o ljudima. A islam koji ti naređuje da se boriš protiv siromaštva u tuđim kućama nipošto ne želi da ga ti dovedeš u svoju kuću.

U hadisu stoji:

-...bolje je da svoje potomke ostaviš u bogatstvu nego da ih ostaviš

zavisnim od tuđe milostinje.[2]

Međutim, finansijska briga o djeci ne smije da se odvija na račun vjere i morala čovjeka. Glupo je da čovjek žrtvuje sebe, svoju čovječnost i Allahovo zado-

O, vjernici, i među ženama vašim i djecom vašom, doista, imate neprijatelja, pa ih se pričuvajte! A ako preko toga pređete i opravdanje prihvatite i oprostite, pa - i Allah prašta i samilost an je. Imanja vaša i djeca vaša su samo iskušenje, a u Allaha je nagrada velika.[1]

Da! Ukoliko čovjek izostane iz borbe kako bi bio blizu svoje supruge i ukoliko bi isključio udjeljivanje kako bi uštedio mnogo za svoju djecu, tada se on pogrešno postavio prema zahvali na podarenim blagodatima, a koje je, iz svoje gluposti, okrenuo na svoju štetu.

Od Havle b. Hakim se prenosi:

Izišao je Božiji Poslanik jednog dana noseći u naručju jednog od sinova svoje kćerke i reče:

- Vi ćete škrtariti, biti kukavice i neznalice, a vi ste

voljstvo njime kako bi stekao imetak koji će ostaviti nasljednicima.

Islam otkriva da su muslimanovi porod i imetak poput ostalih blagodati koje su mu podarene kao kušnja. Ako se on prepusti njima i zanemari date obaveze, te blagodati će biti izvor njegove nesreće, pa čak i najveći neprijatelji.

To je objašnjenje Allahovih riječi:

doista Allahova milost i opskrba.[1]

Ko zbog svoje djece ostane škrt, kukavica i neznalica, taj je propao, a ko izvrši Allahova prava i prava Njegovih robova prije svega ostalog, taj je uspio.

Uz to, škrtarenje na pravima i njihovo gomilanje za djecu ne može ukloniti siromaštvo, zagarantovati bogatstvo niti će od vlasnika tog imetka biti primljena isprika na Sudnjem danu.

Od ‘Abdullaha b. Mes'uda se prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

Allah će proživjeti dvojicu ljudi kojima je podario obilje blaga i poroda. Jednom od njih će reći:

-O, ti i ti[2]!

-Odgovaram Ti, Gospodaru, spremno - odgovorit će on.

-Jesam li ti podario obilje blaga i poroda?

-Jesi, Gospodaru mo]!

-Kako si postupio sa onim što sam ti podario?

- Ostavio sam to mojoj djeci iz straha od siromaštva.

-A kada bi ti znao istinu, malo bi se smilovao, a puno plakao. Doista je ono od čega si se bojao njih pogodilo.

Drugom će kazati:

-O, ti i ti!

-Odgovaram Ti, Gospodaru, spremno!

- Jesam li ti podano obilje blaga i poroda?
- Jesi, Gospodaru moj!
- Kako si postupio sa onim što sam ti podario?

[1] Et-Tirmizi.

[2] Zovnuvši ga po imenu - prim. prev.

- Uložio sam to onako kako si Ti zadovoljan, siguran da će moje dijete nakon što umrem biti obasuto Tvojom opskrbom!
-Doista, kada bi znao ono što ja znam, puno bi se smijao, a malo plakao. Ono u što si bio siguran njima se doista desilo![1]

A islam oporučuje da čovjek ugosti sebe, pa svoje ukućane, pa svoje rođake i zatim ostale ljude.

Značenje samougošćenja jeste da čovjek zadovolji vlastite potrebe iz dozvoljenih izvora i da se kloni zabranjenog; da se udalji od znakova neimaštine koja u- manjuje njegov ugled u društvu i spušta ga ispod nivoa časti muslimana. Sve to je u granicama umjerenosti, bez pretjerivanja i bespotrebnosti. Musliman je dužan da kod sebe drži onoliko koliko mu je dovoljno da postigne ove opravdane ciljeve. Ako to ne posjeduje, onda je siromah.

Ebu Se‘id el-Hudn prenosi:

Jedan čovjek je ušao u džamiju u otrcanoj odjeći. Poslanik naredi ljudima da daju sadaku. Oni
dadoše sadaku i Poslanik mu dade dva odijela, zatim ponovo naredi ljudima da daju sadaku, a taj čovjek dade jedno od svojih odijela. Nato Poslanik reče:
-Jeste li vidjeli ovoga čovjeka u otrcanoj odjeći koji je dobio dva odijela i koji je jedno odmah udijelio? Uzmi to odijelo! - ukori ga Poslanik1
Džabir pripovijeda:
Jedan čovjek donese grumen zlata poput jajeta i reče:
-Božiji Poslaniče, ovu rudu sam stekao. Uzmi je kao sadaku, ja više nemam.
On ga odbi, pa mu prođe sa lijeve strane i isto mu ponovi. On ga opet odbi. Zatim ga upita otpozadi, ali ga Poslanik opet odbi. Kod trećeg puta, Božiji Poslanik uze taj grumen i gađa ga njime. Da ga je pogodio, zaboljelo bi ga. Zatim reče:
-Vi dolazite i dajete sve što imate, a nakon toga sjedite da prosjačite! Najbolja sadaka je ona koja
se izdvaja iz obilja.

* * *

Gazda kuće treba da sagleda potrebe svoje supruge i djece i da adekvatno ulaže na njih. Nije vjerski da čovjek ostavi svoju ženu, sinove i kćeri nezbrinute, u oskudici i neimaštini, a da svoj novac ulaže u nešto drugo, bez obzira koliko važno. Porodične veze su najprječe i prije svega ostalog se trebaju učvršćivati.

Božiji Poslanik je rekao:
— Od dinara koji si uložio na Allahovom Putu, dinara koji si uložio na roba i dinara koji si uložio na svoju porodicu najvredniji je onaj koji si uložio na svoju porodicu.[2]

U poglavlju o ihlasu naveli smo hadis:
-Kad musliman na svoju porodicu uloži nešto očekujući Allahovu nagradu, to će mu se uvažiti kao sadaka.’

Ovim preciznim načelima islam želi da propisane troškove stavi u jedan plodonosan poredak. Jer, porodica je stub šireg društva i živa ćelija koja izgrađuje njegovu ogromnu konstrukciju. Zato je davanje prednosti porodici korisnije za društvo nego njeno lišavanje prava...

Osim toga, ovim načelima se žele ukoriti oni ljudi koji se rasipaju izvan svojih kuća, među drugovima koji im nisu ništa, a kada uđu u svoje kuće, svojim porodicama postaju oličenje škrtosti i okrutnosti!

[1] Ebu Davud.
[2] Muslim.

* * *

Muslimanu je rodbina na prvom mjestu kada se izdvaja višak imetka. Oni imaju pravo na sve što on izdvaja. Ovo treba da je prva pomisao svakog zdravog uma. Jer, ako čovjekovi bližnji žive u oskudici, nema smisla da ih izuzme i udijeli imetak nekim daljnjim ljudima. Šta više, to može posijati mržnju u srcima onih koji su izuzeti i navesti ih na misao da su namjerno, iz osvete preskočeni kako bi se ponizili. Ako onaj koji daje sadaku doista se želi osvetiti svojim bližnjim, ta sadaka će mu biti vraćena i od nje neće imati nikakve nagrade.

U hadisu stoji:
-O, Muhammedov ummete! Tako mi Onoga koji me je s istinom poslao, Alah neće primiti sadaku od čovjeka čiji su rođaci trebali njegovu pomoć, a on ju je udijelio drugima. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, Allah neće u njega gledati na Sudnjem danu![1]

Zejneb Es-Seqafijje, žena ‘Abdullaha b. Mes‘uda, r. ‘anha, prenosi:

Božiji Poslanik je rekao:
-Podijelite sadaku, o, žene, pa makar i od svoga nakita!

Ja se vratih Abdullahu b. Mes‘udu i rekoh mu:
-Ti si siromašan čovjek, a Božiji Poslanik nam je naredio da izdvojimo sadaku. Otiđi i pitaj ga.
Ako se na to[1] ne može davati sadaka, da onda udijelim nekom drugom...
-Idi ti kod njega - reče mi Abdullah.
Ja pođoh i sretoh jednu ensarijku koja je imala isti problem kao i ja. Poslanik je uživao strahopoštovanje kod nas, pa smo zamolile Bilala, koji je upravo bio izišao, da mu postavi to pitanje, ali da mu ne govori ko smo mi.

On uđe kod Božijeg Poslanika i izloži mu njihov problem.
-Ko su te dvije žene? - odmah ga upita Božiji Poslanik M
-Jedna ensarijka i Zejneb - odgovori Bilal.
-Koja Zejneb?
-Lena Abdullaha b. Mes'uda.
Božiji Poslanik tada reče:
-One će imati nagradu za rodbinstvo[2] i nagradu za sadaku:'
U drugom hadisu Božiji Poslanik kaže: -Udjeljivanje siromahu je sadaka. Udjeljivanje rođaku su dvije sadake - sadaka i rodbinstvo.[4]
[1]Ovdje se misli na davanje sadake mužu i djeci.
[2]Tj. održavanje rodbinskih veza.
[3]Buhari.

Strpljivost

-Strpljivost je svjetlo...[1]

Kada problemi pritisnu i svoje konce isprepletu, kada se krize nanižu i produže - tada je strpljivost jedino što muslimanu predstavlja svjetlo koje ga štiti od posrtaja i uputu koja ga brani od beznađa. Strpljivost (sabur) je vrlina koja je muslimanu potrebna u pitanjima vjere i dunjaluka. On na njoj gradi svoje postupke i očekivanja. U suprotnom, njegovo shvatanje života je neozbiljno.

On treba da se programira na podnošenje teškoća bez frustracija, na očekivanje rezultata ma koliko om bili udaljeni i suočavanje sa problemima ma koliko oni teški bili - srcem koje je slobodno od sumnje i razumom koji ne kolebaju iskušenja. On mora biti samopouzdan i čvrst, neustrašiv pred crnim oblakom koji se javlja na horizontu, pa makar ga pratio još jedan i još jedan... Dapače, on ostaje uvjeren da će razvedravanje neminovno nastupiti te da je mudro očekivati ga smireno i s uvjerenjem.

Uzvišeni potvrđuje da će ljudi neminovno doživjeti iskušenje. Time se oni žele pripremiti na suočavanje sa očekivanim problemima kako ih oni ne bi zadesili nespremne i slabe.
Mi ćemo vas provjeravali sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravat ćemo.[1]
U tom smislu su i slijedeći stihovi:
Spoznali smo tmine prije nego nas zadesiše; kada nas spopadoše, ništa nas novo ne naučiše.

Nema sumnje da je suočavanje sa problemima uz svijetao um i potpunu spremnost priličnije čovjeku i djelotvornije za rješavanje njegovih zadataka.
Uzvišeni kaže:
I ako budete izdržali i Allaha se bojali, pa - tako treba da postupe oni koji su jakom voljom obdareni.[2]

Strpljivost počiva na dvije veoma važne činjenice.

Prva je vezana za prirodu ovosvjetskog života: Allah ga nije učinio mjestom nagrade i spokoja, već mjestom zalaganja i provjere. Period koji čovjek na njemu provede ispunjen je neprekidnim lancem proba; on izlazi iz jednog ispita da bi ušao u drugi; prvi može biti potpuno različit od drugog. Čovjek, znači, može biti iskušan nečim da bi odmah zatim bio iskušan nečim suprotnim, kao što se željezo zagrijava u vatri, a zatim hladi u vodi, itd.

Sulejman je poznavao prirodu ovoga svijeta stoga što je posjedovao zadivljujuće sposobnosti. On je rekao:

[1] Muhammed (El-Qital), 31.

[2] Ali ʻImran, 186.

"Ovo je blagodat Gospodara moga koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalati biti. A ko je zahvalan - u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan - pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit."[1]

Iskušenje kroz nesreće je nejasno mnogim ljudima. Kao prvo, treba da shvatimo da je život ljudi kao život vojske. Jedna jedinica je zadužena da se bori sve do IS- trjebljenja kako bi spasila drugu jedinicu. Ta druga jedinica je spašena kako bi bila poslana u druge bitke, shodno planovima komande koja se upravlja po općem interesu. U ovom kovitlacu čovjek nema veliku vrijednost, zato što je stvar toliko važna i dalekosežna da se ne može vezati za ličnost pojedinca.

Isto tako sudbina može nekome predodrediti razne vrste iskušenja koje mogu dovesti i do njihovog nestanka. Čovjekov jedini izbor je da dočeka dolazeću nevolju strpljenjem i predanošću. A budući da je sav život ispit, onda treba da koncentrišemo svoje napore kako bismo uspjeli u njemu.

Životni ispit nije govor koji pišemo ili riječi koje izgovaramo. To su bolovi koji razdiru čovjeka i vode ga putem straha i neizvjesnosti. To su prijelomi koji otežavaju stomake, uspavljuju vjerne robove. To su nep- ravde koje neke navode da se proglase bogovima, a
neke da poginu boreći se za izmišljena prava...

Historija života od početka pa do danas je doista žalosna! Ispravno je da čovjek probija sebi put kroz život svjestan da gazi po trnju i kamenju.

* * *

Druga činjenica je vezana za prirodu imana.

Iman je veza između čovjeka i Uzvišenog Allaha. Kao što veze među ljudima nisu prave sve dok ih ne potvrde vrijeme i razne krizne situacije, tako je i sa imanom. Njegova jačina se očituje kroz iskušenja - ukoliko ih prođe, onda je pravi, a ukoliko im podlegne, onda je lažan.

Uzvišeni kaže:

Misle li ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: "Mi vjerujemo!" i da u

iskušenje neće biti dovedeni: A Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu.[1]

Nema sumnje u to da Allahovo znanje obuhvata sve vidljive i skrivene stvari. Ništa novo nije otkriveno za Njegovo znanje koje vlada počecima i krajevima. Međutim, čovjek neće biti odgovoran za ono što jedino Allah z na, već za svoj lični rad. A pošto će neki zločinci poricati da su počinili grijehe, kako bi se bez ispita mogla dokazati njihova nedjela? Ta nedjela će

A na Dan kada ih sve sakupimo, pa upitamo one koji su druge Njemu ravnim smatrali: "Gdje su vam božanstva vaša koja ste bogovima držali?" neće im ništa drugo preostati nego da reknu: "Allaha nam, Gospodara nam našeg, mi nismo nikoga Allahu ravnim smatrali!" Gledaj kako će oni sami sebi lagati, a neće im biti onih koje su bili izmislili!'

Ovakvi ljudi se ne mogu osuditi samo na osnovu Allahovog znanja o njihovom karakteru. Oni će biti suočeni sa svojim djelima koja će potvrditi njima i svim drugima šta su ružno činili.

* * *

Na ovim dvjema činjenicama počiva sabur i zbog njih vjera zahtijeva strpljivost. Unatoč tome čovjek, koji po svojoj prirodi zanemaruje činjenice, biva zatečen teškoćama kada ga zateknu i presječen kada mu se dogode. Njegova priroda mu sabur omražava i stvara mu ružan ukus u grlu. I, kada ga nešto uznemiri, potrese ili unesreći, zemlja mu postaje tijesna pored sve

potvrditi njihovi udovi i organi: Njima će Uzvišeni reći:

svoje širine i dani uzani pored svoje dužine! On nastoji da se iz tog stanja izvuče za manje od treptaja oka... Taj pokušaj rijetko uspijeva, jer to je protivno prirodi vjere i dunjaluka. Muslimanu je preče da sebe trenira na dugo iščekivanje. Uzvišeni kaže:

Čovjek je stvoren od žurbe. Pokazaću Ja vama, doista, dokaze Svoje, zato Me ne požurujte![1]

U hadisu se kaže:

-Ko se trudi da bude strpljiv Allah će mu podariti strpljenje. Nikakav poklon nije bolji m benćetniji od sabura.2

Sabur je pokazatelj veličine i snage. On je znak vladanja čovjeka njegovom okolinom. Iz tog razloga je Sabur jedno od Allahovih lijepih imena. On je staložen i ne brza sa kažnjavanjem kao što ljudi brzaju sa griješenjem. Njegova sudbina se realizuje tokom vijekova, a ne za uzak životni period. Ona se odvija u širokom vremenu, a ne u granicama privremenih želja ili uskovitlanih osjećanja:

Oni od tebe traže da ih kazna što prije stigne, i Allah će ispuniti prijetnju Svoju; a samo jedan

[1] El-Enbija', 37.

[2] Buhari.
[3] Strpljivi - prim. prev.
dan u Gospodara tvoga traje koliko hiljadu godina, po vašem računanju.[1]

Sabur je jedan od činilaca zrele čovječnosti i razvijene hrabrosti. Slabići ne mogu podnijeti životne teškoće. A kada čovjek želi da mu se prenesu teške stvari, neće iznajmiti djecu, bolesnike ili invalide. On će sigurno izabrati ljude čvrstih leđa i jakih ramena. Isto tako je i u životu. Njegove velike misije mogu podnijeti samo gorostasi i strpljivi borci.

Stoga su trpljenje i nevolje vođa ekvivalentne njihovim nadarenostima i urađenim poslovima...

Pitali su Božijeg Poslanika:

-Koji čovjek ima najviše nevolja?

-Poslanici, pa zatim oni koji su im slični i tako dalje. Ljudi če biti iskušani sukladno svojoj vjeri. Kome vjera bude čvrsta bit će mu i nevolje goleme, a kome vjera bude slaba bit će mu i iskušenja slaba. Ljudi će biti toliko iskušavam sve dok ne budu hodali zemljom lišeni grijeha.[2]

Princip veličine i snage nadahnula je jednog velikog američkog vođu da kaže: "Ne moh Boga da ti olakša teret, već moli Boga da ti ojača leđa". Lahak teret, slobodne ruke i bezbrižnost su osobine koje u većini slučajeva djeca mogu imati. Međutim, životne obaveze, brige o zadacima, gorčina rada i neprekidno zalaganje- to su karakteristike trudbenika i graditelja života. Čovjek koji sjedi u kući može izbjeći prašinu puta. Odbjegli vojnik može izbjeći oružje i strahote borbe.

Ali oni koji su učestvovali u životnoj borbi i uhvatili se ukoštac sa problemima, oni će itekako biti prašnjavi, izranjavani, iznureni i iscrpljeni.

[1] El-Hadždž, 47.

Iz tog razloga islam bodri ljude koji su umoreni ovosvjetskim teškoćama i saosjeća sa iznurenima smirujući njihove misli i umanjujući im bolove.

- Vjernik je kao mladi izdanak koga vjetar njiše čas na jednu, čas na drugu stranu, sve dok ne dođe vrijeme da nestane. Nevjernik je kao struk riže koji se istrgne iz korijena. On ne osječa ništa i najednom biva iščupan.[1]

Vjernik koji se probija kroz život predstavlja metu za mnoge njegove probleme. A slabić koji bježi sa bojišta-kakvu štetu on može pretrpjeti?

U tome je tajna Alejhisselamovih riječi:

-Kome Allah želi dobro- iskuša ga.[2]

-Kada Allah zavoli jedan narod, iskuša ih. Ko bude zadovoljan- zaradit će zadovoljstvo, a ko bude ljut- zaradit će ljutnju.3

Onaj ko se izlaže bolima života hvatajući se ukoštac s njima, uživat će viši stepen kod Allaha od gubitnika i bjegunca koji ne strepi ni od čega i od koga ništa ne strepi.

[1] Muslim.

A ono što je Allah pripremio za strpljive pregaoce- nadilazi ono što je pripremio za mnoge druge ibadete:

-Kada sačuvam ljudi na Sudnjem danu vide kakvu nagradu će imati oni koji su pretrpjeli iskušenja, poželjet će da im je koža na komadiće bila iskidana.[1]

Veoma je čudno što neki misle da islam preferira patnju samu po sebi, da cijeni bolove i nesreće zato što one predstavljaju počast i plemenitost.

Ovo je očita greška. Enes b. Malik pripovijeda kako je Božiji Poslanik vidio jednog starca kako hoda oslonjen na svoja dva sina.

- Šta je ovome? - upita Poslanik

- Zavjetovao se da će hodati - odgovoriše mu.

-Allahu nije potrebno to što ovaj čovjek samog sebe kažnjava - reče Poslanik i naredi mu da uzjaše se.2

Ibn ‘Abbas prenosi da se [l]Uqbeova sestra zavjetovala da će otići na hadždž pješice. ‘Uqbe spomenu Boži- jem Poslaniku da ona nije sposobna za takav put, pa on reče:

-Allahu nije potrebno pješačenje tvoje sestre. Neka ode jašući i neka zakolje devu:'

Uzvišeni Allah je rekao:

[1] Et-Tirmizi.

[2] -Buhari. Ovaj starac se zavjetovao da će pješice otići da obiđe Kabu, pa mu je Poslanik naredio da ode jašući - prim. prev.

Zašlo bi vas Allah kažnjavao ako budete zahvaljivali i vjerovali?

Islam cijeni kod iskušanih i ispaćenih ljudi hrabrost srca i lijepo uvjerenje. Kada se njima spomenu bolesti koje ih izmaraju i nevolje koje susreću, od toga ih zanima samo kako da to što adekvatnije prevaziđu snažni i čvrsti u vjeri, a ne opušteni i kivni na sudbinu: Bdježi se da je Božiji Poslanik došao kod jedne bolesne žene koja je proklinjala boljku i psovala groznicu. On osudi takav način i reče joj sa sažaljenjem:

-Ona (tj. groznica) odnosi ljudske greške kao što mijeh odnosi prljavštinu iz željeza.[2]

Znači li to da treba da gajimo viruse bolesti i poklanjamo ih onima koje volimo? Na taj način neki ljudi žele da shvate ove hadise. Mnogo li je oblika ludosti!

Čovjek se usred bitke valja u blatu, i u nevolji prolazi kroz trnovite puteve. Međutim, on se kroz mučenje na ovom svijetu može samo približiti Allahu, sve dok se uzda u Allaha i hoda uzdignute glave.

Pogrešno je da musliman zbog nekoliko nevolja u nizu pomisli da ga je Allah zaboravio i od Svoje milosti udaljio. Ovaj stav je, nažalost, prevladao kod muslimana u vremenu slabosti i nazadovanja. Već smo

spomenuli da životne teškoće idu rame uz rame sa čovjekovom veličinom.

Božiji Poslanik je rekao:

-Doista je plemenit sin plemenitog sina plemenitog oca, Jusuf sin

Jakuba, sina Ishaka, Ibrahimovog sina.[1]

To je poslanik koji je odrastao u sobama vjerovjes- nika. Potekao je od plemenite loze. On je Allahu vrijedan za poslanika... Pogledajmo kako je ovaj plemeniti čovjek proživio početna razdoblja svoga života. Iz jedne krize je ulazio u drugu. Izgubio je majku dok je bio dijete. Zatim su mu braća skovala zavjeru - sakrili su ga od oca i bacili ga u bunar, kako bi u njegovim tminama susreo sudbinu.

Zatim ga je spasio karavan koji ga je uzeo za roba, da bi ga kasnije prodali na pijaci robova za bijednu svotu dirhema.

Kupio ga je vladar Egipta. Čim je ušao u dvorac, postao je predmet opasnih zamki. Optužili su ga za razvrat iako je bio čedan i nedužan. I pored toga, biva bačen u tamnicu sa nesretnima. Tamo je proveo ne dan ili mjesec, već nekoliko godina!

Kada bi neko drugi pogledao svoju prošlost koja izgleda ovako bolno, osjetio bi tjeskobu na zemlji i srdžbu prema nebu. Unatoč tome, iskreni Jusuf je sačuvao svoje duboko uvjerenje iza zidina zatvora. Podsjećao je na Allaha one koji su Ga zaboravili i ukazivao je na Njegove blagodati onima koji su ih zanijekali.

-Čovjek koji od Allaha stekne visok stepen bez zasluge bit će iskušan nesrećom u tijelu, imetku ili

O, drugovi moji u tamnici, ili su bolji raznorazni bogovi ili Allah, Jedini i Svemoćni? Oni kojima se, mimo Njega, klanjate, samo su imena koja ste im nadjenuli vi i preci vaši, - Allah o njima nikakav dokaz nije objavio. Sud pripada jedino Allahu, a On je naredio da se klanjate samo Njemu. To je jedino prava vjera, ali većina ljudi ne zna.[1]

Ovakvo postupaju izvanredni ljudi. Ne gube bistrinu svoje vjere i ako izgube čistoću ovoga svijeta. Ne klonu duhom sobom zbog nesreće koja ih je zadesila. Tako se i jedan pjesnik, koji stremi ka ovosvjetskoj slavi, bori sa neimaštinom preuveličavanjem vlastite vrijednosti. On se hvali svojim brigama:

Dobri ljudi su kao roba. Vrijeme u kome nema problema stvara ljude bez pameti.

Primjeri iz biografije poslanika, vjernih robova, šehida i dobrih ljudi potvrđuje da veličina čovjeka zavisi od težine problema i trpljenja teškoća.

Od Božijeg Poslanika se prenosi:

porodu. Kada on otrpi sva ta iskušenja, bit će zaslužan stepena koji mu je dat.[1]

Čini se da gomilanje nesreća ukazuje na dobro koje se priprema

čovjeku i na keramete koji ga čekaju. Često se patnje vjernicima šalju kao čišćenje od ovosvjetskih prljavština, kako ne bi bili zaneseni ovim svijetom i priklonili se njemu. Ponekad nesreća može biti korisna, a mnoga iskušenja u sebi ustvari nose darove i milosti!

* * *

Smirenost, trpljenje i čekanje su karakteristike koje su u harmoniji sa zakonima i ustrojstvima Svemira. Žito ne može iznići čim se posije, niti može roditi čim ponikne. Potrebni su mjeseci kako bi prispio očekivani rod. Zametak provodi u stomaku trudnice nekoliko mjeseci sve dok se njegova figura ne formira. Uzvišeni Allah nas je obavijestio da je stvaranje svijeta obavljeno u šest dana, a On je mogao da njegove zidove podigne za treptaj oka ili manje od toga. Nizanje dana i noći za ljude predstavlja period koji se umanjuje od njihovog života, u kojem se rješava njihova situacija i na čijoj tihoj vatri sazrijeva njihova priroda... nakon čega odlaze svome Stvoritelju.

Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti. On jednima na pravi put ukazuje, a druge, spravom, u zabludi ostavlja.[2]

[1] Ahmed.

Vrijeme je dio svakog pokreta i mirovanja na Univerzumu. Ako mi nismo strpljivi, bit ćemo izloženi vatri nestrpljenja, koja, opet, neće promijeniti prirodu stvari koje se kreću svojim određenim tokom.

* * *

Sabur ima nekoliko oblika: strpljenje u ibadetima, strpljenje od grijeha i strpljenje u nesreći.

Strpljenje u ibadetima: da bi se izvršavale osnovne odredbe islama potrebno je odricanje i zalaganje.

Tako je namaz, npr., obaveza koja se ponavlja:

Naredi čeljadi svojoj da obavlja namaz i ustraj u tome![1]

Pomozite sebi strpljenjem i namazom, a to je,
zaista, teško, osim poslušnima.. ,[2]

Čuvanje lijepog odnosa sa drugovima i opraštanje njihovih pogrešaka osobine su koje se oslanjaju na lijepu strpljivost:

Budi čvrsto uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer u želji da naklonost Njegovu zasluže...[1]

Preporučivanje strpljenja neodvojivo je od preporu- čivanja istine. Uzvišeni se zaklinje da uspjeh ljudi leži u tim svojstvima:

Tako Mi vremena, - čovjek, doista, gubi, samo ne oni koji vjeruju i dobra djela čine, i koji jedni drugima istinu preporučuju i koji jedni drugima preporučuju strpljenje.[2]

Strpljenje od griješenja predstavlja sistem pomoću koga se čovjek bori protiv izazova kojima je izložen i koji ga pozivaju na izvršavanje opasnih grijeha.

Božiji Poslanik je rekao:

-Džennet je obavljen neugodnostima, a Džehennem strastima.3

Hrvanje sa teškoćama i ustezanje od strasti postiže se samo strpljenjem. U ovom slučaju sabur je rezultat čvrstog uvjerenja i zdravog usmjerenja ka onome čime je Allah zadovoljan... To je suština čednosti koja vjernika štiti od prljavštine grijeha i raznih zala.

Gospodaru naš, daj nam snage da izdržimo i da kao vjernici umremo![4]

[1] El-Kehf, 28.

[2] Sura El-‘Asr.

[3] Muslim.

Postoji i strpljenje pri nesrećama koje pogađaju vjernika i tiču se njegovog života, imetka, položaja ili porodice. Sve su to očekivani slučajevi i ne postoji ni- ko čiji je život od ovoga sačuvan. Ukoliko neko ne bude odnesen fatalnom bujicom, sigurno će biti uprskan njenim raspršenim kapima.

Kada musliman nađe utočište kod Allaha i pribjegne Njemu, umanjuje se oštrina patnji i bol koji mu nanose. Cesto jako uvjerenje (jeqin) može nadjačavati bolove poput anestezije u hirurškim operacijama. Mu'min neće biti lišen Allahove milosti sve dok njegov iman ne bude otporan na krize i dok mu se jeqin ne koleba pod teškoćama.

Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote, i ljetine. A ti obraduj izdržljive, one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!" Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost; oni su na Pravom Putu!'

Ummu ‘Ala, jedna od Medinelija koji su dali prisegu Poslaniku pripovijeda:

Pozvao me je Božiji Poslanik dok sam bila bolesna i rekao mi:

- Ummu ‘Ala, budi radosna, jer kada se musliman razboli, Allah mu time otklanja bolesti kao što vatra otklanja prljavštinu željeza i srebra.[1]

U drugoj predaji se kaže:

-Doista se Allah neće zadovoljiti, za Svoga roba vjernika, kada mu uzme voljeno biće [2] i kada se on strpi i za to nagradu očekuje, nikakvom nagradom do Džennetom.'

Ne smije se smetnuti sa uma da je svaka stvar koju vežemo za sebe ili na koju polažemo pravo u zbilji još vezanija za Allaha i On polaže više pravo na nju. Šta je čovjeku bliže od njegovog djeteta? Dijete je najpreče i najdraže biće čovjeku. Ono je nastalo njegovim posredstvom, u njegovoj sobi je raslo. Čovjek u djetetu vidi produžetak svoga bića, dio svoga osjećanja. Ako to dijete zadesi smrt, tada nema kraja čovjekovoj tuzi.

Međutim, glas istine prije jauka tuge čovjeka tjera da pomisli: ako je otac izgubio dijete, Uzvišeni je uzeo natrag Svoga roba. Onaj ko je otvorio oči da ugledaju svjetlo života, isti ih je i zatvorio. Onaj ko je to

tijelo odgojio raznim vrstama blagodati, isto će tijelo vratiti u prvobitnu materiju - zemlju.

Kada otac kaže: Sine moj!- Stvoritelj kaže: Robe Moj, Ja, prije svih, polažem pravo na ovo stvorenje!

Qasim b. Muhammed pripovijeda:

Kada mi je umrla žena, došao je Muhammed b.

[1] Ebu Davud.

[2] Tj. kada mu umre dijete.

Ka‘b el-Qurezi na hatar. Reče mi:

- U izraelskom narodu je postojao jedan mudri, učeni i vrijedni čovjek. Imao je ženu koju je mnogo volio i koja je umrla. To ga je mnogo ras-tužilo. Ušao je u kuću, zatvorio se i povukao od ljudi. Nikome nije otvarao vrata. To je čula jedna žena Izraelićanka i dođe do njegove kuće. Rekla je da želi da ga pita nešto, i da to mora učiniti bez posrednika, direktno. Nakon njenog insistiranja, ovaj udovac je primi. "Želim da te pitam za mišljenje”, reče mu ona. "O čemu se radi?” upita je on. "Od jedne moje sluškinje sam pozajmila ogrlicu i dugo vremena sam je nosila. Nakon toga, ona je došla da mi uzme nazad tu ogrlicu. Hoću li joj je dati?” "Da, svakako to uradi", povika ucviljeni mudrac. "Ali ogrlica je kod mene bila dugo vremena”, doda žena. "Opet joj moraš vratiti taj nakit”. "Allah ti se smilovao", reče mu ona, "a zašto ti tuguješ za nečim što ti je Allah pozajmio i što je zatim uzeo od tebe i na što je polagao veće pravo od tebe?” Nakon ovih riječi mudrac shvati kakvu je grešku napravio i vrati se svome prijašnjem životu.[1]

Umjerenost i skromnost

Islam sadrži zbir uputa vezanih za lični život muslimana. Njima se žele organizovati i u zdrave okvire postaviti njegove tjelesne i duhovne aktivnosti. Te u- pute se tiču čovjekovog jela, oblačenja, stanovanja i ostalih potreba koje on obavlja u ovom životu. Njima se ne teži pogubnom monaštvu ili beskrupuloznom materijalizmu. One teže ka sredini i umjerenosti i zbog toga su lahko primjenljive.

Islam u svom učenju ne odvaja potrebe tijela od potreba duše i ne udovoljava jednim na račun drugih. Usaglašavanjem njihovih poriva, on želi pomoći čovjeku da obavi svoju misiju u ovom životu i nakon njega.

A filozofije koje su ponikle na zemlji i koje su ljudi odabrali kako bi živjeli u njihovim okvirima onda kada su izgubili nebesku uputu, te filozofije su rijetko uspjele u usklađivanju potreba tijela sa žudnjama duše i uklapanju brige o Ahiretu na koji ćemo prijeći sa radom na dunjaluku sa koga smo počeli odlaziti!

Neke od tih filozofija počivaju na destrukciji tijela, uz opravdanje da se duša ne može vinuti u visine dok se ne oslobodi okova. Druge se, pak,

ustremljuju na slasti i na tom planu djeluju, potcjenjujući sve što se tiče njih.

Što se tiče islama, u njemu se ne može naći monaštvo, od kojeg ljudi zaziru i čije se strogosti plaše. Isto tako, u njemu se ne može naći razuzdanost strasti i nekontrolisano udovoljavanje prohtjevima.

Ovdje ne smijemo zaboraviti jedan presudan moment: vjerovanje vjernika u budući život nije kao život nevjernika koji svoj život na zemlji vidi kao jedinstvenu priliku da zadovolji svoje prohtjeve i ostvari ciljeve.

Većina onih koji gube svoju čednost, slijede svoje prohtjeve i žive samo radi uživanja pripadaju ovoj posljednjoj skupini, ili će podijeliti njihovu sudbinu ukoliko se ne vrate pameti i ne probude se iz nesvijesti. O njima Uzvišeni kaže:

Allah će one koji vjeruju i dobra djela čine uvesti u džennetske bašče kroz, koje će rijeke teći, a oni koji ne vjeruju - koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere - njihovo će prebivalište Vatra biti![1]

Zažalit će nevjernici često što nisu postali muslimani. Pusti ih neka jedu i naslađuju se, i neka ih zavarava nada, - znat će oni![2]

Vjernik, s druge strane, svoje želje i očekivanja raspoređuje na ovaj i na budući svijet. On privređuje za svoje danas i sutra. Kuran nas obavještava da je traženje blagodati i sreće za oba života najbolji oblik spo-

[1] Muhammed, 12.

...i nastoj da time što ti je Allah dao stekneš onaj svijet, a ne zaboravi ni svoj udio na ovom svijetu i čini drugima dobro, kao što je Allah tebi dobro učinio, i ne čini nered na zemlji, jer Allah ne voli

A kad završite obrede vaše, opet spominjite Allaha, kao što spominjete pretke vaše, i još više Ga spominjite! Ima ljudi koji govore: "Daj Ti nama, Gospodaru naš, na ovom svijetu!" Takvi na onom svijetu neće imati ništa. A ima i onih koji govore: "Gospodaru naš, podaj nam dobro i na ovom i na onom svijetu, i sačuvaj nas patnje u ognju!" Njih čeka nagrada koju su zaslužili!...[1]

U preporukama Qarunu sadržan je rad za oba svijeta. Dunjaluk je priprema i sredstvo za Ahiret. Ispravnost sredstva garantuje postizanje cilja, kao što usklađenost priprema dovodi do željenog rezultata. Otuda preporuke Qarunu sadrže sve ove vrijednosti: one koji nered čine.[1]

* * *

Na osnovu ovih uvodnih načela, islam čovjeka upozorava da ne bude rob svog trbuha, da živi na ovom svijetu kako bi jeo. Čovjek ne smije samo da luta misleći o tome kako da na svoju trpezu sakupi raznovrsna jela, i kada postavi na sofru lijepa i ukusna jela, onda se obraduje i smiri. U suprotnom, srdi se i misli da se sudbina urotila protiv njega!

Oni koji se predaju jelu i specijalitetima izmišljajući razne vrste jela i poslastica, nisu podobni za velike zadatke. Njihova stremljenja ih ne

predlažu za borbu ili žrtvovanje.

Od Poslanika se prenosi:

-Oni koji su najviše bili siti na ovome svijetu najviše će gladovati na Sudnjem danu.[2]

Poznato je da mnoge bolesti i slabosti nastaju iz prepunjivanja želuca tako da on ne može svariti hranu. Zato se u hadisu kaže:

- Čovjek ne može napuniti goru posudu od želuca.3

Umanjivanje broja jela kod čovjeka ne može nastupiti samo odricanjem ili bezrazložnim odricanjem. Ispravan put je da čovjek pred sebe postavi značajan cilj i da se zatim posveti njegovom ostvarivanju. Na taj način će se otarasiti raznih besposlica i jeftinih slasti.

[1] El-Qasas, 77.

[2] El-Bezzar.

Jednom je Božiji Poslanik ugostio nevjernika. Naredio je da se pomuze ovca. Nevjernik popi njeno mlijeko. Zatim naredi da se pomuze druga i njeno mlijeko dade nevjerniku, sve dok ovaj ne popi mlijeko sedam ovaca. Ujutro ovaj čovjek prihvati islam. Božiji Poslanik naredi da se pomuze ovca. Dade mu da popije mlijeko, ali od druge mu ne dade. Zatim reče:

-Doista vjernik pije jednim želucem, a nevjernik pije sa sedam želudaca.[1]

Ovaj čovjek je bio obuzet razmišljanjem kada je osjetio divotu prelaska iz razdoblja džahilijjeta u razdoblje svjetlosti. Kada je spoznao svoj novi odnos sa Gospodarem, obaveze svoje vjere i ahiretske istine, njegova stremljenja ka započinjanju časnijeg života u- činila su da on ne traži više od onoga što mu je ponuđeno.

Uistinu su užici hrane i ruševine dunjaluka beznačajni da bi se ljudi oko njih lomili na ovako ružan način kao što vidimo danas.

Božiji Poslanik je rekao:

-Doista je čovjekova hrana nalik na dunjaluk. Bez obzira koliko je on solio i začinjavao, pogledaj u šta se ona pretvara?[2]

U drugoj predaji stoji:

-Allah sa onime što izlazi iz ljudi poredi dunjaluk.

[1] Muslim.

2 Ahmed. Znači: Koliko god čovjek solio i začinjavao hranu, ona će se opet pokvariti. - Prim. prev.

Ove riječi neki kratkovidni ljudi mogu pogrešno shvatiti i pomisliti da se radi o udaljavanju muslimana od života i podsticanju na ostavljanje lijepih nimeta i napuštanje blagodati. Ništa od toga islam ne želi! Zab- ranjivanje dozvoljenog je opasno kao i dozvoljavan je zabranjenog. Allah očekuje od muslimana samo da haranu ne nadvladaju njegov sabur ni halali njegovu zahvalu.

Što se tiče dunjaluka i uživanja u njegovim blagodatima, oko toga

nema nedoumice:
Onima koji vjeruju i dobra djela čine nema nikakva grijeha u onome što oni pojedu i popiju kad se klone onoga što im je zabranjeno i kad vjeruju i dobra djela čine, zatim se Allaha boje i vjeruju i onda se grijeha klone i dobro čine.
A Allah voli one koji drugima dobro čine.[1]

Čitali smo priče kako je otac poslanika, Ibrahim, ugostio svoje goste. Odmah im je zaklao ugojeno tele i prinio ga na trpezu bez objašnjavanja i čekanja:
I on neprimjetno ode ukućanima svojim i donese debelo tele, i primače im ga: "Zar nećete da jedete?" - upita.[2]

[1] El-Maide, 93.
[2] Ez-Zarijat, 26, 27.

A Božiji Poslanik i njegovi ashabi su u svome životu primjenjivali riječi Uzvišenog Allaha:
...ne uskraćujte sebi lijepe stvari koje vam je Allah dozvolio, samo ne prelazite mjeru, jer Allah ne voli one koji pretjeruju.'

Tijelo ima svoje potrebe. Ustezanje od njih, po mišljenju naučnika, šteti. Svaki zuhd ili tesawuf koji uskraćuje te potrebe, nema veze sa islamom. Kada se islam bori protiv materijalista, onda misli na predebele razvratnike i gojazne razuzdane uživaoce u strastima.

* * *

Islam preporučuje umjerenost u oblačenju. Poku- đeno je da se čovjek razmeće ili oholi njime. Islam lijep izgled ne ubraja u elemente čovječnosti ili činioce velikog morala. Moguće je da čovjek čije odijelo ne košta dirhem vrijedi riznice zlata i srebra.

Božiji Poslanik kaže:
-Možda će raščupanom, prašnjavom čovjeku poderanog odijela Allah uslišiti svaku molitvu.[2]

Doista je glupo da mladić od svoga tijela napravi lutku za odijela koja reklamira među ljudima očekujući poglede divljenja sa svih strana. Ima zanesenih momaka koji duge sahate provode u kućama baveći se samo uređivanjem svoga izgleda i dotjerivanjem ljepo
te. Kada bi im se naredilo da to vrijeme provedu u uvećavanju znanja ili izučavanju vjere, oni bi se razbje- žali. Oni lijepo pristajanje odijela uz njihova tijela smatraju jedinim znakom savršenstva.

Islam upozorava na ovu zabludu i odvraća muslimane od nje.

Božiji Poslanik kaže:
-Ko obuče luksuzno odijelo na ovome svijetu Allah će ga obući u odijelo poniženja na Sudnjem danu, u kojem će gorjeti plamenovi.[1]

Sve ovo je posljedica gubitka vrijednosti. Kada su uobraženi i uobražene vidjeli da ne mogu dostići visoke moralne i duhovne vrijednosti, pomislili su da luksuzna odijela mogu nadomjestiti njihov

nedostatak... Kako li su samo pogriješili...

Ebu Burejde govori:

Došao sam kod ‘Aiše, r.a, a ona nam iznese jedan zakrpljeni ogrtač i donji dio odjeće kakav se proizvodi u Jemenu. "Zakida se da je Božiji Poslanik preselio na Ahiret u ta dva odjevna predmeta.[2]

Džabir prenosi:

Bili smo na svadbi 'Alije i Fatime. Nismo vidjeli ljepše vjenčanje. Sjedili smo na slamanci. Donijeli smo hurme i suho grožđe koje smo jeli, a dušek na kojem su spavali prve bračne noći bio je od ovčije kože:'

Nepretjerivanje i ograničavanje na osnovne potrepštine znak je zrelog morala.

[1] Ibn Madže.

Mladić priča o svome drugom životu, a potrebno mu je samo ono osnovno, svako pretjerivanje je uzaludno.

Ovo ne znači da vjera voli bijednu odjeću, da hvali ružan izgled, da poziva na oblačenje zakrpljenih stvari i nošenje raspadnutih krpa, kao što rade neki neobrazovani pobožnjaci...

Jedan čovjek je pitao 'Abdullaha b. ‘Umera:

-Šta da obučem?

-Ono zbog čega ti se neće podrugivati maloumni i neće te osuđivati pametni.

-Šta je to? - upita čovjek. - Koliko to košta?

-Između pet i dvadeset dirhema - odgovori mu Ibn 'Umer.[1]

Ova vrijednost odgovara vremenu Ibn ‘Umera, a u našem vremenu je odjeća mnogo skuplja.

Dođe jedan čovjek kod Božijeg Poslanika obučen u bijednu odjeću.

-Imaš li imetka? - upita ga Poslanik Imam.

-Kakav imetak?

-Allah mi ga je dao sa raznih strana.[2] -Kada ti je Allah dao imetak, onda neka vidi i tragove Njegovih blagodati na tebi. ’

Božiji Poslanik je rekao:

-Nije zabranjeno da kupite odijelo u kojem ćete ići na džumu, a da pored njega imate i odijelo za

[1] Taberani.

U drugoj predaji se kaže da je taj imetak zaradio od deva, ovaca, konja i robova - prim. prev.

Islam, kao što vidimo, svojim sljedbenicima preporučuje uljepšavanje i lijep izgled. Velika je razlika između čovjeka koji uljepšava svoju vanjštinu, zapostavlja unutrašnjost i troši svoje dragocjeno vrijeme i novac na perje koje lijepi za svoje tijelo, i čovjeka koji svu brigu vodi o očuvanju svoje ličnosti, upotpunjavanju čovječnosti i da u mnoštvu obaveza ne zaboravlja da oblači ono što je lijepo i da se u tome susreće s ljudima.

Svijet danas u raznim godišnjim dobima upražnjava različite novotarije u odijevanju. Postoji bezbroj vrsta odjeće. Nešto se oblači zimi, ali ne i u jesen. Jesenja odjeća nije pogodna za zimu, a zimska se nikako ne smije oblačiti u proljeće. Čak i svaki dio dana ima posebnu odjeću. Večernja odjeća se razlikuje od jutarnje. Ovakve gluposti se nameću društvima Istoka i Zapada od strane žena, robova žena i onih koji nalikuju ženama. Ovo je štetnost s kojom islam nema nikakve veze i od koje vjernike odvraća.

Božiji Poslanik je rekao:

-Teško ženama od dvije stvari: zlata i ofarbane odjeće.[2]

Ovo upozorenje važi za one koje uživaju u nakitu i od važnijih obaveza se zanose oblačenjem raznobojne odjeće.

Poznato je iz učenja islama da su zlato i svila zabranjeni muškarcima. Druge stvari im se dozvoljavaju.

[1] Ebu Davud.

Ljudima nije prirođeno da se uljepšavaju i lickaju. Što se tiče žena, njima su zlato i svila dozvoljeni, ali to ne znači da uljepšavanje treba da im postane glavna okupacija koja im oduzima svo vrijeme i troši svo bogatstvo.

* * *

Islam ne osuđuje izgradnju dvoraca i tvrđava, škola i univerziteta, domova, vrtića i bolnica i da se na to troše hiljade hiljada i da se dižu visoki neboderi...

To je iz razloga što interesi naroda traju nekoliko generacija. Tim generacijama treba osigurati širok prostor i visoke građevine. No, ima li smisla da čovjek sebi ili svojoj djeci gradi dvorac koji nadvisuje brda i koji štrči u nebo?

Islam hvali jednostavnost u pravljenju i opremanju kuća.

On savjetuje odbacivanje luksuza i pretjerivanja u tim izdacima.

Qajs b. Hazim pripovijeda:

Došli smo kod Hababa b. Eretta da ga obiđemo.

On se žario sedam puta po stomaku[1]. Reče:

-Naši stariji drugovi su proveli život, a nije im manjkalo ovoga svijeta. Nas su pogodile nesreće kojima je jedini lijek zemlja. Da nam Poslanik nije zabranio da se molimo za smrt, molio bih se za nju.

Kada smo drugi put došli kod njega, zatekli smo ga kako gradi zid za svoju kuću.

-Musliman će biti nagrađen za sve što ulaže - reče

[1] Tj. podvrgao se kejju - žarenju rane pomoću užarenog gvožđa.

on - osim za ono što pravi od ove zemlje.[1]

Ovaj plemeniti ashab je uistinu gradio kuću, ali je zbog svoje jake svijesti o obavezi ulaganja na Allahovom Putu shvatio da ono što izdvaja za izgradnju kuće ne povlači nikakvu nagradu. Čovjek, doista, nema

nagrade ukoliko gradi kuću kako bi se hvalio i nadmetao, kako bi zanemarivao Ahiret i vezao se za dunjaluk. Dočim, ukoliko bi gradio zato da bi ga kuća štitila i zaklonila, njegova nagrada je u njoj sačuvana i gradnja se u ovom slučaju smatra Ibadetom.[2]

Islam je jasan i kad je riječ rasipanju na namještaj. On zabranjuje luksuz unutar kućnih odaja i osuđuje razbacivanja jastucima i ukrasima po njima.

Božiji Poslanik je rekao Mu‘azu b. Džebelu kada ga je poslao u Jemen:

- Čuvaj se luksuza, jer Allahovi robovi ne idu tim putem:'

Iz tog razloga islam zabranjuje posuđe od zlata i srebra i posteljine od svile i zlatom vezene odjeće.

Ljudima je dovoljno da im posuđe bude od ustaljenih materijala, kao i posteljina.

Huzejfe je rekao:

-Božiji Poslanik nam je zabranio da pijemo i jedemo iz zlatnog i srebrenog posuđa, da oblačimo svilu i vezenu odječu i da sjedimo na njoj.[4]

[1] Buhari.

[2] V. poglavlje o ihlasu.

[3] Ahmed.

Iz ovoga se može razumjeti da je oporost karakteristika islamskog života. Čak i da je to tačno, šta ima ružno u tome? Međutim, neprimjereno je i da lagodan život bude popraćen oblačenjem svile i zlata!? Svi ljudi Svijeta mogu živjeti opušteni i sretni, a da se ne kite zlatom i ne oblače u svilu.

Ali islam želi da iščupa korijene luksuza iz života čovjeka i društva kako bi narod opstao ujedinjen. Muslimanski ummet treba svoj život da mobilizira radi Allaha i da svoju povijest učini neprestanim džiha- dom radi uzdizanja Istine, štićenja da‘we i svih javnih i tajnih elemenata ove vjere, kako bi se ta vjera zaštitila od dunjalučkih smutnji i besposlica.

Utapanje u strasti i bacanje u harame znak je bježa- nja od obaveza, neozbiljnosti, zapostavljanja plemenitih stvari. Ako se ovo uvuče u neki narod, pokopat će ga

Prenosi se da je Božiji Poslanik rekao:

-Desit će se da će ljudi iz mog ummeta jesti raznovrsna jela i pića.

Oblačit će raznovrsna odijela i razmetati se u govoru. To su najgori pojedinci mog ummeta.[1]

Ti možeš vidjeti potvrdu ovog hadisa u ljudima koji su vjernici samo na jeziku i koji vjeru koriste kao zabavu i igru. Oni su se izgubili u ovom svijetu i potratili su vjerske istine.

Allah sažalijeva one koji su očarani slastima, koji su obuzeti šalom i zabavom i koji su posvećeni zasići- vanju tijela i niskim prohtjevima:

A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred Vatrom budu zaustavljeni: "Vi ste u svom životu na zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašeni bili."[1]

A kada se suoče sa kaznom, onda se pozivaju na gubitak čednosti i smjernosti i druženjem sa razuzdanim i nerazumnim ljudima.

To vam je zato što ste bez ikakva osnova na zemlji bahati bili i što ste likovali.[2]

Činjenica je da veliki udio u zaostajanju islamske države ima gubitak čednosti i širenje uživanja. A Božiji Poslanik je upozorio svoj ummet na opasnosti ovog duševnog rasula.

Od Ebu Berza se prenosi da je Poslanik rekao: -Doista se za vas plašim od zabludjelih prohtjeva

[1] El-Ahqaf, 20.

[2] El-Mu'min, 75.

vaših stomaka i stidnih mjesta, kao i stranputica strasti.[1]

Islam je ponikao među siromašnim ljudima. Oskudica ih je sprečavala da okuse sve dozvoljene stvari; daleko od toga da su se mogli zasititi lijepih blagodati. Stanje neimaštine je bilo uzrok njihovih žalbi.

Ebu Hurejre prenosi:

-Vidio sam sedamdesetericu od Ehl-i suffe; nijedan od njih nije imao kompletnu odjeću. Neki su imali izar[2], a neki duže platno koje su ohmotavali oko vrata. Nekima je to platno dosezalo do polovine listova, a nekima do članaka. Skupljali su ih rukama kako im se ne hi otkrila stidna mjesta.-’

Neimaština se veoma teško podnosi i ljudi su dužni da se otarase te nesreće. Sam islam radosti ovog svijeta stavlja na raspolaganje vjernicima. Božiji Poslanik je osjećao bojazan od reakcije na ove teške oskudice, onda kada islam ojača i proširi svoja učenja. On upozorava na obrnutu situaciju koja će se desiti nakon njegove smrti. Jer, iako je gubitak ovosvjetskih dobara zlo, tada je i zanošenje njima još veće zlo.

Središnji put je suština mudrosti. Središnji put u ovom slučaju jeste ovladavanje životom kako bi se na taj način dostigli viši ciljevi. Ne smije se prepustiti životu da nas vodi svojim stranputicama, niti da se odreknemo njegovih blagodati i da sjedimo odsječeni od svega.

[1] Ahmed.

[2] Pravougaoni komad platna koji se omotavao oko donjeg dijela tijela - prim. prev.

Ovo je Poslanik imao na umu kada je rekao:

- Tako mi Allaha, ne bojim se za vas od neimaštine, već se bojim da vam se dunjaluk ne otvori kao što se otvorio onima prije vas te da se takmičite oko njega kao što su se oni takmičili i da vas on uništi kao što je njih uništio.[1]

-Lijep karakter, smirenost i umjerenost spadaju u dvadeset i četiri elementa nubuweta.[2]

Čistoća, uljepšavanje i zdravlje

Musliman u svakom trenutku svoga života treba da teži ka savršenosti i da stremi ka materijalnom i duhovnom napretku. Njegova budućnost je kod Allaha povezana sa stepenom razvoja koji dostigne... Ako ga smrt zadesi na stepenu stanovnika najvišeg Firdevsa ili ga zatekne kako pruža korake po nizinama, njegov spas će biti izvjestan. Međutim, ako ga zadesi u propadanju i zabludi, ščepat će ga zebanije bolne kazne. Ko na ovome svijetu ne bude vidio Allahove ajete bit će i na Sudnjem danu slijep; ko bude nečist bit će proživljen takav.

Božiji Poslanik objašnjava da će čovjek koji vodi računa o čistoći svoga tijela, urednosti lica i higijeni svojih udova biti proživljen u tom stanju - lijepog lica, svijetlog če'a, čistog tijela i udova!

Ebu Hurejre bilježi da je Poslanik posjetio jednom prilikom groblje i rekao:

- Es-selamu ‘alejkum, stanište vjernika. Mi ćemo se, ako Bog da, vama brzo pridružiti.
- Volio bih - nastavi Poslanik kada bih mogao sresti našu braću.
- Zar mi nismo tvoja braća? - upitaše ashabi.
- Vi ste moji ashabi - odgovori on - a moja braća su om koji još nisu rođeni.
- Kako znaš one koji još nisu zaživjeli, Božiji Poslaniče?
- Recite mi, zar čovjek koji uzgaja konje bijelog lica i nogu neće poznati svoje konje među crnim vranama?
- Hoće, Božiji Poslaniče.
- E, om će biti proživljeni bijelog lica i udova od abdesta.[1]

Zdravlje, ljepota i svježina tijela spadaju u stvari kojima islam posvećuje izvanrednu pažnju. On to ubraja u samu suštinu svoje misije...

Čovjek neće imati značaja sa aspekta islama niti će uživati pravo uvažavanje ukoliko ne navikne svoje tijelo na čišćenje i uljepšava- nje; ukoliko se u svojoj ishrani, piću i izgledu ne distancira od ogađenih prljavština i odbojnog izgleda. Zdravlje i čistoća tijela nisu samo materijalno oružje. Naprotiv, to ima jak uticaj na kristalisanje duše i ospo- sobljavanje čovjeka na suočavanje sa životnim teškoćama. Te teškoće doista zahtijevaju jak organizam i otporno, strpljivo tijelo.

Islam blagonaklono gleda na tijelo. Tako je potpuna čistoća tijela neizostavni uvjet za ulazak u namaz koji se mora obavljati pet puta na dan. Musliman je zadužen da svoje tijelo pere u veoma čestim situacijama. To je potpuna čistoća. U normalnim uvjetima dovoljno je oprati određene udove i vidna mjesta koja su izložena prašini, rukovanju

raznim predmetima ili tjelesnim izlučevinama:
O, vjernici, kad hoćete namaz da obavite, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite - a dio glava svojih potarite — i noge svoje do iza članaka; a ako ste džunubi, onda se okupajte...[1]

Metoda kojom islam održava tijelo čistim u svakoj situaciji temelji se na povezivanju obaveznog kupanja sa stanjima materijalne prirode u čovjeku. Jer, kada bi se čovjek sastojao samo od duha, ne bi mu bilo potrebno kupanje i čišćenje. Međutim, zbog toga što je on smješten u ovaj materijalni okvir od zemljine prašine, zemlje na kojoj živi, od čijih se bilja i životinja hrani, u koju deponuje sadržmu svoga želuca i u kojoj se naposljetku ukopava - zbog toga islam povezuje abdest sa nuspojavama ove materijalne prirode i svega što prois- tiče iz tjelesnog metabolizma, bili to otpaci ili gasovi.

Ne postoji nijedan djelotvorniji ni ispravniji način za njegovanje čistoće. Tako čovjek obnavlja kupanje i abdest i onda kada je čist. To je jedan od vidova otklanjanja svili tragova prljavštine i nečistoće.

Ne smije se zaboraviti da islam pitanje kupanja nije ograničio samo na obavezne situacije. Činjenica je da bi neki ljudi odustali od kupanja ukoliko za to ne postoji senatski razlog... Stoga islam propisuje kupanje najmanje jednom u sedmici.

Božiji Poslanik je rekao:
- Kupanje petkom je obaveza za svakog punoljetnog čovjeka, uz pranje zuba i minsanje.[1]
- Ovaj dan je Allah učimo mubarek danom za muslimane. Kada nastupi džuma, okupajte se.[2]

Islam propisuje čistoću i pri jelu. Nakon što je pohvalio da se prije jela uzme abdest - s time što je pranje ruku dovoljno - naredio je da se čovjek oslobodi ostataka, mirisa i tragova jela.

Prenosi se od Božijeg Poslanika:

-Benčet jelu daje abdest prije i abdest poslije jela:'

Ova propisana čistoća ima različite stepene, shodno prirodi ostataka jela na čovjeku. Ukoliko se ti ostaci gomilaju na zaklonjenim mjestima, musliman treba da ih redovno uklanja.

Božiji Poslanik je rekao:
- Čistite zube! Tako se održava čistoća. Čistoća vodi ka imanu, a iman vodi u Džennet.[4]

U Poslanikovom primjeru možemo vidjeti upo- rednu čistoću abdesta i čistoću hrane.

Ebu Ejjub prenosi:

Jedne prilike Božiji Poslanik, iziđe i reče:

[1] Muslim.
[2] Ibn Madže.
[3] Ebu Davud.

-Pohvaljeni su iz mog ummeta oni koji se čiste.

-Ko su ti, Božiji Poslaniče? - upitaše.

- Om koji se čiste ahdestom i koji se čiste od hrane. Čišćenje ahdestom je kroz ispiranje usta, nosa i mjesta među prstima. Od hrane se trebaju čistiti zubi. Ništa nije teže dvojici meleka nego kada kod čovjeka primijete hranu među zubima dok on klanja.[1]

Briga ove vjere o higijeni usta, njegovanju zuba i čišćenju ostataka hrane među njima nezabilježena je u starijim i novijim savjetima o zdravlju.

U tom smislu navodimo i predaju od Božijeg Poslanika:

-Perite zube! Pranjem zuba se čiste usta i uvećava zadovoljstvo Gospodara. Džibril mi je toliko preporučivao čišćenje zuba da sam pomislio da će to staviti u obavezu meni i mom ummetu.2

U drugoj predaji se kaže:

-Naređivano mi je čišćenje zuba toliko da sam pomislio da će o tome biti riječi u Kur'anu ili Objavi.

Onaj ko pogleda kakve se bolesti zubi i desni javljaju uslijed nehigijene jasno mu je zašto islam toliko insistira na čišćenju zubi sredstvima koja čuvaju njihov izgled i zdravlje i čiste ono što je na njima i između njih.

Božiji Poslanik kaže:

-Toliko mi je naređivano da perem zube da sam pomislio da će mi om poispadati od žestine trljanja.[1]

[1] Ahmed.

[2] Ibn Madže.

A na jela koja imaju jak miris i grub trag - poput mesa, ribe i sl. - čovjek treba posebno paziti. Čišćenje od tih jela je neophodno za očuvanje zdravlja, vanjskog izgleda i ljudske pristojnosti.

Božiji Poslanik je rekao:

— Ko zaspi sa ostacima mesa po rukama i na taj način ograjiše- sam je kriv za to.[2]

Postoje predaje koje govore da bakterije nalaze pogodno tlo u prljavim rukama i ustima. Te predaje preporučuju da se izbjegavaju takve situacije.

Jedan vid poštovanja islama prema ličnosti i društvu jeste to što je čovjeku koji je jeo luk, češnjak ili rotkvice zabranio pristup skupovima.

To je zato što zadah od tih jela smeta sagovornicima i odbija ljude od onoga ko je to jeo.

Islam oslobađa sunneta džemata u džamiji onoga ko je jeo takva jela. Isto tako, oslobođeni su džemata i bolesnici koji imaju neugodan zadah usta ili tijela. Ovi plemeniti principi na lijep načm štite bolesnike i zdrave.

* * *

Islam preporučuje da čovjek bude lijepog izgleda i plemenite vanjštine. Ovo je uvršteno u propise namaza.
O, sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete da namaz obavite!...[1]
A Božiji Poslanik je učio muslimane da vode računa o tim stvarima u svojim svakodnevnim poslovima, kako bi musliman u svom stilu, oblačenju i izgledu bio lijep i prihvaćen od ljudi.
Božiji Poslanik je rekao:
-Ko ima kosu neka je održavar
Ebu Qatade prenosi:
Rekao sam:
-Božiji Poslaniče, ja imam bujnu kosu. Hoću li je češljati?
- Da, češljaj je i uređuj!
Ebu Qatade je nakon toga svoju kosu ponekad i po dva puta uljio, zbog Poslanikovih priječi.[3]
Dotjerivanje i higijena kose je jedan lijep običaj.
‘Ata' b. Jesar prenosi:
Kod Poslanika jedne prilike dođe neki čovjek razbarušene kose i brade. Božiji Poslanik mu i- šaretom pokaza da uredi kosu. On se vrati, dotjera kosu i ponovo dođe. Božiji Poslanik kaza:
-Zar ovo nije bolje nego da dolazite razbarušene kose, poput šejtana.[4]
Džabir b. 'Abdullah kaže:
Poslanik je jednom vidio čovjeka neuredne kose.
[1] El-E‘raf, 31.
[2] Ebu Davud.
[3] En-Nesai.
-Zar nisi mogao nečim urediti tu kosu? - kaza mu Poslanik.1
Drugog čovjeka je vidio u prljavoj odjeći pa mu reče:
-Zar nisi mogao nečime oprati tu odjeću?
Urednost bez pretjerivanja, uljepšavanje bez vještačkog kinđurenja i ljepota "izgleda" nakon ljepote "suštine" spada u učenja islama koji želi da njegovi sljedbenici budu visokog stepena i lijepog izgleda.
Božiji Poslanik je rekao:
- Neće ući u Džennet onaj u čijem srcu bude i trun oholosti.
Jedan ashab kaza:
-Ljudi vole da im odjeća i obuća budu lijepi.
- Uzvišeni Ali ah je lijep i voli ljepotu - odgovori BOŽIJI Poslanik.[2]
U drugoj predaji se navodi da je jedan čovjek došao Poslaniku i upitao ga:
- Ja volim da izgledam lijepo, a i Allah mi je dao ono što vidiš. Šta više, ne želim da iko ima bolju obuću od mene! Je li to oholost, Božiji Poslaniče?
- Ne! - odgovori mu Poslanik - Oholost je odbijanje istine i nipodištavanje ljudi.

Božiji Poslanik je u ovim stvarima imao veoma izražena zapažanja. Kada bi vidio nekog muslimana da zapostavlja svoj izgled i odijevanje, zabranio bi mu da se prepusti takvom pohabanom oblačenju i naređivao bi mu đa oblači ljepšu odjeću.

Džabir b. ‘Abdullah je rekao:

Božiji Poslanik pogleda našeg saputnika koji nam je čuvao tovarne životinje, a koji je nosio dva otrcana ogrtača. Božiji Poslanik nas upita:

- Ima li on išta drugo osim ta dva ogrtača?

- Ima - rekoh.

- U sanduku za odjeću ima odijelo koje sam mu dao.

- Zovi ga da ga obuče - reče Poslanik Zovnuše tog slugu i on obuče to odijelo. Kada ode, Božiji Poslanik reče:

- Šta mu je - Bog ga ubio - zar ovako nije bolje?

Sluga ga ču i reče:

-Na Božijem Putu, Božiji Poslaničel -Na Božijem Putu - odgovori Poslanik i taj čovjek doista poginu na Božijem Putu.[1]

Ovaj čovjek je shvatio šaljivi savjet Poslanika upućenu njemu i pravilno ju je iskoristio. Izgleda da su ga poslovi sprečavali da se bavi svojim izgledom. Međutim, ma koliko obaveze bile teške i zamorne, čovjek ne treba da zaboravi da vodi računa o svojoj odjeći, čistoći i urednosti.

Neki "profesionalni" vjernici misle da je nered u oblačenju i prljavština vid ibadeta. Oni ponekad namjerno oblače zakrpljenu ili pohabanu odjeću kako bi se pokazali kao isposnici na ovom svijetu i oni koji vole Ahiret. Ovo je neznanje koje je štetno za vjeru i lažno uneseno u nju.

Ibn ‘Abbas pripovijeda:

Kada su se harurije pojavile, dođoh ‘Aliji, i on mi reče da odem kod tih ljudi. Ja ohukoh najljepšu odjeću iz Jemena. Kada ih sretoh, rekoše mi:

-Dobro došao, sine ‘Abbasov! Kakva ti je to odjeća?

-Zar mi to zamjerate? Ja sam na Božijem Poslaniku vidio najljepšu odjeću![1]

Bera' je rekao:

Božiji Poslanik je bio osrednjeg rasta. Jednom sam ga vidio u bijeloj odjeći. Ništa ljepše od njega nisam vidio u životu}

Ova higijena i uređivanje je sa muslimana prešla na njihove kuće i puteve. Islam apeluje da se smeće i otpaci odstrane iz kuća, kako ne bi privukli insekte ili izazvali bolest. Jevreji su zapostavljali ovu praksu, pa je muslimanima zabranjeno da se njihovim primjerom povode.

Prenosi se da je Božiji Poslanik rekao:

-Allah je dobar i voli dobrotu. Čist je i voli čistoću. Plemenit je i voli plemenitost. Darežljiv je i voli darežljivost. Zato čistite svoje avlije i nemojte ličiti na jevreje. ’

[1]Ebu Davud.

Uklanjanje otpadaka sa puta je jedan od ogranaka imana. Ovaj mali gest se poredi sa namazom u jednoj predaji, a sa sadakom u drugoj.

U hadisu se kaže:

-Kada olakšaš teret slabome, to je sadaka kao i kada ukloniš otpadak sa puta.[1]

U drugom hadisu se kaže:

-Svaki korak koji se napravi ka namazu je sadaka.
I uklanjanje otpadaka sa puta se smatra sadakom.[2]

Ovdje se misli na uklanjanje otpadaka poput kamenja, trnja, prljavštine i sl.

* * *

Briga naše vjere islama o čistoći i zdravlju dio je brige koju on vodi o materijalnoj i moralnoj snazi muslimana. Islam traži da tijelima teče zdrava krv, da ona budu čila i pokretna. Jer, slaba tijela ne mogu nositi teret, a drhtave ruke ne mogu dobro privrijediti.

Zdravo tijelo utiče ne samo na zdrav duh, već i na čovjekov Optimizam u život i ljude... Misija islama ima široke ciljeve i jaku okosnicu, koji ne mogu opstati u oslabljenom, bolesnom i nejakom narodu.

Iz tog razloga islam se bori protiv bolesti i stavlja prepreke njenim bakterijama kako se ne bi proširila i sa sobom donijela slabost, nemoć i pesimizam. Tako bi se raspršila snaga zemlje i naroda.

Islam obezbjeđuje prevencije kroz propisana pravila

[1] Ibn Huzejme.

stalne čistoće - kao što smo vidjeli - a zatim kroz trasirani organizovani život kojim musliman treba da ide. On ustaje zorom, izbjegava neprospavane noći, čuva se od opasnosti strasti, umjeren je u jelu, čedan je u svome životu i ponašanju, obnavlja svoju kondiciju kroz namaze svakoga dana i post svake godine.

Ne smijemo zaboraviti da je distanciranje od grijeha najveća preventiva od neugodnih bolesti. Kada čovjeka zadesi bolest, on je mora liječiti sve dok se ne oslobodi nje. Islam upućuje ljude da tragaju za djelotvornim lijekovima za boli koji ih muče.

Božiji Poslanik je rekao:

-Allah nije spustio bolest a da za nju nije dao i lijek. [1]

-Allah je spustio bolest i lijek. Za svaku bolest je dao lijek. Liječite se! Nemojte se liječiti zabratije- nim stvarima![2]

- Svaka bolest ima svoj lijek. Kada se pogodi pravi lijek, onda bolesti nestaje, uz Božiju pomoć. '

Islam zabranjuje pribjegavanje sujevjerju u traženju izlječenja. Svaka nauka ima svoje stručnjake koji se moraju slušati. A dedžale koji sebe guraju tamo gdje ne treba musliman ne treba slušati, posjećivati ili u njihove tvrdnje vjerovati.

‘Uqbe b. ‘Amir kaže:
[1] Buhari.
Čuo sam Božijeg Poslanika kako govori:
-Ko nosi hamajliju tome nema pomoći. Ko nosi školjku tome nema zaštite![1]
I pored toga, "medicina" hamajlija i školjki, talismana i sihrova danas nailazi na veliki prijem kod ljudi! A islam to ubraja u vrstu širka Allahu, zato što je to ostatak džahilijjeta koji je uobičavao da izmišlja nevjerovatne stvari.
‘Uqbe također prenosi da je jedan karavan sastavljen od deset izaslanica došao Poslaniku kako bi mu dao prisegu. Božiji Poslanik dade prisegu deveterici, a jednome je uskrati. Upitaše ga zašto je to uradio, a on reče:
- Taj čovjek oko ruke ima talisman!
On odmah skinu talisman pa mu Poslanik dade prisegu. Nakon toga reče:
-Ko okači talisman, taj je nevjernik![2]
Jedna od djelotvornih metoda zaštite koju je propisao islam jeste propisivanje obavljanja nužde na zaklonjenim mjestima kako bi taj izmet otišao na udaljeno mjesto, ne zagađujući mjesta na kojima je voda, kuda se ide ili na kojim se sjedi.
Kada bi muslimani sebe navikli na ove uzvišene principe, spasili bi se od pošasti bolesti koje su im oduzele snagu, zagadile naselja i opteretile ih mnogim tegobama.
U tom smislu Džabir prenosi da je Poslanik zab-
[1] El-Hakim. Ove školjke su predislamski Arapi stavljali svojoj djeci oko vrata kako bi ih sačuvali od uroka - prim. prev.
ranio da se mokri u stajaćoj vodi.1 I Isti ashab bilježi da je Poslanik zabranio da se mokri u tekućoj vodi.[2]
Mu'az bilježi da je Božiji Poslanik rekao:
-Klonite se tri prokletstva:
obavljanja nužde u koritima,
- po putevima i u sjeni.3
Znači, ove stvari povlače za sobom prokletstvo. Čovjek koji vrši nuždu po putovima, bezvrijedan je zato što čini nešto što izaziva gađenje i ljutnju.
Božiji Poslanik je rekao:
- Ko muslimanima zagadi puteve- navukao je na sebe prokletstvo.[4]
U drugoj predaji stoji:
- Ko obavi nuždu na putu kojim se kreću muslimani- zaslužio je prokletstvo Allaha, meleka i svih ljudi.[5]
Ove zabranjene stvari u svojoj osnovi šire bolesti koje su zastupljene

kod nas, muslimana. Većina našeg naroda se olahko odnosi prema ovim stvarima, pa su na sebe navukli bolesti.

Islam je postavio pravila karantina. Kada se pojavi zarazna bolest u nekom području, oko njega se uspostavlja čvrst obruč i zabranjuje se ulaz i izlaz iz tog mjesta, kako bi se bolest svela na najmanju moguću mjeru.

[1] Muslim.
[2]Et-Taberani. ' Ebu Davud.
[3]Et-Taberani.

Božiji Poslanik je rekao:

-Kada čujete da se kuga pojavila u nekom mjestu, ne ulazite u njega. Ako se pojavi u mjestu u kome se vi nalazite, ne izlazite iz njega.[1]

Islam apeluje na stanovnike zaraženog mjesta i uvjerava ih u ostanak. Jer, želja za spasenjem mnoge podstiče na tajno napuštanje mjesta. A ta želja za ličnim ozdravljenjem može cijelu zemlju izložiti strašnoj opasnosti.

Iz ovog razloga Božiji Poslanik kaže:

-...čovjek koji se nalazi u mjestu zaraženom kugom i ne izađe iz njega - trpeći i očekujući nagradu - znajući da ga neće zadesiti ono što mu Allah nije propisao, imat će nagradu šehida.[2]

Neki demagozi zagovaraju putovanje u područje zahvaćeno zarazom tvrdeći da je strah od bolesti znak slabog vjerovanja ili pokušaj bijega od sigurne sudbine. Ovo je greška. ‘Umer b. Hattab je odbio da putuje u Sam zato što se tamo pojavila kuga. Kada su ga upitali da li bježi od Allahove sudbine, on je rekao: "Bježimo od Allahove sudbine Allahovoj sudbini!"

Predostrožnost je istina. I ona spada u kader, kao što kaže ‘Umer.

A islam propisuje zaštitu od zaraza.

Božiji Poslanik je rekao:

- Neka zaraženi bolesnik ne kontaktira sa zdravim. ‘

[1] Buhari.

-Bježi od gubavca kao što bježiš od lava![2]

Međutim, iako je prijelaznost bolesti sa čovjeka na čovjeka dokazana, ne mora svako oboljeti od te bolesti. Neki čovjek može nositi virus bolesti, a ne oboljeti od nje zato što je već imun na nju - i prenijeti ga drugome!

Kada bi zaraza svakog pogađala, svi ljudi bi u jednom danu umrli. Kako kažu liječnici, postoje složene okolnosti pod kojim se dobija zaraza. To je smisao hadisa: "Nema zaraze..." Time se ne želi negirati sama zaraza, zato što drugi hadis zabranjuje kontaktiranje za zaraženom osobom:

- Bježi od gubavca kao što bježiš od lava!

* * *

Stid

Stid je vjeran pokazatelj prirode čovjeka. On otkriva vrijednost njegove vjere i veličinu njegovog morala. Kada vidiš da se čovjek usteže od onoga što ne treba činiti ili da mu se lice crveni kada uradi nešto nedolično, znaj da je to čovjek zdrave duše, bistre nutrine i čiste suštine. A kada vidiš beskrupuloznog, bezosjećajnog čovjeka koga nije briga šta uzima, a šta ostavlja, znaj da od njega nema hajra. On nema stida koji bi ga spriječio od činjenja grijeha i nedohčnosti.

Islam svojim sljedbenicima preporučuje stid. Ovaj princip je ubrojen u najmarkantnije principe ove vjere.

Božiji Poslanik je rekao:

- Svaka vjera ima svoje vrline, a vrlina islama je stid.[1]

Smjelost je bila odlika jevreja u vrijeme Musaa. Velikodušnost je bila odlika kršćana u vrijeme Isaa, .. Islam se odlikuje stidom. A sve vjere propagiraju skup vrlina i sankcionišu ih u skupu.

Plemeniti Vjerovjesnik je htio da kod vjernika izgradi osjećanje za ono što je dobro u vrlinama i za ono što je loše u mahanama. Tako će se musliman pridržavati ovog prvog, a prezirati drugo. U njemu će postojati stid od ostavljanja dobra kao i od činjenja zla ne osvrćući se na nagradu ili kaznu zbog dotičnog djela.

U tom smislu Ibn Qajjim kaže:

Evo Proživljenja, vjesnici su tu, vatra pucketa, potpaljuje se!

Zar nije prigodnije i bolje da se robovi stide Veličanstvenoga?

Poslanik je bio najblaže naravi, najčasnije biografije, najviše svjestan obaveza i najudaljeniji od harama.

Ebu Se‘id el-Hudri kaže:

Božiji Poslanik je imao više stida od djevojke u yijenoj odaji. Kada bi vidio nešto što mu se ne sviđa, to bismo primijetili na njegovom licu.[1]

* * *

Iman je lijepa veza između ljudi i njihovog Gospodara. Sastavni dio ove veze, čak njen prvi činilac jeste kristalisanje duše, regulisanje morala i prefinjenost djela. To se može postići samo ako u duši postoje živa osjećanja koja uvijek odvraćaju od grijeha i stvaraju odbojnost prema nedoličnim postupcima. A utapanje u prezrene stvari bez skrupula i činjenje nedoličnosti bez griže savjesti jasno ukazuje na nedostatak stida u duši, zatim na nedostatak imana.

Božiji Poslanik je rekao:

- Stid i iman su združeni. Kada nestane jednog, nestaje i drugo.[2]

Tajna je u tome što čovjek, izgubivši stid, prelazi samo iz goreg u gore; pada iz poroka u veći porok i tone sve dok ne stigne do najnižih tmina. Hadis Božijeg Poslanika govori o fazama ovog propadanja na čijem

početku stoji gubitak stida:

[1] Muslim.

- Kada Allah poželi da upropasti nekog čovjeka, onda iz njega istrgne stid. Bez imana, taj čovjek će biti samo omraženi1 mrzitelj. A kada dođe na stepen omraženog mrzitelja, iz njega će biti iščupan emanet. Kada ostane bez emaneta, bit će samo pronevjeritelj i varalica.
A kada to postane, iz njega će biti izuzeta milost. Kada ostane bez milosti, bit će samo proklet i odbačen. Kada dođe na taj stepen, bit će lišen srži islama.[2]

Ovo je precizan poredak opisa duševnih bolesti i praćenje njihovih faza. Vidimo kako se iz loše faze prelazi u još goru. Kada čovjek skine veo sa svog lica, kada prestane brinuti o posljedicama svojih grijeha, ne prihvatajući ničije savjete zbog svojih nedjela, kada počne zlostavljati ljude i tlačiti sve koji su u njegovoj vlasti - tada taj razulareni čovjek neće imati nikoga ko bi mu se smilovao. Naprotiv, on samo sije mržnju u srcima i uzgaja tu mržnju.

Zar se može voljeti čovjek koji se uzoholio nad Allahom i ljudima, koga od grijeha ne odvraća stid? Kada dođe na ovaj stepen, čovjeku se ne može ništa povjeriti.

[1]Od Allaha-prim. prev.

Kako mu se mogu povjeriti pare kada on ne preže od krade? Kako mu se mogu povjeriti tajne kada on ne preže od njihovog otkrivanja? Ili ugovor koji će on lahko prekršiti, obaveza koju neće ispuniti, roba oko koje će izvršiti prijevaru...?

Kada čovjek izgubi stid i odgovornost, onda postaje divlja zvijer koja trči samo za svojim prohtjevima i na tom putu gazi najfinija osjećanja. On otima imetke siromaha ne osjećajući milost prema njima. Gleda boli paćenika i tlačenih a da mu srce ne zatrepen ljubavlju... Njegova izražena sebičnost mu na oči stavlja tamni zastor. On poznaje samo ono što mami i vodi dalje... Kada čovjek padne na ovaj stepen, izašao je iz puta vjere i užeta islama.

Stid je u mnogim situacijama poželjan. Stid u govoru od muslimana zahtijeva da očisti svoj govor od be- zobrazluka, da svoj jezik zaštiti od vulgarnosti, da se srami od spominjanja nečijih intimnosti... Loš je odgoj kada ružne riječi izlaze iz čovjeka, bez razmišljanja o njihovom djelovanju i uticaju.

Božiji Poslanik je rekao:
-Stid je dio imana, a iman je u Džennetu. Besramnost je odvratnost, a odvratnost je u Vatri.[1]

Stid u govoru je i to kada musliman umjereno govori na sijelima. Jer, neki ljudi se ne stide, uzimaju riječ na velikim skupovima i druge ljude

ispunjavaju dosadom svojim dugim govorom. Islam osuđuje ovu vrstu ljudi.

Božiji Poslanik je rekao:

-Ko nauči retoriku kako bi okupirao srca ljudi- Allah mu na Sudnjem danu neče primiti m far- zove ni nafile.[1]

-Allah doista ne voli slatkorječive ljude koji svoje jezike pružaju poput krava.[2]

Uzrok ove mržnje je to što priča tih ljudi nije lišena pretjerivanja. Njihovo ponašanje nije čisto od pretvaranja, isticanje u govoru ukazuje na moralne nedostatke. Zbog svega toga, stid je pravi lijek, kada bi ga oni htjeli upotrijebiti. U nekim predajama stoji da je govorna mahana bolja od ovakve rječitosti. To je mahana jezika, a ne mahana srca.

Stid je i da se čovjek srami da od njega potekne nešto loše i da se trudi da sačuva dobar glas o sebi.

Zabranjeno je ogovarati ljudi čije mahane nisu otkrivene. Što se tiče onoga koji svoje mahane otkriva i stidna mjesta pokazuje, toga ljudi ne mogu nagrditi koliko on sam sebe grdi. Zbog toga je Božiji Poslanik naredio onome ko se uprljao glibom grijeha da se skriva od očiju ljudi.

Kada su ga neki ashabi vidjeli sa ženom u blizini džamije, on ih je zaustavio da im pokaže da je sa svojom, a ne sa nečijom tuđom ženom. Jasna je razlika između onoga ko svojim djelima teži ka dobrom glasu i onoga ko od svoga dobrog glasa uklanja sumnje ljudi. Skrivanje čovjeka od ljudi ne u- kazuje na dvoličnjaštvo, da on sakriva loše a iskazuje dobro. Naprotiv, ovim se želi utajiti ono što je loše iz stida od javnog činjenja grijeha.

[1] Ebu Davud.

Čovjek koji se srami javnog poroka u sebi nosi elemente dobra.

A čovjek koji teži ka pokazivanju dobrog lica u sebi ima elemenata zla... Premda čovjek treba da se stidi od sebe kao što se stidi od drugih. Ako mu nije drago da ga vide u nekom lošem poslu, neka mu ne bude drago da sebe vidi u tome, osim ako sebe ne smatra vrijednim stida.

U izreci se kaže: "Ko u tajnosti radi nešto čega bi se stidio pred drugima taj sebe ne smatra vrijednim..." Otuda je musliman obavezan da se udaljava od prezrenih stvari, javno i tajno, u samoći i pred ljudima.

U izreci se kaže: "Ono što bi želio da tvoje uši čuju, uradi. Ono što ne bi želio da tvoje uši čuju, ostavi".

* * *

Stid je riznica dobra. To je vrijedan element svakog djela u kojem se nađe. Božiji Poslanik je rekao:

- Bestidnost pokvari svaku stvar u kojoj se nađe, a stid ukrasi svaku stvar u kojoj se nađe.[1]

Kada bi stid inkarnirao, bio bi pojam za dobrotu i vrlme:

Aiša, r.a., prenosi da joj je Božiji Poslanik rekao:
-Kada bi stid bio čovjek, to bi bio dobar čovjek. Kada bi bestidnost bio čovjek, bio bi to loš čovjek. [2]
Stid je i kada čovjek poštuje ljude onoliko koliko zaslužuju. Dječak sa starijima i učenik sa onima koji ga podučavaju ima odnos zasnovan na poštovanju i davanju prednosti. Pred njima ne treba da podižu glasove niti da idu ispred njih.

[1] Et-Tirmizi.

U hadisu se kaže:

-Budite skromni prema onima od kojih učite.[1]

-Gospodaru moj, ne daj da doživim vrijeme kada se neče slušati učenjak i kada se neće stidjeti mudraca.[2]

‘Abdullah b. Busr kaže:

Odavno sam čuo hadis:

—Kada sretneš neku skupinu ljudi ' i, nakon promatranja njihovih lica, ne primijetiš da se jedan od njih poštuje radi Allaha, znaj da je to slaba skupina.[4]

Stid nije kukavičluk. Neki ljudi će prije dozvoliti da im bude prolivena krv nego da izgube čast. To je najviši oblik hrabrosti.

Stid u sebi može imati određenu dozu zebnje, ali to je zebnja vrijednog, plemenitog čovjeka da zbog nekih neugodnih situacija izgubi svoje vrline i vrijednosti.

Kada su jevreji odustali od borbe sa uzurpatorima Svete zemlje, u Kuranu se kaže:

[1] Et-Taberani.

[2] Ahmed.

[3] Oko dvadeset ljudi.

Dva čovjeka koja su se Allaha bojala i kojima je On darovao milost Svoju - rekoše: "Navalite im na kapiju, pa kad kroz nju prođete, bit ćete sigurno pobjednici..."[1]

Oni koji se boje Allaha, strepe od sramote i stide se od bježanja, oni su ti koji bi, da je došlo do borbe, predvodili napad i doveli do pobjede.

Nema sumnje da potpuni stid u sebi ima urođenih elemenata. Jer, postoje naravi koje se teško mogu otarasiti bestidnosti, dok u isto vrijeme možemo primijetiti ljude koji su izrazito stidljivi i hiper -osjetljivi. Međutim, sram je - i pored toga što predstavlja značajan element stida - zastupljen i u dobrim i u lošim stvarima. On ponekad čovjeka može dovesti u neugodnu situaciju. Sa druge strane, stid je zastupljen samo u propisanim granicama. Tako se onaj ko se ustručava od osuđivanja zla ne smatra stidljivim! Stid ne postoji kada je u pitanju laž. Za njega nema mjesta kada su ljudi u zabludi... Mušrici zamjeraju islamu što je omalovažio kipove, što je otkrio njihovu nemoć da stvore makar muhu ili,

čak, da brane sami sebe ako ih ta ista muha napadne. Rekli su: "Nije u skladu sa stidom da se na ovaj način napadaju naša božanstva..." Tada je objavljen ajet:

Allah se ne ustručava da za primjer navede musi-
cu ili nešto sićušnije od nje; oni koji vjeruju - ta oni znaju da je to Istina od Gospodara njihova; a oni koji ne vjeruju - govore: "Sta to Allah hoće sa ovim primjerom?"[1]

Prikazivanje kipova u ovako slabom i poniženom obliku je istina, a "Allah se ne stidi istine". A kada je potrebno da se podrži istina, musliman ne treba da se boji nikoga niti da strepi od kazne.

Stid u svom najvišem i najplemenitijem obliku dolazi od Allaha. Mi se hranimo Njegovim dobrom, di- šemo Njegov zrak, hodamo po Njegovoj zemlji, grijemo se pod Njegovim nebom. Čovjek vodi računa da ne učini loše onome ko mu je makar malo dobro učinio. Kako se onda ljudi ne stide od griješenja svome Gospodaru koji ih je obasuo blagodatima od bešike do mezara, pa čak i nakon toga?

Allahovo pravo kod ljudi je ogromno. Kada bi Ga oni na pravi način cijenili, hrlili bi ka činjenju dobra instinktivno, bez razmišljanja. Prezali bi od grijeha iz srama da na sušto dobro uzvraćaju nezahvalnošću i gadostima.

Ibn Mes‘ud prenosi:

* * *

Božiji Poslanik je rekao:

-Dolično se stidite Allaha!

-Mi se stidimo Allaha, Božiji Poslaniče! - rekosmo.

-Nije tako! Doličan stid od Allaha je da se čuva glava i ono što je u njoj; stomak i ono što je u njemu; da se misli na smrt i muke. Ko stremi ka Ahiretu ostavit će dunjaluk i njegove ukrase. Pretpostavit će Ahiret ovome svijetu. Onaj ko to čini dolično se stidi Allaha.[1]

Ovaj savjet, koji se u nekim verzijama pripisuje Ibn Mes'udu, obuhvata mnoge principe i kodekse islama. Musliman je dužan da svoj jezik spriječi da govori laž; svoj vid da bulji u stidna mjesta i gleda strastveno; svoje uši da prisluškuju ili otkrivaju tajne; svoj stomak treba da ustegne od harama i zadovolji ga onim što mu je dostupno i dozvoljeno. On svoje vrijeme treba da utroši na ono čime je Allah zadovoljan i da se bavi onim za što će biti nagrađen. Ne smije dozvoliti da ga zavedu dunjalučke prolaznosti i iskušenja.

Ukoliko čovjek to čini iz svijesti o Allahovoj kontroli nad njime i bojazni da će učiniti nešto što je grijeh prema Njemu, tada se stidi od Allaha onako kako Mu dolikuje.

Stid u ovakvoj sveobuhvatnosti predstavlja cijelu vjeru. A kada se pod njim podrazumijevaju određena lijepa djela, tada on predstavlja dio ili rezultat imana.

Božiji Poslanik je rekao:
- Iman ima sedamdeset[1] i nekoliko ogranaka. Najbolji iman sa riječi "La ilahe illallah", a najniži uklanjanje smetnji sa puta. A i stid je dio imana.[2]

Čovjek, u prisustvu ljudi koje poštuje i čiju naklonost želi steći, mnogo vodi računa o svome ponašanju. Umjereno govori i oprezno nastupa...

A musliman koji iz učenja svoje vjere zna da nikada nije izvan Allahovog domašaja, da je u Njegovom društvu danju i noću, treba da još više strepi od Njegovog Veličanstva i još čvršće se pridržava Njegovih zakona... To je smisao predaje: "Stidi se Allaha kao što se stidiš najvažnijih ljudi u svome vremenu".

Podrhtavanje čovjeka i gorak izraz njegovog lica u nekim situacijama ukazuje na skrivene vrijednosti i plemenitosti, a "stid je svo dobro."3

Međutim, kada nestane tragova stida sa lica, kao što zelena kora otpada sa nježnog drveta, to je znak nestanka idealnog života i pripremanja ostalih ruševina za gorivo Vatri... Za ovo se kaže: "Kada se ne stidiš, čini sve šta hoćeš!"

* * *

[1] U nekim predajama se kaže šezdeset i nekoliko.

Bratstvo

Ne postoje realni porivi koji bi ljude motivisali na život u izolaciji. Dapače, motivi koji počivaju na ispravnom razumu i zdravim osjećanjima dovode do međusobnog približavanja ljudi i stvaranja uvjeta za društvo u kome vladaju ljubav i međusobno pomaganje i u kome je rasprostranjena sigurnost. Uzvišeni Allah porijeklo ljudi i rasa vezuje za praroditelje, kako bi te bliske rodbinske veze bile okosnica susreta i udruživanja.

O, ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.[1]

Upoznavanje - a ne udaljavanje - osnova je odnosa među ljudima. Nekada ovo dužno upoznavanje nailazi na prepreke na svome putu i tako se život lišava njegovih vrijednih plodova. U gužvi oko resursa, u razilaženjima oko shvatanja istine i definicije dobra mogu se pojaviti određene nesuglasice i doći do sukoba. Međutim, ovi neželjeni događaji ne treba da učine da zaboravimo svrhu stvaranja ljudi i potrebu izgradnje Zemlje njihovim zajedničkim naporima.

Svaku asocijaciju koja podržava ovo upoznavanje i uklanja prepreke sa njegovog puta treba podržati i njene sisteme proučiti. Islam nije samo asocijacija koja okuplja manji ili veći broj ljudi. To je skup principa koji regulišu zdrave odnose između ljudi i njihova Gospodara, zatim između

samih ljudi.
Otuda sljedbenici islama i nosioci njegove misije treba da budu svjesni veličine vjerovanja koje nose u svojim srcima i koje ih okuplja. Upoznavanju tog vjerovanja treba da posvete dovoljno pažnje i povjere-nja... Tim upoznavanjem se obnavlja zaboravljeno srodstvo među ljudima. Fizička loza koja se završava sa Ađemom potvrđuje se duhovnom lozom koja je ot- jelovljena u vjerskim učenjima sadržanim u misiji islama. Na taj način čista vjera postaje osnova čvrsto uvezanog bratstva. To bratstvo vezuje sljedbenike islama sa svih strana Svijeta i od njih pravi, bez obzira na vremensku i prostornu distancu, čvrsto jedinstvo koje ni oluje ne mogu uzdrmati.

Ovo bratstvo je duh živog imana i srž tanahnih osjećanja koje musliman gaji prema svojoj braći. On živi sa njima i živi radi njih.

Oni su nalik na grane koje potiču iz iste oaze, ili na jednu dušu koji ima više tijela.

* * *

Nekontrolisana sebičnost je bolest čovjeka i propast za njegove vrline. Kada ona obuzme čovjeka, od njega se može očekivati samo zlo, a nikako dobro. Ona ga stavlja u tijesan, bijedan okvir u kojem on samo sebe poznaje. Sreću i tugu osjeća samo kada se njemu samom desi nešto lijepo ili ružno. A široki svi-
jet i hiljade hiljada ljudi on ne poznaje osim u stvarima u kojima oni imaju uticaj na ostvarenje njegovih očekivanja ili nastajanje strahova.

Islam se bori protiv ove, po pravedno bratsvo fatalne sebičnosti. On čovjeka uvjerava da život ne pripada samo njemu i da postoje i druga stvorenja poput njega. Kao što oni imaju određene dužnosti prema njemu, tako i on ima dužnosti prema njima. Svijest o tome čovjeka lišava niske sebičnosti i podstiče ga da na druge misli kao što misli i na sebe - ni manje ni više.

Dužan si da ne želiš da se tvome bratu ikakva šteta dogodi i da si spreman da je ukloniš. Ako mu se desi nešto što ga muči, podijeli s njime bol i učestvuj u žalosti. A bezosjećajnost i indiferentnost zato što se taj problem desio daleko od tebe i da te se to ne tiče, to je podao gest. Takav čovjek u sebi nema ništa od osjećanja čvrstog bratstva koje vezuje muslimane i čini da čovjek pati zbog muka svoga brata.

To je opisano u hadisu Božijeg Poslanika

- Muslimani su u svojoj ljubavi, saosjećanju i samilosti poput jednog tijela. Kada se neki organ razboli, ostatak tijela pati od nesanice i groznice.[1]

Istinsko saosjećanje je to što te podstiče na otkrivanje problema tvoje braće. Nisi miran sve dok ne ukloniš te nedaće i rastjeraš tu tamu. Kada u tome uspiješ, lice ti se osvijetli i osjećanja smire.

Božiji Poslanik je rekao:

- Musliman je muslimanu brat. Neće mu nanijeti zlo niti dozvoliti da mu se nanosi zlo. Ko bude od pomoći svome bratu- Allah će njemu biti od pomoći. Ko od muslimana otkloni nedaću- Allah će mu zbog toga otkloniti nedaću na Sudnjem danu. Ko pokrije sramotu nekog muslimana- Allah će ga pokriti na Sudnjem danu.[1]

Znak plemenitog bratskog osjećaja je da želiš dobro svome bratu i da se raduješ njegovoj dobiti kao kada se raduješ svojoj dobiti. A ukoliko se potrudiš da dopri- neseš ovoj dobiti, tada si učinio najveće i najvrjednije djelo Allahu.

Ibn Abbas pripovijeda kako je jednom bio u itikafu u džamiji Božijeg Poslanika! Jednom mu dođe neki čovjek, nazva mu selam i sjede do njega. Ibn Abbas mu reče:

-Šta ti je, zašto si potišten i tužan?

-Da, amidžiću Božijeg Poslanika Jedan čovjek ima pravo na svo moje naslijeđe. Tako mi svetosti ovog mezara, ja mu to ne mogu isplatiti.

-Hoćeš li da ja razgovaram s njime? - ponudi se Ibn Abbas.

-Ako želiš.

Ibn Abbas se obu i iziđe iz džamije. Jedan čovjek mu reče:

-Zar si zaboravio u čemu se nalaziš?

-Ne! - odgovori.

-Ali sam čuo stanovnika ovog mezara, i to u skorije vrijeme - suznih očiju nastavi Ibn Abbas - kako govori: "Ko korača kako bi pomogao svome bratu i to završi, bit če mu bolje nego da je u i'tikafu proveo dvadeset godina. A ko provede jedan dan u i‘tikafu želeći time Allahovo zado- voljstvo- Allah će između njega i Vatre stvoriti tri rova koja su udaljenija od horizonata!"[1]

U drugoj predaji se kaže:

-Svaki rov je dalji od horizonata!

Ovaj hadis ukazuje na stremljenje islama ka uspostavljanju lijepih bratskih veza i visoko poštovanje raznih javnih usluga koje su potrebne društvu kako bi se njegovi temelji učvrstili i građa ojačala.

Ibn ‘Abbas je pristao da prekine i'tikaf, a to je ibadet visoke vrijednosti kod Allaha, zato što obuhvata namaz, post i zikr. Uz to, i‘tikaf je obavljao u džamiji Božijeg Poslanika, gdje je nagrada hiljadu puta veća nego u drugim džamijama.

Pored toga, Ibn ‘Abbasovo razumijevanje islama podstaklo ga je da sve to ostavi i da učim uslugu muslimanu koji je tražio pomoć: to je naučio od Božijeg Poslanika

* * *

Dunjalučki tereti su ogromni. Problemi padaju kao kiša, po rodnoj i jalovoj zemlji. Sam čovjek nije sposoban da se dugo nosi sa ovim nedaćama. Čak i da uspije sam da se odupre tim nedaćama, to bi uz pomoć svoje braće učinio sa mnogo manje napora i energije. A u izreci

se kaže: "Čovjek je slab kad je sam, jak kad je u društvu"

Sastavni element bratstva je da čovjek osjeća da su braća uz njega u sreći nesreći i da njegovi napori u životu nisu usamljeni. Šta više, uz njih stoje i potpomažu ih napori muslimana.

Božiji Poslanik je rekao:

-Vjernici su kao zgrada - jedni druge podupiru.[1]

Otuda je čisto bratstvo višestruka blagodat. To nije samo duhovni odnos već i odnos materijalnog poma- ganja.

Uzvišeni Allah ovu blagodat više puta ponavlja u istom ajetu:

I sjetite se Allahove milosti prema vama kada ste
bili jedni drugima neprijatelji, pa je On složio
srca vaša i vi ste postali, milošću Njegovom, braća.2

Vjersko bratstvo podrazumijeva međusobno pomaganje muslimana; ne slijepu nacionalističku solidarnost, već solidarnost vjernika koji teže podršci Istine i uništenju laži. U takvom društvu nasilnici se sputava ju, a potlačeni štite. Musliman se ne smije ostaviti sam u borbi. Dapače, on se treba u svakom trenutku podržati - upućuje se kada zaluta, opomene kada pretjera, odbrani kada je napadnut, bori se sa njim kada je potlačen... To je smisao pomaganja koje islam propisuje.

Božiji Poslanik je rekao:

- Pomogni svome bratu kada je u pravu i kada nije u pravu!
- Znamo kako ćemo mu pomagati kada je u pravo, ali kako da mu pomognemo kada nije? - upitaše asbabi.
- Pomoći ćete mu tako što ćete ga spriječiti u činjenju nepravde.

To je za njega pomoć - odgovori im Poslanik.[1]

Ponižavanje muslimana je krupna stvar. To, kada se desi, predstavlja poniženje za sve muslimane. Tako će nestati veza ponosa i neustrašivosti među njima. Potlačeni će se milom ili silom pomiriti sa terorom... A zatim će biti bačen daleko i bit će prekinute veze između njega i onih koji su ga ponizili.

Muslimani su oslabili kao jedinke i kao društvo u trenutku kada su oslabile bratske veze između njih, kada su počeli jedni u druge da gledaju s čuđenjem i antipatijama. Danas se brat ponižava pred bratom, a ovaj samo slegne ramenima i produži svojim poslom, kao da ga se to ne tiče!

Ovo nejedinstvo je na muslimane navuklo slabost i poniženost. A protiv toga islam vodi žestok rat i proklinje one koji se ponašaju suprotno pravilima bratstva.

Božiji Poslanik je kazao:

-Nemojte stajati ondje gdje se nedužan čovjek zlostavlja. Jer, prokletstvo će se spustiti na svakoga ko bude prisutan, a nije stao u odbranu tog čovjeka.[1]

Zato, kada vidiš da se zlo ili nesreća okomilo na tvoga brata, pokaži

mu da si spreman da mu pomogneš i da se udružiš s njime kako biste podržali istinu i otklonili nepravdu.

Prenosi se da je Poslanik rekao:

-Ko se udruži sa oštećenim čovjekom kako bi utvrdio da je u pravu, Allah će njegove stope učvrstiti na Siratu onda kada će one biti nesigurne.[2]

Ova velika obaveza je izraženija ukoliko posjeduješ određeni ugled u društvu ili položaj koji uliva strahopoštovanje... Na ugled se daje zekjat kao i na imetak. I kada ti Allah podari vlast na zemlji ili moć među ljudima, to ne znači da treba da se napušeš nakon skupljenosti, ili da se okitiš nakon skromnosti. Naprotiv - to ti je Allah podario kako bi se nosio sa problemima koje samo ti možeš riješiti. Ako ti ljudima olakšaš probleme, tada si obavio svoju dužnost i zaradio veliki sevap. Ako to ne učiniš, onda si zanijekao podarenu blagodat i izložio je nestanku.

Prenosi se da je Božiji Poslanik rekao:

-Allah je kod ljudi pohranio blagodati sve dok oni njima budu pomagali muslimane. A kada im okrenu leđa, On te blagodati prenese na druge/'

[1] Et-Taberani.

[2] El-Asbahani. ’ Et-Taberani.

Služenje ugledom i položajem kako bi se pomoglo ljudima treba da bude u granicama ihlasa i poštenja. Jer, kada bi to neko učinio očekujući poklon, izgubit će nagradu kod Allaha tim koristoljubivim gestom.

Božiji Poslanik je rekao:

—Ko se zauzme za nekog, pa mu ovaj ponudi poklon i on ga primi, počinio je jedan od velikih grijeha. [1]

* * *

Postoje ružne pojave koje islam osuđuje, zato što su one suprotne propisima i uvjetima bratstva.

Pravilo ređanja safova koje neke stavlja naprijed, a neke iza njima jednakih - to je bratstvo. Kada dođe do sukoba i javi se galama i vika, tada se na svima primjenjuju pravila bratstva i njihov sud se realizuje.

Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala.[2]

Božiji Poslanik upozorava na ove loše osobine u jednom važnom hadisu. Te osobine na prvi pogled nemaju veliki značaj, ali, ukoliko ih malo bolje razmotrimo, srca će nam od njih zadrhtati i svaka simpatija prema njima će nestati:

-Klonite se sumnje! Sumnja je najgori govor! Ne uhodite jedni druge, ne grabite se, ne zavidite jedni drugima, ne mrzite jedni druge, ne spletkante jedni protiv drugih! Budite Allahovi robovi, braća, kao što vam je Allah naredio... Musliman je muslimanu brat. Ne čini mu nepravdu, ne poni- žava ga i ne potcjenjuje. Dovoljan je čovjeku grijeh da potcijeni svoga brata muslimana. Svakom muslimanu je

zabranjeno kod drugog muslimana: imetak, život i čast... Allah, doista, ne gleda u vaše oblike i vaša tijela, On gleda u vaša srca i djela... Taqwa (bogobojaznost) je ovdje, taqwa je ovdje, taqwa je ovdje - pokazivao je na svoja prsa. — Nemojte se jedan na drugog u prodaji nametati, budite Allahovi robovi, braća... Nije dozvoljeno muslimanu da bojkotuje svoga brata više od tri dana.[1]

U društvu koje je vezano ljubavlju radi Allaha, koje se sakuplja oko islamskih odredaba - vjersko bratstvo zamjenjuje krvno bratstvo, i čak dobija veći značaj od krvnog srodstva.

Činjenica je da su veze bratstva ujedinile pripadnike islama na početku. One su stvorile državu i podigle njen hajrat. Na temeljima bratstva Božiji Poslanik je osnovao narod koji je istrpio napade razjarenog idolo- poklonstva i ostale neprijateljski nastrojene grupacije. Nakon dugotrajnih sukoba, Ummet je izišao uspravljen, čvrst, dok su se njegovi neprijatelji istopili i nestali.

I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju...[1]

Ovo su pokazatelji ispravnog bratstva, bratstva zbog iskrenog vjerovanja u Allaha. To nije bratstvo na osnovama prolaznih interesa niti dunjalučkih potreba.

Učenja islama su njegovala ovo bratstvo kako se u njega ne bi uvukao neki štetan element. Tako muslimanu nije dozvoljeno da kod svoga brata izazove nemir ili da stvori kod njega strah.

Božiji Poslanik je rekao:

- Muslimanu nije dozvoljeno da uplaši muslimana![2]
- Ko pogleda u muslimana da bi ga bespravno ustrašio
- Allah će ga ustrašiti na Sudnjem danu.3

Sve što nanosi štetu muslimanu ili ga izlaže neprilici smatra se teškim prekršajem. A šta se tek može reći za zlostavljanje i napad na muslimana?

Božiji Poslanik je rekao:

-Ko uperi metal (hladno oružje) na svoga brata- meleci će ga proklinjati sve dok to ne ostavi, pa

[1] El-Hašr, 9.

[2] Ebu Davud.

makar mu on bio brat i po ocu i po majci.[1]

Zahvaljujući ovim savjetima, bratstvo je uživalo svestranu sigurnost šireći na sve segmente društva mir i spokoj...

Još veću podršku ovom bratstvu predstavlja to što islam zabranjuje oholost i nadmenost. Jer, braća koja osjećaju pripadnost istom ocu i istoj vjeri neće, radi ovosvjetskih raznolikosti, postati neprijatelji... To neće biti ni povod za neosnovani ponos zato što znaju da je plemenitost u

bogobojaznosti! Bogobojaznost je u srcima, srca pripadaju Allahu, a njihove tajne ne zna niko drugi!

Božiji Poslanik je rekao:

- Allah mi je objavio: "Budite skromni, ne uzdižite se jedni nad drugima i ne oholite se jedni pred drugima!"[2]

Islam prezire one koje šejtan nagovara da se okrenu protiv svoje braće težeći ka primatu na zemlji. Takvi ljudi će biti oslabljeni na Sudnjem danu. Koliko se budu oholili, toliko će se sakupiti, sve dok ne postanu prašina po kojoj se gazi.

U hadisu stoji:

- Oholi će na Sudnjem danu biti proživljeni kao prah, u liku ljudi koji će biti tlačeni na svakom mjestu.[1]

[1]Muslim.

Jedna od stvari koja cijepa bratstvo jeste podsmijevanje, zluradost i ruganje drugima. Ovakvo ponašanje proističe iz teškog neznanja i ružnog nemara. Jer slaboga treba pomoći, a ne oštetiti. Zalutalog treba uputiti, a ne smijati mu se. Kada kod nekog primijetiš nedostatak ili ga zatekneš u neprilici, posljednje što se od muslimana očekuje jeste da od toga napravi povod za ismijavanje i izrugivanje:

O, vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih.[2]

Hasan je rekao:

Onima koji su se izrugivali ljudima bit će otvorena vrata Dženneta. Bit će im rečeno:

-Hajde!

On će krenuti, zabrinut i uznemiren. Kada priđe, ona će se zatvoriti ispred njega. Zatim će se otvoriti druga vrata, pa će i na njih biti pozvan. Opet će on krenuti, zabrinut i uznemiren, ali će se ona pred njime zatvoriti... Tako će se ponavljati unedogled sve dok mu ne budu otvorena vrata pa on ne bude mogao krenuti ka njima od iznemoglosti:' To je odmazda onima koji se izruguju, adekvatna učinjenom grijehu. Na taj način će se poniziti i podsjetiti na ono što su činili.

[1] Et-Tirmizi.

Još jedno sredstvo koje islam koristi za očuvanje općeg bratstva i brisanje vještačkih razlika jeste potvrđivanje jednakosti po krvi, pred zakonom, i ukazivanje svim ljudima da porijeklo nema značaja. Jer, Ademovo očinstvo sve stavlja u istu ravan. Čovjek može biti vr- jedniji od ostalih samo svojim trudom i rezultatima. Onaj ko se ne istakne nekim značajnim djelom-tome neće pomoći preci pa makar bili i kraljevi Ahireta. Ebu Hurejre prenosi da je Božiji Poslanik rekao: -Kada nastupi Sudnji dan Allah će narediti dozivaču da uzvikne:

"Ja sam stvorio porijeklo, a i vi ste stvorili porijeklo. Učinio sam da najbolji od vas bude onaj ko Me se najviše boji, a vi ste to odbili i govorili: 'Taj je sin toga...' Sada proglašavam Moje porijeklo, a poništavam vaše."[1]

Ovim se potvrđuje ajet:

Pa kad se u Rog puhne, tada rodbinskih veza među njima neće biti i jedni druge neće ništa pitati. Oni čija dobra djela budu teška, oni će želje svoje ostvariti, a oni čija dobra djela budu lahka,

oni će posve izgubljeni biti, u Džehennemu će

vječno boraviti.'

Začuđujuće je kako običaj Arapa da se veličaju zbog porijekla i hvale svojim precima nadvladava u njihovim društvima učenja islama. To je bio jedan od uzroka njihovog razjedinjavanja u prošlosti i sadašnjosti...

Jedan od instrumenata kojim islam čuva bratstvo među svojim pripadnicima, bez obzira na njihovo geografsko i krvno porijeklo, jeste uništavanje plemenskih sukoba i rasne segregacije.

Prirodno je da čovjek voli svoju zemlju i svoj narod. Ali, nipošto se ne može dozvoliti da zbog toga zaboravi svoga Gospodara, Njegovo stvaranje i superiornost:

Božiji Poslanik je rekao:

-Najbolji od vas je onaj koji brani svoje pleme, ukoliko pri tome ne zgriješi.[2]

- Šta je asabijjet (nacionalizam)? - pitali su Božijeg Poslanika

- Da štitiš svoj narod i onda kada nisu u pravu - odgovori im on:'

Bratstvo u islamu podrazumijeva predanost tom principu; zalaganje za njega; postupanje po njegovim odredbama; nadjačavanje njegovog duha nad općim i ličnim vezama; obraćanje njemu pri rješavanju problema i odricanje od svih drugih poziva i propagande.

[1] El-Mu'minun, 101-103.

[2] Ebu Davud.

[3] Ebu Davud.

Jedinstvo

Islamski zakoni i principi zasnivaju se na tretiranju čovjeka kao osnovnog elementa Ummeta. On predstavlja nerazdvojan organ koji - htio ili ne htio - prihvata ono što iz njega dolazi od hrane, energije i osjećanja.

Božiji govor potvrđuje ovu situaciju i ne obraća se jedinki sa naredbama i zabranama, već cijelo društvo želi odgojiti i uputiti. Nakon toga, iz pouke koja je upućena svima, jedinka izvlači pouku i savjet. Tako se proteže kontekst zakonodavstva Kurana i Sunneta.

O, vjernici, namaz obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite, i borite se, Allaha radi, onako

kako se treba boriti!...[1]

Kada musliman stane da moli Allaha i Njemu se pokorava, taj ibadet neće biti izvršen samo njegovim jezikom, od čovjeka izoliranog od svoje braće... Naprotiv, taj ibadet je dio satkane, usklađene skupine.

Kaže se: "Samo Tebe molimo i samo od Tebe pomoć tražimo"[2], a ne "Samo Tebe molim i samo od Tebe pomoć tražim"!

Zatim se musliman moli Allahu za Njegovu blagodat i uputu ne prisvajajući za sebe dovu. Naprotiv, traži milost za sebe i za druge:
"O, poslanici, dozvoljenim i lijepim jelima se hranite i dobra djela činite, jer Ja dobro znam što vi radite! Ova vaša vjera - jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte!" A oni su se u pitanjima vjere svoje podijelili na skupine, svaka stranka radosna onim što ispovijeda, zato ostavi ove u zabludi njihovoj još neko
vrijeme![1]

Iz ovog ajeta se vidi da su slijeđenje strasti i bestidno ponašanje uzroci ovog velikog razdora.

Činjenica je da nauka, kada se odvoji od morala i liši ihlasa, postaje nesreća za njene nosioce i za ostale ljude... A ljudi su prije obznane vjere lutali ponorima neznanja. A kada je došla vjera i kada su je oni počeli na svoj način tumačiti i trgovati njenim učenjima kako je odgovaralo njihovim interesima i apetitima, tada su mase bile izgubljene na nepoznatim putevima!

Božiji Poslanik je tražio utočište kod Allaha od nauke koja ne koristi:
-Najviše se za vas plašim licemjera slatkorječivog jezika?

Da, pokvareno srce nauku koristi kao oružje za destrukciju. Svijet je od davnina stradao od ove destruktivne nauke. Uzvišeni Allah nas obavještava da su naučnici na jeziku, a ne u srcu, ti koji su pocijepali jedinstvo ljudi.
On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisano Nuhu i ono što objavljujemo tebi, i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: "Pravu vjeru ispovijedajte i u tome se ne podvajajte!" Teško onima koji Allahu druge ravnim smatraju da se tvome pozivu odazovu. Allah odabire za Svoju vjeru onoga koga On hoće i upućuje u nju onoga ko Mu se iskreno obrati.

[1] El-Mu'minun, 51-54.
[2] El-Bezzar.

Zatim je rekao:
A oni su se podvojili iz zlobe međusobne baš onda kad im je došlo saznanje...[1]
...A povod neslaganju je bila međusobna zavist, baš od strane onih kojima je data, i to kada su im već bili došli jasni dokazi[2]

Pogledajmo kako nauka bez iskrene posvećenosti Allahu i milosti

prema ljudima stvara razdor i prekida ono što je Allah naredio da se veže.

Razlika u mišljenjima i razgranatost shvaćanja nije čudno u životu. Međutim, to ne smije biti uzrok cijepanja i razdora. Uzrok razdora se nalazi u združivanju drugih činilaca, koji koriste razlike u viđenjima i mišljenjima kako bi istakli vlastita nahođenja.

U tom slučaju traganje za istinom se pretvara u tvrdoglavost koja nema nikakve veze sa naukom.

Kada bi namjera bila traganje za činjenicama i kada bi ljudi tragali za njima distancirani od želje za pobjedom, ugledom, liderstvom, bogatstvom..., tada bi nestalo prepirki koje su ispunile historiju tragedijama i patnjama.

Daju se primijetiti neke jako sitne stvari oko kojih se vodi žestoka polemika, zato što je to u osnovi vezano za političke interese. S druge strane, polemiziranje oko važnih pitanja je dospjelo u ćorsokak. Mišljenja o tim pitanjima se razilaze na sve strane, zato što su rezultati tih polemika čisto teoretske prirode!

Pošto su ova opasna mimoilaženja opasna po Allahovu vjeru i blagostanje ljudi, islam to ubraja u otpadništvo od njega i nevjerovanje: Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili, Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti.[1]

Allah upozorava muslimane na podijeljenost u vjeri i mimoilaženje oko njenog shvaćanja na stranke koje se svađaju i proklinju, kao što se to desilo u prošlosti:

I ne budite kao oni koji su se razjedinili i u mišljenju podvojili kada su im već jasni dokazi došli, - njih čeka patnja velika. Na Dan kada će neka lica pobijeliti, a neka pocrnjeti. Onima u kojih lica budu crna reći će se: "Zašto ste, pošto ste vjernici bili, nevjernici postali? Pa iskusite patnju zato što niste vjerovali!" A onih u kojih lica budu bijela bit će u Allahovoj milosti, u njoj će vječno ostati.[1]

Harmonija srca i osjećanja, jedinstvo ciljeva i metoda jesu najjasnija učenja islama i najveće obaveze iskrenih muslimana... Nema sumnje da su jedinstvo šalova i jednoglasnost govora dva sigurna stuba za očuvanje Ummeta, očuvanje njegove države i uspjeh njegove misije.

Jer, ako su riječi jednoboštva vrata islama, jedinstvo riječi je tajna ostanka u njemu, njegovog očuvanja i prvi garant susreta sa Allahom svijetlog lica i čiste prošlosti.

* * *

Isti posao po svojoj suštini i izgledu drugačije se nagrađuje kada ga obavlja sam čovjek i kada ga obavlja u društvu.

Dva rekjata sabaha ili rekjati podneva isto izgledaju kada ih čovjek obavi u džematu i kada ih obavi sam. Pored toga, islam za dvadeset i

nekoliko puta uvećava nagradu ako se taj namaz obavi uz druge, pred Allahom.

O vo je veliki podsticaj za prisustvovanje džematu i izbjegavanje izdvajanja. To čovjeka povlači iz samoće i
uključenje u Ummet. Islam doista ne voli da se musliman ograđuje u sebe, da se izolira u svojim razmišljanjima i osjećanjima i da se svoje interese distancira od interesa i života džemata:

U hadisu stoji:

- Vjernikovo srce se ne može napojiti tri stvari: iskrenog djelovanja radi Allaha, savjetovanja muslimanskih vođa i redovnosti u njihovom džematu, jer njihova dova bdije oko njih.[1]

A kako bi se musliman uklopio u društvo u kome živi, Allah je propisao zajedničko obavljanje dnevnih namaza. Preporučio je prisustvovanje džamijama i hodanje ka njima. Zatim je obavezao stanovnike manjeg sela ili naselja da se skupe svake sedmice radi džume— namaza. Zatim poziva na veći skup, na bajramskom namazu, koji se obavlja na širokom prostoru, izvan grada. Naredio je ljudima i ženama - čak i onima u ciklusu - da prisustvuju tom bajramu, kako bi se postigla maksimalna korist i povećalo dobro.

Osim ovih, naredio je i jedno veće i opće skupljanje, koje obuhvaća ljude sa istoka i zapada - obavezao je hadždž. Odredio mu je decidno mjesto i vrijeme, čime je zagarantiran susret između svih rasa muslimana.

Božiji Poslanik je često upozoravao na opasnosti izoliranja i izdvajanja. I na putu i u mirovanju je pozivao na zajedništvo i udruživanje.

Se‘id b. Musejjeb bilježi da je Božiji Poslanik rekao:

-Šejtan se ustremljuje na jednog di dvojicu. Kada naiđe na trojicu, ne pokušava ništa.[1]

Prilikom jednog putovanja primijetio je da se pri odmoru čitav karavan razišao i rasturio kao da ih ništa ne veže. Taj gest je osudio i pokudio.

Ebu Saiebe pripovijeda:

Ljudi su se, kada bi se ulogorili, razdvojili po klancima i dolinama. Vidjevši to, Božiji Poslanik reče:

- Ovo vaše razdvajanje je od šejtana.

Nakon toga se više nisu ovako razdvajali, već su se držali jedni drugih, tako da se činilo da bi se mogli pokriti jednim prekrivačem.[2]

To je posljedica jedinstvenih osjećanja, uzajamne ljubavi i skladnosti safova.

* * *

Ljude koji se ne okupe oko istine rasturit će neistina. Ukoliko ih ne ujedini ibadet Milostivom, rascijepat će ih robovanje šejtanu. Ako ih ne privuče ahiretsko uživanje, posvađat će se oko dunjalučkih stvari...

Iz tog razloga žustra sukobljenost jeste karakteristika zaostalog džahilijjeta i običaj bezvjernika.
Božiji Poslanik je rekao:
-Nemojte se nakon mene vratiti u kufr tako što ćete jedni drugima glave sjeći!'
Tj. žestoki sukobi su običaj razjedinjenih nevjernika na sukobljene strane.
Islam odobrava razilaženje u razumijevanju nečega. Tako je onome ko pogriješi dao jednu nagradu, a onome ko pogodi dvije, a obojicu je primio u svoju široku riznicu zato što su tragali za istinom i težili njenoj spoznaji i primjeni.
Božiji Poslanik je rekao:
- Kada se sudija potrudi i donese pravi sud o nečemu, imat će dvije nagrade. A ukoliko se potrudi ali donese pogrešan sud, imat će jednu nagradu.[2]
Iz ovoga vidimo da je Allahova milost u korelaciji sa mišljenjima u onoj mjeri koliko su ona rezultat dobre namjere. Zašto onda ljudi sužavaju ono što je Allah proširio i zašto su jedni prema drugima grubi?
Kada je Božiji Poslanik naredio mudžahidima na izlazu iz Medine da klanjaju ikindiju samo u Benu Qurejzi, to je protumačeno na dva načina. Neki su vidjeli da će vrijeme za namaz proći pa su klanjali na putu, a neki su striktno postupili po Poslanikovom naređenju i klanjali ikindiju u suton. Božiji Poslanik je prihvatio mišljenje obje strane i ustrojio ih pred neprijateljem u jednu vojsku.
To je duh islama kod rješavanja naučnih dilema.
One su neminovne kod ljudi zdravih umova i osjećanja... A kada ta razilaženja postanu sredstvom pridobivanja koristi, zasnovanom na tvrdoglavosti i mržnji, tada će biti izgubljen i svijet i vjera.
Jednom šejhu su rekli:
Idi u džamiju, klanjači samo što se nisu potukli!
Zbog čega? - upita šejh.
Jedni žele da klanjaju teraviju osam rekjata, a drugi žele da klanjaju dvadeset rekjata?
I šta onda?
Očekuju tvoju fetvu!
Moja fetva je da se džamija zatvori i da se teravija uopće ne klanja. To je samo nafila, a jedinstvo muslimana je farz. Ne može se zbog nafile rušiti farz!
Ihlas i savjetovanje zbog vjere i zbog ljudi nema nikakve veze sa ovakvim slučajevima.
Upravljajući se prema islamskim učenjima o zaštiti Ummeta od sablasti razdora, ulema je izdala fetvu da se ne treba uklanjati neko zlo ukoliko će to dovesti do većeg zla. Ostanak tog zla je šteta, ali

dešavanje još većeg zla je veća šteta, pa se prihvata ono što je manje. Zar ne vidimo da doktor ne pristupa operaciji sve dok se ne uvjeri da tijelo može izdržati zahvat? Ako vidi opasnost od toga, zaustavit će se i pored bolesti.

Božiji Poslanik je tražio prisegu od ensarija "na poslušnost, pokornost u teškoći i blagostanju, u obilju i oskudici, pa i onda kada vladari uzurpiraju ovosvjetske blagodati za sebe...

Ima ih koji ti prigovaraju zbog raspodjele zekjata. Ako im se iz njega da, zadovolje se, a ako im se ne da, odjednom se razljute.[1]

Ako bismo analizirali današnje raskole, primijetili bismo da je većinom uzrok u ljubavi prema dunjaluku i slijepa sebičnost... A jedinstvo je snaga... To se ne odnosi samo na međuljudske odnose. To je jedan od znakova Univerzuma. Kada se slab konac udruži sa mnogo takvih, pretvara se u debeli konopac koji može podići veliki teret. I ovaj veliki svijet samo je skupina sjedinjenih mrvica!

Jedan mudrac je na samrti svoje sinove želio da nauči lekciji iz jedinstva. Dao im je nekoliko upletenih prutova i rekao im da ih polome. Nijedan od njih nije uspio u tome. Zatim ih je raspleo i pokazao im kako ih je lahko slomiti jedan po jedan.

Koplja se ne daju slomiti kad su skupa, ali ih je razdvojene lahko polomiti.

Razdor može oslabiti i jake narode, a slabe može i uništiti. Stoga je Uzvišeni Allah, nakon pobjede na

Znači, dobar čovjek ne treba da očajava zbog gubitka nekog ovosvjetskog dobra. I ako ga zapostave kod davanja nekog položaja ili mu daju malu platu, on neće ispuniti horizonte vikanjem i galamom. Jer, pretjerivanje u ljutnji zbog nečeg ovodunjalučkog znak je munafika o kojima Allah kaže:

Bedru, muslimanima poručio da ujedine svoje saffove i saglase mišljenja.

A kada su poželjeli ratni plijen i počeli se prepirati oko raspodjele, objavljen je ajet:

Pitaju te o plijenu: "Plijen pripada Allahu i Poslaniku." Zato se bojte Allaha i izgladite međusobne razmirice, i pokoravajte se Allahu i Njegovu Poslaniku, ako ste pravi vjernici.[1]

Zatim im objašnjava da složnost u bogougodnim poslovima predstavlja put sigurne pobjede i snage:

I pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovu, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali...[2]

Upozorava ih da se ne grabe oko dunjaluka i ne hrle za njegovim prolaznostima poput onih koji ne očekuju nagradu kod Allaha:

I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izisli da bi od Allahova

[1] El-Enfal, 1.
[2] Puta odvraćali...[1]

Muslimanima je, nakon toga, na Uhudu očitana gorka i bolna lekcija koja im je odnijela sedamdeset junaka i vratila ih u Medinu.

Bili su potišteni i porazom i zluradošću nevjernika.

A zašto? Njihovo vjerovanje u Allaha i zaštita istine obećavali su im čistu pobjedu! To zbog toga što su se razišli, podvojili i prekršili naredbu Allaha i Njegovog Poslanika.

Allah je ispunio obećanje Svoje kada ste neprijatelje voljom Njegovom, nemilice ubijali. Ali kada ste duhom klonuli i o svom položaju se raspravljati počeli, kada niste poslušali, a On vam je već bio ukazao na ono što vam je drago, - jedni od vas su željeli ovaj svijet, a drugi onaj svijet -, onda je On, da bi vas iskušao, učinio da uzmaknete ispred njih...[2]

Kada bi muslimani pojmili svoje stanje u ovom turobnom dobu njihove historije, osjetili bi da je ono što ih tišti rezultat slabosti njihovih principa i rasipanja njihovih snaga.

Savremeni krstaški napad i cionistički pokret koji ga slijedi... nisu mogli uzdrmati islamsku državu i uzur-
pirati njena dobra sve dok nisu muslimane razdvojili na slabe, nedisciplinovane stranke i međusobno sukobljene državice među kojima su rasla trvenja i razdori bez određenog razloga... A politika Zapada u okupiranju i potčinjavanju Istoka zasnivala se na pravilu "zavadi pa vladaj".

Islam se jako trudi da očuva svoj Ummet i zaštiti njegovu strukturu. Radi toga on snažno gasi svaku iskru razdora. Apeluje na sve svoje sljedbenike da se udruže kako bi Ummet izvukli iz tamnih ponora razdora. "Allahova ruka je nad džematom. Onaj ko se izdvoji izdvojit će se u Vatri."

Neprijatelji islama žele da pridobiju jednog čovjeka koji bi im bio oslonac i preko koga bi povukli cijeli Ummet! Zato nije čudu da se u pravilu ovakav oslonac treba ukloniti kako bi se ostatak Ummeta spasio njegovih zala. Stoga Božiji Poslanik kaže:

-Desit će se velika zla i nevolje. Ko bude želio da razjedini ovaj Ummet- odsijecite mu glavu, ko god on bio.[1]

Pobuna protiv jedinstva Ummeta - koja se na ovaj način sankcioniše - nakon toga ulazi u ajet Uzvišenog:

Onoga ko se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je Pravi Put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustit ćemo da čini šta hoće, i bacit ćemo ga
u Džehennem, - a užasno je on boravište![1]

Niko ne treba da se čudi ovakvim sankcijama. Virus razdora neminovno na kraju dovodi do propasti naroda.

Među ljudima postoje zlobnici koji izumiru kada je Ummet jedinstven.

A kada se pojave prve nesuglasice, ovi busijaši i profiteri se okupljaju oko prvog pobunjenika. Spolja se čini da se okupljaju oko nekog principa, ali je suština drugačija.

Zbog toga Božiji Poslanik kaže:

- Ko otkaže poslušnost i izdvoji se iz džemata pa umre-umro je džahilijjetskom smrću.[2]

- Ko se pobuni protiv mog Ummeta i poćne ubijati dobre i loše, ne prezavši od vjernika i ne poštujući ugovore koji su potpisani, taj nije moj niti sam ja njegov.[3]

* * *

Vrijedan čovjek treba da predvodi, a sposobni ljudi treba da koriste Ummetu. Premda, koliko god čovjek imao vrijednosti ili sposobnosti, neće koristiti Umme- tu ako bude bolestan od vlastoljublja. Onaj ko teži ka vlasti Allah će ga lišiti uspješnosti, a takav čovjek će biti neuspješan pa makar bio genijalac.

Iz tog razloga islam one koji teže vlasti lišava položaja za kojim žude.

Ebu Musa prenosi:

[1] En-Nisa', 115.

[2] Buhari.

Ušao sam kod Poslanika sa dvojicom svojih amidžića. Jedan od njih reče:

-Božiji Poslaniče, postavi nas na neki položaj koji ti je Allah prepustio.

I drugi zatraži isto. Božiji Poslanik reče:

- Tako mi Allaha, ovaj posao ne dajemo onome ko ga traži ili ko za njim teži.[1]

Čudno je kako su gadne pukotine, koje su uzdrmale zidove islama i Ummeta, počele i ponavljaju se iznova i iznova, od strane pojedinaca i porodica koje boluju od vlastoljublja.

Kada bi njihova žudnja za vlašću i dominacijom bila rezultat njihovog izraženog isticanja u raznim umiješćima i talentima, to im ne bi dalo pravo za unapređenje, shodno riječima Božijeg Poslanika - Šta tek reći za vladare koji pripadaju najgorim i najnemoralnijim ljudima?

Mutenebbi ih je davno opisao u stihu:

Vladari svih ljudi se biraju od njih, a vladari muslimana su najveće njihove sluge.[2]

Neka svaki musliman pripazi na nepravilnost gdje god se ona nalazila i neka se ugradi u zgradu Ummeta.

* * *

[1] Buhari.

Odabir drugova

Velika prijateljstva imaju dubok trag u usmjeravanju duše i razuma. Ona imaju važan udio u stanju društva

- napretku ili zaostalosti, usplahirenosti ili smirenosti.

Islam poklanja značajnu pažnju ovim vezama koje te vezuju za ljude koji utiču na tebe i na koje ti utičeš, čiji život je vezan za tvoj život na duže vrijeme.

Kada ove veze počnu i razviju se u plemenite i iskrene veze, Allah ih prihvata i blagoslovi. A ako su to jeftine i lažne veze, On će ih vratiti u lice onih koji ih gaje.

Tog Dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti ono koji su se Allaha bojali i grijeha klonili: "O, robovi Moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete i za čim tugovati."[1]

Islam je, kao što znamo, vjera okupljanja i sloge. Trend upoznavanja i miješanja ljudi originalan je u njegovom učenju. Islam ne počiva na samotnjaštvu. Svoje sljedbenike ne poziva na izoliranost i bježanje od životnih obaveza. On muslimanovu misiju na Zemlji nije vezao za povlačenje u manastire, ili robovanje u sinagogama. Ne, ne i ne! Uzvišene stepene Allah
nije obećao ovim povijenim slabićima:

Božiji Poslanik je rekao:

- Vjernik koji se miješa s ljudima i trpi njihova zlostavljanja bolji je od onoga ko se ne miješa s ljudima i ne trpi njihova zlostavljanja.[1]

Kome su propisani džemati? Za koga je džuma obaveza? Ko nosi teret džihada i pomaže u teškim situacijama? Sve to zahtijeva društvo u kojem su opće i privatne veze dovedene do savršenstva.

Iz tog razloga Ibn ʻAbbas, na pitanje o čovjeku koji
posti danju i klanja noću, ali ne dolazi na džumu i
u džemat, kaže: "Obavijestite ga da će otići u Vatru".2

To stoga što islam nastoji da njegovi veliki obredi budu povod okupljanja muslimana kako bi jedni drugima pomogli da ih obave i da iz te atmosfere iscrpe osjećanja čiste ljubavi i dubokog ihlasa.

Što je veći broj vjernika na nekom obredu, to su veće Allahove blagodati.

U hadisu se kaže:

-Kada čovjek klanja s drugim čovjekom, to mu je bolje nego da je sam klanjao. A kada klanja s dvojicom, bolje mu je nego da je klanjao s jednim.

Što je veći broj, to je draže Allahu,

[1] Et-Tirmizi. " Et-Tirmizi.

-Kada dvojica ljudi klanjaju namaz tako što jedan imami drugome, to je vrednije kod Allaha od namaza četvence koji odvojeno klanjaju. Namaz četverice (u džematu) draži je Allahu od namaza osmerice ponaosob i

namaz osmerice od kojih jedan imami, draži je Allahu od namaza stotine ljudi koji ne klanjaju u džematu.[1]

Ovi hadisi govore o nastojanju islama da uveća masu muslimana i da oni budu udružene grupe, a ne razdvojeni pojedinci.

Ne treba zanemariti i to da razdvojenost, udruže- nost i ono što je sastavni dio toga - uspostavljanje veza i prijateljstava, podliježe određenim pravilima.

Svaka odvojenost od Ummeta kojom se izbjegava džihad naređivanja dobra i odvraćanja od zla, ili kojim se slabi odbrambena moć islama od neprijatelja smatra se zlim djelom koga ne može ništa opravdati.

Osim toga, ljudi su različitih priroda. Jedni će pohrliti velikim skupovima i udružiti se sa svakim koga sretnu. Otvorit će srce svima i razgovarati sa bliskim i dalekim. Drugi, pak, mogu ući među veliki broj ljudi i izgraditi zid oko sebe. Oprezno će se otvarati ljudima i sumnjati da se iza svake riječi krije spletka.

Oba ova karaktera islam upućuje na ispravni put.
Prvom kaže: "Druži se s ljudima, ali ne gubi vjeru."

Drugom kaže: "Vjernik je blag, lahak, ljubimac i ljubitelj".

Islam, pored toga, naređuje distanciranje od smutnji. Kada se zemlja uznemiri, ljudi razlete po svijetu i zavlada bezakonje, tada distanciranje od pobuna predstavlja izraz bojkota. I to se odvija u skladu sa stepenima promjene koje islam propisuje pri suzbijanju poroka - rukom, jezikom, pa srcem.

Drugim riječima, distanciranje od nereda ne prihvata se od onoga ko do poboljšanja situacije može dovesti svojim riječima, bez potrebe za silom. Bojkot je oružje koje se u ovom vremenu često koristi. Njega su isprobali potlačeni narodi protiv terora jakog okupatora. A oružje bojkota je u odnosu na druga oružja otpora poput povlačenja usred mnogobrojnih mogućnosti djelovanja. Tj. to je bježanje nemoćnih koji nemaju drugog izlaza nego da pobjegnu i sačuvaju svoju vjeru. To nije ispravno. Kada su dostupni mnogi instrumenti uklanjanja smutnji, povlačenje predstavlja krupno zlodjelo.

U svjetlu ovog objašnjenja shvaćamo tajnu iza riječi Božijeg Poslanika, kada su ga pitali ko je najbolji. On je odgovorio:
-Najbolji je onaj ko se bon svojim životom i imetkom na Božijem Putu.

-Zatim ko?
-Zatim onaj ko se izdvoji u nekoj kotlini i čini i- badet svome Gospodaru.[1]

Važno je napomenuti da osamljivanje i druženje ne mogu biti stalne osobine čovjeka. Musliman treba da svoje vrijeme razdvoji na korisno osamljivanje i lijepo druženje, kako bi iz obje situacije izvukao ono što je za njega korisno.

* * *

Na ovim osnovama izabiramo prijatelje i opredjeljujemo se za društvo

ili osamljenost... Prvi uvjet ispravnog druženja jeste lišenost koristoljublja i iskrena težnja ka Istini. To druženje treba da se povećava i razvija na putu imana i dobročinstva. To je smisao ljubavi radi Allaha.

Kada čovjek u svom srcu ukorijeni čvrsto vjerovanje; kada mu radost imana obasja srce i osjeti njegovu slast u svakom trenutku, on će u sva stvorenja gledati kroz prizmu vjerovanja kojem se posvetio. On voli iz principa, a ne iz strasti. Mrzi također iz principa, a ne zbog lišenosti.

Različiti ljudi se sastaju iz koristi ili nevolje. Neki se susreću zbog prolaznih ili trajnih interesa. Oni, čak, mogu uspostaviti i čvrste veze, mada se ova vrsta upoznavanja i ljubavi ne može mjeriti sa onim što mogu gajiti ljudi visokih principa - ljubav, vjernost, potpomaganje, požrtvovanost...

Iz tog razloga islam uzdiže ove osjećaje čistog prijateljstva i podstiče vjernike da se ono uspostavlja samo radi Allaha i Njegovog zadovoljstva. Obilna nagrada je pripremljena onima koji u sebi gaje takva osjećanja:

Božiji Poslanik je rekao:

Uzvišeni Allah je rekao:

-Ljudi koji se vole iz poštovanja prema Meni bit će u sjeni Moga 'Arša onog dana kada druge sjene ne bude.[1]

‘Umer b. Hattab bilježi da je Božiji Poslanik rekao:

-Među Allahovim robovima postoje ljudi koji nisu ni poslanici ni šehidi, ali će im i jedni i drugi zavidjeti na Sudnjem danu na položaju koji će uživati kod Allaha.

-Kaži nam ko su ti ljudi, Božiji Poslaniče! - upitaše ashabi.

-To su oni koji su se voljeli u duhu Allaha iako među sobom nisu imali rodbinskih veza niti materijalnih interesa.

-Tako mi Allaha, - nastavi Božiji Poslanik — iz njihovih lica zrači svjetlo; oni su nad svjetlom.

Ne boje se kada se drugi boje i ne rastužuju se kada se drugi rastužuju.

Zatim je proučio ajet:

I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici.[1]

Ne može svako kazati da osjeća ljubav u ime Allaha i ne treba vjerovati svakom ko to tvrdi. Potrebno je da prije toga čovjek spozna svoga Gospodara na ispravan način. Ova spoznaja zatim raste sve dotle dok ne prevagne nad svim ostalim osjećajima u duši. Nakon toga ona prerasta u ljubav prema Samom Allahu i predanost Njemu. U toj fazi se za čovjeka može reći, kada zavoli ili zamrzi, da je to učinio u ime Allaha.

A to što se neko zadivi nečijim umijećem i privuče ga nečije ponašanje pa osjeti ljubav, to je drugi vid ljubavi koji nije tema o kojoj govorimo.

Božiji Poslanik je rekao:

-Ko bude imao tri osobine, osjetit će slast i ukus imana:

da mu Allah i Njegov Poslanik budu draži od svih ostalih;

da voli u ime Allaha i mrzi u ime Njega, i da više voli da uđe u veliku vatru nego da povjeruje u neko drugo božanstvo, pored Allaha. [2]
Budući da je ljubav u ime Allaha krajnje što se može dostići u vjerovanju i da se ona može sresti samo kod ljudi sazrelog ihlasa, ona je znak savršenosti i čistote koji zaslužuju najveću nagradu.

Božiji Poslanik je rekao:
-Kada se dva čovjeka zavole samo u ime Allaha onaj ko bude više volio svoga brata bit če voljeni- ji i od Allaha.[1]

[1] Ebu Davud.
2 Muslim.

* * *

Oba brata koja se vole nalaze se u Allahovoj zaštiti i okrilju. Prenosi Božiji Poslanik od Uzvišenog Allaha:
-Moja ljubav je dodijeljena onima koji se vole radi Mene. Moja ljubav je dodijeljena onima koji se posjećuju radi Mene. Moja ljubav je posvećena onima koji se žrtvuju radi Mene. Moja ljubav je posvećena onima koji prijateljuju radi Mene.[2]

Prijatelj ima veliki uticaj na svog prijatelja. Iz tog razloga čovjek treba da bira svoju braću i da ih iskušava kako bi se uvjerio u njihovu podobnost.

Božiji Poslanik kaže:
-Čovjek je u vjeri svoga prisnog prijatelja; zato vodite računa o tome s kim se družite.3
Ako su to ljudi koji mu pomažu da izvršava obaveze i izmiruje dugove i sprečavaju ga da čini harame, onda su to dobri prijatelji kojih se treba držati i odnose sa njima gajiti. U suprotnom, treba se kloniti onih Na Dan kada nevjernik prste svoje bude grizao govoreći: "Kamo sreće da sam se uz Poslanika pravog puta držao, kamo sreće, teško meni, da toga i toga za prijatelja nisam uzeo, on me je od Kur'ana odvratio nakon što mi je priopćen bio!"

[1]Et-Taberani.

- a šejtan čovjeka uvijek ostavlja na cjedilu.[1]

Priroda čovjeka utiče na prirodu drugog čovjeka. Čovjek ubrzo postaje onakav kakvim ga želi njegov drug. Virus se nalazi u moralu kao što se nalazi i u tijelu. Dapače, često se dešava da neka jaka ličnost preplavi sve koji sjede oko nje onim što izvire iz njene dubine.

Dokazano je da epidemija grijeha lakše prelazi i brže napreduje od epidemije dobrih djela. Cesto sindrom pušenja prelazi sa ovisnika na onoga ko ne ovisi koji ti uljepšavaju puteve zablude ili te vode u besposličarenje i zabavu.

Pravi prijatelj vodi svoga prijatelja u uspjeh na ovom svijetu i spas na

budućem svijetu. A loš, lažni prijatelj predstavlja nesreću za onog s kim se druži. Koliko se ljudi žestoko pokajalo zbog ovakvog društva? Zbog toga su došli na ivicu provalije i strmoglavili se u Vatru Džehennema.

Uzvišeni kaže:

o duhanu, dok se obratno skoro nikad ne dešava.

Poštujući ove uticaje i želeći da sačuva lijepe manire i prefinjene običaje, Božiji Poslanik je naredio da se bira sabesjednik:

-Dobar sabesjednik je kao prodavač mirisa. Ako ništa drugo, makar će na tebe prijeći njegov miris.

A loš sabesjednik je kao vlasnik mijeha. Ako i ne pocrniš od njega, poprimit ćeš dima.[1]

Ako se ovo odnosi na sabesjednika za kojeg nas veže kratkotrajni susret u malom periodu noći ili dana, šta onda možemo reći za životnog saputnika koji te prati u blagostanju i teškoći? Druženje sa pametnim i pobožnim može te podići na vrh, a druženje sa bezumnim glupacima vrlo brzo te mogu srozati na dno.

Uzvišeni kaže:

Nevjernici jedni druge štite, a Allah štiti one koji Ga se boje i grijeha klone. Ovaj Kur'an je putokaz ljudima i uputstvo i milost onima koji čvrsto vjeruju.[2]

Prijateljstvo se mora bazirati na snažnom vjerovanju i uzvišenim djelima. Najbolji s kojima se čovjek može družiti i čiju ljubav može upražnjavati na ovom i budućem svijetu jesu ljudi opisani u izreci:

"Ko se druži s ljudima i ne nanese im nepravdu; ko razgovara i ne laže; ko obeća i ne prekrši - taj je potpuno izgrađen i pravedan čovjek s kojim se moraš pobratimiti."

Prijateljstvo nastalo radi Allaha može se održati samo pokornošću Njemu. Ono opstaje samo distanciranjem oba prijatelja od hipokrizije i smutnje. A kada se grijesi uvuku u život jednoga ili obojice, srca će se izmijeniti i ljubavi će nestati.

U hadisu stoji:

- Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, ljubav među dvojicom ljudi može uništiti samo grijeh koji počini neko od njih.

Iz tog razloga su ashabi Božijeg Poslanika preporučivanje Istine i potpomaganje u dobru uzeli kao obrazac kojim su čuvah međusobnu ljubav i kojim su se približavali Allahovom oprostu i zadovoljstvu.

Ebu Qilabe kaže:

Jednom su se dvojica ljudi sreli u čaršiji. Reče jedan drugome:

- Dođi, činimo istigfar Allahu (tražimo oprost od Njega) izvan javnosti.

To su i učinili. Jedan od njih umrije ubrzo nakon toga. Ovaj drugi ga vidje u snu i reče mu:

- Znao si da nam je Allah oprostio onog trenutka kada smo se sreli u čaršiji.[1]

Enes b. Malik kaže:
Abdullah b. Revaha bi, kada bi susreo nekog od asbaba Božijeg Poslanika, rekao:
-Dođi da vjerujemo u Allaha neko vrijeme[1].
To je jednog dana rekao nekom čovjeku i on se naljuti. Otiđe Poslaniku reče mu:
-Božiji Poslaniče, šta misliš o tome što Ibn Revaha poziva na vjerovanje na neko vrijemef Božiji Poslanik mu reče:
-Allah neka se smiluje Ibn Revahi. On voli sjedjeljke kojima se ponose meleci.[2]

Prijatelji treba da se upoznaju tako da njihovo druženje bude svjesno. Potrebno je da jedan drugom izraze to što osjećaju.
Božiji Poslanik je rekao:
-Kada zavolite svoga brata, recite mu da ga volite:'
Enes kaže:
Jedan čovjek je bio kod Poslanika i u to pored njih prođe drugi čovjek. Ovaj reče:
-Božiji Poslaniče, ja volim ovog čovjeka.
-Jesi li mu to rekao? - upita ga Poslanik -Ne - odgovori ovaj.
-Kaži mu to!
Ovaj ashab krenu za tim čovjekom i, kada ga sustiže, reče mu:
[1] Tj. da Ga spominjemo.
- Volim te u ime Allaha!

On mu odgovori:
-Neka te zavoli Onaj radi koga si me zavolio - lijepom dovom mu odgovori taj ashab.[1]

Božiji Poslanik je rekao:
-Kada čovjek uzme za brata drugog čovjeka, neka se raspita za njegovo ime, ime njegovog roditelja i odakle potiče. To će učvrstiti ljubav među njima.

Nema sumnje da srodnost priroda i razmišljanja ima veliki uticaj na uspostavljanje prijateljstva i učvršćivanje veza. Izreka kaže: "Može ti biti brat onaj kog ti majka nije rodila". Čovjek u gužvi života može susresti nekoga kome je naklonjen i ko ga privlači. Čini mu se kao da odavno poznaje tu osobu.

To je potvrđeno u hadisu:
-Duše su kao mobilizirana vojska. One koje su srodne- sastaju se, a one koje nisu- razilaze se:’

Ali, nad ovim osjećanjima treba da vlada akida i njen sistem. Iz te vlasti vjernik crpi sva kretanja svoga srca. Tako on voli radi Allaha i one koje nikada nije susreo, zbog vremenske ili prostorne distance. Isto tako, on mrzi one s kojima nije imao veze ni kod kuće ni na putu, samo zbog toga što voli dobre i mrzi loše. Ponašanje srca na ovakav iskren način

čovjek uzdiže na stepen više nego što zaslužuje.
Ebu Zerr prenosi da je pitao:
[1] Ebu Davud.
-Božiji Poslaniče, čovjek voli neke ljude, ali ne može da postigne ono što oni rade.
— Ti ćeš, Ebu Zerre, biti s onima koje voliš.
Jedan od islamskih propisa kod prijateljstva jeste da uzajamno posjećivanje bude lišeno svih interesa i da bude samo radi Allaha.
Ebu Hurejre prenosi od Poslanika je čovjek posjetio svog brata u jednom selu i Uzvišeni Allah mu postavi na put meleka. Kada ovaj čovjek naiđe pored njega, melek ga upita:
- Gdje si pošao?
- Krenuo sam u posjetu svome bratu u ovo selo.
- Imaš li kod njega nešto na čuvanju? - poče ga melek kušati.
-Nemam ništa. Samo ga volim radi Allaha.
- Ja sam poslan da ti kažem da te je Allah zavolio kao što si ti radi Njega zavolio tog čovjeka.[1]
Ovi koraci su veoma vrijedni. Oni su poput koraka boraca na Allahovom Putu koji nose najveću nagradu.
Božiji Poslanik je rekao:
- Ko posjeti bolesnika ili obiđe svog prijatelja radi Allaha- zovnut će ga glas:
Čist si ti, čisti su tvoji koraci i zaslužio si mjesto u Džennetu.'
-Koji god čovjek dođe u posjetu bratu radi Allaha, dozvat će ga glas sa neba koji će reći: "Čist si i čist je Džennet za tebe!" Ako se to ne desi, Allah će reći u raskoši Svoga Arša: "Moj rob je otišao u posjetu radi Mene. Ja sam ga dužan ugostiti". Allah će prihvatiti samo Džennet kao nagradu tom čovjeku.[2]
A musliman, time što želi korist svim ljudima, to više želi svojim prijateljima. Njega raduje sve što im se lijepo desi. Ne smeta da bude zahvalan na pažnji koju mu oni ukazuju.
I ne zaboravite da jedni prema drugima velikodušni budete, ta Allah zaista vidi šta radite.[3]
Božiji Poslanik je pohvalio razmjenu poklona među drugovima:
-Razmjenjujte poklone, jer poklon otklanja plamen iz srca.[4]
‘Aiša kaže:
Božiji Poslanik je primao poklone i nagrađivao za njih.[5]
Ukoliko se u ovom lijepom običaju pretjera, onda on postane pokuđen. Islam se bori protiv usiljenosti, Nije čudno, ugovor o prijateljstvu ima veliki značaj i dubok trag.
[1] Ebu Davud.
[2] Muslim.
[3] El-Beqare, 237.

[4] Et-Tirmizi.
On može biti spas u teškim situacijama.
Pa makar ta situacija bila spašavanje od kazne Džehennemske!
"Da jedete u kućama vašim, ili kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših, ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših..."
sve do riječi: ... ili u onih čiji su ključevi u vas ili u prijatelja vašeg...[2]
[1] El-Hakim.
[2] En-Nur, 61.
lažne skromnosti i pretvaranja. Sve što sa sobom nosi uznemiravanje i ulizivanje islam odlučno odbacuje. Islam želi da prijateljstvo okiti raznim oblicima ljubaznosti koja će ukrasiti njegovu vanjštinu nakon što se osigura ispravnost nutrine, i da to prijateljstvo učini sredstvom olakšavanja života i ublažavanja njegovih tegoba:
-Najbolji prijatelji kod Allaha su oni koji su najbolji prema svom bližnjem. Najbolji komšija kod Allaha je onaj ko je najbolji prema svom komšiji.[1]
Islam dozvoljava čovjeku da jede u kući svog prijatelja kao što jede u svojoj kući ili kući svojih roditelja, braće i bliže rodbine:
Uzvišeni opisuje stanje mnogobožaca u trenutku kušanja patnje:
"Allaha nam, bili smo, doista, u očitoj zabludi kad smo vas s Gospodarom svjetova izjednačavali, a na stranputicu su nas naveli zlikovci, pa nemamo ni zagovornika, ni prisna prijatelja.[1]
Zbog važnosti prijateljskih veza, Božiji Poslanik kaže:
- Druži se samo sa vjernikom i neka tvoju hranu jede samo pobožan čovjek.[2]
Rekoh: Brat! Rekoše: Rođeni?
Kazah im: Sličnost je srodstvo.
Drug u nakani, odluci i mišljenju iako smo daleko po porijeklu i rodu.
1 Eš-Šu‘ara', 97-101.

Veličina

Superiornost nad ljudima svojstvo je Gospodara ljudi koji stvara i čini skladnim; koji sve s mjerom određuje i nadahnjuje; koji, kada se pojavi, dominira i, kada se otkrije, Svojim svjetlom ljude izbezumi:
Pa, neka je hvaljen Allah, Gospodar nebesa i Gospodar Zemlje, Gospodar svih svjetova! Njemu ponos i dika na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri![1]
Potčinjavanje ljudi njihovom Gospodaru je s razlogom i nije pogrešno. Jer, samo Njemu pripada stvaranje, određivanje, bogatstvo, vlast... Sudbina ljudi zavisi od Njegove volje i nakane. Najbolje stanje u kojem oni mogu biti jeste ono kada Vladaru moći na tle spuštaju svoja čela. Tada oni spoznaju svoj položaj i drže se u vlastitim granicama dajući Gospodaru Velikom pravo kod koga nema odstupanja ili uzurpacije...
Ali, potčinjavanje čovjeka drugom čovjeku je, bez sumnje, pogrešno.

Onaj ko se oholi u ovom slučaju je uzurpator koji prisvaja ono što mu ne pripada. A potlačeni i porobljeni čovjek potcjenjuje svoju vrijednost doživljavajući ono što ne može podnijeti.

Božiji Poslanik je rekao:

-Ko bude u srcu imao koliko trun oholosti Allah će ga licem baciti u Vatru.'

-Jedan čovjek je izišao u odijelu, diveći se sam sebi, očešljane kose i nadmeno hodeći - sve dok ga Allah ne sravni sa zemljom i baci ga u nju sve do Sudnjeg dana.[2]

Veličina je Allahovo svojstvo i ljudi ne smiju prisvajati ono što samo Njemu pripada. Oholost ljudi ukazuje na splet ružnih osobina na čijem je čelu negiranje Istine, nepriznavanje stvarnosti, loše ophođenje, pretjerivanje, potcjenjivanje, itd...

Islam zabranjuje čovjeku slabost, potčinjenost ili potlačenost.

U njegovo srce je usadio zebnju od svakog stanja koje unižava njegovu plemenitost i kalja njegov položaj.

Enes b. Malik prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

-Ko osvane tužan na ovaj svijet- osvanuo je ljut na svoga Gospodara. Ko osvane žaleći se na nesreću koja mu se desila- taj se žali na Uzvišenog Allaha. Ko se potčini bogatome kako bi izvukao neku korist od njega- Allah će se na njega naljutiti. Kome bude dat Kuran i uđe u Vatru- taj je daleko od Allaha.[1]

U drugoj predaji stoji:

-Ko se približi bogatom i potčini mu se iz materijalnih razloga- ostat će bez dvije trećine vjere i ući će u Vatru.

[1] Ahmed.

[2] Buhari.

[3] Et-Taberani.

Ovaj hadis osuđuje mlitavost koja se javlja kod nekih ljudi kada padnu u krizu. Oni oplakuju izgubljeno i galame tražeći pomoć od ljudi. Kopaju po prašini bogatih očekujući od njih nešto na poklon ili pozajmicu.

Bol za nečim nije poniženje. Međutim, ako se pretvori u slabost, onda islam to osuđuje. Hrabrost od davnina znači da ranjen čovjek treba uspravno da podnosi teškoće, sve dok ne ozdravi. Ne smije dozvoliti da ga slabost savlada, da klone i da čeka druge da ga nose. U tom smislu su i stihovi:

Ja sam neovisan i ne zanosim se bogatstvom.

Ono čim raspolažem pokazujem tražiteljima pozajmice.

Nekad sam u krizi i teško to podnosim, ali bogatog čovjeka srečem časno.

Nije je odstranio, dok sama ne nestade i prođe, neki pouzdan brat pozajmicom ili darom.

Čovjek, znači, treba da stoički podnosi krize dok ne nestanu i ne

treba da se ponižava pred nekim, pa makar mu bio povjerljivi brat.

U hadisu se kaže:

-Ko pokaže znak slabosti bez velike nevolje- taj nije od nas.[1]

Islam postavlja vjernika na mjesto koje krasi moć i pruža mu potpunu slobodu. A vjernik je dužan da ove vrijednosti osigura u svome okruženju. Ako u tome bude spriječen, onda se treba prebaciti iz mjesta potcjenjivanja u bilo koje mjesto gdje će moći širiti vrijednosti.

Kad budu uzimali duše onima koji su se prema sebi ogriješili, meleci će upitati: "Sta je bilo s vama?" - "Bili smo potlačeni na zemlji" - odgovorit će. - "Zar Allahova zemlja nije prostrana i zar se niste mogli nekud iseliti?" - reći će jneleci, i zato će njihovo prebivalište biti Džehennem, a užasno je on boravište.[1]

Uzvišeni, ipak, nalazi opravdanje za one koji nisu kadri promijeniti mjesto niti imaju uvjeta za spašavanje. Njima su dodati žene i djeca: Samo nemoćnim muškarcima, i ženama, i djeci, koji nisu bili dovoljno snalažljivi i nisu znali puta, Allah će, ima nade, oprostiti jer Allah briše grijehe i prašta.[2]

Ovaj ton nam govori da islam ne odobrava trpljenje terora.

On motivira ljude kako bi uložili maksimalan napor u oslobađanju od njega.

[1] En-Nisa', 97.

[2] En-Nisa', 98.

Ponos muslimana sa njegovom vjerom i Gospodarom je imanska veličina. A veličina silnika je oholost. To je odbijanje vjernika da se pokori nekom vladaru, da se ponižava na nekom mjestu ili da bude nečiji rep. To je gordost koja u sebi nosi pobunu koliko i pokornost; uzdizanje koliko i niskost... Ona sadrži distanciranje od dunjalučkih varki, ljudskih laži i životnih zabluda... Ona znači i spuštanje kako bi se pomoglo muslimanima; kako bi se čovjek blago odnosio prema njima i poštovao istinu koja ih vezuje... Ova gordost propisuje da se u kuću ulazi na prava vrata i da se veličina traži na najispravnijem mjestu.

Ako neko želi veličinu, pa - u Allaha je sva veličina! K Njemu se dižu lijepe riječi, i dobro djelo On prima. A one koji imaju hrđave namjere čeka patnja nesnosna, i njihovo spletkarenje je rabota bezuspješna.[1]

Veličina, gordost i plemenitost jesu karakteristike koje islam s pažnjom njeguje. On ih usađuje u sve pore društva i stara se o njihovom razvoju kroz i učenja koja ja propisao. Na njih ukazuje ‘Umer b. Hattab svojim riječima: "Volim da čovjek, kada ga tlače, kaže: 'NE!'"

Zbog čega mujezzin viče pet puta svakog dana uz vikujući veličanje Allaha Jedinoga na početku i kraju ezana? Zašto se ove riječi ponavljaju i prate sve pokrete namaza na sjedenju i stajanju?

To je zato da bi musliman stekao čvrsto uvjerenje da svako ko se

smatra velikim, osim Allaha, jeste mali. Svako ko se veliča, nakon Allaha, nizak je. Ovaj poziv je odabran da ljude povrati Istini uvijek kada ih dunjaluk zavede i povede svojim tamnim putevima.

Kao potvrdu ovih značenja, Uzvišeni Allah je sebi odabrao dva imena: Veličanstveni i Najuzvišeniji. Ova lijepa imena musliman ponavlja na ruku'u i sudžudu i svoju dušu napaja ekskluzivnošću Gospodara svjetova u veličanstvenosti i uzvišenosti.

Čast je pravo nasuprot koga stoji obaveza. Čovjek ne može da zahtijeva da mu se plati prije nego što izvrši svoju dužnost. I kada ti se povjeri neki zadatak i ti ga na najispravniji način obaviš, tada ti niko ne može ništa. Ni pretpostavljeni ni potčinjeni ti ne mogu uputiti neugodne primjedbe. U tom slučaju možeš očuvati vlastiti ugled pred svojim šefovima tako što ćeš ispuniti sve šupljine iz kojih bi do tebe mogla doprijeti kritika ili zamjerka. Tada će te i tvoji najljući neprijatelji poštovati.

Uzvišeni kaže:

One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga! Lica njihova neće tama i sjeta prekrivati; oni će stanovnici Džienneta biti, u njemu će vječno boraviti. A one koji čine nevaljala djela čeka kazna srazmjerna onom što su počinili; njih će potištenost prekrivati, niko ih od Allaha neće zaštititi, lica će im biti tamna kao da su se na njih spustili dijelovi mrkle noći: stanovnici vatre će oni biti, i u njoj će vječno boraviti!'

Činjenje grijeha je put srozavanja i poniženja. On vodi do sramoćenja pojedinaca i društva. Uzvišeni u- kazuje na to da je uzrok poraza na Uhudu pojava određenih prekršaja:

One među vama koji su uzmakli na dan kad su se dvije vojske sukobile uistinu je šejtan naveo da posrnu, zbog onoga što su prije počinili. A Allah im je već oprostio jer - Allah prašta i blag je.[2]

Islam, osim što muslimana podstiče na moć, on mu ukazuje i na preduvjete te moći. Olakšava mu pristup njoj i uči ga da je čast u bogobojaznosti, da je uzviše- nost u ibadetu i da je moć u pokornosti Allahu. A vjernik koji to zna i primjenjuje neminovno će zauzeti zasluženo mjesto u uzvišenom, časnom životu. Kada ga napadne neko ili pokuša da ga sroza bez prava, tada će njegova samoodbrana biti borba na Allahovom Putu. To nije samo zaštita vlastitih interesa, već odbrana općih prava i visokih principa.

[1]Junus, 26, 27.

Iz tog razloga, kada vjernik umre na pravdi Boga, smatra se šehidom: Jedan čovjek dođe Božijem Poslaniku i upita ga:

-Božiji Poslaniče, šta da radim ako neko pokuša da mi otme imetak?

-Nemoj mu dopustiti - odgovori Božiji Poslanik

-A ako se počne boriti protiv mene ?

-Bon se i ti protiv njega!

-A šta ako me ubije? - upita ashab.
-Ti si onda šehid!
-A ako ja njega ubijem?
- Onda je on u Vatri.'
Tako je. Moć muslimana se ogleda u tome da ne dozvoli da bude lahak plijen svakome ko ga napadne i poželi da oskrnavi njegov život, čast, imetak ili porodicu. Ako pri tome bude prolivena i krv, ipak je to mala cijena za zaštitu svete časti.
Islam propisuje odmazdu od žalima kako bi ojačao oštećenog i oslabio nasilnika. Zato muslimanu daje hrpu prava koja on treba čuvati i ne odricati se od njih osim dobrovoljno i plemenito, ili iz velikodušnosti koja mu samo može uvećati moć.
A ono što je u Allaha - bolje je i trajnije za one koji vjeruju i u Gospodara svoga se uzdaju; za one koji se klone velikih grijeha i razvrata i koji, kad ih ko rasrdi, opraštaju; za one koji se Gospodaru svome odazivaju, i koji molitvu obavljaju, i koji se o poslovima svojim dogovaraju, a dio od onoga čime smo ih opskrbili udjeljuju.[1]

Nakon ovih uputa koja njihovim sljedbenicima pružaju potpunu moć pojedinaca i društava, rekao je:
I za one koji se odupiru onima koji ih ugnjetavaju. Nepravda se može uzvratiti istom mjerom, a onoga koji oprosti i izmiri se Allah će nagraditi; On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine.[2]

Lijepo je da musliman oprosti kada ga neko manji od njega naljuti. Lijepo je i da nauči one koji mu žele nauditi- kako bi oslabio njihovu oštrinu i umanjio žes

[1] Eš-Šura, 36-38.

On ga podučava, prije svega, lekcijama imana i propisima morala, upoznavajući ga sa plemenitim putem i uzvišenošću:
tinu. U ovom slučaju, on je dužan da ispolji svoju snagu kako bi zlikovci ustuknuli. On i u tom dominirajućem stanju treba da oprašta. Jer, opraštanje onog ko ima šansu da se osveti predstavlja drugi oblik preodgajanja zlikovaca i časti vjernika.

Ponašanje koje sadrže prvi ajeti razlikuje se od ponašanja koje sadrže posljednji...

U prvim ajetima se preporučuje opraštanje greški: ...i koji, kaci ih ko rasrdi, opraštaju.

Posljednji ajeti dovode prekršioca pred zakon, izriču kaznu i izvršavaju odmazdu nad njim. I kada se slomi otpor i nestane agresivnost, na scenu stupa blagost, nakon što je izvršena pravda! Na taj način će nasilnici bili snažnije potišteni i vjernicima će se povećati snaga.

U ljudskoj duši postoji jedna doza slabosti i nesigurnosti i to je može navesti na potčinjenost onome ko može riješiti njene probleme i ispuniti

potrebe. To je može dovesti u situaciju gdje se gubi čast. Zato nas je Poslanik podučio da budemo nepokolebljivi i da uzdignuta čela težimo ka ostvarenju ciljeva:

- Tražite to što želite časno, jer sve treba odmjereno činiti.

On nam objašnjava da ljudi - kada bi se svi sakupili - ne bi mogli spriječiti nešto što je Allah dao. Isto tako, oni ne bi mogli dati nešto što je Allah uskratio. Stoga musliman treba da tok stvari prepusti Vrhovnom Upravitelju, da se pouzda u to i prepusti.

On treba da crpi snagu, a ne slabost iz svoje vjere. Samokontrolom treba da spriječi bezumne da se uzdižu i ohole. Ništa se ne može obaviti bez Allahove dozvole.

Uzvišeni kaže:

Milost koju Allah podari ljudima niko ne može, poslije Njega, dati; On je silan i mudar.[1]

Manifestaciju vlasti koju Allah daje jednoj grupi vjernika ne može promijeniti ni u najmanjoj vjeri bilo kakav snagator među ljudima. Mi često osjećamo da smo nemoćni da ostvarimo neke svoje namjere. Međutim, ovo osjećanje ne postoji kod Allaha koga ne može zaustaviti ništa:

A Allah čini šta hoće, ali većina ljudi ne zna.[2]

Ispravnije je, bolje i djelotvornije u rješavanju problema da musliman ostane uspravan i uzdignute glave, da ga teškoće ne savijaju niti prepreke unizuju. On se uzda u svoga Gospodara i pokazuje slabost samo Njemu. Svoju pravu stranu neće pokazati stvorenjima, razumijevajući Allahove riječi: "...Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro, pa

[1] Fatir, 2.

- niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova svojih; OJI prašta i milostiv je."[1]

Vidjeli smo kako Božiji Poslanik podučava svoje ashabe na zadovoljavanje onim što se ima i neovisnost o drugima i kako im zabranjuje da od drugih traže čak i neke sitne stvari:

Ashabi su znali sići sa kamde kako bi dohvatili bič, ne želeći da ikome kažu da im ga dohvati.

Dosta ljudi se ponižava i prihvata nemoć u životu i vjeri.

Dva su razloga za to: strah po opskrbu ili strah po život. Čudi to da je Allah isključio uticaj ljudi upravo na životni vijek i na opskrbu. Ljudi se, znači, ponižavaju zbog priviđenja koje se javilo kao rezultat njihove želje za životom i straha po opskrbu. Ljudi su poniženi zbog straha od poniženja i siromašni zbog straha od siromaštva. Pored toga, islam bazira suštinu tevhida na povezanosti sa Allahom u teškim i kriznim momentima i na nepovjerenju u ljude u stvarima koje oni ne mogu promijeniti ni nabolje ni nagore.

Ili ko je taj koji će biti vojska vaša i vama pomoći, osim Milostivog? - Nevjernici su samo obmanuti. Ili, ko je taj koji će vas nahraniti, ako On hranu Svoju uskratif - Ali, oni su uporni u bahatosti i u bježanju od istine.[1]

* * *

Ibn Qajjim u svojim dovama kaže:

O, ti, kome povjeravam svoje nade, kod koga se sklanjam od opasnosti! Ljudi ne mogu sastaviti kost koju si Ti slomio, niti slomiti onu koju si Ti zaliječio!

Ovo je potpuni tevhid. Ovim treba da se liječe ti siroti slabići, koji gube svoj obraz u obijanju pragova, lutanju od vrata do vrata i puzanju pred ljudima.

Islam želi da iskorijeni uzroke strepnje iz duša i da ukloni nemir iz njih kako bi mogle disati punim plućima. Božiji Poslanik kaže:

- Nafaka prati čovjeka kao što ga prati smrt.[2]

Islam ovo tvrdi ne da bi ljude odvratio od obaveznog privređivanja.

To samo neznalice mogu misliti. On to kaže kako bi bilo manje ružnog insistiranja i sramnog ulizivanja. To je smisao ajeta:

A na nebu je opskrba vaša i ono što vam se obećava. I, tako Mi Gospodara neba i Zemlje, to je istina, kao što je istina da govorite![3]

Ibn Mes‘ud prenosi da je Božiji Poslanik rekao:

[1] El-Mulk, 20,21.

[2] Et-Taberani.

- Ne postoji djelo koje vas približava Džennetu a da vam ga nisam preporučio, niti djelo koje vas približava Vatri a da vas na njega nisam upozorio. Nemojte biti nesigurni u svoju nafaku. Džibril mi je došapnuo da niko od vas neće napustiti ovaj svijet sve dok ne upotpuni svoju nafaku. Zato se bojte, o, ljudi, Allaha i lijepo činite dovu. Ako je neko nestrpljiv zbog svoje nafake, neka je ne traži na nedozvoljen način. Jer, Allahova milost se ne može steći nedozvoljenim djelima.[1]

Ovim toplim preporukama islam uzdiže vrijednost onoga ko se njega pridržava. Takav čovjek se po zemlji kreće čvrsto i ponosito. Nakon toga islam objašnjava da su oni kojima se obraćamo za svoje potrebe, ustvari, provodnik davanja ili indikator sprečavanja.

Prenosi se putem ‘Abdullah b. Mes'uda da je Poslanik rekao:

-Nemoj udovoljavati nikome ako ćeš time izazvati Allahovu srdžbu; nemoj hvaliti nekoga više nego što ga Allah hvali i nemoj kuditi nikoga za ono što ti Allah nije dao. Jer, nafaku ti ne može dobaviti nečija upornost, niti ti je neko silom može o- teti. Allah je, Svojom pravednošću, olakšanje i izlaz dao u zadovoljstvu i dubokom vjerovanju, a brigu i tugu je dao u ljutnji.[1]

Ovaj hadis ne znači nezahvalnost i nepriznavanje nečijeg dobročinstva. Ali, ni darovatelj ne treba svojim poklonom da kupuje ljude kako bi ih iskorištavao za svoje ciljeve. Takva namjera briše njegovu nagradu. Ona je uvijek bila zastupljena kod onih koji daju zbog nečeg drugog, a ne u ime Allaha. Zato se slobodni ljudi gnušaju njihovih poklona: Nisi bolji od mene po porijeklu, niti sam ti dužan da bi me ponižavao!

A oni koji daju radi Allaha i čine usluge ljudima kako bi zaslužili Njegovo zadovoljstvo, o njihovoj nagradi Božiji Poslanik kaže:
-Ko dobije neki poklon- neka da nešto zauzvrat. Ako nema ništa kod sebe- neka zahvali. Jer, onaj ko zahvali- taj se odužio, a onaj ko prešuti-ta] je nezahvalan.[2]

A stepnja od smrti i trpljenje sramote kako bi čovjek ostao na ovom svijetu- to je maloumnost. Bježa- njem se ne produžuje život niti se borbom skraćuje. Zar se to može i zamisliti?

A u drugom hadisu se kaže:
Ko nije zahvalan ljudima, nije zahvalan ni Allahu.[3]
[1] Et-Taberani.
[2] Ebu Davud.
Svaki narod ima svoj kraj, i kad dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati.[1]

Sudbi na će stići snažnog čovjeka sa zasluženom nagradom. Stići će i poniženog sa zarađenom odgovornošću. Zato budi snažan, jer niko ne može pobjeći od onoga što mu je suđeno.
Milost

Milost je savršena vrlina koja čovjeka navodi da saosjeća sa bolima ljudi i teži ka njihovom uklanjanju; da se rastužuje zbog njihovih grešaka i priželjkuje im u- putu. Ovo je savršena vrlina, zato što bezosjećajnost čovjeka baca na nivo životinje i oduzima mu ono najvrjednije u njemu - živi osjećaj koji odiše ljubavlju i samilošću. Staviše, nekada se i u životinji mogu probudili neobjašnjivi osjećaji uslijed kojih se ona smiluje svome potomstvu. Iz tog razloga grubost znači vraćanje prirode na nivo životinja, pa čak i na nivo stijena koje ne osjećaju i ne pomjeraju se.

Milost u svom najvišem smislu i općem značaju predstavlja jednu od osobina Uzvišenog Allaha. Njegova milost obuhvata sve postojeće i preplavljuje Univerzum. Kuda god zasjali zraci Njegovog sveobuhvatnog znanja, tuda sijaju i zraci sveopće milosti. Stoga je jedna od molitvi meleka:
"Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji
slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u Vatri!"[1]

‘Umer b. el-Hattab pripovijeda:
Jednom prilikom dovedoše roblje i među njima bješe žena iz čijih je grudi

curilo mlijeko. Svako dijete iz tog robija ona bi uzimala i dojila. Božiji Poslanik reče:
- Mislite li da bi ova žena bacila svoje dijete u vatru?
- Mislimo da ne, tako nam Allaha, - rekosmo - ona to ne bi ni po koju cijenu uradila!
- Uzvišeni Allah je milostiviji prema Svojim robovima nego što je ova žena prema svome djetetu.[1]

Veliki bro) Allahovih lijepih imena potiče iz značenja milosti, plemenitosti, opraštanja i blagosti. U hadis-i qudsiju se kaže: "Moja milost savladava Moju srdžbu"[2]. Tj. Njegovo kažnjavanje za greške ljudi prethodi Njegovom kažnjavanju i srdžbi. Zato je On najbolji milosnik:
I reci: "Gospodaru moj, oprosti i smiluj se, Ti si najmilostiviji!"[3]
Svi primjeri ljubavi, naklonosti, sloge i dobročinstva tragovi su Allahove milosti čiji je dio pohranjen u srcima stvorenja. Tako se ljudi najblažeg srca najviše is tiču u ovoj milosti i najsenzibilniji su prema životu slabih.

[1]Buhari
[2] Muslim.
[3] El-Mu’minun, 118.

A bezosjećajni oholnici, škrtice i gordi ljudi bit će smješteni u najniže ponore Vatre. U hadisu stoji: "Najudaljeniji čovjek od Allaha je onaj čije je srce kruto".'

Božiji Poslanik je krutost oka i zatvorenost srca smatrao nesrećom.

Uzvišeni Allah je htio da ljudima pošalje čovjeka koji će im otklanjati bolove, ublaživati brige, oplakivati njihove greške, žrtvovati se zbog njihove upute, pomagati slabe, braniti ih kao što majka brani svoju mladunčad i povećavati njihovu snagu tako da čovjek zdrave prirode postane moćan i nesavladiv... Poslao im je Muhammeda, neka je Allahova milost i spas nad njime. U njegovo srce je ulio znanje i blagost; njegovo ponašanje je obogatio druželjubivošću i dobročinstvom; njegovu prirodu je učinio lahkom i osjećajnom; njegovu ruku blagodatnom i darežljivom. Zbog ovoga, Poslanik je postao najmilostiviji, najosjećajniji i najplemenitiji Allahov rob. Zato je o njemu rekao:

Samo Allahovom milosću, ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbježali bi se iz tvoje blizine...[2]

Ove slatke osobine ga nisu napuštale ni u najtežim trenucima, kada su mnogobošci pokušali da ga ubiju na Uhudu.

[1] Et-Tirmizi.
[2] Ali ‘Imran, 159.

On je tada bio primoran da se skloni u pećinu... Pogledao je u najelitnije ashabe kako se kupaju u vlastitoj krvi. Ostali ashabi su pogledali u njega, rasječenog lica i izbijenog zuba. U ovoj krizi su mu kazali:
"Uči dovu protiv mušrika!" Nad njim je nadvladala samilost. Njegova

odabrana duša je tražila opravdanje za neprijatelje. Njegova dova je bila: "Gospodaru moj, uputi moj narod, jer oni ne znaju".

Velika srca rijetko podliježu tegobama. Ona su uvijek bliža opraštanju i ljubavi nego zlopamćenju i osvetoljubivosti.

Grubost u čovjekovom ponašanju ukazuje na veliku mahanu, a grubost u historiji nekog naroda govori o teškom rasulu... Zato nije čudno što islam upozorava na ovu pojavu i smatra je uzrokom kršenja Allahovih naredbi i skretanjem sa Pravoga Puta:

Zar nije vrijeme da se vjernicima srca smeksaju kad se Allah i Istina koja se objavljuje spomene, i da oni ne budu kao oni kojima je još davno data Knjiga, pa su srca njihova, zato što je proteklo mnogo vremena, postala nemilosrdna, i mnogi od njih su nevjernici.[1]

Islam propagira opću samilost. Za njega je to znak potpunog imana. Musliman se prema svima ophodi sa obilnom ljubavlju i skrivenim dobročinstvom. On im
pomaže i olakšava terete na svaki način:

Božiji Poslanik je rekao:

- Nećete biti vjernici sve dok ne budete milostivi.
- Božiji Poslaniče, - rekoše ashabi - svi smo mi milostivi.
- Nije to milost čovjeka prema bližnjem, to je milost prema svim ljudima.[1]

Tačno tako! Čovjek je nasmijan sa svojim drugovima; blag prema svojoj djeci. To je veoma raširena pojava. Međutim, od vjernika se očekuje da svojom milošću obuhvata širi krug. On pokazuje svoju dobru volju, iskazuje ljubav i milost svakom koga sretne.

Niz hadisa podstiče na ovu sveobuhvatnu milost. Božiji Poslanik kaže:

- Ko nije milostiv prema ljudima- Allah neće biti milostiv prema njemu.[2]

U drugoj predaji se ide dalje:

- Ko ne oprašta- neće mu biti oprošteno.
- Ko se ne smiluje onima koji su na zemlji- neće mu se smilovati Onaj ko je na nebu:'
- Blago onome ko je skroman u obilju; ko je pažljiv i blag prema vjernicima; ko udjeljuje imetak stečen na pošten način; ko je milostiv prema slabim i siromašnim i ko se druži sa učenim i mudrim.[4]

Allah opisuje muslimansko društvo kao ono koje se pridržava ove uzajamne ljubavi:

[1] Et-Taberani.

[2] Buhari.

[3] Et-Taberani.

...Prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite...[1]

...strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom...

Neko može upitati: Zašto se spominje strogost u kontekstu koji govori o milosti? Odgovor je da islam propovijeda opću milost iz koje ne izdvaja

nijednog čovjeka, životinju i li pticu. Prethodni ajeti i hadisi potvrđuju ovu univerzalnost. Ali, postoje ljudi i životinje koji predstavljaju opasnost za druge i izvor straha i zebnje. Tada je od opće koristi da se taj štetan uticaj lokalizira i onesposobi. Strogost prema takvom biću predstavlja milost prema njemu i lijek za njegove mahane.

Islam je misija dobra, mira i ljubavi prema svim ljudima. Uzvišeni kaže Svome Poslaniku:

A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali.[3]

Sve kur'anske sure, osim, jedne, počinju Bismillom.

Ah, zvijeri u liku ljudi su na svaki način pokušavali da unište ovu opću milost. Postavljaju prepreke u njeno korito kako bi spriječili da se ljudi natope njome i kako bi odumrli daleko od nje, u bespućima i neznanju. Nema drugog izlaza osim uklanjanja ovih prepreka i strogosti prema onima koji ih postavljaju. Onog trenutka kada prestane njihova opasnost i prijetnja, milost se okreće i prema njima. Ta milost nema nedostataka. Nedostatak je kod onoga ko je nje lišen. Zar ne vidiš Allahovu milost u svemu postojećem? I pored toga, u njoj neće uživati mnogobožac i bezbožnik:

[1]El-Maide, 54.

[2]El-Feth, 29.

"A milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekjat davali, i o- nima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše..."[!]

Ovo možemo objasniti primjerom sale koja prima hiljadu gledalaca. Ali, u nju mogu ući samo oni koji imaju karte. A kada neki odbiju da nose karte i bude im zabranjeno da uđu pa ostanu vani, to nikako nije nedostatak u kapacitetu sale.

U tom smislu su i riječi Božijeg Poslanika

- Svi ljudi će ući u Džennet osim onih koji to odbiju.
- A ko odbija da uđe u Džennet? - upitaše ashabi.
- Onaj ko mi se pokori - ući će u Džennet, a onaj ko mi se ne pokori, taj odbija da uđe.[2]

Milost može uzeti oblik strogosti, ali ipak ostaje milost.

[1] El-E‘raf, 156-157.

[2] Buhari.

Djeca se tjeraju u školu i podstiču na učenje iz milosti. Kada bismo ih pustili da rade šta hoće, ubile bi ih besposlice i zabava i odrasli bi bez ikakvog znanja. Zato pjesnik kaže:

Strog je, da bi se udostojdi. Ko je milostiv neka bude strog prema onome koga voli.

Milost nije osjećaj koji nema pameti, ili ljubav koja gazi pravdu i sistem. Naprotiv! To je senzibilitet koji vodi računa o svim ovim pravima.

Prizor obješenog čovjeka čije se tijelo njiše u zraku i čije oči žude za svjetlom i traže spas može uzburkati osjećanja. Ako bi se udovoljilo ovom osjećaju i kada bi se pustio ubica, zemljom bi zavladao haos...

A prava milost savladava ove osjećaje.

U odmazdi vam je - opstanak, o razumom
obdareni, da biste se ubijanja okanili![1]

Islam osuđuje onu strogost koja potiče od bezdušnosti koja nema veze sa pravdom niti logikom. To je životinjski poriv koji se zasićuje nanošenjem bola i štete. On potiče iz čiste sebičnosti i slijepog nahođe-nja... A milost je derivat Božanske ljepote koja ostaje u ljudskim prirodama i vodi ih ka dobru. Ona im u bezizlaznim situacijama šalje svjež vjetar koji im uljepšava život i oporavlja dušu.

Božiji Poslanik je rekao:

-Allah je milost podijelio na stotinu dijelova. Jedan dio je spustio na Zemlju. Zahvaljujući tom
dijelu, stvorenja su milostiva jedna prema drugim tako da i životinje paze da ne nagaze svoju mladunčad. [1]

U drugoj predaji stoji:

-Allah je - stvorivši nebesa i Zemlju - stvorio stotinu milosti. Svaka milost ispunjava prostor koliko je od neba do Zemlje. Jednu milost je poslao na Zemlju. Zato je majka milostiva prema svome djetetu i zato su uzajamno milostive životinje i ptice.[2]

Kao što se um može razviti i izoštriti različitim naukama, tako i ova milost može na razne načine da se unaprijedi. Zato je ne treba ostaviti da slabi i nestaje, jer će taj čovjek postati gorivo za Džehennem:

Od Ebu Hurejrea se prenosi:

Čuo sam iskrenog i pouzdanog, stanovnika ove sobe, Ebu Qasima, da je rekao:

-Milost može biti oduzeta samo istinski propalom čovjeku:'

Islam napominje da treba da postoje ljudi koji će uživati u pojačanom osjećaju milosti i pažnje.

Među takvima su bliži rođaci. Samo srodstvo (rahim) u arapskom jeziku vodi porijeklo od riječi rahmet (milost), pa bi trebalo da se sa njome slaže i po obliku i po smislu.

Božiji Poslanik je rekao:

-Samilosnima će se Allah Uzvišeni smilovati.

[1]Buhari.

[2] Muslim.

Smilujte se onima koji su na zemlji, smilovat će vam se Onaj ko je na nebu. Rodbinske veze su od Milostivoga. Ko ih bude spajao- Allah će ga spojiti, ako ih bude kidao- Allah će ga raskomadati.[1]

Musliman treba da izvršava obaveze prema svojoj rodbini i da održavanjem stalne ljubavi jača postojeće

krvne veze...

Primarni ciljevi ove ljubavi i lijepog ophođenja jesu roditelji. Uzvišeni kaže:

Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!"[2]

Na drugom mjestu su djeca. Bera, prenosi:

Jednom prilikom je Ebu Bekr došao u posjetu Aiši koju je bila uhvatila groznica. Upitao ju je: "Kako si, kćeri?" i poljubio je u obraz:'

Kod ljudi teške naravi se primjećuje da njihova osjećanja ne idu u ovom smjeru blagosti i naklonjenosti. Oni svojim ponašanjem i riječima isijavaju negativnu odbojnost.

Ebu Hurejre kaže:

Božiji Poslanik je poljubio Alijinog Hasana ili Husejna u prisustvu Aqre‘ b. Habis et-Temimija. Aqre‘a mu reče:

[1]Et-Tirmizi.

[2]El-Isra', 24.

[3] Buhari.

- Ja imam desetero djece, ali nijedno nikada nisam poljubio!

Božiji Poslanik ga pogleda i reče:

- Ko se drugima ne smiluje- neče se smilovati ni njemu.

U drugoj predaji se kaže:

- Zar ti ja mogu vratiti u srce milost koju ti je Allah istrgao?[1]

Enes pripovijeda:

Dođosmo sa Božijim Poslanikom kod Ebu Sejfa el-Fejna, brata po mlijeku Ibrahima, sina Božijeg Poslanika Božiji Poslanik Muze svoga sina, poljubi ga i pomirisa. Kada drugi put uđosmo, Ibrahim se već borio sa svojim životom. Oči Božijeg Poslanika Mzasuziše. Ibn Awf mu reče:
- Zar i ti, Božiji Poslaniče? - čudeći se njegovom plaču.
- O, sine Awfov, to je milost - reče Poslanik i nastavi plakati.
-Oko suzi, srce se steže, ali govorimo samo ono čime je naš Gospodar zadovoljan. Mi smo, Ibra- hime, zbog tvog odlaska tužni.[2]

Muslimanu nije dozvoljeno da u kući, sa svojom porodicom, bude izoliran od rođaka. Ne smije prekidati vezu s njima, da ih izbjegava, ne saosjećajući s njima u tuzi i ne pružajući im pomoć. Ovakvo otuđivanje lišava čovjeka Allahovog berićeta i izlaže ga Njegovoj srdžbi:

Ebu Hurejre kaže kako je čuo Božijeg Poslanika kako govori:

-Rodbinske veze su od Milostivog koje se žale:

"Gospodaru, prekinute smo! Gospodaru, zlostavljene smo! Gospodaru, nanesena nam je nepravda! ...Gospodaru, Gospodaru..." A Allah odgovara: ' Hoćete li biti zadovoljne ako spojim onoga ko vas njeguje i ako raskidam onoga ko vas kida?"[1]

Nakon djece dolaze jetimi. Dobročinstvo, pokroviteljstvo, blagost prema njima i briga o njihovoj budućnosti smatra se najvećim sevapom.

Šta više, nekada se poljuljana osjećanja u ovakvim situacijama isprave i vrate na pravi put.

Ebu Hurejre govori kako se jedan čovjek požalio Božijem Poslaniku na svoje grubo srce. On mu reče:

-Pomiluj jetima i nahrani miskina[2]

U drugoj se predaji kaže da mu je došao neki čovjek da se žali na svoje grubo srce, pa mu on reče:

-Želiš li da ti srce omekša i da ti se ciljevi ostvare? Budi milostiv prema siročetu, pomiluj ga po glavi, podijeli s njime svoju hranu, pa će ti srce smekšati i ciljevi će ti se ostvariti.[3]

Uzrok tome je što se srce zaglupljuje u društvima u kojima uvijek vlada šala i koje ni u jednom trenutku ne vidi u životu ništa drugo do zabavne stvari, čarne blagodati. Veseljaci su neosjetljivi za nevolje masa zato što im uživanja koja im dolaze pečate srca, zastiru vid i sprečavaju ih da osjete nečiju potrebu, bol ili tugu. Ljudi stiču plemenita srca onda kada se hvataju ukoš- tac sa različitim životnim situacijama i kada kušaju lijepe i teške trenutke. Tada oni osjećaju odbačenost sa siročićima; gubitak sa ožalošćenima i zamor sa ubogim nesretnicima.

[1] Ahmed.
[2] Ahmed.
[3] Et-Taberani.

Rahmet je dobrodošla sa bolesnicima i ljudima s mahanama.

Takvi ljudi se sreću sa životom nedovoljno spremni da bi se s njime nosili i svoje potrebe ispunjavali. Uzvišeni Allah ih oslobađa obaveza i nama nije dozvoljeno da ih osuđujemo za ono od čega ih je Uzvišeni oslobodio:

Nije grijeh slijepom, ni hromom, ni bolesnom! Onoga koji se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će u dzennetske bašče, kroz koje teku rijeke, uvesti, a onoga ko leđa okrene patnjom nesnosnom će kazniti.[1]

Bolesnik je okovan za ležaj, iscrpljen bolestima i gorkim lijekovima. On se kroz trpljenje bolova približava Allahu i zaslužuje Njegovu milost. Ako ubod trna briše vjernikove grijehe, šta tek možeš reći za onoga ko trpi najveće muke i najteže bolove? To ga stavlja u red najbližih Allahu. Iz tog razloga treba da pazimo da ne uvrijedimo bolesnike i ne omalovažimo njihov rahatluk. Jer, grub odnos prema njima je težak zločin.

* * *

Milost je potrebna i kod odnosa sa slugama. Dužni smo da im lijepo ukazujemo na ono što treba da rade i da opraštamo kada pogriješe. Ne smijemo zloupotrijebiti svoj autoritet kako bismo ih ponizili i izrugivali im se. Kada Allah čovjeku da vlast nad nečim i on postane jednouman i nasilnik, oduzet će mu vlast i u teško stanje ga dovesti.

Ebu Mes‘ud el-Bedri kaže:
Jednom sam bičevao svoga roba i začuh neki glas
iza sebe:
-Znaj, oče Mes‘udov!
Nisam razabrao taj glas od srdžbe. Kada se približi, vidjeh da je to Božiji Poslanik Govorio mi
je:
- Znaj, oče Mes‘udov, da je Allah nadmoćniji od tebe nego što si ti nadmoćan nad ovim robom!
- Božiji Poslaniče, oslobodit ću ga radi Allahove milosti.
- Da to nisi uradio, Vatra bi te spržila.[1]
Božiji Poslanik je rekao:
-Lijepo rukovođenje uzrok je rasta, a loše rukovođenje je uzrok propadanja.[2]
Jedan čovjek je došao da ga pita:
- Koliko da opraštam slugi?
- Svakog dana sedamdeset puta!

Neke žene i ljudi koriste slabost sluga i izlažu ih svakojakim zlostavljanjima. Islam žestoko osuđuje ovu osornost i kažnjava za nju.

Božiji Poslanik je rekao:
- Ko bespravno udari bičem- na Sudnjem danu će mu se to vratiti.[1]

* * *

Samilost je potrebna i sa životinjama. ‘Umer, je vidio čovjeka kako vuče ovcu za nogu da je zakolje. Reče mu: "Teško tebi, lijepo je vodi prema smrti!"

Jedan čovjek je rekao:
- Božiji Poslaniče, ja sam samilostan prema ovci da je zakoljem.
- Ako joj se smiluješ, Allah će se tebi smilovati.[2]

Islam strogo kažnjava one koji su nemilosrdni prema životinjama i koji ne brinu o njihovoj boli. Čovjek će, i pored svog visokog značaja, ući u Vatru zbog zlostavljanja nerazumne životinje.

Božiji Poslanik kaže:
- Žena je ušla u Vatru zbog mačke koju je svezala - nije je hranila niti ju je pustila da se hrani sa zemlje.3

Sa druge strane, veliki grijesi mogu biti izbrisani zahvaljujući trenutku milosti koja se pojavi u srcu, pa makar i prema psu!

Božiji Poslanik je rekao:
[1] El-Bezzar.
Jedan čovjek je hodao putem i mnogo je ožednio. Našao je jedan bunar i spusti se u njega. Kada se napio vode, izađe i primijeti psa koji je grizao zemlju žeđi. Pomisli: "Ovaj pas je žedan kao što sam i ja bio do maločas!" Zatim se spusti u bunar i napuni svoju cipelu vodom. Uhvati je u usta, pope se uz bunar i napoji psa. Allah ga je pohvalio i oprostio mu

grijehe.
- Božiji Poslaniče, zar ćemo i zbog životinja imati nagradu?
- Da, zbog dobročinstva svakom živom biću ćete biti nagrađeni.
U drugoj predaji stoji:
Jedna bludnica je jednog toplog dana vidjela kako pas kruži oko bunara. Jezik mu je ispao od žeđi. Ona skinu svoju čizmu i bi joj oprošteno zbog toga![1]

Ako samilost prema psu briše grijehe bludnice, onda samilost prema ljudima stvara čuda!

Znanje i pamet -

Priroda islama iziskuje od Ummeta koji ga slijedi da bude obrazovan ummet, koga krasi visok nivo obrazovanih ljudi, i malo ili nimalo neobrazovanih.

Ovo je stoga što vjera islam, sa svojim glavnim i sporednim odredbama, ne predstavlja obrede koji se prenose nasljedno. To nisu ni vraćanja koja se šire ehom i rasprostiru glasinama. To su činjenice koje se crpe iz mudre Knjige i svjesnog Sunneta! Dobijanje ovih činjenica ne vrši se samo čitanjem. Taj ummet mora posjedovati dovoljnu količinu izoštrenih umova, istančanih metoda i plemenitih načina. Izučavanje islamskog programa, nesumnjivo, kod svakog naroda koji se bavi time stvara pogodan teren za islamsko pravo koje počiva na naredbama i zabranama - tj. pravima i obavezama - ; pogodno tle za precizne društvene norme vezane za preporučivanje dobra i odvraćanje od zla; pogodno tle za ispravno istraživanje i iskreno izučavanje, kako bi se islam primijenio na sve ono što vrijeme donosi od problema i novih situacija.

Ako se javi nedostatak ovih elemenata u nekom području, onda tu islam slabi i suši se kao što se razgra- nato drvo suši na neplodnom i suhom tlu.

Zatim dolazi razmišljanje o Univerzumu, o kojem Kur'an često govori i koga smatra prvim uvjetom stvaranja čvrstog i nepokolebljivog imana.

To razmišljanje je pred umom otvorilo divnu sliku prošlih civilizacija. Na taj način su se otkrile mnoge važne stvari i tajne postojanja. Ljudima je omogućeno ono što nisu mogli
ni sanjati. Isto tako, postoji i preporuka da se slijedi samo istina i da se traga za njom koliko god ona bila skrivena; da se odbijaju nejasne sumnje i da se zabrani njihovo slijeđenje i postavljanje sluha, vida i srca u čvrste okvire. Ovo je garant uspostave društva koje je daleko od praznovjerja, čisto od nebuloza i podsmijevanja. To nije društvo koje počiva na mađioničarskim trikovima, u kojem vladaju glasine i lažne vijesti, a glavnu ulogu vode nejasni običaji koje nemaju veze s Allahovom vjerom.

Nauka je za islam kao život za čovjeka. Zato će ova vjera naći

utočište samo kod ljudi bliskih nauci i istreniranih, otvorenih umova.

Allah o njoj kaže:

Ovo je obznana ljudima i da njome budu opomenuti i da znaju da je samo On jedan Bog, i da razumom obdareni prime pouku![1]

Kur'an nam prenosi razgovor stanovnika Džehennema:

"Da smo slušali ili razmišljali, ne bismo medu stanovnicima Džehennema bili!"[2]

A o onima čiji su osjećaji nestali, čije su sposobnosti zamrle i čiji su umovi zaključani, kaže:

[1] Ibrahim, 52.

[2] El-Mulk, 10.

Oni koji neće da vjeruju slični su stoci na koju se viče, ali ona čuje samo zov i viku. Gluhi, nijemi i slijepi, - oni ništa ne shvaćaju.[1]

Allah je Islamom uzdigao život, nakon što je sazreo, stasao i pripremio se da prihvati najčistija i najuzvišenija učenja. Svaki dio ove vjere je podesan da povede život ka savršenstvu. Šta više, on predstavlja veliki pomak u kretanju ka materijalnom i duhovnom uzdiza-nju.

Ako pogledamo u namaz - a to je prvi ibadet u islamu - primijetit ćeš da je način njegovog obavljanja i oglašavanja baziran na čistoj logici. Jer, namaski poziv se sastoji od riječi koje dobuju po razumu i bude srce - veličanje Allaha, svjedočenje Njegove jedinosti, podsticanje na spas... To nije zvono koje šalje svoje otkucaje u prostor i podstiče nejasna osjećanja.

Sam namaz se sastoji od ajeta koji se uče iz Knjige koja o- buhvata sve puteve dobra i znakove zrelosti. On će biti primljen u zavisnosti od bistrine uma pri obavljanju i udubljivanju razuma u njegova značenja...

Istina je da osoba shodno svojoj inteligenciji, svestranosti i ispravnosti prirode biva utemeljena u islamu. Daleko od toga da u ovoj vjeri može prednjačiti onaj čije je razmišljanje plitko, a osjećanja bolesna.

Zaista su prvo što je objavljeno od kur'anskih ajeta

- Allahove riječi Svome Poslaniku.

Čitaj, u ime Gospodara tvoga koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna.'

Ovo je prvi uzvik kojim se uzdiže vrijednost pera, koji propagira značaj nauke i poziva na rat protiv nemarne nepismenosti. Prva cigla u izgradnji velikog čovjeka sada je čitanje i učenje. Allah, uzdiže stepene učenjaka tako da ih u svjedočenju Njegove jedinosti i potvrdi Njegove pravde stavlja na isti nivo sa Njime i Njegovim melecima:

Allah svjedoči da nema drugog Boga osim Njega, - a i meleki i učeni -, i da On postupa pravedno.

- Nema Boga osim Njega, Silnog i Mudrog![2]

I to nije čudno... Kako ograničeni umovi i uske nauke mogu dokučiti veličinu Velikog, Uzdignutog? Kako om koji žive na marginama života - uslijed neznanja i tmine - mogu spoznati istinu o Gospodaru života ili dokučiti dio Njegovih uzvišenih svojstava i velikih dokaza?

Stoga Allah uzdiže učenjake i prije ostalih ljudi obasipa ih Svojom milošću i blagodatima.

[1] El-'Aleq, 1-5.

[2] Ali 'Imran, 18.

Božiji Poslanik kaže:

Allah će učenjacima na Sudnjem danu reći, kada

sjedne na Kursijj da presudi ljudima:

- Ja sam Moju znanost i blagost ostavio među vama samo kako bih vam oprostio ono što je u vama, a Ja ni za šta ne odgovaram.[1]

Hafiz el-Munziri kaže: Pogledaj u riječi "Moju znanost i blagost" i analiziraj ih pa ćeš uvidjeti, kada ih združiš Njemu, Uzvišenome, da se pod time ne podrazumijeva znanje većine ljudi našeg vremena, lišeno spoznaje o Njemu i ihlasa.

A kada blagost združiš djelu, dobijaš pokazatelj da je to znanje koje ne trpi samovolju i ne pokorava se strastima.

* * *

Ispravno znanje Allah bolje prihvata od neusklađenog djelovanja ili formalnog ibadeta, pomiješanog neznanjem i ograničenošću.

Božiji Poslanik je rekao:

- Vrijednost znanja veća je od vrijednosti ibadeta.[2]

- Fikh je najbolji ibadet. '

- O, Ebu Zerre, bolje ti je da naučiš ajet iz Allaho- ve Knjige nego da klanjaš stotinu rekjata. Bolje ti je da naučiš poglavlje neke nauke i da po tome radiš nego da klanjaš hiljadu rekjata.[4]

[1] Et-Taberani.

[2] El-Bezzar.

[3] Et-Taberani.

Iz ovoga vidimo da ibadet neznalica - poput druženja s njima - nema puno koristi. Om štete sebi iako žele da donesu korist. Smetaju svojim prijateljima iako žele da im olakšaju. Ograničeni pobožnjaci se kruto pridržavaju vjere i uporno se drže nje. Ali, u teškim trenucima oni preduzimaju poteze koji će nanijeti štetu toj vjeri i koji će joj stvoriti probleme. Dok učenjaci svojom pronicljivošću donose odluke o pravim potezima. I kada su njihova djela malobrojna, popraćena su ispravnošću i dalekovidnošću.

Zato Božiji Poslanik kaže:

- Jedan fakih je teži po šejtana od hiljadu pobožnjaka

Prenosi se od Božijeg Poslanika

- Učenjak je od pobožnjaka bolji za sedamdeset stepeni. Između svakog

stepena je koliko konj može trkom proći za sedamdeset godina.
To stoga Što šejtan izmišlja novotariju i servira je ljudima.
Tu novotariju učenjak prepoznaje i zabranjuje je, a pobožnjak koji se samo ibadetom bavi neće je prepoznati.[2]

Zadnji dio ovog hadisa izgleda da je dodat od strane prenosioca kao objašnjenje mudrosti koje on sadrži.

Budući da tjeskoba obzorja ne daje prostora imanu niti pristupa ihsanu, Uzvišeni kaže:

To su primjeri koje Mi ljudima navodimo, ali ih samo učeni shvaćaju.[1]

[1] Et-Tirmizi.

objašnjavajući da savjest koja podstiče na dobro, odvraća od zla i pazi na njega jeste savjet učenjaka koji je svjestan i upoznat sa svojim Gospodarem:
Da li je onaj koji u noćnim časovima u namazu vrijeme provodi, padajući licem na tle i stojeći, strahujući od onoga svijeta i nadajući se milosti Gospodara svoga....? Reci: "Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!"[2]

* * *

Nauka kojoj musliman pristupa, i čija vrata snažno otvara i radi koje prelazi s kraja na kraj Zemlje, nije jedna određena znanost. Sve što proširuje vidike, uklanja granice umu i uvodi ga u nove sfere spoznaje, sve što učvršćuje čovjekovu vezu sa postojećim, stvara mu veću sposobnost otkrivanja i dokučivanja, sve što mu osigurava vladanje na zemlji, kontrolisanje njenih resursa, korištenje njenih bogatstava - sve to treba ispitati i istražiti. Musliman je obavezan da se uključi u takve znanosti. Na ovu uopćenost ukazuju ajeti i hadisi.

Mnogo je hadisa koji ukazuju na općenitost zna nosti koje treba izučavati. Božiji Poslanik kaže:
- Ko prevali put kako bi stigao do znanja- Allah će ga povesti putem Dženneta.[1]

[1] El-‘Ankebut, 43.
[2] Ez-Zumer, 9.

- Nikakva dobit nije vrijedna koliko korisno znanje, kojim čovjek dovede na Pravi Put ili odvrati od lošeg puta. Nije ispravna vjera ako nije ispravna pamet.[2]
- Ne smije se zavidjeti osim u dvjema stvarima: čovjeku kome je dat imetak pa ga on dijeli u dobre svrhe i čovjeku kome je Allah dao mudrost, pa on po njoj sudi i njoj podučava.3
- Doista Allah, Njegovi meleci, stanovnici nebesa i Zemlje, čak i mrav u mravinjaku i kit u utrobi mora blagosiljaju onoga ko ljude podučava dobru.[4]

Smisao ovih hadisa ukazuje na bilo koju nauku koja se može izučavati: dobro, mudrost, ono što uklanja štetu i donosi dobro. A vezati znanost sa određenim domenom je kao vezati imetak za određenu robu, a to nema smisla. Nema sumnje da na prvom mjestu treba poznavati dužnosti ljudi prema Allahu, a zatim i dužnosti jednih prema drugima. Zaista usmjeravanje morala ka općim interesima ima veliki udio u organiziranju društava i kreiranju politika. Međutim, pogrešno je misliti da je ispravno izučavati samo fikh, tefsir i slične discipline, a da je sve ostalo dobrovoljno znanje koje može izučavati ili zapostavljati bez ikakvih posljedica!

[1]Muslim.
[2]Et-Taberani.
[3] Buhari.

Ovo je velika greška. Nauke o Univerzumu i životu, kao i rezultati istraživanja u nebeskom i zemaljskom svijetu imaju isti značaj kao i isključivo vjerske nauke. Šta više, one mogu dati rezultate koje je preče istraživati nego baviti se izučavanjem šeriatskih nauka.

Dovoljno je to što Kur'an-i kerim, kada nam ukazuje na vrijednost nauke i poštovanje učenjaka koji uviđaju uzvišenog Stvoritelja nad stvorenjima, misli na nauku koja se bavi izučavanjem biljki, životinja i drugih prirodnih pojava:

Zar ne znaš da Allah s neba pušta vodu i da Mi pomoću nje stvaramo plodove različitih vrsta; a postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja, i sasvim crnih. I ljudi i životinja i stoke ima, isto tako, različitih vrsta. A Allaha se boje od robova Njegovih - učeni. Allah je, doista, silan, i On prašta.[1]

I jedan od dokaza Njegovih je stvaranje nebesa i Zemlje, i raznovrsnost jezika vaših i boja vaših; to su, zaista, pouke za one koji znaju.[1]

Nauke o životu važne su kao sve druge nauke kada je u pitanju služenje vjeri i objašnjavanje njenih činjenica. Jedina razlika je u tome što prirodne nauke zahtijevaju više vremena da bi se prostudirale.

A vjerska znanost se može, uz ihlas, veoma brzo postići. Iako detaljno izučavanje grana šeriata zahtijeva dug period - to je društvena dužnost, poput ostalih struka koje država traži u manjoj ili većoj mjeri shodno njenim in- 'teresima i ciljevima. Izučavanje prava nije samo po sebi značajnije od izučavanja medicine, ripr. pa makar taj čovjek dostigao nivo Ebu Hanife. Čovjek je vrjedniji od drugoga po svome znanju u onoj mjeri koliko njegovo znanje doprinosi ljudima, koliko bude posvećeno Allahu i Njegovom zadovoljstvu.

* * *

Veoma je tanka, i u isto vrijeme velika razlika između onoga što je čista vjera i onoga što je čisti đunjaluk. Mjerilo je, kao što smo već

naznačili - čistoća namjere i časnost cilja. Tako ista stvar može biti težak grijeh zbog vlastitog nahođenja koje ga prati ili pravedni džihad zbog ihlasa u sebi.

Ljudi uče ajet Bogatstvo i sinovi su ukras u životu na ovom svijetu i promatraju to dvoje kao suštu korist! A ne znaju da bogatstvo i sinovi predstavljaju logistiku za obavezni džihad! Investiranje imetka i uvećavanje poroda jesu stvari posredstvom kojih Allah daje pobjedu narodima koji su savladani pa uspijevaju da povrate svoj stari sjaj. Cime? Kako?

Zatim ćemo vam dati pobjedu protiv njih i pomoći ćemo vas imecima i sinovima i učinit ćemo vas brojnijim.[2]

Uz pomoć imetka i sinova ovaj ummet se proširio nakon suženosti, napredovao je nakon nazatka i povratio je Allahovo zadovoljstvo nakon što ga je bio izgubio.

Isto se odnosi i na domen nauke. Ako se čovjek bavi znanostima o obogaćivanju zemlje kako bi učinio Allahovu zemlju plodnijom, njegova nagrada će biti potpuna. Uz to, ona će sigurno biti veća nego u čovjeka koji je stajao u mihrabu i provodio noć u namazu!

Islam cijeni učenjake i poštuje njihov trud. Njihove rezultate stavlja na vrlo visoko mjesto:

Muaz b. Džebel kaže: "Učite, jer znanje radi Allaha je bogobojaznost; studiranje je džihad; obnavljanje tesbih (veličanje Allaha); traženje znanja je džihad; podučavanje onih koji ne znaju je sadaka;

[1] El-Kehf, 46.

eksploatacija tog znanja je dobro djelo za učene. Ono je svjetionik halala i barama. Ono je svjetlo džennetskog puta. Ono je prijatelj u samoći, drug u tuđini, sagovornik u usamljenosti, vodič u blagostanju i oskudici, oružje protiv neprijatelja i ukras među prijateljima. Radi njega Allah uzdiže neke ljude postavljajući ih za vodiče u dobru, vođe čije stope ljudi slijede, na čija se djela ugledaju i čije mišljenje uvažavaju. Meleci žele da se druže s njima, svojim krilima ih diraju. Za njih oprost traži sve postojeće - ribe u moru i insekti; zvijeri na zemlji i stoka. Jer, znanje oživljava srce u neznanju. To je svjetiljka za oči u tami. Čovjek uz pomoć znanja može dostići stepen najboljih ljudi i najviše položaje na ovom i budućem svijetu. Bavljenje naukom ravno je postu; izučavanje je ravno noćnom namazu. Njime se održavaju rodbinske veze, raspoznaje dozvoljeno od zabranjenog. Ono je vođa, a djelo je sljedbenik. Njime su nadahnuti sretni, a njega lišeni nesretni."[1]

* * *

Izučavanje stranih jezika spada u islamske principe. Božiji Poslanik se rano počeo koristiti ovom znanošću i naredio je svom pisaru Zejdu b. Sabitu da nauči sirjanski [2] jezik. Zejd pripovijeda:

Božiji Poslanik mi je naredio i ja naučih zbog njega čitati pisma jevreja na sirjanskom jeziku. On mi reče:
[1] Ibn ‘Abdulberr.
[2] To je jezik semitskog nearapskog naroda.
- Tako mi Allaha, ja nemam povjerenja u jevreje u svojoj prepisci!
I ja, Allaha mi, dobro naučih taj jezik za manje od pola mjeseca. Pisao sam njima i čitao Poslaniku njihova pisma.[1]
Razumijevanje svjetskih jezika spada u obaveze islama. Jer, misija Muhammeda upućena je svim ljudima. A nemoguće je da se svi ljudi okupe oko jednog jezika. Kako, kada je razlikovanje jezika jedan od Allahovih znakova? Prenošenje islamskih učenja ljudima na njihovim jezicima je logičnije i shvatljivije nego da svi nearapski narodi nauče arapski jezik.

Objašnjavajući ajet

Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio[2] - mufessiri kažu:
Božiji Poslanik se pojavio među Arapima i na njihovom govornom području. Ali, svoje izaslanike je slao ne različite strane. Oni su objašnjavali islam na svojim jezicima i pozivali su Allahu svojim govorom. Kur'an je morao biti objavljen na jednom jeziku ili na više njih. Pošto nije bilo potrebe da se objavljuje na svim jezicima, jer to nadomještava prevođenje, Kur'an je sišao na jednom jeziku - jeziku Poslanikovog naroda koji je Arapima bio najbliži i od kojeg su lakše mogli štititi iskrivljenje...
Sve ovo znači da su muslimani obavezni da nauče druge jezike kako ne bi iznevjerili misiju koja im je povjerena i kako namjerno ljude ne bi udaljili od nje. Zatim, znanost nema svoju domovinu niti je ograničena samo na jednu generaciju. Kada bismo pažljivije razmotrili izvore znanja koje je ispunilo svijet današnjice i prošlosti, vidjeli bi smo da su ti izvori poput oblaka koji plove nebom. Oni se ne zadržavaju na jednom nebu ili podneblju. Koliko puta se desilo da nakon jedne obrazovane generacije izrastu neznalice? Koliko se puta desilo da neznalice-prethodnici porode vješte majstore! Evropa se prije nekoliko stoljeća gušila u njemoći, gluhoći i potpunoj tami. Ali, oni sada dominiraju nasljednikom starih civilizacija! Musliman je zadužen da prolazi nepristupačnim mjestima kako bi stekao znanje iz bilo kog izvora i u bilo kojoj zemlji.
Božiji Poslanik je rekao:
-Pravi vjernik koji se napaja znanjem koje sluša sigurno će završiti u Džennetu.[1]
-Mudrost je vjermkova izgubljena stvar. Gdje god je nađe, ona mu

pripada.[2]
- Ko iziđe da traži znanje, nalazi se na Allabovom Putu sve dok se ne vrati."
Učenje i podučavanje predstavljaju duh islama.
[1] Et-Tirmizi.
[2] Et-Tirmizi.
Njegova srž ne može biti održana niti budućnost osigurana bez toga. Ljudi se, sa aspekta islama, dijele na dvije grupe: učenik koji traži znanje ili učenjak koji se nadograđuje. Ništa osim toga nije vrijedno. Božiji Poslanik je rekao:
- Učenjak i učitelj su učesnici u dobru. A nema dobra u ostalim ljudima.'

* * *

Korištenje vremena i uzimanje pouke iz njega

Sve što se izgubi može se povratiti, osim vremena. Kada se ono izgubi, nema nade da će se vratiti. Iz tog razloga vrijeme je najvrjednije što čovjek ima. Pametan čovjek treba da ga dočekuje kao što škrtica dočekuje veliko bogatstvo ne potcjenjujući ono što je sitno pored krupnoga i trudeći se da svaki dio, ma kako bio sitan, stavi na odgovarajuće mjesto.

Kada neko od nas postane svjestan sebe i baci pogled iza sebe kako bi uočio tačku odakle je počeo ovaj život i kako bi izbrojao dane i godine od tog trenutka, neće moći dugo gledati. Jer, vidjet će samo nejasan početak i nagomilane duge godine koje mu izgledaju kao jedan dan nepoznatog trajanja, isprepletenih događaja.

Ovo čovjek osjeća u sadašnjosti, a to će osjetiti i na Sudnjem danu kada bude polagao račun: A na Dan kada ih on sakupi učinit će im se da su boravili samo jedan čas u danu, i jedni druge će prepoznati...[1]

I jedan drugom će tiho govoriti: "Niste ostali više od deset dana.

" Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne; "Ostali ste samo dan jedan!"[1]
A njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dozive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali.[2]

Ovaj osjećaj će - u svoj svojoj žestini - opržiti one koji su mislili da će biti vječno na zemlji i koji su svoju sudbinu za nju vezali. To je vjeran osjećaj kada bi se poredili dunjalučki sa ahiretskim danima. Ali, to je varka za onoga ko je proveo jutra i večeri, kome su pobjegli mjeseci i godine, koji je išao i dolazio, umarao se i odmarao, a koji i pored svega toga nije bio svjestan svoje sadašnjosti i budućnosti. Besposličario je i gubio vrijeme sve dok nije spustio kapke na oči i ušao u tminu smrti. Tada se naglo probudio! Ali, kasno je! Probudio se prekasno...

Ljudi su dosta čudni: igraju se, ali je Određenje sa njima ozbiljno; svaki trun njihovih djela je ubilježen.

Na Dan kada ih Allah sve oživi, pa ih obavijesti o onom šta su radili;

Allah je o tome račun sveo, a oni su to zaboravili - Allah je svemu svjedok [3]

[1]Ta ha, 103, 104.

[2] En-Nazi'at, 46.

[3] El-Mudžadele, 6.

Pravi musliman visoko cijeni vrijeme. Jer, vrijeme je njegov život i, ako dozvoli da ga izgubi i pusti da ga nesreće otimaju, on je sam sebe ubio ovim negativnim ponašanjem.

Čovjek je u stalnom kretanju ka Allahu. Svaki ciklus u Kosmosu otkriva novo jutro koje je samo jedna od etapa puta na kome nema zaustavljanja. Zar nije razumski da čovjek pojmi ovu stvarnost, da je stalno ima na umu kada gleda u ono što je ispred i iza njega. Vara se onaj ko misli da on stoji a da vrijeme ide! To je slično putniku u vozu koji misli da stvari prolaze pored njega. Istina je da vrijeme teče noseći čovjeka prema neizbježnom cilju.

* * *

Islam je vjera koja poznaje vrijednost vremena, cijeni njegovu važnost i podvlači mudrost: "Vrijeme je kao sablja; ukoliko je ti ne presiječeš, ona će tebe presjeći". Jedan od znakova imana i indikatora bogobojaznosti jeste da musliman bude svjestan ove činjenice i da se prema njoj orijentira:

U smjeni noći i dana i u onom što je Allah na nebesima i na Zemlji stvorio zaista postoje dokazi

za ljude koji se Allaha boje.[1]

One koje ne brine sutrašnjica, koji se utapaju u sadašnjost i koji su općinjeni blijeskom prolazne kuće smatra izgubljenim, bezumnim ljudima:

Onima koji ne očekuju da će pred Nas stati i koji su zadovoljili životom na ovom svijetu, koji su u njemu smireni, i onima koji su prema dokazima Našim ravnodušni - prebivalište njihovo bit će Džehennem, zbog onoga što su radili.[1]

Islam je svoje najveće ibadete rasporedio na dijelove dana i sezone godine. Tako pet namaza pokriva čitav dan. Njihova vremena pokrivaju njegov tok. Seriatom je potvrđeno da se Džibril spustio od Allaha da zacrta prvi vakat i zadnji vakat, kako bi to bio precizan i kompaktan obrazac islamskog života i njegove raspodjele na minute, od svitanja do noći:

Pa, hvaljen neka je Allah kad god omrknete i kad god osvanete, - Njemu neka je pohvala i na nebesima i na Zemlji, - i predveče i u podne![2]

Kratkovidni umovi primjećuju ograničene znamenitosti kod vremena i njegove vidljive manifestacije, pa kažu:

Djeca rastu i stari umiru kako svitanja dolaze i sumraci prolaze.

[1] Junus, 7, 8.

[2] Er-Rum, 17, 18.
Čovjeka raduje kada mu noći[1] odlaze ali njihovim odlaskom odlazi i on.

Ali, vrijeme koje bora čela, zatvara ljudske vijekove, uništava civilizacije dok ljudi stoje zapanjeni njegovim čudima, to isto vrijeme je šansa za mobiliziranje pametnih na dobročinstvo, širenje dobra i sakupljanje svega vrijednog.

Uzvišeni kaže:
Neka je uzvišen Onaj koji je na nebu sazviježda stvorio i u njima dao svjetiljku i Mjesec koji sja. On čini da se noć i dan smjenjuju, to je pouka za onoga koji hoće da razmisli i želi da bude blago- daran.[2]

Noć smjenjuje dan i dan smjenjuje noć sukladno kruženju nebeskih tijela. Gospodar svjetova to nije uzalud stvorio. Ružno je kada ljudi misle da je njihov život u ovako urednom sistemu uzaludan. To je platforma koja je predodređena za dugu trku. U toj trci može uspjeti samo onaj ko spozna svoga Gospodara, ko Ga poštuje i na blagodatima Mu zahvaljuje, onaj ko od nizanja godina pravi niz nastojanja i napora da osigura sebi najveći rahatluk.
A oni koji su nesvjesni ovih činjenica i koji kao opijeni teturaju za kratkotrajnim interesima, oni su glu paci kojima mudrost ne pomaže i na koje savjet ne utiče.

[1] Noć u ovom slučaju podrazumijeva vrijeme. - Prim. prev.
[2] El-Furqan, 61-62.
Zar oni ne vide da svake godine jedanput ili dva puta u iskušenje padaju, pa opet, nit' se kaju nit' se opamećuju.[1]

Tvoj vijek je ustvari tvoj najveći kapital. I bit ćeš pitan gdje si ga trošio i kako si njime manipulirao. Božiji Poslanik M je rekao:
- Čovjekova stopala se neće pomjeriti sve dok ne bude pitan za četiri stvari:
- za vijek, gdje ga je potrošio, za mladost, gdje ju je istrošio, za imetak, kako ga je stekao i u šta ga je uložio, i

kako je postupao po svome znanju.[2]

Islam uzima u obzir vrijednost vremena u velikom broju svojih naredbi i zabrana. I kada izbjegavanje od nepotrebnog govora ubraja u obilježja imana, time se na mudar način bon protiv onih ljudi koji jedni druge dozivaju: "Dođi da ubijemo vrijeme nekom zabavom!" a ti glupači ne znaju da je to igra sa životom i da je takvo ubijanje vremena uništenje ličnosti i istrjebljenje društva.
[1] Et-Tevbe, 126.

Neke mudrosti silaze s uma ljudi: "Obaveza je više nego vremena", "Vrijeme nije neutralno, ono je ili drag prijatelj ili ljut neprijatelj".

Hasan el-Basri u svojoj izreci kaže: "Svaki put kada se prolomi zora, začuje se glas iz visine: 'O, Ademov sine! Ja sam novo stvorenje.

Svjedok sam tvoga djela. Iskoristi me čineći lijepa djela, jer se ja neću vratiti do Sudnjeg dana'."

Ove mudrosti izviru iz duha islama i analiziranja njegovih vrijednih preporuka o iskorištavanju prvog radi drugog života. Velika je Allahova blagodat kada čovjek provodi svaki trenutak svoga života u poslu i u odmaranju kako bi se pripremio za drugi posao.

Iz Milosti Svoje On vam je dao noć i dan; da se u njoj odmarate, a da iz dobara Njegovih privređujete i da zahvalni budete.'

Žalosno je što obične ljude ne zabrinjava to što bespotrebno gube vrijeme. Uz ovo zlodjelo, oni uzurpiraju i vrijeme drugih kako bi ga prolili na zemlju. Oni zauzetim ljudima oduzimaju vrijeme dragocjenog odmora kako bi ih okupirali nevažnim stvarima.

Istinu je rekao Božiji Poslanik

- Mnogo ljudi je obmanuto oko dvije blagodati: zdravlja i slobodnog vremena.[1]

Jedan od načina iskorištavanja vremena na najbolji način jeste islamska preporuka da se opetuje djelo, pa makar bilo malo, a da se izbjegava veliko i neredovno. Tajna je u tome što redovno ponavljanje nekog sitnog djela vremenom to isto djelo pretvara u brdo, a da čovjek i ne osjeti.

Da čovjeka podstakne iznenadna želja na obilan i pretjeran rad, a zatim mu to dosadi i prestane, to islam osuđuje.

U hadisu se kaže:

- O, ljudi! Izvršavajte ono što vam nije teško. Jer, Uzvišenom Allahu neće dosaditi, već vama. Najdraže djelo Allahu je ono što je redovno, pa makar bilo i sitno.[2]

U drugoj predaji stoji:

- Ispravno obavljajte ibadet; ne pretjerujte da vam ne dosadi; ibadetite u jutarnjim i popodnevnim sabatima, kada ste čili; i klanjajte dio posljednje trećine noći; držite se sredine, sredine, postići ćete željeno![1]

‘Aiša prenosi:

Došao je Poslanik kod mene i tu je bila jedna

žena iz Benu Eseda.

[1] Buhari i Muslim. : Buhari i Muslim.

[2] Buhari i Muslim.

-Ko je ona ? - upita.

- Ta i ta - spomenuh joj ime - ne spava noću.

-Ne hvali je! Vi treba da činite ona djela koja možete podnijeti!

Najdraže mu je bilo ono što je neko redovno činio.[1]

Islam vodi brigu o vremenu i tako što podstiče na rano ustajanje. Musliman treba da svoje dnevne obaveze započne čio, raspoložen i odlučan. Jer, nastojanje da se iskoristi prvi dio dana prati jaka želja da se ni ostali dio ne protraći uzalud.

Sistem islamskog života za početak dana uzima zoru i iziskuje potpunu budnost prije izlaska sunca. Po- kuđeno je nespavanje do kasno, uslijed čega se odgađa sabah-namaz. U hadisu se kaže: Allahu, podari berićet mom Ummetu u njihovim zorama.[1]

Veoma su nemarni i nazadni oni ljudi koji vole da spavaju do kasnog jutra. Sunce ih nalazi u krevetu, dok ostali ljudi rade na poboljšanju svog života i u interesu budućeg svijeta. Prenosi se da je Fatima, kćerka Muhammeda, rekla:

Božiji Poslanik me je jednom vidio kako ujutro

ležim. Prodrmao me i rekao:

— O, kćerko moga naroda, svjedoči opskrbu svoga Gospodara i nemoj biti nemarna! Jer, Allah dijeli ljudsku opskrbu od svitanja do izlaska sunca!3

Vrijedni i lijeni se razaznaju u ovom periodu. Tako ljudi dobijaju dobra ovoga i budućeg svijeta shodno njihovoj pripremljenosti.

[1] Muslim.

[2] Ebu Davud.

* * *

Vrijeme, isto tako, obuhvata ljudske obaveze. Ono pokriva određenja koja Allah šalje ljudima, od dobra ili zla. To su određenja koja daju istinske lekcije i vrijedne pouke onome ko na njih obrati pažnju:

On čini da noć i dan naizmjenice nastupaju i u tome je, doista, pouka za one koji pameti imaju.[1]

A ljudi gledaju u događaje, a nemaju pojma o Onome ko ih šalje. Kušaju teškoće i sreću, a ne znaju ko ih je to iskušao. Kada ih nešto stijesni, onda proklinju dane i ono što oni nose. To je vrsta neznanja o Allahu i vid nemarnosti od sudbine koju On propisuje ljudima:

Božiji Poslanik prenosi da je Allah rekao u hadis-i kudsiji:

-Čovjek Me zlostavlja. On psuje vrijeme, a Ja sam vrijeme, Ja svime upravljam, mijenjam dan i noć.[2]

To znači da vrijeme ljudima ne donosi dobro ni zlo, što bi ljude moglo obveseliti ili rastužiti. To dovodi Gospodar vremena i mjesta:

Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru i Nama ćete se vratiti.[1]

[1] En-Nur, 44.

[2] Ebu Davud.

Uzvišeni Allah ljudima dovodi razna stanja doslovno zbog mudrosti o kojima duboko razmišljaju spoz- najnici i što im povećava vjeru i uvjerenju u susret sa Njime:

On dan zastire noću. To su doista dokazi ljudima koji razmišljaju.[2]

Bezumni ljudi doživljavaju ugodne i teške trenutke, ali u njihovoj

smjeni ne primjećuju ništa značajno. U hadisu se kaže:
Kada se munafik razboli i ozdravi, ponaša se kao kamila koju je vlasnik pripeo i zatim pustio - ona ne zna ni zašto su je pripeli, ni zašto su je pustih?

Upravo tako! Nije vjernik onaj koga iskustvo ne nauči i dani ne poprave. Zar boli imaju drugu ulogu do da poduče neznalice, osvijeste usnule i da bi se Allahu vratili oni koji su se udaljili od Njega?

Uzvišeni kaže:
[1] El-Enbija[1], 35.
A poslanike smo i narodima prije tebe slali i neimaštinom i bolešću ih kažnjavali ne bi li poslušni postali. Trebalo je da su poslušni postali kad bi im kazna Naša došla!'

U ljudskoj prirodi je da spoznaju svoga Gospodara u teškim momentima i da pribjegnu Njemu kada ih pritisne kriza. Čovjek koji ima pameti bi trebalo da, nakon što ga je nevolja približila Allahu, i dalje održi vezu sa svojim Gospodarem jakom, onda kada kriza prođe i smirenost se vrati. Doista je mizerno poricati Allahovu blagodat smatrajući se nezavisnim od Njega!

A rasipnici koji ne poznaju vrijednosti, koji se ne osvrću na ono što ih je pogodilo i koji ne crpe pouku iz raznih događaja, oni će u opasnim situacijama tražiti spas kod Allaha, a u sigurnosti će bježati od Njega!
kada čovjeka snađe nevolja, on Nam se moli: ili ležeći, ili sjedeći, ili stojeći. A čim mu nevolju otklonima, on nastavlja, kao da Nam se nije ni obraćao molbom zbog nevolje koja ga je bila zadesila. Tako se nevjernicima čini lijepim ono što rade.[2]

Ovo je mizerno ponašanje koje ne priliči časnom čovjeku, prema Onome ko mu je dao svaku blagodat.

Iz vremena se može izvući pouka i kroz studiranje opće historije, slijeđenje Allahovih znakova na nebesima i razmišljanje o sudbini naroda - kako dolazi do njihovog uspona i pada - kako taj narod prelazi iz nap-retka do propadanja? A Uzvišeni Allah traži od ljudi da obrate pažnju na ove etape i da upiju sve ono što im može biti od koristi.
Zašto oni po svijetu ne putuju pa da srca njihova shvate ono što treba da shvate i da uši njihove čuju ono što treba da čuju, ali, oči nisu slijepe, već srca u grudima.[1]

Čovjek ima samo dva izbora: ili može imati vlastita iskustva na osnovu kojih će korigirati svoje misle i učvrstiti vjerovanje, ili neće o tome imati bilo kakvih saznanja. U tom slučaju treba da sluša druge i okoristi se njihovim saznanjima i iskustvima. A da otvara oči pred uskomešanim dunjalukom bez razmišljanja, razumijevanja ili uzimanja pouke, to je sljepilo i nepravda, i to ne dolikuje vjerniku.

Vijek je kratak. Sadašnjost u kojoj čovjek živi veoma je uska. Um ne može postići prodornost, snagu i sjaj kroz zatvorenost i ograničenost.

Naprotiv, neophodno je da prelazi na sfere širokog Univerzuma i da zadire u različite etape života...

Patroliranjem po raznim prostorima on stiče veliko bogatstvo ideja, priča, mišljenja, događanja koji uvećavaju njegovo poznavanje svijeta i svijest o Gospodaru svjetova. Islam izgrađuje čvrsto vjerovanje na ovim fiksiranim stubovima razmišljanja, istraživanja, ispitivanja i postupnosti.

Iz tog razloga, islam svojim sljedbenicima preporučuje duga putovanja. Pohvaljeno je ići na razne strane svijeta ne radi besposlice i igranja, već radi nauke; ne radi gubljenja vremena i razonode, već radi istraživanja, izučavanja, crpljenja pouka o živima i neživima.

"Prije vas su mnogi narodi bili i nestali, zato putujte po svijetu i posmatrajte kako su završili oni koji su poslanike u laž ugonili." To je objašnjenje svima ljudima i putokaz i pouka onima koji se Allaha boje.[1]

Zašto oni ne putuju po svijetu pa da vide kako su završili oni prije njih. Bili su od njih moćniji i više spomenika su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijehova njihovih, kaznio i niko ih od

Allahove kazne nije odbranio.[1]

Ovako Kur'an poziva na izučavanje izumrlih civilizacija i uzroka njihove propasti, kako bi potomci izbjegavali greške koje su uništile prethodnike. Koliko se kroz čitanje historije može otkriti čuda:

Vrijeme je bremenito događajima i otežano. Rađa nevjerovatne stvari!

Vrijeme je znamenje u čiju suštinu umovi ne mogu prodrijeti. Mi ga poznajemo samo po tragovima koje ostavlja u materiji. U njemu je zavijena tajna vječnosti i prolaznosti, koju poznaje samo Onaj ko poznaje njegove tajne i pojave:

On vas na Zemlji stvara, i pred Njim ćete se sakupiti, On život i smrt daje i samo od Njega zavisi izmjena noći i dana, pa zašto ne shvatite?[2]

Ono što mi treba da shvatimo jeste da ovaj naš život nije uzaludan! Allah je iznad toga da bi ga uzaludnim učimo.

Ako bismo protok vremena iskoristili na najbolji način, zabilježili bismo sebi vječnost kome vrijeme ne može nauditi starošću niti nevoljama... u najvišem staništu.

[1] Gafir, 21.

Zaključak

Nisam u ovoj knjizi iscrpio sve elemente plemenitog karaktera i lijepog morala koje musliman mora posjedovati. Ograničio sam se na ono što mi je bilo dostupno kroz iščitavanje prvih islamskih izvora. Izbjegavao sam ponavljanje onih vrlina koje sam već spomenuo, a kojima se muslim treba ukrasiti.

Napredna nauka - nastojanjem da stvori uvjete za život i ispuni dug prema njemu - sastoji se od moralnosti o kojima sam dovoljno rekao u studiji o imetku i načinima njegovog sticanja i trošenja.[1]

Džihad naređivanja dobra i odvraćanja od zla, kao i džihad raznim silama u cilju uzdizanja Allahove riječi
- sastoji se od etičnosti koje sam podrobno objasnio kod razmatranja vanjske i unutrašnje politike islama.[2]

Isto tako i vrijednosti potpomaganja, ugošćavanje izgubljenih i musafira, pružanje pomoći, koristi i smirenosti svakom čovjeku...

Spominjanje Allaha, povratak Njemu, izbjegavanje greški, uljepšavanje ibadeta, ispravljanje postupaka i lijepe osobine povezao sam sa vjerovanjem i o njima govorio na odgovarajućem mjestu.[3]
A prelazak na razmatranje morala kod istraživanja bilo koje islamske teme nipošto nije digresija. Jer, moral je građa i osnova islama, a ne samo okvir koji štiti njegove granice i završetke.
Neka ova knjiga bude dio opusa o pozivanju na hajr idobročinstvo.
A Allah daje uspjeh i od Njega se pomoć traži.

[1] V.: M. el-Gazali: Islam i ekonomska pitanja, Islam i socijalističke metode i Napadnuti islam.
[2] Islam i politička diktatura i Trud je vjera.
[3] Vjerovanje muslimana.